

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', τεύχος 171, Παρασκευή 13 του Φλεβάρη 1981,

Δρχ. 30

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

Έφος - Μόλυνση:
Αθήνα - Πάτρα

•
αταλήψεις σπιτιών
ράκερς

•
ιλοσοβιετικοί
μ Καρίγιο

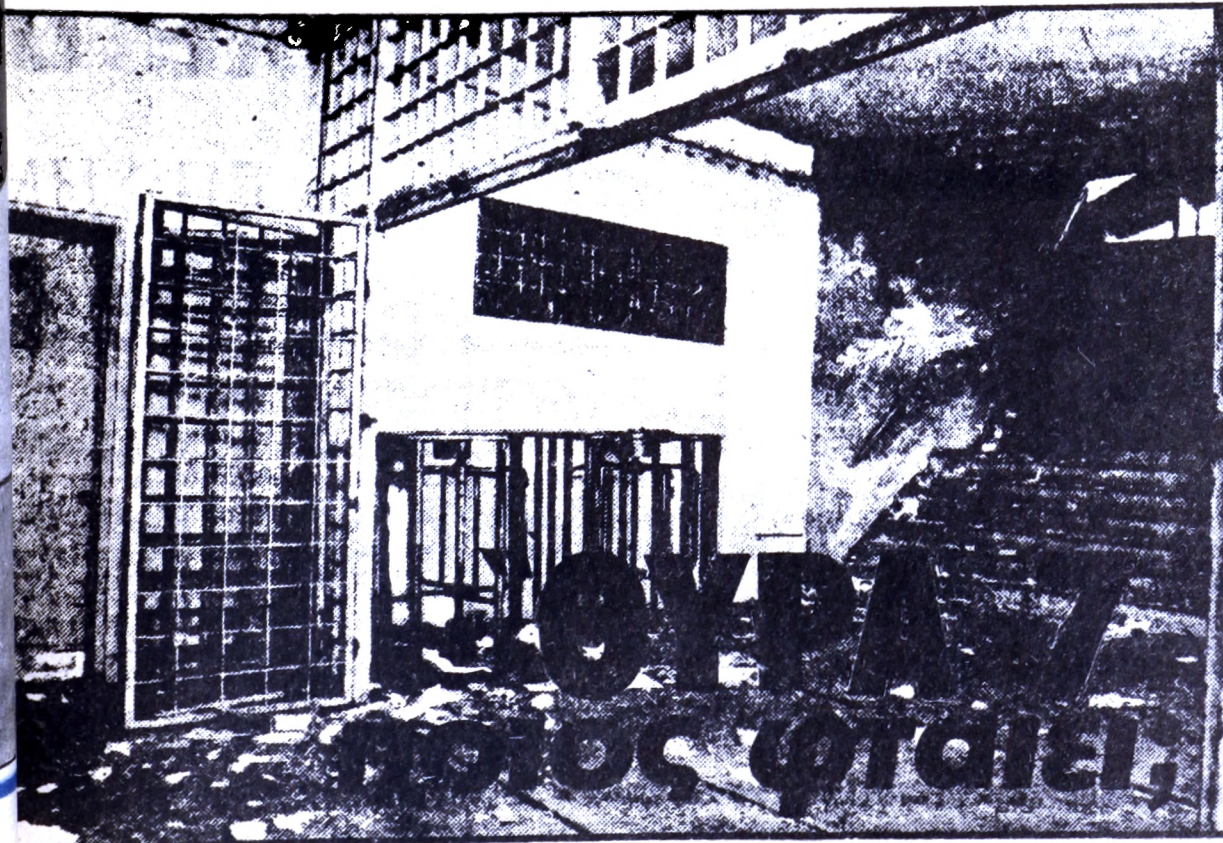
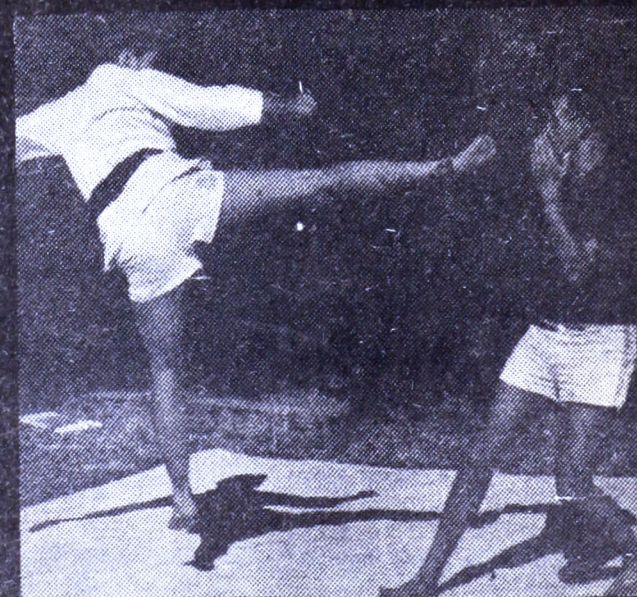
•
απετανάτα στη Ν.Δ.

•
ιοντόρ
η. Ντοστογιέφσκι

Κωνσταντίνος — Χουάν Κάρλος

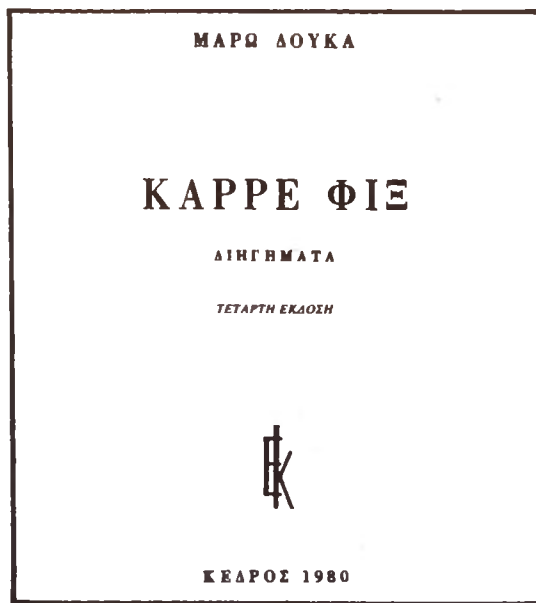
ήλθαν είδαν
και απήλθαν

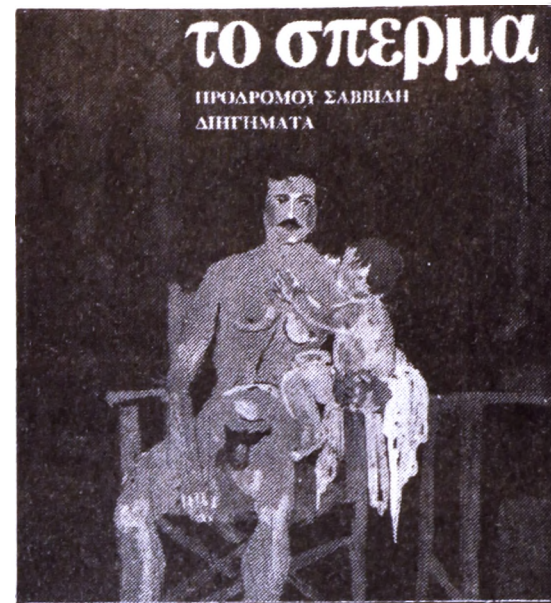
ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ

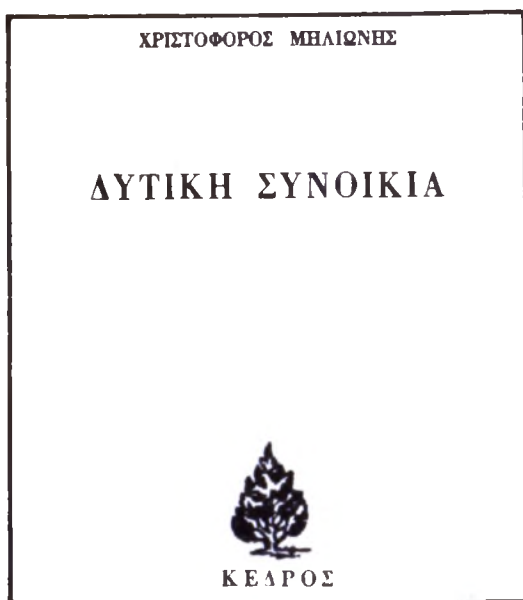
ΑΝΡΙ ΛΕΦΕΒΡ
ΧΕΓΚΕΛ - ΜΑΡΞ - ΝΙΤΣΕ
η τό βασίλειο τών σκιών

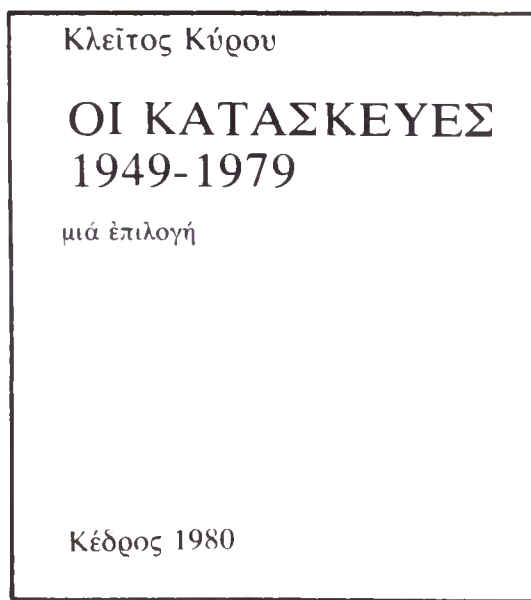
ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ
ΚΑΡΡΕ ΦΙΞ (Διηγήματα)
Τέταρτη έκδοση

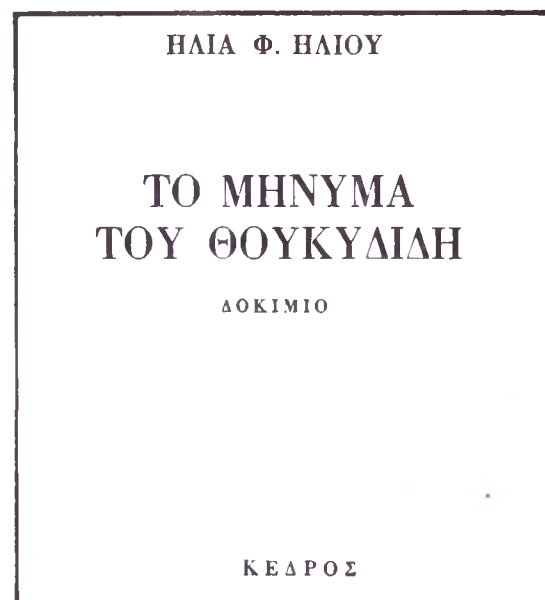
ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΣΑΒΒΙΔΗΣ
ΤΟ ΣΠΕΡΜΑ
Διηγήματα

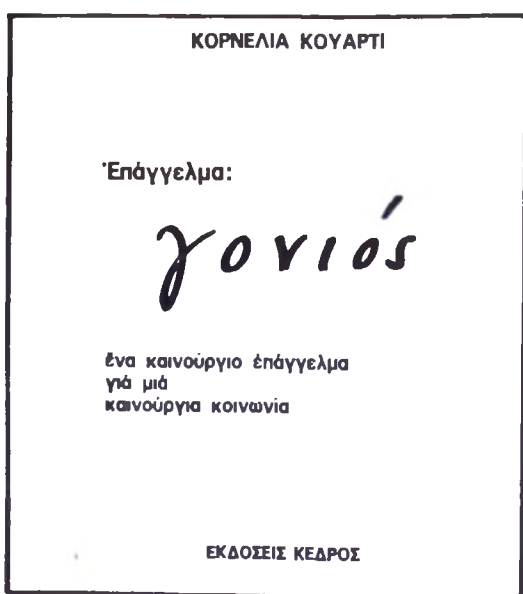
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΜΗΛΙΩΝΗΣ
ΔΥΤΙΚΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑ
(Μυθιστόρημα)

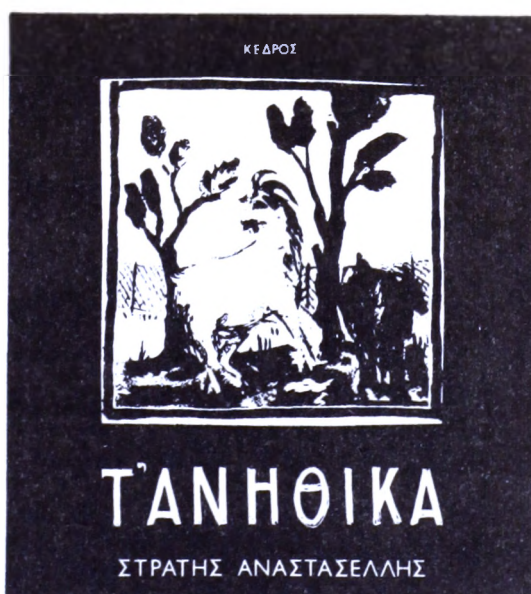
ΚΛΕΙΤΟΣ ΚΥΡΟΥ
ΟΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ 1949-1979 (Ποιημ.)

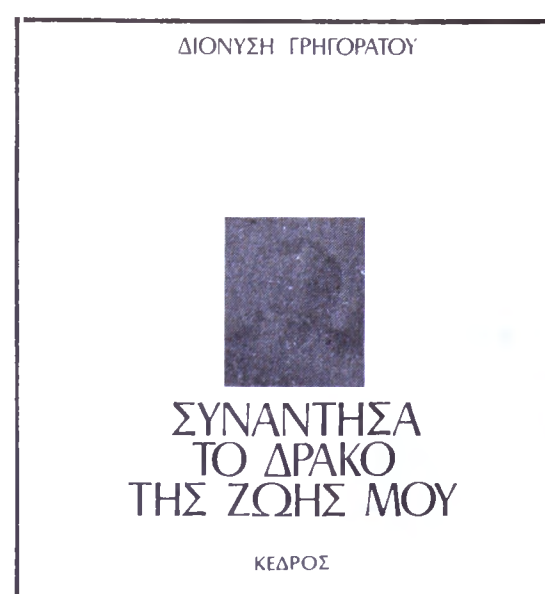
ΗΛΙΑ Φ. ΗΛΙΟΥ
ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗ
(Δοκίμιο)

ΚΟΡΝΕΛΙΑ ΚΟΥΑΡΤΙ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ: ΓΟΝΙΟΣ
(Μιά νέα τέχνη για μία νέα κοινωνία)

ΣΤΡΑΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΛΛΗΣ
Τ' ΑΝΗΘΙΚΑ
(Διηγήματα)

ΔΙΟΝΥΣΗ ΓΡΗΓΟΡΑΤΟΥ
ΣΥΝΑΝΤΗΣΑ ΤΟ ΔΡΑΚΟ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ
(Ένα «καθημερινό» θρίλερ)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 6 (Πάροδος 'Ακαδημίας) Τηλ. 3615783

Περίοδος Β'
Χρόνος 8ος
Τεύχος 171

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 737.713 - 732.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ: Οι εκλογές και τα πιθανά αδιέξοδα	4
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ	5
ΑΝΤΙ - ΘΕΣΕΙΣ	6
Γ. ΚΑΛΑΠΤΖΗ: Η Κλασική Μουσική... ..	9
ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ	
Γ. ΣΤΑΓΚΟΥ: Να κλείσει η... κερκό- τορτα των «άλλων συναφών διατάξε- ων»	10
ΡΕΠΟΡΤΕΡ: Αλληλοσπαράζονται τα απετανάτα στη ζούγκλα της «Ν.Δ.» ..	11
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ: Ο Ευρωπαίος	15
Γ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ: Ένα ατύχημα που δεν ήταν τυχαίο	16
Α. ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΥ: Το Νέφος του μας σκιάζει	18
Δ. ΦΟΥΡΓΙΩΤΗ: Η μόλυνση του Πα- ραϊκού και η δίκη των εννέα βιομη- χανιών	19
Α. Μ. ΓΕΡΟΥΚΑΛΗ: Η μόλυνση του περιβάλλοντος	22
Ρ. ΚΥΡΙΑΖΗ: Καταλήψεις και προ- αταλήψεις... ..	25
ΖΕΛ. ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ: Ολλανδία — το ίνημα των «Κράκερς»	28

ΝΤΙΘΕΜΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ: Η γοητεία της ντροπής και η απογοήτευση του όντορ Μιχάιλοβιτς Ντοστογιέφσκι	40
ΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	43
ΜΑΝΙΑΤΗ: Μια ταινία και μια συζή- ση	44
ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ: Με αφορμή τις συ- υλίες Καλομοίρη	46
Γ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ — ΡΟΓΚΑΝ: Χρονι- Εκθέσεων	48
ΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	49
ΑΛΟΓΟΣ	51

Από περσινή πικετοφορία

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ

Αρετή των Ελλήνων δεν υπήρξε ποτέ η υπομονή. Κι όμως πρέπει σιγά σιγά να αναθεωρήσουμε τις εκτιμήσεις-μας για τα εθνικά χαρακτηριστικά-μας. Μόνο η ύπαρξη μιας απέραντης υπομονής και μεγαλόψυχης ανοχής θα δικαιολογούσε τη στάση των Ελλήνων απέναντι στα καθημερινά προβλήματα ζωής που τους τριγυρίζουν.

Ο μέσος Έλληνας ζει περικυκλωμένος από αλλεπάλληλες εστίες μόλυνσης και αλλοίωσης του περιβάλλοντός-του, φυσικού και κοινωνικού. Δεν υπάρχει περιοχή που να μη διαθέτει τις μικρές ή μεγάλες πηγές ρύπανσης και μόλυνσης. Δεν υπάρχει περιοχή που να μην έχει αλλοιωθεί η φυσική της όψη. Δεν υπάρχει μικρή πόλη που να μη χάνει καθημερινά τη φυσιογνωμία-της με τα μπετονένια «κομψοτεχνήματα» και τις μαρκίζες. Δεν υπάρχει μεγάλη πόλη που να μη βυθίζεται καθημερινά στην απόλυτη ισοπέδωση της κοινοτυπίας της πολυκατοικίας, της πλημμυρίδας των Ι.Χ., του θείου, του άζωτου, της καπναιθαλομίχλης των εργοστασίων που σκεπάζουν σιγά σιγά κάθε πλευρά της «ανάπτυξης» που επιδιώκεται.

Ο μέσος Έλληνας δε βάλλεται, όμως, μόνο στο δρόμο ή στο φυσικό-του περιβάλλον. Βομβαρδίζεται με άλλου είδους ρύπανση σε κάθε χώρο της ζωής-του: Στη δουλειά, στο γραφείο, στο σπίτι. Η συναλλαγή με το Δημόσιο έχει μεταβληθεί σε μια δαιδαλώδη, κοπιαστική και αμοιβαία ταπεινωτική διαδικασία. Οι σχέσεις εργασίας, στερημένες, συνήθως, από κάθε κίνητρο δημιουργικότητας βυθίζονται, στην καλύτερη περίπτωση, μέσα στην πλήξη της ρουτίνας. Ο Τύπος φροντίζει να μεγεθύνει το ασήμαντο και να ασηματοποιεί το σπουδαίο, ώστε να εξασφαλίζεται η εφησυχασή του εφησυχασμένου. Η τηλεόραση αποθεώνει το βλακώδες και αποκρύπτει το ουσιαστικό.

Κόμματα και οργανώσεις μονομαχούν πάνω απ' το κεφάλι αυτού του περικυκλωμένου και όμως ανθεκτικού ανθρώπου, με θέσεις και προγράμματα που δεν είναι και τόσο σίγουρο ότι τον περιλαμβάνουν. Αλλαγές θεσμών, δομών, προσώπων, που όμως δεν εξειδικεύονται, δεν εξατομικεύονται, σε τελευταία ανάλυση, και με τέτοιο τρόπο, ώστε ο καθένας να μπορεί να «πάρει τις τύχες-του στα χέρια-του», δηλαδή να κατανοήσει συγκεκριμένα και να ανατρέψει πρακτικά όλες εκείνες τις συνθήκες ζωής που τον υποβαθμίζουν, τον υποβιβάζουν, του υπονομεύουν τη σωματική υγεία, του υποσκάπτουν την ψυχική, του αλλοιώνουν την πνευματική ισορροπία.

Κάπου ο Έλληνας πολίτης, ο μέσος άνθρωπος, ανακαλύπτει ότι δεν υπάρχει μέσα στη φυσική και κοινωνική κλίμακα που τον περιστοιχίζει. Μια και όμως, θύτες και θύματα δεν είναι δυνατόν πάντα να εξισώνονται, πρέπει να ονοματίσουμε τους κύριους δομικούς και φυσικούς υπαίτιους της πολυποικιλής αυτής ρύπανσης της ζωής-μας. Το καθεστώς, δηλαδή, που εδώ και 45 χρόνια διαχειρίζεται την Ελλάδα και επιχειρεί να τη μετατρέψει σε εικόνα και ομοίωσή-του. Το καθεστώς της απολυταρχίας της Δεξιάς, που είναι καιρός, για στοιχειώδεις λόγους εξυγίανσης, να σταματήσει να υπάρχει.

Πριν εξαντληθεί εντελώς η υπομονή-μας...

Οι εκλογές και τα πιθανά αδιέξοδα

ΚΑΙ ΞΑΦΝΙΚΑ, στα «τρέχοντα θέματα» του δεκαπενθημέρου — εκλογές, διαπραγματεύσεις για τις βάσεις, έλεγχος των μέσων μαζικής επικοινωνίας, κλπ. — ήλθε να προστεθεί ο θάνατος της Γερμανίδας πριγκίπισσας Φρειδερίκης Χοεντζόλερν-Σιγκμαρίγκεν, που, κακή μοίρα, διετέλεσε «βασιλίσα» αυτού του τόπου...

ΑΝ ΤΟ όνομά-της δεν είχε συνδεθεί με τις εφιαλτικότερες ώρες της νεότερης ελληνικής ιστορίας — δικτατορία Μεταξά, εμφύλιος πόλεμος, Μακρόνησος, δολοφονία Λαμπράκη, δικτατορία των συνταγματαρχών, κ.ά. — αν η οικογένειά-της δεν είχε διαβιβάσει «*παράκληση*» να ενταφιασθεί η «*βασιλομήτωρ*» στη γη που τόσο δυνάστευσε, δε χωρεί αμφιβολία πως κανένας δε θ' ασχολούνταν με την περίπτωσή-της. Έμελλε, όμως, η κυβέρνηση του κ. Γ. Ράλλη ν' αποδεχθεί την «*παράκληση*». Και η μεταφορά ενός πτώματος να συνδεθεί με κάποιους θλιβερούς υπολογισμούς που συναρτώνται άμεσα με την επιβίωση της Δεξιάς.

ΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΙ είναι σαφείς: Αν η «Εθνική Παράταξη» που, στις εκλογές του '77, ψηφίστηκε από τους βασιλοχουντικούς, είχε συγκεντρώσει όχι το 7% των ψήφων, αλλά μόνον — ας πούμε — το 2%, η «Νέα Δημοκρατία» θα είχε εκλέξει 15 επιπλέον βουλευτές, που θα είχαν αφαιρεθεί, κατά βάση, όχι από την «Ε.Π.», αλλά από το ΠΑΣΟΚ! (Ο Ηλίας Καρράς, στο προηγούμενο τεύχος του «ΑΝΤΙ», απέδειξε ότι το ΠΑΣΟΚ θα εξέλεγε, σε μια τέτοια περίπτωση, 10 βουλευτές λιγότερο). Συνεπώς, η κυβέρνηση της «Ν.Δ.» που, εν όψει των προσεχών εκλογών, κάνει το παν για ν' απορροφήσει τις ψήφους της «Ε.Π.», ε ί χ ε και έ χ ε ι κάθε λόγο να μη δυσαρεστήσει τους αθεράπευτους νοσταλγούς του θρόνου και όλους τους λογής ακροδεξιούς. Άλλωστε, η «*γραμμή*» αυτή, έχει ήδη γίνει τρόπος ζωής για τη διακυβέρνηση της χώρας, στη βάση της γνωστής συνταγής: *Όσο δεξιότερα, τόσο καλύτερα*. Κατ' επέκταση: Η σπουδή που επέδειξε η κυβέρνηση, αποδεχόμενη την «*παράκληση της οικογενείας της μεταστάσης*», η μεταφορά και ο ενταφιασμός της Φρειδερίκης στην αττική γη, ήταν π ρ ο σ φ ο ρ ά σ' ο λ ό κ λ η ρ η τ η ν π α ρ ά τ α ξ η. Κι ας έγραψε ο Σάββας Κωνσταντόπουλος για τους... «όμηρους του Τατοΐου», κι ας διαμαρτυρήθηκε ο «καθηγητής» Ν. Δεβλέτογλου γιατί δεν αποδόθηκαν, στη σορό της Γερμανίδας, τιμές βασιλίσσης εν ενεργεία, κι ας διαδήλωσε σύσσωμος ο δημοκρατικός κόσμος της χώρας την οργή-του για την πρόκληση κατά του δημοκρατικού πολιτεύματος — πρόκληση που κορυφώθηκε από την εδώ παρουσία του έκπτωτου Κωνσταντίνου. Οι αντιδράσεις του δημοκρατικού κόσμου δεν πτόησαν, ωστόσο, την κυβέρνηση. Γι' αυτήν, σημασία είχε ότι έρριξε, για μια ακόμη φορά, γέφυρες στους ακροδεξιούς, στους βασιλόφρονες. Και αυτό, πολύ μετράει για τις εκλογές του φθινόπωρου...

ΑΛΛΑ ΓΙΑ τις εκλογές δεν έπαυσαν να ενδιαφέρονται και οι Αμερικανοί. Έτσι, την περασμένη Τρίτη, η «Κρίστιαν Σάιενς Μόνιτορ» επανήλθε σ' ένα από τα προσφιλή-της θέματα, για να υπενθυμίσει ότι οι Έλληνες ψηφοφόροι θα κληθούν, μέχρι τις 20 προσεχούς Νοεμβρίου, να επιλέξουν «*ανάμεσα σε μια φιλοδυτική, κεντροδεξιά (Σημ. «ΑΝΤΙ»: και όχι δεξιά...) κυβέρνηση, που είναι τώρα στην εξουσία και την ουδετερόφιλη, αντια-*

μερικανική, σοσιαλιστική αντιπολίτευση». Το πρόβλημα, ωστόσο, που φαίνεται ν' απασχολεί την «Κρίστιαν Σάιενς Μόνιτορ» είναι, κυρίως, το τι πρόκειται να γίνει αν ούτε η «Νέα Δημοκρατία», ούτε το ΠΑΣΟΚ, συγκεντρώσουν επαρκή πλειοψηφία, για να σχηματίσουν αυτοδύναμη κυβέρνηση. Σε μια τέτοια περίπτωση, γράφει η αμερικανική εφημερίδα, «*ο ρόλος των τρίτων κομμάτων θα καταστεί σημαντικός*». Αλλά ποιό συγκροτούν τα τρίτα αυτά κόμματα; Η «Κρίστιαν Σάιενς Μόνιτορ» αποφεύγει να τα κατονομάσει — προφανώς γιατί ξέρει πως, χάρη στο σημερινό εκλογικό σύστημα, ελάχιστα από αυτά θα επιβιώσουν — προσθέτει όμως πως «*οι κομμουνιστές θα ήσαν οι πιο φυσικοί σύμμαχοι του κ. Παπανδρέου, προκειμένου να επιτύχει ψήφο εμπιστοσύνης της Βουλής*». Αυτό όμως, κατά την αμερικανική εφημερίδα, μάλλον αποκλείεται, γιατί ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ φαίνεται να κατανοεί πως «*ο δρόμος προς την εξουσία θ' ανοίξει γι' αυτόν αν — αντι μιας συνεργασίας με τους κομμουνιστές — υιοθετήσει μια μετριοπαθή στάση που δε θα φοβίσει τους Έλληνες μεσοαστούς*».

Η ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ της «Κρίστιαν Σάιενς Μόνιτορ» αφίσταται ελαφρά από την προσπάθεια του κ. Ράλλη ν' αποδείξει (βλέπε και λόγο-του στην Τρίπολη) ότι ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ ήδη συμπλέει με τους κομμουνιστές, εφόσον «*δεν απευθύνει ούτε μια λέξη εναντίον-των, ενώ επιτίθεται λυσσαλέα εναντίον της «Νέας Δημοκρατίας*»». Όπως είναι γνωστό, στη συγκεκριμένη αυτή επισήμανση του κ. Ράλλη, δεν απάντησε ο κ. Παπανδρέου, προτιμώντας να του απευθύνει επιστολή για το βιασμό των κανόνων της δημοκρατίας από την ΕΡΤ και την ΥΕΝΕΔ... Απάντησε, όμως, το Γραφείο του ΚΚΕ, λέγοντας πως οι διατυπώσεις του κ. Ράλλη αποκαλύπτουν απλώς το φόβο της Δεξιάς από το ενδεχόμενο συνεργασίας «*όλων των δυνάμεων της αλλαγής*» και, συνεπώς, «*χρέος αυτών των δυνάμεων είναι να προωθήσουν αποφασιστικά τη συνεργασία-τους, για να εξουδετερώσουν τα τεχνάσματα και τις πιέσεις της Δεξιάς*».

Το ΚΚΕ, ωστόσο, δεν έπαυσε να κατηγορείται από άλλα κόμματα, και κυρίως από το ΚΚΕ Εσ., ότι, με την πολιτική και τον ηγεμονισμό-του, όχι μόνο δε μπορεί να βοηθήσει στην ευρύτερη συνεργασία όλων των δημοκρατικών δυνάμεων, για την πτώση της Δεξιάς, αλλ' ότι, απεμπολώντας, ουσιαστικά, με το σύνθημα της συμμετοχής-του στη δεύτερη κατανομή, το αίτημα της απλής αναλογικής, επιχειρεί να επωφεληθεί και το ίδιο από το καλπονοθευτικό σύστημα του σημερινού εκλογικού συστήματος, καταληστεύοντας — στο μέτρο που μπορεί — τις ψήφους άλλων κομμάτων. Στην κατηγορία αυτή, απαντά το ΚΚΕ λέγοντας ότι «*παραμένει υπέρ της απλής αναλογικής*» και ότι το σύνθημα για συμμετοχή-του στη δεύτερη κατανομή, αποβλέπει ν' αποσπάσει ψήφους όχι από το ΠΑΣΟΚ ή άλλα δημοκρατικά κόμματα, αλλά από τη Δεξιά... Στην πραγματικότητα, το ΚΚΕ, με το σύνθημα του «17%», που, κατά κοινή παραδοχή, είναι ανέφικτο, επιχειρεί ν' αναχαιτίσει οποιαδήποτε διαρροή ψηφοφόρων-του προς το ΠΑΣΟΚ και, πιο συγκεκριμένα, να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις εκείνες που θα υποχρεώσουν το ΠΑΣΟΚ να στηριχθεί στη δύναμη και στις έδρες του ΚΚΕ. Όμως ένα τέτοιο ενδεχόμενο, όπως σημειώνει και η «Κρίστιαν Σάιενς Μόνιτορ», μάλλον θα πρέπει ν' αποκλειστεί. Άλλωστε, δεν υπάρχει καμιά ένδειξη ότι το ΠΑΣΟΚ θα ήταν διατεθειμένο να στηριχθεί σε οποιοδήποτε αριθμό εδρών του ΚΚΕ.

ΣΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ περί εκλογών και αυτοδύναμων κυβερνήσεων, έμελλε να παρεμβληθεί και ο αρχηγός της ΕΔΗΚ, κ. Ι. Ζιγδής, που, επικαλούμενος κάποιους «αναπόδραστους» νόμους του σημερινού εκλογικού συστήματος, κατηγορήσε την κυβέρνηση της «Νέας Δημοκρατίας» πως, ενσυνείδητα, οδηγεί τη χώρα στην ακυβερνησία και το αδιέξοδο, εφόσον ούτε η Νέα Δημοκρατία, ούτε το ΠΑΣΟΚ, θα μπορούν, την επομένων προσεχών εκλογών να σχηματίσουν αυτοδύναμη κυβέρνηση. Η συλλογιστική του κ. Ζιγδή είναι καταλυτική: Εφόσον — υποστηρίζει — και τα δύο αυτά κόμματα μετέχουν στην ύπερ κατανομή, έπεται ότι πρέπει να υπάρξει μια διαφορά ποσοστιαίων μονάδων μεταξύ του πρώτου και δεύτερου κόμματος, προκειμένου το πρώτο κόμμα να μπορέσει να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Όλες οι ενδείξεις και σφυγμοτρήσεις όμως — συνεχίζει ο αρχηγός της ΕΔΗΚ — πείθουν τα δύο κόμματα θα βρίσκονται πολύ κοντά σε ποσοστό ψήφων και, εν πάση περιπτώσει, η διαφορά μεταξύ «Νέας Δημοκρατίας» και ΠΑΣΟΚ, ανεξάρτητα από το ποιο κόμμα θα γίνει πρώτο και ποιο δεύτερο, θα είναι πολύ μικρότερη από τις ποσοστιαίες μονάδες. Συνεπώς, καταλήγει ο κ. Ζιγδής, η μόνη λύση για να μην πέσει η χώρα στην ακυβερνησία, είναι η αλλαγή του σημερινού εκλογικού συστήματος, η υιοθέτηση της απλής αναλογικής.

ΚΑΙ ΩΣ προς την υιοθέτηση της απλής αναλογικής, είναι πια κοινό μυστικό ότι ούτε η «Νέα Δημοκρατία», ούτε το ΠΑΣΟΚ, ορατά τις κάποιες θεωρητικές εξαγγελίες του κ. Παπανδρέου, θέλουν. Απομένουν, συνεπώς, δύο ενδεχόμενα: Είτε ότι το ΠΑΣΟΚ «θα σαρώσει» στις επόμενες εκλογές (υποθετικά το ισχύει και για τη «Νέα Δημοκρατία»...), υπερφαλαγγίζοντας το δεύτερο κόμμα κατά ποσοστό πλέον του 10%, είτε ότι προχωρήσουμε σε δεύτερες εκλογές, κατά το πρότυπο του Παπανδρέου, στα 1963-64.

ΑΛΛΑ ΤΟ 1981 δεν είναι 1963. Και ούτε μπορεί να υποθέσει κανείς ότι, η κάποια εύνοια που είχε επιδειχθεί τότε από το Έθνος του πολιτεύματος προς τον αρχηγό της Ένωσης Κέντρου, θα επαναληφθεί και σήμερα. Οι μηχανιστικές μεταφορές από άλλες εποχές, δεν καρποφορούν, κατά κανόνα.

ΑΠΟΜΕΝΕΙ έτσι, μια τρίτη ρύθμιση: Η ενδεχόμενη διάσπαση της «Νέας Δημοκρατίας» και ο σχηματισμός συμμαχικής κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ και ενός τμήματος της «Νέας Δημοκρα-

τίας». Το ενδεχόμενο αυτό, ήδη συζητιέται σε ορισμένα κλίμακα του κυβερνητικού κόμματος, με την υπογράμμιση, πάντοτε, ενός «κινδύνου»: Ότι δεν πρέπει, σε καμιά περίπτωση, η «Νέα Δημοκρατία» ν' αφήσει «το ρόλο και το έργο της αντιπολίτευσης στους κομμουνιστές», γιατί, τότε — στις μεταπροσεχείς εκλογές... — «τα δύο κομμουνιστικά κόμματα μαζί, δε θα συγκεντρώσουν το 13%, που είναι σήμερα, αλλά το 23%! Αδήριτη ανάγκη, συνεπώς, κατά τη λογική αυτή, επιβάλλει τη διάσπαση της «Νέας Δημοκρατίας», έτσι ώστε ένα τουλάχιστον τμήμα-της — ας πούμε η «πτέρυγα Αβέρωφ»... — να παραμείνει στην αντιπολίτευση.

ΤΙΣ ΣΚΕΨΕΙΣ αυτές, αποκρούουν, φυσικά, ορισμένα στελέχη της «Νέας Δημοκρατίας», που αδυνατούν να πιστέψουν ότι το σημερινό κυβερνητικό κόμμα μπορεί και να παύσει να είναι κόμμα εξουσίας... Όμως οι νηφαλιότεροι επιτελείς της «Ν.Δ.» μελετούν και εξετάζουν το ενδεχόμενο αυτό, κι ας διακηρύσσουν ότι η «Ν.Δ.» θα κερδίσει και πάλι τις εκλογές και θα σχηματίσει και πάλι αυτοδύναμη κυβέρνηση... Ήδη είναι γνωστό ότι ο πρώην υπουργός Συντονισμού κ. Μπούτος, λίγο προτού υποβάλει την παραίτησή-του, είχε θέσει το θέμα αυτό στην κυβερνητική επιτροπή «προς μελέτη», όπως είναι επίσης γνωστό ότι ο πρώην πρόεδρος της Δημοκρατίας, κ. Τσάτσος, είχε «προωθήσει» τους συλλογισμούς-του ως την ανάγκη καταρτισμού ενός «μίνιμουμ προγράμματος», που θα μπορούσε ν' αποτελέσει τη «βάση μιας συμμαχικής κυβέρνησης».

ΤΕΛΟΣ, υπάρχουν τα στελέχη εκείνα της «Ν.Δ.» που αποθέτουν όλες τις ελπίδες-τους στο σημερινό πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Καραμανλή, διαβεβαιώνοντας ότι «αυτός ξέρει» ή «αυτός θα βρει λύση», χωρίς να διευκρινίζουν πού τελειώνουν οι ικανότητες ενός, έστω, έμπειρου και ικανού πολιτικού, και πού αρχίζει η περιοχή του ευχολογίου.

ΟΠΩΣ ΚΑΙ αν έχει το πράγμα, φοβούμαστε πως οι ερχόμενες εκλογές θα είναι από τις κρισιμότερες της νεότερης ιστορίας-μας. Και όσο και αν, τη φορά αυτή, οι δυνάμεις της αλλαγής βρίσκονται κοντά στην εξουσία, παραμένει κοινός τόπος πως, χωρίς συντονισμό, χωρίς ενότητα στη δράση, υπάρχει κίνδυνος να χάσουν και πάλι το τραίνο...

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ

ΝΟΥΑΡΙΟΣ

1η 28

Εικόνα που παρουσιάζει η χώρα τις χιονοπτώσεις, δείχνει την έλλειψη υποδομών, την παράλειψη του κρατικού μηχανισμού, αλλά την «καταστροφολογία» των περισσότερων εφημερίδων.

Πρόταση για γεωγραφική επέκταση του ΝΑΤΟ θεωρείται η αναφορά αρχηγού του Μικτού Επιτελείου Ενόπλων Δυνάμεων των ΗΠΑ, κ. Χ. Χ. Ηνωμένες Πολιτείες πρέπει να επιτύχουν μια ευρεία παγκόσμια επιρροή.

31

Αυτοδύναμη πλειοψηφία θα σχηματίσει το ΠΑΣΟΚ στις επόμενες εκλογές... που είναι και μια συνάφισή-του με την Ιστορία...», υποστήριξε ο Α. Παπανδρέου, μιλώντας στην ετήσια συνεστιάση των συνδικαλιστικών οργάνων του «Κινήματος».

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

1

Εμφανίσθη το νέφος» πάνω απ' την πόλη σε ύψος 100 μέτρων. Η παρουσία-του αισθητή και ο φόβος για διαστάσεις πανικού.

● Καταλήψεις κτιρίων και συγκρούσεις αστυνομίας — αστέγων σε τέσσερις πόλεις της Δ. Γερμανίας.

Δευτέρα 2

● Νέος αρχηγός της ΥΠΕΑ στη θέση του κ. Κρητικού, που είχε παραιτηθεί στις αρχές του περασμένου Δεκεμβρίου, τοποθετήθηκε ο αντιστράτηγος ε.α. Ι. Μπράκτος, που είχε αποστρατευθεί μετά το Κίνημα της 13ης Δεκεμβρίου 1967.

● Το πρακτορείο «Tass» κατηγορήσε τη ΣΙΑ σε «συνωμότη» στη δολοφονία του Άλντο Μόρο. Η κατηγορία σηματοδοτεί την επιδείνωση των αμερικανο-σοβιετικών σχέσεων, λίγες μόλις μέρες μετά την ανάληψη των καθηκόντων του Ρ. Ρήγκαν.

● Κατάληψη εργατικών πολυκατοικιών της Αγίας Βαρβάρας από εκατοντάδες άστεγους τσιγγάνους.

Τρίτη 3

● Από επιστολή — διαμαρτυρία 19 κρατούμενων στις γυναικείες φυλακές Κορυδαλλού, γίνεται γνωστό ότι πέθανε αλυσσοδεμένος στα υπόγεια της φυλακής — όπου τον έβαλαν για «ψυχιατρική θεραπεία», ο κρατούμενος Θεοφυλίδης.

● Νέα όξυνση των σχέσεων της πολωνικής κυβέρνησης και του συνδικάτου Αλληλεγγύη: τέσσερις μέρες μετά την εξεύρεση συμβιβαστικής λύσης για το «πενθήμερο», ο Γ. Γραμματέας του κόμματος, Στανισλάβ Κάννα, κα-

τηγόρησε την «Αλληλεγγύη» ότι παραβίνει το καταστατικό-της, μετατρέπόμενη σε «πολιτικό κόμμα» και έτσι δημιουργούνται καταστάσεις «δυσάδικης εξουσίας» στη χώρα.

Τετάρτη 4

● Η δήλωση του Αμερικανού Υπουργού Αμύνης, Κάσπαρ Βαϊντεμπεργκερ, για την πρόθεση της κυβέρνησης της χώρας-του να εγκαταστήσει στην Ευρώπη τη βόμβα νετρονίου, αντιμετωπίζεται με επιφυλακτικότητα απ' τις κυβερνήσεις της Δύσης και με προειδοποιήσεις απ' την ΕΣΣΔ.

● Μιλώντας σε προεκλογική, ουσιαστικά, συγκέντρωση στην Τρίπολη, ο κ. Γ. Ράλλης κατηγόρησε το ΠΑΣΟΚ για συμπόρευση με το ΚΚΕ και αμφισβήτησε τη συγγένεια του ΠΑΣΟΚ με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά κόμματα.

● Ο Λεχ Βαλέσα κάλεσε σε «παθητική αντίσταση» τους εργάτες 120 εργοστασίων της Ν. Πολωνίας, που έχουν καταλάβει τα κτίρια των επιχειρήσεων όπου εργάζονται, μετά τη διακοπή των συνομιλιών της κυβέρνησης με τα ανεξάρτητα συνδικάτα.

Πέμπτη 5

● Την παροχή «τεχνικής βοήθειας» στον προεκλογικό αγώνα της «Νέας Δημοκρατίας» συζήτησε ο ηγέτης του Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος της Γερμανίας, Χέλμουτ Κολ, με τους κ.κ. Ράλλη, Παπακωνσταντίνου και στελέχη της Ν.Δ.

Παρασκευή 6

● Εκτόνωση της κρίσης στην Πολωνία, με την υπογραφή συμφωνίας μεταξύ της κυβέρνησης και των συνδικαλιστών 120 εργοστασίων απ' τις νότιες περιοχές της χώρας.

● Ο Αμερικανός Υπουργός Εξωτερικών ανακοίνωσε προς τις δυτικές κυβερνήσεις ότι δεν εκφράζουν την επισημη πολιτική των ΗΠΑ οι δηλώσεις του συναδέλφου-του Υπουργού Αμύνης για τη βόμβα νετρονίου.

Σάββατο 7

● Η ελληνική κυβέρνηση έκανε δεκτό το αίτημα της οικογένειας της «θανούσης, τώως βασιλίσσης Φρειδερίκης», να ταφεί στο Τατόι, πράγμα που προκαλεί έντονες αντιδράσεις των κομμάτων της αντιπολίτευσης.

Κυριακή 8

● 19 νεκροί και 60 τραυματίες είναι ο απολογισμός της «βίαιης» εξέδου φιλάθλων του σταδίου Καραϊσκάκη μετά το τέλος του αγώνα Ολυμπιακού ΑΕΚ.

● Κεντρικό στέλεχος του κυβερνώντος γερμανικού Σοσιαλιστικού Κόμματος δήλωσε ότι «πρέπει ν' αναθεωρηθεί η απόφαση του ΝΑΤΟ για εγκαταστάσεις νέων πυρηνικών όπλων στην Ευρώπη».

Δευτέρα 10

● Με εξαίρεση 57 είδη, απελευθερώνονται από κάθε έλεγχο, οι τιμές όλων των προϊόντων της αγοράς.

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

ΠΕΡΙΦΡΟΝΗΣΗ ΚΑΙ ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ...

Αν η χώρα-μας είχε μια κανονικά λειτουργούσα δημοκρατική πολιτεία, πρόβλημα Φρειδερίκης δεν έπρεπε, κανονικά, να εμφανιστεί. Δυο δυνατότητες αντιμετώπισης υπήρχαν. Η μια, εφόσον η οικογένεια της νεκρής το επιθυμούσε, να επιτραπεί η ταφή, παρέχοντας στους οικείους-της τη δυνατότητα των αναγκαίων ωρών για τις σχετικές τελετές. Σ' αυτή την περίπτωση, κυβέρνηση, τύπος και κόμματα, θα έπρεπε να αφήσουν το γεγονός να υπάρξει στη μόνη κλίμακα που του ήταν δυνατή: να εκδηλωθεί το όποιο πένθος των συγγενών και η ευκαιριακή περιθωριακή δράση των πάσης φύσεως μοναρχικών υπολειμμάτων.

Η δεύτερη επιλογή, πιο ταιριαστή στη συγκυρία, σαν τελικό βήμα σταθεροποίησης των μεταπολιτευτικών δεδομένων, θα ήταν η σταθερή άρνηση της ελληνικής κυβέρνησης να επιτρέψει την ταφή στον ελληνικό χώρο της Φρειδερίκης, με την απλούστατη συλλογιστική ότι όσο οι Γλύξμπουργκ με λόγια και πράξεις δεν έχουν νομιμοποιηθεί και αποδεχτεί το αμετάκλητο του δημοψηφίσματος του '74, τότε γι' αυτούς, δεν υπάρχει χώρος ούτε για έναν τάφο στην ελληνική γη. (Αν δεν κάνουμε λάθος, αυτή είναι και η στάση της Ιταλικής Δημοκρατίας, όπου ο Ουμβέρτος ούτε από αεροπλάνο δεν επιτρεπόταν να προσεγγίσει τα όρια της ιταλικής επικράτειας).

Στη χώρα αυτή των θαυμάτων, όμως, δεν έγινε ούτε το ένα, ούτε το άλλο. Αντίθετα, ζούμε τη θλιβερή στιγμή, όπου για ένα μικρό εκλογικό ποσοστό, που υπολογίζεται ότι κινείται με βάση τη μοναρχική-του προσήλωση, η κυβέρνηση αναλαμβάνει μια επικίνδυνη πολιτική ακροβασία. Επικίνδυνη, για την ομαλότητα και τη γαλήνη του τόπου, όπως επισήμανε η Αντιπολίτευση. Επικίνδυνη, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, και για την ίδια, (να

χάσει δηλαδή και το σκύλο και την πίττα).

Έτσι, ξαφνικά, η κυβερνητική συναλλαγή, μπορεί να επιτρέψει την ανάδειξη του Κωνσταντίνου Γλύξμπουργκ σε ένα είδος παράγοντα του δημόσιου βίου, που οφείλει να λαμβάνεται υπόψη όχι ως απόμακρο στοιχείο των συσχετισμών, αλλά ως ενεργός παρουσία. Εκπλησσόμαστε, για παράδειγμα, όταν διαβάζουμε ότι ο Έλλην Πρέσβυς στο Λονδίνο έκανε διάβημα στον Κωνσταντίνο. Κατά ποια λογική ο εκπρόσωπος του ελληνικού κράτους, δηλαδή του λαού, επισκέφθηκε έναν ιδιώτη, αντί να δεχτεί απλώς στην πρεσβεία-του, τον όποιο γραμματικό τούστελνε ο Γλύξμπουργκ;

Την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές είναι άδηλα τα γεγονότα της κηδείας και των «λαϊκών» εκδηλώσεων, που επιτελικά και πλουσιοπάροχα οργανώθηκαν προκαταρκτικά σε όλες τις ελληνικές επαρχίες, από τους κάθε λογής Μήτσου.

Είναι, βέβαια, όλη αυτή η προετοιμασία μια άλλη απόδειξη ότι οι Γλύξμπουργκ δε συντηρούν τυχαία την εκκρεμότητα γύρω από το θέμα της δυναστείας. Και ότι θα επιχειρήσουν να αξιοποιήσουν με κάθε τρόπο τα λάθη εκείνων, που «τους δίνουν το σκονί για να τους κρεμάσουν», κατά μια κλασική διατύπωση. Και στη δημιουργία αυτού του κλίματος «γεγονότων» δεν έχει μικρή ευθύνη ο δημοκρατικός τύπος, που με τη Φρειδεरिकολογία και δυναστολογία μεγεθύνει και από την πλευρά-του τη σημασία αυτών των Γερμανών μπιζνεσμαν και μπιζνεσ-γούμαν, που αφού έκαναν επικερδώς τη δουλειά-τους εδώ επί 100 χρόνια, βλέπουν με ικανοποίηση ότι μπορούν να απασχολούν ακόμα, όχι μόνο τους ολιγάριθμους και περιθωριακούς φίλους-τους, αλλά τους πολυάριθμους εχθρούς-τους.

Εμείς νομίζουμε ότι το συντριπτικό νόημα του δημοψηφίσματος του '74 είναι ότι καταργεί ακόμα και την έχθρα για τους Γλύξμπουργκ: τους αξίζει μόνο περιφρόνηση και αδιαφορία.

ΗΤΑΝ ΘΕΜΑ ΡΟΥΤΙΝΑΣ ;

Για δεύτερη φορά μέσα στα δύο τελευταία μεταπολιτευτικά χρόνια — η πρώτη ήταν στις 28 Φεβρουαρίου 1980 και η δεύτερη στις 29 Ιανουαρίου 1981 — η κυβερνητική πλειοψηφία της μεταχουντικής Βουλής, αρνήθηκε και πάλι ουσιαστικά, την απονομή σύνταξης στη χήρα του **Γιώργη Τσαρουχά**, πρώην βουλευτή της ΕΔΑ (το 1958 και το 1961), που δολοφονήθηκε με πρωτοφανή αγριότητα από τα «ανθρωποειδή» της Ασφάλειας και της ΕΣΑ, την περίοδο της χούντας.

(Έτσι κι αλλιώς υπήρξε στόχος και θύμα της βίας του κράτους και του παρακράτους ο Γιώργης Τσαρουχάς:

— στις περιβόητες εκλογές του '61, στόχος και θύμα επίθεσης τραμπούκων της ΕΡΕ,

— στις 22 Μαΐου του '63, στόχος και θύμα κι αυτός της συμμορίας των παρακρατικών που δολοφόνησαν τον Γρηγόρη Λαμπράκη,

— και στις 8 Μαΐου του '68, τέλος, πεθαίνει απ' τα βασανιστήρια, (βλ. μαρτυρία του Εισαγγελέα Χριστόφορου Τζανακάκη), που υφίσταται μετά τη σύλληψή-του από τα «όργανα της τάξεως» και τους εγγυητές της κρατικής ευνομίας των συνταγματαρχών).

Η Ν.Δ., αγωνιούσα εν όψει εκλογών, θυσιάσε στο βωμό της πολιτικής σκοπιμότητας τη στοιχειώδη ανταπόκριση σ' ένα αυτονόητο ΧΡΕΟΣ, που σε τελευταία ανάλυση θα βρισκόταν σε αντιστοιχία με τα διαλαλούμενα ψιμύθια της «αντιδικτατορικής στάσης-της στην επταετία»... Με την προσδοκία να επισπεύσει την καθυστερούσα κυοφορία της επίσημης εκλογικής σύζευξης με τη φιλοχουντική και φιλοβασιλική ακροδεξιά, και καλυπτόμενη πίσω από την τυπολατρική φενάκη της «αντισυνταγματικότητας» και της έλλειψης των σχετικών Εκθέσεων του Ελεγκτικού Συνεδρίου και του Γενικού Λογιστηρίου, η Ν.Δ. πρόσβαλε με τον πιο απροσημάτιστο τρόπο, όχι μόνο την Αριστερά, αλλά και τη στοιχειώδη ευαισθησία κάθε δημοκρατικού πολίτη.

Στιγματισμένη από την άρνηση η Βουλή, αποκαλυπτήρια για τη Ν.Δ., ηττημένη η αντιπολίτευση, προσβεβλημένο το κοινό δημοκρατικό αίσθημα — ο... απολογισμός!

Και τα ανακλαστικά του αυτοπροσδιοριζόμενου δημοκρατικού Τύπου με τη σφραγίδα της αγκύλωσης: δύο — όλες κι όλες — οι εφημερίδες που «έδοσαν» ένα 2σθηλο στην πρώτη σελίδα δύο που το «πέρασαν» στην τελευταία κι οι υπόλοιπες το καταχώνιασαν στις εσωτερικές σελίδες-τους... Ήταν θέμα ρουτίνας.

«Την πρώτη φορά που ιστορήσαμε πώς αργοσφάζανε τους φίλους μας, κραυγή φρίκης αντήχησε. Είχανε σφάξει εκατό. Μα όταν σφάξαν χίλιους και η σφαγή δεν είχε τελειωμό, απλώθηκε σιωπή.

Όταν οι κακουργίες πέφτουν σαν βροχή, κανένας πια δε φωνάζει «Σταματήστε!»

ΜΠΕΡΤΟΛΤ ΜΠΡΕΧΤ — 19

ΤΙΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΕΡΙΟΔΕΙΕΣ ΤΟΥ κ. ΡΑΛΛΗ...

Με τις περιόδους του κ. Ράλλη εγκαινιάσθηκε η, πάντα προελογική, κάθοδος-επικοινωνία των κυβερνώντων με το «λαό». Δεν ξέρουμε κατά πόσο οι περιόδους αυτές θα είχαν μεγαλύτερη απήχηση και ευτυχέστερη έκβαση για τη Ν.Δ. αν τις πραγματοποιούσε κάποιος άλλος ηγέτης της μεταπριλιανής Δεξιάς, αυτής δηλαδή που διαμορφώθηκε, κομματικά και στον κρατικό μηχανισμό, μετά την προεδροποίηση του «πατέρα»-της. Νομίζουμε, όμως, ότι η επιτυχία μιας εκλογικής περιόδου είναι συνάρηση πολλών παραγόντων και πρέπει να κρίνεται σύμφωνα με ο βαθμό και τη μορφή πολιτικοποίησης των κομματικών οπαδών καθώς και το είδος των κομματικών δεσμών του ακροατηρίου με το ρήτορα, που είναι συνυφασμένα με την ιδεολογική ταυτότητα και τις πολιτικές αξίες αυτού του ακροατηρίου.

Αυτές οι παρατηρήσεις, βέβαια, δεν αποβλέπουν στο να θέσουν υπό αμφισβήτηση τη διαπίστωση για την εκλογική συρρίνωση της Ν.Δ. (ούτε, εξ άλλου, υπάρχει πρόθεση να αρνηθούμε ότι τα ακροατήρια των οπαδών του κ. Ράλλη στην Πάτρα, την Τρίπολη κλπ. ήταν ολιγάριθμα). Απλώς, με τις παρατηρήσεις αυτές, θέλουμε να εισάγουμε (ή να υπενθυμίσουμε), και κάποια άλλα κριτήρια για μια περισσότερο πολιτική εκτίμηση της ποιας «κάθόδου προς το λαό» δεν περιοριζόμαστε, δηλαδή, το να επαναλάβουμε την εν πολλοίς ταυτολογική και απολογητική διαπίστωση της ίδιας της Δεξιάς περί «ελλειπών οργανωτικής προετοιμασίας της υποδοχής του Πρωθυπουργού», που, πολλές φορές, υιοθετείται και στα «ρεπορτάζ» δημοκρατικών εφημερίδων...

Εκείνο που θα θέλαμε να παρατηρήσουμε είναι ότι χωρίς χαρισματικό ηγέτη (π.χ. Καραμανλή) και διαθέτοντας απλώς κάποιο «πρακτικό», «προσγειωμένο» όσο και «καθημερινής πολιτικής» ηγέτορα, η ιστορική αναπηρία της Δεξιάς στη λειτουργία-της στα δίκτυα της θεσμοποιημένης πολιτικής επιβιωρίας με το λαό, τονίζεται ακόμα περισσότερο ενώ, απ' την άλλη, οξύνονται παραπέρα τα συμπτώματα του κατακερματισμού — μεταξύ των απογόνων του πατέρα-αρχηγού — της εκλογικής πελατείας και η διεκδίκηση, απ' τους ισχυρότερους, της μερίδας του λέοντος στη διαχείριση των ρουσφετολογικών πόρων. Γιατί τόσο το ρουσφέτι-πελατεία, όσο και η κάθετη (όπως υποδηλώνει και ο όρος «κάθοδος» -προς-το-λαό) επικοινωνία με τους κομματικούς οπαδούς, είναι απαρχαιωμένα υποκατάστατα των εν γένει — και ανύπαρκτων εδώ — πολιτικών σχέσεων του συντηρητικού πολίτη με το κόμμα-του.

Αυτά τα υποκατάστατα, ωστόσο, που εξασφάλιζαν μέχρι σήμερα την ιδιότυπη αναπαραγωγή του χώρου της Δεξιάς, έχουν την προϋπόθεση λειτουργίας-τους την αδιαμφισβήτητη αυθεντία του χαρισματικού διαχειριστή-ηγέτη της «παράταξης». Αν αυτός απομακρυνθεί απ' το κομματικό «κέντρο» και αν υπάρχουν και ευρύτερες ανακατατάξεις που οδηγούν στην ανάγκη αλλαγών του συστήματος πολιτικής εκπροσώπησης των ιδίων των δεξιών πολιτών, τότε υπάρχει οργανική πολιτική κρίση και λύση της συνοχής του κόμματος, που διαπερνά όλη την παραδοσιακή πρακτική των βουλευτών-του, των πολιτευτών, των παραγόντων, των κομματάρχων. Και τότε, οι αναφορές, σαν αυτές που έκανε ο κ. Ράλλης στην «πολιτική πειθαρχία» και τη δημοκρατική νομιμοφροσύνη των οπαδών της Ν.Δ. είναι αιώως δείγματα αγωνίας ενός πολιτικού, που μένει μόνος στο εγχείρημα του εκουγχρονισμού της παράταξής-του.

Α ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΕΚΛΟΓΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ

Στην Ελλάδα, ένα βασικό χαρακτηριστικό της πολιτειακής-της γιγνώσης, είναι η έλλειψη αντικειμενικής υπόστασης των θεωριών-της. Θεσμοί, νόμοι, πολιτειακή λειτουργία, ταυτίζονται

στενά και λειτουργούν αποκλειστικά προς το στενό όφελος του κυβερνώντος κόμματος και ούτε καν για το σύνολο των αστικών κομμάτων.

Μία από τις πιο έκδηλες πλευρές αυτής της λειτουργίας είναι ο εκλογικός νόμος, που άλλαζε πάντα, σε όλες τις μεταπολεμικές εκλογές, τις παραμονές ακριβώς της εκλογικής αναμέτρησης, αφού, εν τω μεταξύ, κοβόταν και ραβόταν στα μέτρα του πλειοψηφούντος κόμματος. Είναι αυτονόητο, ότι κάθε άλλος εκλογικός νόμος εκτός της απλής αναλογικής, αποτελεί ήδη μια νοθεύσιμη αντιστοιχία που θάπρεπε να υπάρχει ανάμεσα στο εκλογικό ποσοστό και τις βουλευτικές έδρες. Αλλά και οι ενδιάμεσες αλλαγές πολλαπλασιάζουν την εκτροπή, καθώς «φωτογραφίζουν» στυγνές συγκυριακές σκοπιμότητες του κυβερνώντος κόμματος.

Έτσι, λέγεται, πως η κυβέρνηση «προσανατολίζεται» στην αύξηση του αριθμού των υποψηφίων κατά περιφέρεια και στην εγκαθίδρυση της πολυσταυρίας αντί της μονοσταυρίας ή δισταυρίας, που ισχύει σήμερα. Η σκοπιμότητα είναι σαφής: η κυβέρνηση εκτιμά πως η «Νέα Δημοκρατία», ως το κατεξοχήν κόμμα «πελατείας», θα ωφεληθεί αυξάνοντας τους υποψήφιους, που καθένας-τους θα κομίζει διαφορετικές ομάδες ψηφοφόρων (διευρυνσίες της ακροδεξιάς ή του κέντρου ή παράγοντες κάθε λογής).

Ταυτόχρονα, η πολυσταυρία τίθεται ως αντιρροπητικό μέτρο στο προηγούμενο, ώστε να δώσει ευκαιρία επιβίωσης στους νέους ή «μικρούς» υποψήφιους, με τη νομή του «δεύτερου» σταυρού από κάποιον άλλον. Φαίνεται, όμως, ότι το τελευταίο μέτρο θα επιτείνει τη γλοιώδη μορφή της ψηφοθηρίας και συναλλαγής, θα δημιουργήσει «συμμαχικά ντουέτα» λυκοφιλίας και θα ευνοήσει και πάλι τους κομματικούς φεουδάρχες, που θα κατανέμουν κατά βούληση τους δεύτερους σταυρούς των «πελατών»-τους.

Είναι, βέβαια, ενοχλητικά χαριτωμένο το να θυμηθεί κανείς ότι την πολυσταυρία την κατήργησε η ΕΡΕ το '56. Θα είχε ενδιαφέρον οπωσδήποτε να συγκρίνει κανείς το σκεπτικό της τότε κα-

τάρρησης με τη λογική της επανεισαγωγής του μέτρου. Όλα, λοιπόν, συντείνουν στον πολλαπλασιασμό του αισθήματος αγανάκτησης του Έλληνα πολίτη, που πριν κάθε εκλογή, αυτός ο «κυρίαρχος λαός» υποβαθμίζεται με τον πιο ευθύ και άμεσο τρόπο, στην υποτιθέμενη υψηλότερη λειτουργία-του, την ανάδειξη της δύναμης που θα διευθύνει την κοινωνία-του. Κάποτε, θα συνειδητοποιηθεί απ' τους πολίτες, η παραμόρφωση κι η φαλκίδευση της βούλησής-τους.. και τότε θα είναι αργά για τους κυβερνώντες...

ΚΑΙ... Η ΧΑΣΟΥΡΑ ΔΙΚΗ-ΣΟΥ

Δύο ειδήσεις δημοσιεύονται την ίδια μέρα — στις 6 Φεβρουαρίου:

- Η ΜΙΑ: Ψηφίζεται κατά πλειοψηφία από την αρμόδια Κοινοβουλευτική Επιτροπή το Νομοσχέδιο που κυρώνει τη «Σύμβαση του Στρασβούργου (27.1.77) για την καταστολή της τρομοκρατίας» κι έτσι εντάσσεται η χώρα και τυπικά στον αστερισμό της «αντιτρομοκρατικής Ευρώπης». (Δυο λόγια επί του περιεχομένου: Η Σύμβαση, μέσα στα πλαίσια ενός ιδιότυπου διεθνισμού των κρατούντων, επιβάλλει την έκδοση στις καταδιωκτικές αρχές της χώρας του, καθενός που κατηγορείται επί «τρομοκρατία» και ανεξάρτητα από το αν έχει αποδειχτεί αυτό ή όχι, αναγορεύοντάς-τον σε **HOMO APOLITICUS**.)

- Η ΑΛΛΗ: Αθώνεται ύστερα από 9 μήνες φυλάκισης παμφεφεί στο Εφετείο Κομοτινής ο Μιχάλης Μαυρόπουλος, που είχε συλληφθεί μαζί με την Ιταλίδα Ροσσάνα Ματτιούσι στις 16 Απριλίου 1980, με την κατηγορία της «τρομοκρατίας». (Η Ροσσάνα Ματτιούσι εκδόθηκε στις Ιταλικές αρχές, στη βάση της Σύμβασης του Στρασβούργου στις 3 Ιουνίου 1980 και περιμένει ακόμα από τότε στις φυλακές της Περούτζια να εκδικαστεί η... υπόθεση). Το σκεπτικό της απαλλακτικής απόφασης για το Μαυρόπουλο: οι 11 κατηγορίες στηρίχτηκαν σε... αστήρικτους ισχυρισμούς και... υπερβολές!

Τα συνεπακόλουθα της πρακτικής που απορρέει από το πνεύμα της «αντιτρομοκρατικής» Σύμβασης του Στρασβούργου είναι εμφανώς τρομοκρατικά — και στην περίπτωση υπερβάλλοντος ζήλου ή δικαστικής πλάνης, η χασούρα δική-σου. (Το δικαστήριο φρόντισε να αποσαφηνίσει ότι ο Μαυρόπουλος δε διακαίουται αποζημίωσης...)

ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΩΝ

Τα «Πειθαρχικά συμβούλια» αποτελούν, όπως προσδιορίζαμε στο τ. 121/17.3.79, μια από τις παλιές «χρήσιμες» συνταγές της Χούντας «δια την τήρησιν της πειθαρχίας και της τάξεως στα ΑΕΙ». Όμως και τώρα, στα πλαίσια της γενικότερης κυβερνητικής προσπάθειας για την πειθαρχηση των ΑΕΙ, αλλά και στο έδαφος της αμφισβήτησης από τη μεριά των φοιτητών των σχέσεων εξουσίας, που προσπαθούν να επιβάλουν οι καθηγητές σαν τον ρυθμιστή των εσωπανεπιστημιακών πραγμάτων, οι παλιές αυτές συνταγές αναδεικνύονται πάλι για να εξυπηρετήσουν τη νέα κατάσταση πραγμάτων.

Η προσπάθεια αναβίωσης του μηχανισμού των Πειθαρχικών στο Πανεπιστήμιο της Πάτρας και οι διώξεις που μεθοδεύονται ενάντια σε φοιτητές της Πολυτεχνικής, του Χημικού, της Ιατρικής, με κατηγορίες όπως: «προσβολή του κύρους του καθηγητή», «παρότρυνση των φοιτητών σε αποχή από τα εργαστήρια», «ανάρμοστη συμπεριφορά» κλπ. δείχνουν και τα γνωστά «νέα ήθη», που προσπαθούν οι καθηγητές της Πάτρας να επιβάλουν και που παραπέμπουν ουσιαστικά στην προσπάθεια για το φίμωμα της οποιασδήποτε φωνής διαμαρτυρίας και αντίστασης στην τωρινή Πανεπιστημιακή τάξη πραγμάτων. Η πρόσφατη δήλωση του κοσμήτορα της Πολυτεχνικής Σχολής, καθηγητή Α.

Δημαρόγκωνα (υποψήφιου βουλευτή του ΚΚΕ το 1977, υπέρμαχου του ν.815 και μέλους του πειθαρχικού Συμβουλίου) ότι «οποιοσδήποτε συλληφθεί να γράφει συνθήματα στους τοίχους θα παραπέμπεται στο Πειθαρχικό αλλά και η παραπομπή ενός άλλου φοιτητή της Πολυτεχνικής στο πειθαρχικό για τον παραπάνω λόγο, μετά από εισήγηση του ίδιου του κ. Δημαρόγκωνα, είναι ενδεικτικά στοιχεία της νέας τάξης που προσπαθούν να επιβάλουν οι καθηγητές στο πανεπιστήμιο της Πάτρας.

Παρά το γεγονός ότι η σύγκληση του Πειθαρχικού αναβλήθηκε για τις 3 Μάρτη, μετά από επιτυχή παρέμβαση των φοιτητών με αίτημα την κατάργησή-του, στο βαθμό που θα συνεχιστούν οι συνδικαλιστικές διώξεις και η με οποιαδήποτε μορφή παρεμπόδιση της ελεύθερης διακίνησης των ιδεών, οι εξελίξεις στο Πανεπιστήμιο Πάτρας μπορεί να είναι και ραγδαίες...

Ο ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ

Γράφει ο Θανάσης Γεωργίου στο «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ» της Κυριακής 8 Φεβρουαρίου:

«Οι σύντροφοι και άλλοι δημοκράτες, που ανησυχούν, κάνουν και σκέψεις και για τις ενδεχόμενες «δυναμικές» λύσεις. Πρέπει να πω ότι τέτοιου είδους συνομιλητές-μου δεν ήταν Πολωνοί, αλλά αριστεροί και δημοκράτες από άλλες χώρες της γης — φοιτητές, καλλιτέχνες, δημοσιογράφοι από θερμές περιοχές του κόσμου — που, μια κι είμαι Έλληνας, μου υπενθύμισαν το «θαυματοουργό» σπαθί του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Αυτό, κατά τη γνώμη-τους, θα «λύσει» το γόρδιο δεσμό της κρίσης — της βαθύτερης κοινωνικο-οικονομικής και πολιτικής κρίσης της μεταπολεμικής Πολωνίας. Νομίζουν, δηλαδή, ότι «μερικές ώρες δράσης» του πολωνικού στρατού ή της Πολωνικής Λαϊκής Αστυνομίας θα ήταν σε θέση να επαναφέρουν την τάξη στην Πολωνία.

«Μα τί περιμένει ακόμα ο στρατός και η αστυνομία; Τα κάρβουνα, η ηλεκτρενέργεια είναι λιγοστά, η βιομηχανική παραγωγή σ' άλλους τομείς πέφτει, η αγροτική παραγωγή έχει μείνει κατά πολύ πίσω από τις ανάγκες που έχει ο πληθυσμός και πίσω και από τις αποδοτικές ικανότητες που έπρεπε να έχει η ίδια, στην αγορά σπανίζουν αρκετά πράγματα και αντί για δουλιά κηρύσσονται διαρκώς απεργίες, που παραλύουν την παραγωγή. Ας μπει, επιτέλους, τάξη!»

«Ας μπει επιτέλους, τάξη!» Γνώριμη κραυγή, που ακούστηκε στη Χιλή, στην Αργεντινή, στην Ελλάδα το 1967 και, πρόσφατα, στην Τουρκία. Ας ευχηθούμε να μην ακουστεί και στην Πολωνία. Ό,τι κι αν εύχεται ο κ. Θανάσης Γεωργίου, που εκφράζει μίαν αντίληψη για το σοσιαλισμό, που δεν είναι δυνατό να αγνωρίσουμε. Ακόμα και με την πιο κολασμένη φαντασία.

Τα «Νέα» και ο... Σπέντζας

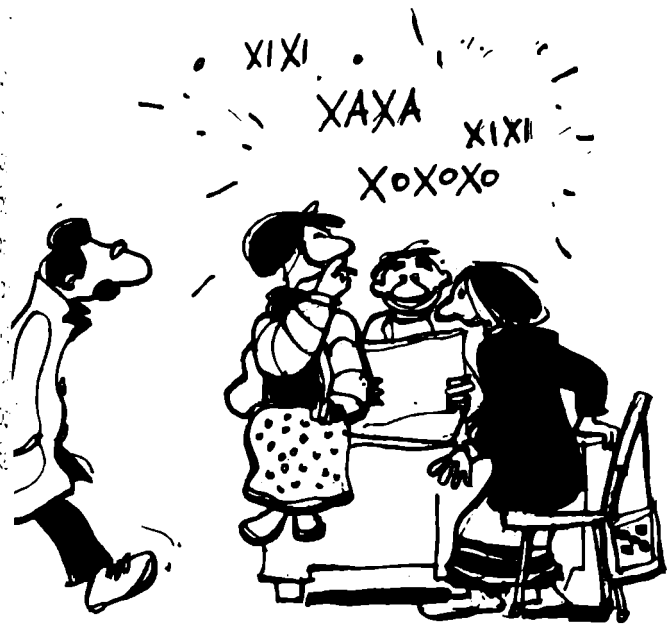
Στα «Νέα» της 4ης Φεβρουαρίου και στη στήλη-του, ο «μικροπολιτικός» ανακαλύπτει για δεύτερη φορά την Αμερική, ή την ΕΤΒΑ. Για να είμαστε πιο σαφείς: σε μεγάλη έκταση αναφέρεται στην περίφημη ιστορία της κασέτας των ύμνων της ΕΤΒΑ, που πρώτοι εμείς φέραμε στην επιφάνεια στο προηγούμενο τεύχος-μας. Ενώ όλο το υλικό-του προέρχεται σαφώς από το ΑΝΤΙ, «ξεχνάει» να αναφέρει την πηγή-του, έστω και σε μια αράδα των σχολίων-του.

Δε διεκδικούμε — να είμαστε σαφείς — τα «πρωτεία» των «αποκαλύψεων» ή την προνομιακή αποκλειστικότητα κάποιας «πληροφορίας». Δεν είναι αυτά ούτε κριτήρια, ούτε γνώμονας της λειτουργίας-μας σαν πολιτικό περιοδικό. Πιστεύουμε, όμως, βαθύτατα

στην ανάγκη να καταδηλώνεται με σαφήνεια πάντα η πηγή μιας πληροφορίας, για να είναι έτσι έγκυρη και προσπελάσιμη για τον αναγνώστη.

Αλλιώς, η απόκρυψη της πηγής, πέραν της απατηλής εντύπωσης του «πρωτότυπου» που δημιουργεί, εγκαθιδρύει και πλαστά μονοπώλια πληροφοριών και ενημέρωσης. Το θέμα αν συμφωνούμε, είναι πολιτικό.

Από την πλευρά-μας, η αναφορά στην πηγή της πληροφορίας είναι κανόνας. Και συγκεκριμένα, όταν εμείς γράψαμε για την ιστορία του «νερού του Καματερού» δεν παραλείψαμε τη σαφή μνεία της πηγής της δημιουργίας του θέματος, δηλαδή των «ΝΕΩΝ», της εφημερίδας του, κατά τα άλλα, έγκυρου και αντικειμενικού Συγκροτήματος Τύπου.

του Πέτρου Στάγκου

Να κλείσει η... κερκόπορτα των «άλλων συναφών διατάξεων»!

Ειδική περίπτωση;

Το θέμα της Ερώτησης (ΚΚΕ) ήταν — τουλάχιστον στην παρουσίασή-του — γενικό: αφορούσε γενικά το θέμα της ισοτιμίας των ξένων πτυχίων. Η κατακλείδα, όμως, του διαλόγου μεταξύ του αρμόδιου Υφυπουργού και του ερωτώντος βουλευτή, καθώς και η κατακόρυφη πτώση της μαχητικότητας του τελευταίου, γεννούν ορισμένα ερωτηματικά: — Ν. Καλτετζιώτης: «Θα παρακαλούσα για την ειδική περίπτωση που τυχόν να σας ενδιαφέρει, να έρθετε στο Υπουργείο προσωπικά να εξετάσω το θέμα».

— Ν. Κεπέσης: «Πολύ καλά».

Πορτραίτο με... απώλειες

— Α. Λιαροκάκης, (βουλευτής Άρτας — ΠΑΣΟΚ):

«Κύριε Πρόεδρε, ο όμορφος και γραφικός συνοικισμός Νεοχωρακίου υπάγεται στην ιστορική κοινότητα Πέτα, όπου και ο τόπος της καταγωγής-μου. Θα θυμάσθε από την ιστορία τη μάχη-καταστροφή του Πέτα και τη συμφορά του σώματος των Φιλελλήνων, για να αναφωνήσει ο στρατηγός Νόρμαν, ότι στο Πέτα το παν, πλην της τιμής, απωλέσθη...»

Φαίνεται ότι η διαπίστωση του γερμανού υποστράτηγου — τουλάχιστον στο βασικό της σκέλος — εξακολουθεί να ισχύει και σήμερα...

Χωρίς χειροκρότημα...

Όλοι οι αγορητές της αξιωματικής αντιπολίτευσης εισέπραξαν χειροκροτήματα από την πτέρυγά-τους στη διάρκεια της συζήτησης για τα αφροδίσια, που στρέφεται με «ειδικά» αστυνομικά άρθρα ενάντια στους ομοφυλόφιλους. Όλοι — πλην ενός: του Πέτρου Βάλβη. Οι λόγοι; Μάλλον οφείλονται στη μοναχική παρηγορία των διατυπώσεών-του — νά, ένα δείγμα:

— «Απελευθερωμένη κοινωνία δεν είναι απλά η κοινωνία που αλλάζουν οι παραγωγικές σχέσεις (...), είναι η κοινωνία που είναι απαλλαγμένη από το ιδεολογικό εποικοδόμημα (...) της υποκριτικής αστικής ηθικής...».

Σωφρονισμός;!

«Οφείλουμε όλοι να κάνουμε κάπου-κάπου αυτοκριτική. Όταν πάρουμε κάποια εξουσία στα χέρια-μας, είμαστε σκληροί απέναντι εκείνων που πέφτουν στα χέρια-μας και σχεδόν απάνθρωποι... Όλοι-μας εβασανίζαμε τους ανθρώπους οι οποίοι έπεφταν στα χέρια-μας...».

Η δήλωση έγινε στη διάρκεια της συζήτησης Επερώτησης για την κατάσταση στα «σωφρονιστικά» ιδρύματα — που ήρθε πάλι στην επικαιρότητα με τον τραγικό θάνατο του Π. Θεοφυλίδη στην απομόνωση του ψυχιατρικού τμήματος των φυλακών Κορυδαλλού — και ο δηλώσας ήταν ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος...

Σωφρονισμός;! (Ίσως ο κ. Κανελλόπουλος να αποτελεί μian ευτυχή εξαίρεση, πάντως ο σωφρονισμός των σωφρονιστών των κάθε λογής και τίτλου απανταχού της γης σωφρονιστηρίων αποτελεί, προς το παρόν τουλάχιστο, ευχή...).

Στο προηγούμενο σημείωμα είχαμε επισημάνει — με την ευκαιρία της συζήτησης του Νομοσχεδίου για την προσωρινή κράτηση — την υποβάθμιση του νομοθετικού έργου με την πρόσθεση ασχέτων «τροπολογιών» και με εμφανή στόχο να «μπαλωθούν» τρύπες και να αντιμετωπισθούν «εκκρεμότητες» ποικίλης προέλευσης...

● Μια ΠΡΩΤΗ επιβεβαίωση και... επικουρία ήρθε από την πλευρά του κοινοβουλευτικού εκπρόσωπου του ΠΑΣΟΚ κ. Αλευρά, που, στη διάρκεια της συζήτησης των άρθρων του Νομοσχεδίου για τα αφροδίσια, αναφερόμενος «σε 20 τροπολογίες», μίλησε για «κατήφορο προσθηκών και τροπολογιών» και για «όργιο νομοθετικής κραιπάλης»... (Στην αναφορά αυτή του κ. Αλευρά — για να αποδοθούν «τα του Καίσαρος τω Καίσαρι» — υπάρχει ένα λάθος και μία παράλειψη. Το λάθος: οι τροπολογίες είναι συνολικά 75! Και η παράλειψη: οι 13 από αυτές είναι του ΠΑΣΟΚ και οι 3 του ΚΚΕ, στη συντριπτική πλειοψηφία-τους κι αυτές άσχετες με το συζητούμενο Νομοσχέδιο!).

● Μια ΔΕΥΤΕΡΗ επιβεβαίωση ήρθε με την αιφνιδιαστική — για τα περισσότερα τουλάχιστον κόμματα-της μη αξιωματικής αντιπολίτευσης — επανεισαγωγή του Νομοσχεδίου «περί ΟΓΑ», από το «μάγο» του είδους κ. Αποστολάτο, για τη συζήτηση «εκκρεμούντων» αλλά ασχέτων, βέβαια, τροπολογιών — ούτε λίγο, ούτε πολύ 111 τον αριθμό! (Και εδώ είχαμε 48 υπουργικές, 46 βουλευτικές της Ν.Δ. και 17 τροπολογίες — της ίδιας δυστυχώς κατηγορίας — από τη μεριά της αντιπολίτευσης).

Είναι σαφές ότι κάποτε πρέπει να σταματήσει αυτός ο εμφανής διασυρμός του νομοθετικού έργου με την παραγωγή σειράς νόμων — «πολυποικίλων μωσαϊκών»! Ένα πρώτο μέτρο θα ήταν να κλείσει η... κερκόπορτα των «άλλων συναφών διατάξεων», που συνοδεύει σαν ουρά την εκφώνηση των περισσότερων Νομοσχεδίων. Οι ευθύνες, πάντως, δεν είναι μόνο κυβερνητικές, είναι συνολικότερες...

Κατά τα άλλα, το δεκαπενθήμερο αυτό στιγματίζεται από την κυβερνητική άρνηση — ουσιαστικά — να δοθεί σύνταξη στη χήρα του δολοφονημένου από τη χούντα βουλευτή της ΕΔΑ Γιώργη Τσαρουχά. (βλ. σχόλιο στη σελίδα ANTI-ΘΕΣΕΙΣ). Όσο για τα υπόλοιπα:

— Το ουσιαστικό νομοθετικό έργο περιορίστηκε στη συζήτηση των 2 πρώτων Άρθρων του Νομοσχεδίου για τα αφροδίσια και στην ομόφωνη τελικά ψήφιση — ύστερα από τριήμερη, εν πολλοίς τυπική συζήτηση — του Νομοσχεδίου που κυρώνει την Προεδρική Πράξη νομοθετικού περιεχομένου από τις 31.7.80 για την αποκατάσταση των ζημιών από τους σεισμούς στους νομούς Μαγνησίας, Λάρισας και Φθιώτιδας.

26/1/81 — 6/2/81

● Ψηφίστηκε στις 29.1.81 ομόφωνα, χωρίς συζήτηση, το Νομοσχέδιο που προβλέπει την υποχρεωτική πώληση των φαρμάκων από τα φαρμακεία σε σταθερές τιμές. Στις 4.2.81 ψηφίστηκαν επίσης οι τροπολογίες στο Νομοσχέδιο «περί ΟΓΑ κλπ», (βλ. άλλη στήλη), ενώ αναβλήθηκε η ψήφισή-του επί του συνόλου. Τέλος, ψηφίστηκε στις 5.2.81, το Νομοσχέδιο για την αποκατάσταση των ζημιών από τους σεισμούς του 1980 στους νομούς Μαγνησίας, Λάρισας και Φθιώτιδας.

● Κατατέθηκε στις 23.1.81 το Νομοσχέδιο σχετικά με την ίδρυση Διεύθυνσης Εναερίων Μεταφορών στο Υπουργείο Συγκοινωνιών και την οργάνωση της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας. Στις 27.1.81 κατατέθηκαν 5 Νομοσχέδια που αφορούν κυρώσεις Διεθνών Συμβάσεων, μεταξύ των οποίων η Δ.Σ. «κατά της συλλήψεως ομήρων», (Νέα Υόρκη - 18.12.79), καθώς και η Σύμβαση δικαστικής αρωγής με την Α.Δ. της Πολωνίας

(Αθήνα-24.10.79). Στις 29.1.81 κατατέθηκε το Νομοσχέδιο που κυρώνει την υπ' αριθμ. 1285/80 Απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής και στις 30.1.81 το Νομοσχέδιο «Περί συντάξεως Κωδίκων Νομοθεσίας». Στις 3.2.81 κατατέθηκε το Νομοσχέδιο για τη λειτουργία ερασιτεχνικών σταθμών κλπ. και την ίδρυση Υπηρεσίας Ελέγχου Ραδιοεκπομπών και στις 5.2.81 κυρωτικό Νομοσχέδιο για την παράταση μέχρι τέλους Δεκεμβρίου 1981 του αγορανομικού ελέγχου στα ενοίκια κατοικιών. Τέλος, στις 6.2.81 κατατέθηκαν άλλα 6 Νομοσχέδια που κυρώνουν Διεθνείς Συμβάσεις, μεταξύ των οποίων και τη Συμφωνία οικονομικής και τεχνικής συνεργασίας με την ΕΣΣΔ, (Μόσχα-2.10.81), καθώς και τη Σύμβαση δικαστικής αρωγής με την Ουγγαρία (Βουδαπέστη-8.10.79).

● Απορρίφθηκε στις 29.1.81 από την κυβερνητική πλειοψηφία η Πρόταση Νόμου βουλευτών του ΠΑΣΟΚ για την ίδρυση ειδικού

λογαριασμού δανειοδότησης ναυτικής κατοικίας στα πλαίσια του ΝΑΤ, ενώ διακόπηκε η συζήτηση της Πρότασης Νόμου για την απονομή προσωρινής σύνταξης στη χήρα του Γ. Τσαρουχά (βλ. ANTI-ΘΕΣΕΙΣ).

● Οι Επερωτήσεις που συζητήθηκαν ήταν συνολικά 8 — 3 του ΠΑΣΟΚ και 1 της ΕΔΗΚ — αρμοδιότητας των Υπουργείων Δικαιοσύνης, Αμύνης, Συγκοινωνιών και Εμπορίου.

● Οι Ερωτήσεις που συζητήθηκαν ήταν συνολικά 24 — 9 ΚΚΕ, ΠΑΣΟΚ, 3 ΕΔΗΚ, 2 ΚΚΕσσ., ΚΟΔΗΣΟ και 1 Ν.Δ.

● Στις τέσσερις βδομάδες από την επαναλειτουργία της Βουλής (13.1.81 — 6.2.81), κατατέθηκαν συνολικά 15 Επερωτήσεις, (9 του ΠΑΣΟΚ, 3 του ΚΚΕσσ. και 3 του ΚΟΔΗΣΟ — Αριθμ. 331/345) και 501 Ερωτήσεις συνολικά, (από τις οποίες αναφέρουμε ενδεικτικά 26 του ΠΑΣΟΚ και καμία του «Ε.Π») — Αριθμ. 3784 ως 4308.

Αλληλοσπαράζονται τα καπετανάτα

στη
ζούγκλα

της «Νέας Δημοκρατίας»

ΤΟΥ ΡΕΠΟΡΤΕΡ

Οι διαιρέσεις στη «Νέα Δημοκρατία» ανάμεσα στις διάφορες πολιτικές τάσεις, που άλλοτε συμπίπτουν και άλλοτε όχι με τις καλά συγκροτημένες προσωπικές κλίκες, έχουν για μια μακρά ιστορία, διανθισμένη με σημαντικά επεισόδια. Τον τελευταίο καιρό, μετά την έξαρση της σύγκρουσης αβερωφικών-ραλλικών, οι αντιθέσεις είχαν κάπως καταλαγιάσει. Μόνο προσωρινά όμως, όπως είχαν οι εντελώς πρόσφατες πληροφορίες που παραθέτουμε.

Μια νέα κατάσταση έχει δημιουργήσει κατ' αρχή, η προοπτική σημαντικής μείωσης της εκλογικής δύναμης της δεξιάς στις φετινές εκλογές. Ένα σημαντικό ποσοστό βουλευτών αντιμετωπίζουν με δέος την

πιθανότητα εκλογικού καταποντισμού. Ακόμα και ορισμένοι υπουργοί είναι υποχρεωμένοι να εξετάσουν το ενδεχόμενο μιας αποτυχίας.

Παράλληλα, πανθομολογείται πια η αποτυχία του κ. Ράλλη στον παραδοσιακό ρόλο του ηγέτη της Δεξιάς, που, κάπως βεβιασμένα, του φόρτωσαν οι άμεσες και έμμεσες παρεμβάσεις του περιβάλλοντος του κ. Καραμανλή. Αμφισβητείται σοβαρά η διοικητική-του επάρκεια, σα γενικού συντονιστή των διαφόρων τομέων της κυβερνητικής δραστηριότητας. Και από μερικούς θεωρείται, ότι η πρόσφατη επίδειξη πυγμής, που επιχείρησε να κάνει, επιστρέφοντας στην αντιαριστερή εξαλλότητα και κινδυνολογία, είναι ακόμα μια οικτρή

αποτυχία. «Θα ήταν προτιμότερο», ισχυρίζονται οι ίδιοι κύκλοι, «να συνέχιζε να προωθεί την εικόνα του χλιαρού μετριοπαθούς δεξιού ηγέτη νέου τύπου, που υπήρχε μια πιθανότητα να αφομοιωθεί βαθμιαία από την κοινή γνώμη, παρά να καταφεύγει σε εξαλλότητες που τον γελοιοποιούν, γιατί δεν πείθουν κανένα».

Οι ζοφερές εκλογικές προοπτικές και η χρεωκοπία του κ. Ράλλη είναι τα δεδομένα της σημερινής ακτινογραφίας της Ν.Δ. Βέβαια, η θέση του κ. Ράλλη, τουλάχιστον μέχρι τις εκλογές, δεν αμφισβητείται ανοιχτά από κανένα. Όμως η έλλειψη διεξόδου στο επίπεδο της ηγεσίας δεν αποδυναμώνει την κρίση που έχει ξεσπάσει. Αντίθετα, την επιδεινώνει...

Όσο κι αν φαίνεται περίεργο από πρώτη άποψη, η πτώση του κ. Ράλλη συνοδεύεται από μια σημαντική αποδυνάμωση του κυριότερου αντίπαλού-του κ. Αβέρωφ. Αυτό φαίνεται ειλλου και από την πρόσφατη συνέντευξη που έδωσε στα Γιάννα, αναφέροντας σαν κύρια αιτία της αποτυχίας-του στην εκλογική εκλογή του Αρχηγού και Πρωθυπουργού, τον ίδιο τον εαυτό-του και που ερμηνεύτηκε σα δήλωση υποταγής προς το Προεδρικό κατεστημένο. Η δήλωσή-του ότι δεν πρόκειται να διασπάσει ποτέ τη Ν.Δ. ήταν μια προσπάθεια να θέσει τέρμα στην προσφιλή τακτική φιλικών-του δημοσιογραφικών καλάνων, που τον παρουσίαζαν σε καθημερινή βάση σα μωμένο και έτοιμο να αποχωρήσει. Όλοι αυτοί οι κατασκευασμένοι θόρυβοι, αντί να κρατήσουν ανοιχτό το μέτωπο γα του κ. Ράλλη, οδήγησαν σε μια βαθμιαία μείωση της απιστίας του Υπουργού Εθνικής Αμύνης.

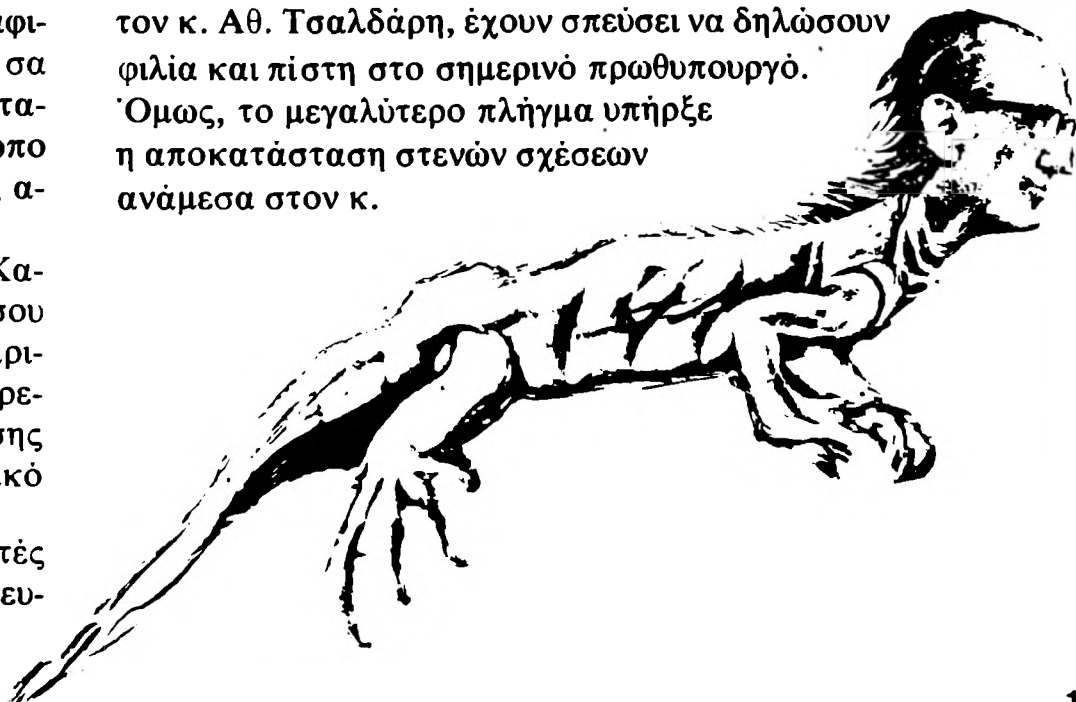
Τελικά, λέγεται ότι μια αποφασιστική παρέμβαση του κ. Καραμανλή και δυο «πονηρές» πρωτοβουλίες του κ. Κ. Τσάτσου ήγησαν τον κ. Αβέρωφ στην υποταγή άνευ όρων. Τη χαριτική βολή την έδωσε μια προειδοποίηση του αμερικανού πρεσβευτή Μακλόσκι, που ειδοποίησε ότι κάθε ιδέα διάσπασης της κυβερνητικής πλειοψηφίας θεωρείται από το «συμμαχικό ράγοντα» επιπόλαιη και επικίνδυνη.

Βαθμιαία, έτσι, ο κ. Αβέρωφ εγκαταλείφθηκε από βουλευτές και στελέχη — «δε διαθέτει σήμερα πάνω από πέντε βουλευ-

τές», υπογραμμίζει παλιό στέλεχος της παράταξής-του — ενώ ο κομματικός μηχανισμός κυριαρχείται από τα ραλλικά στελέχη, με επικεφαλής τον Γενικό Διευθυντή, πρώην σοσιαλδημοκράτη, Γ. Βουκελάτο.

Από τους πέντε, οι τέσσερεις αβερωφικοί βουλευτές είναι σίγουρα ο Παπαδόγγονας, ο Χατζηγάκης, ο Τζίτζικώστας και ο αθυρόστομος Σαμαράς, που όπου σταθεί κι όπου βρεθεί εκτοξεύει ακατανόμαστες ύβρεις κατά του αρχηγού-του. Όλοι οι άλλοι αβερωφικοί, με πρώτους την Τζούλια Τσιριμώκου και τον κ. Αθ. Τσαλδάρη, έχουν σπεύσει να δηλώσουν φιλία και πίστη στο σημερινό πρωθυπουργό.

Όμως, το μεγαλύτερο πλήγμα υπήρξε η αποκατάσταση στενών σχέσεων ανάμεσα στον κ.

ΤΖΑΚ ΟΥΕΣΤΡΑΠ

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ
ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ
ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Μια άλλη διάσταση της μουσικής. Γραμμένο από τον ΤΖΑΚ ΟΥΕΣΤΡΑΠ καθηγητή της μουσικής του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«Δαυιά»
Μαυρομιχάλη 146
Τηλ. 64.40.675

ΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΚΟΜΙΚΣ (ΚΑΙ ΟΧΙ ΜΟΝΟ)

ALTAN • BATTAGLIA • BILAL • CABU • CATTIGARO • CAZA • CHAPPORI
COPÉ • CREPAX • GEBE • DRUILLET • MATTOPI • MOEBIUS • MONTELLIER
MUNOZ • SAMPAYO • QUINO • REISER • SCHULTEN • STAINO • WLODZINSKI

δαδέλ

ΑΠΟ 1^η ΦΛΕΒΑΡΗ
ΚΑΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΚΙΝ/ΦΟΥ
& ΤΑΞΙΚΗ
ΠΑΛΗ

α' έκδοση: γενάρης 81
β' έκδοση: φλεβάρης 81

ΠΡΟΔΕΥΤΙΚΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΚΙΝ/ΦΟΥ
& ΤΑΞΙΚΗ
ΠΑΛΗ
GUY BENEVELLE
I ΧΟΛΛΟΥΟΥΝΤΙΑΝΟΣ
ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟΣ
γυλάνοντ - νιός αμερικανικός κιν/φος
αντεγκραουιντ - αμερικανικός κιν/φος

Ράλλη και τον κ. Βαρβιτσιώτη, που περιμένει — χωρίς να το κρύβει — την υπουργοποίησή-του. Παράλληλες κινήσεις αναπτύσσει και ο φιλόδοξος Υπουργός Εξωτερικών, που αρχίζει να δείχνει ίχνη ανυπομονησίας — είκοσι χρόνια τώρα σε δεύτερο ρόλο. Προς το παρόν, κρύβει με αρκετή μαεστρία τα αισθήματά-του και «το παίζει» ραλλικός. Λειτουργεί, έτσι, σα σηματοφόρος και σκέπη των διευρυνσιών, ιδιαίτερα μετά τη σχετική ενίσχυση της θέσης-του, με την εισοδό-του στην Οικονομική Επιτροπή, λόγω αρμοδιοτήτων ΕΟΚ.

Όμως, ο κ. Μητσοτάκης, έχει κι αυτός τα προβλήματά-του, κυρίως μέσα στο χώρο του Υπουργείου του, όπου τον υπονομεύει μια κλίκα ακροδεξιών διπλωματών, ενώ κάπου στα παρασκήνια ραδιουργεί και ο μηδέποτε απομακρυνθείς από τη διπλωματία, τουλάχιστο σα μελλοντική προοπτική, κ. Μολυβιάτης.

Τέλος, ο κ. Μητσοτάκης διέπραξε το σφάλμα να αντιταχθεί στο σχέδιο δημιουργίας πνευματικού κέντρου στο χώρο της Ριζαρείου, γνωστής έμμονης ιδέας του Προέδρου της Δημοκρατίας, και αυτό τον αποξένωσε από το πρόθυμο ους του υπέρτατου διαιτητή.

Για να ξεπεράσει αυτές τις δυσχέρειες, ο Υπουργός Εξωτερικών αποσιωπά ορισμένες θέσεις, που ξεπερνούν σε ατλαντισμό τη γενική γραμμή και συνεργάζεται με νεανική προθυμία με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, κάνοντας μια συνεχή επιδειξη πειθαρχίας και καλής θέλησης. Θεωρείται, εξάλλου, δεδομένο ότι η εξωτερική πολιτική αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα του κ. Καραμανλή.

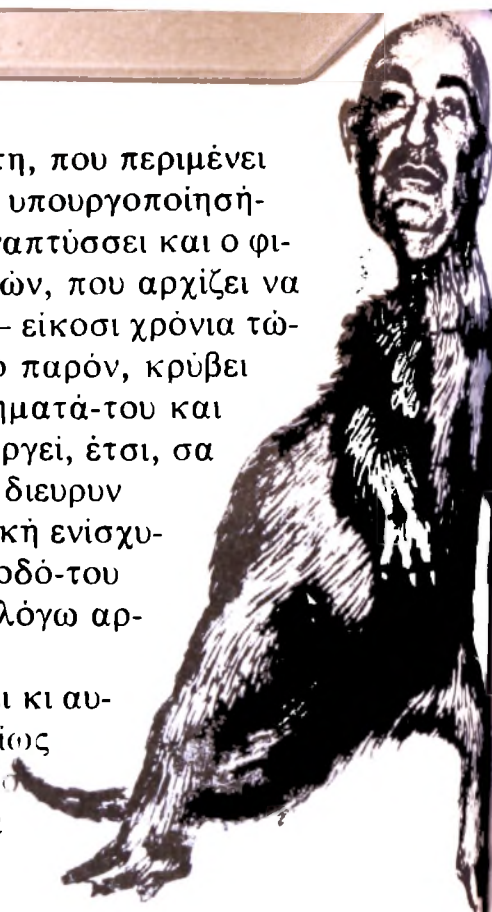
Γενικά, όλα δείχνουν ότι ο κ. Μητσοτάκης είναι αποφασισμένος να διατηρήσει το δεύτερο ρόλο, μέχρι και τις εκλογές και μετά «βλέποντας και κάνοντας». Σε περίπτωση επιτυχίας, βλέπει τον εαυτό-του Αντιπρόεδρο της Κυβερνήσεως. Έτσι, ο τα πράγματα πάνε στραβά, θα μπορεί πιο άνετα να «φάει» τον κ. Ράλλη σα στενός συνεργάτης, παρά σα δεδηλωμένος ανταγωνιστής.

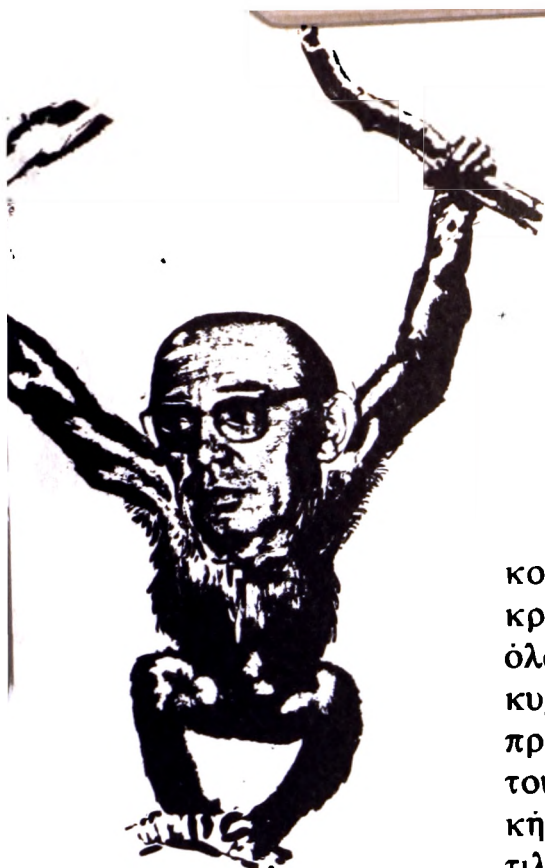
Έτσι, όμως, θα μείνει αντιμέτωπος με τον κ. Αβέρωφ, που δεν έχει εγκαταλείψει, βέβαια, κάθε ελπίδα αναρρίχησης στην ηγεσία. Γι' αυτό, και έχει αρχίσει ο τελευταίος συστηματική προσπάθεια υπονόμησης του δεξιού «κρητικάρχη», λεγοντας π.χ. ότι η Κρήτη, παρά το όργιο φαυλοκρατίας, δε θα βγάλει ούτε πέντε δεξιούς βουλευτές και προωθώντας διάφορα δημοσιεύματα, για δήθεν εγγραφές διαφωνίες-του για το θέμα των βάσεων κλπ.

Ο κ. Μητσοτάκης υπολογίζει στη σταθερή υποστήριξη των Παλαιοκρασσά, Γιαννούση, Ιακωβίδη, Πιτούλη, Κοθρή και Βαρδινογιάννη.

Ο άλλος μεγάλος διευρυνσίας, Θανασάκης Κανελλόπουλος, έχει πια οριστικά περιθωριοποιηθεί. Η βαθμιαία, μάλιστα, απομάκρυνσή-του από τα σημεία λήψης αποφάσεων, τον έχει τόσο πεισματώσει, ώστε ο παλιός μακρονησιώτης να έχει καταντήσει ακροδεξιός.

Το φιάσκο-του στις Βρυξέλλες, όπου ρεζιλεύτηκε χωρίς να πετύχει την παραμικρή υποχώρηση των κοινοτικών πάνω στα θέματα της κοινής αγροτικής πολιτικής, κορύφωσε μια σειρά αποτυχιών σε όλους σχεδόν τους τομείς της δραστηριότητάς-του. Πολλοί άσπονδοι φίλοι-του λένε ότι δεν αντέχει να γίνει κανείς Υπουργός στα πενήντα πέντε-του χρόνια, χωρίς να έχει ίχνη διοικητικής και διαπραγματευτικής πείρας.

Τον Κανελλόπουλο, τον έχουν εγκαταλείψει όλοι οι υποστηρικτές-του: ο Μπίρης, ο Παπαχρήστος, ακόμα και ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου-του Άγγελος Καλκάνης.

Ο σπιθιαίος διευρυνσίας είναι αλήθεια πως δε φημίζεται για τον καλό-του χαρακτήρα. Η αλαζονεία-του, το κουτσομπολιό και η καυστική κριτική που εξαπολύει εναντίον όλων — χωρίς εξαίρεση — των κυβερνητικών παραγόντων, η απροσχημάτιστη ρουσφετολογία-του, η ανικανότητά-του να διοικήσει, οι αναχρόνιστικές-του αντιλήψεις για τη διοίκηση, έχουν πια γίνει παγκοίνως γνωστές.

Και σα να μη φτάνουν όλα αυτά, ο κ. Κανελλόπουλος δεν παύει ούτε στιγμή να μηχανορραφεί εναντίον της «κομματικής ενότητας». Έτσι, αφού απέτυχε στα συμπεθεριά με την ομάδα Μπαλτατζή, αποπειράθηκε να εμφανιστεί σα συσπειρωτής του ακροδεξιού χώρου. Πέτυχε κάποια διασύνδεση με τους χριστιανοδημοκράτες της τάσης Στράους. Δυσκολεύεται, όμως, λόγω του παλαιοκομμουνιστικού-του παρελθόντος, να πείσει τους ψηφοφόρους της Ηλείας, που έχει πλούσιο ταγματασφαλίτικο παρελθόν. Τέλος, καίτοι παριστάνει τον τιμητή των πάντων, θέματα σαν την ανταλλαγή του σταριού και το χαρτόσημο της ΕΣΣΟ-ΠΑΠΑΣ δημιουργούν αρκετές σκιές για την εν γένει πολιτεία-του.

Άλλος μεγάλος ρουσφετολόγος είναι ο Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης κ. Παπακωνσταντίνου, που έχει οριστεί — τραγική ειρωνεία — επικεφαλής της προσπάθειας για «χρηστή διοίκηση». Πολλά ανώτατα κρατικά στελέχη δεν κρύβουν πια τα παράπονά-τους για τις αφόρητες πιέσεις, που ασκεί το περιβάλλον του κ. Παπακωνσταντίνου, για διορισμούς, προαγωγές, μεταθέσεις κλπ. γνωστών ακροδεξιών, κατά προτίμηση, ή και χουντικών. Τον κ. Παπακωνσταντίνου τον ακολουθούν οι Κοντοβράκης, Μηναιός, Τσουκαντάς, Αποστολάτος και Καλούδης. Οπωσδήποτε, όμως, παραμένει πειθήνιος στις οποιεσδήποτε εντολές του κ. Καραμανλή κι έτσι ο κ. Ράλλης δε φοβάται ρήγμα από εκείνη την πλευρά.

Αντίθετα, δικά-του πολιτικά σχέδια, που φτάνουν μέχρι τη δημιουργία χωριστής πολιτικής κίνησης, τρέφει πάντα ο κ. Χριστόφορος Στράτος, Υπουργός Εσωτερικών και επίσημος πολιτικός εκφραστής των απόψεων του Κωνσταντίνου Γκλύξμπουργκ. Όμως, και ο κ. Στράτος και ο «υπαρχηγός» του Γκελεστάθης έχουν κλονισμένη υγεία. Τους ακολουθεί μια ομάδα δέκα βουλευτών, με κύρια στελέχη τους Πατρώνη, Μπουγά, Καραϊσκάκη, Σταθόπουλο και Κρίκο.

Ο κ. Στράτος έχει να αντιμετωπίσει και τον εξοντωτικό ψηφοθηρικό αγώνα του τοπικού-του αντιπάλου κ. Στάματη, για να εξασφαλίσει, όπως το 1974, την πρώτη θέση στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας. Γιατι, βέβαια, η εικόνα-του σαν «αρχηγού» αμαυρωθεί από μια δεύτερη ή τρίτη θέση. Μετά μια ενδεχόμενη ήττα της Ν.Δ., ο Στράτος θα βρεί έδαφος για να προωθηθεί, με όργανο την Εθνική Εταιρεία, διάφορες σχεδόν φασιστικές νεφελώδεις φιλοβασιλικές απόψεις, για τους «ταγούς του θνους» και δε συμμαζεύεται.

Βέβαια, όλα αυτά τα σχέδια είναι αρκετά εύθραυστα. Η πείρα έχει δείξει ότι οι μοναρχικές και ακροδεξιές τάσεις στην Ελλάδα είχαν κάποια απήχηση, μόνο όταν κατάφερναν να πετύχουν μια λαϊκιστική δημαγωγία.

Ο Στράτος, όμως, δεν είναι πειστικός σ' αυτό το ρόλο.

Όχι, μόνο κατάγεται από παλιό ολιγαρχικό τζάκι, αλλά και είναι πασίγνωστο ότι η οικογενειακή-του περιουσία δημιουργήθηκε σε βάρος της λαϊκής αποταμίευσης, χάρη σε χαριστικά δάνεια της Εθνικής Τράπεζας. Πέρα απ' αυτό, ο μοναρχικός χώρος στην Ελλάδα έχει μια φυσιολογική φθίνουσα τάση, στο βαθμό που συνηθίζεται η ιδέα ότι η χώρα κυβερνιέται άριστα χωρίς «ελέω συμμάχων» τοποτηρητή. Κι ο επαναπατρισμός — από καιρού εις καιρόν — ενός νεκρού δεν αρκεί, βέβαια, για να ξαναφλογίσει τον ενθουσιασμό νοσταλγών. Είναι, μάλιστα, δυνατόν να ξαναζυγνήσει — όπως έδειξε η πρόσφατη ιστορία της Φρειδερίκης — φρικτές αναμνήσεις του παρελθόντος.

Ο Υπουργός Συντονισμού Γιάννης Μπούτος παραμένει σιωπηλός για τις προθέσεις και επιφυλακτικός. Πολλοί θεωρούν πρόσχημα τα αίτια που προβλήθηκαν σχετικά με την πρόσφατη παραίτησή-του. Είναι, βέβαια, γεγονός ότι είχε προβλήματα με την καρδιά-του, αλλά ορισμένοι λένε ότι δεν ήταν τόσο σοβαρά, ώστε να δικαιολογούν μια τόσο μακροχρόνια απουσία από την πολιτική σκηνή. Έτσι, οι εσωκομματικοί-του αντίπαλοι υποψιάζονται ότι αποσυνδέθηκε από τη σημερινή διαδικασία φθοράς, κάνοντας ένα ελιγμό που στοχεύει στο μέλλον. Επιδιώκει, δηλαδή, να εμφανιστεί μετεκλογικά με ένα νέο άφθαρτο πρόσωπο και να ζητήσει ευθύνες από τους ταλαιπωρούς ομοϊδεάτες-του, που διαχειρίζονται τα προβλήματα της σημερινής οικονομικής και πολιτικής κρίσης.

Στο μεταξύ, βέβαια, έχει αναπτύξει ακόμα πιο στενές σχέσεις με τον κ. Καραμανλή. Μερικοί θεωρούν ότι αποτελεί, ήδη, ένα είδος μυστικοσύμβουλου του Προέδρου της Δημοκρατίας. Παράλληλα, επισκέπτεται τακτικά τον κ. Ράλλη και του επιδιδώκει βαθυστόχαστες συμβουλές για τη γενική κυβερνητική πολιτική. Μερικές φορές, μάλιστα, ο Πρωθυπουργός άφησε να φανεί, σε στενούς συνεργάτες-του, ο εκνευρισμός-του για τον αυτοπρόσκλητο αυτό κήνσορα, που δε δέχεται επί πλέον να αναλάβει την παραμικρή ευθύνη για τα πραττόμενα.

Τέλος, σα θιασώτης της άποψης ότι πρέπει να αντιμετωπιστεί «... το ΠΑΣΟΚ σαν αστικό κόμμα και χωρίς κιδυνολογίες» καυχάται παντού για τις άριστες προσωπικές-του σχέσεις με ορισμένα κοινοβουλευτικά στελέχη της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Διαδίδει μάλιστα — σε όποιον θέλει να τον ακούσει — ότι και ο ίδιος ο κ. Παπανδρέου εκφράζεται κολακευτικά για τις προσωπικές-του ικανότητες.

Η προοπτική-του είναι να διαδραματίσει ρόλο πρωταγωνιστή — γιατί όχι και πρωθυπουργού — στην περίπτωση που ούτε το ΠΑΣΟΚ ούτε η Ν.Δ. δε θα κατακτήσουν αυτοδύναμη πλειοψηφία σε έδρες και θα χρειαστεί κάποια μεταβατική κυβέρνηση κοινής αποδοχής. Ακολουθείται από μια μικρή ομάδα νέων, ιδίως, βουλευτών, που περιλαμβάνει τους Αναστασόπουλο, Πανούρη, Πρίντζο, Κούτρα, Μπεκίρη και Κράτσα. Σε ένα χαμηλότερο επίπεδο, αν όχι φιλοδοξίας, τουλάχιστον δυνατότητων προώθησής-τους, με τη συγκρότηση συγκεκριμένης ομάδας, κινούνται οι κ.κ. Έβερετ και Κ. Στεφανόπουλος.

Ο Υπουργός Οικονομικών ανήκει στην κοινοβουλευτική ομάδα των είκοσι, που ακολουθούν τον κ. Αχιλλέα Καραμανλή. Ποζάρει, μάλιστα, κατά κάποιο τρόπο σαν υπαρχηγός-του. Έχει, όμως, δικιά-του αυτοτελή επιρροή (Δράκος, Βούλγαρης, Σαραντίδης, Κωστόπουλος, Σκούφας κλπ.) στις Τράπεζες και στους διάφορους Οργανισμούς. Έ-

χοντας εξασφαλίσει την πρωτοκαθεδρία στην Α' Αθηνών, δι-
κτυώνεται τώρα και στις γειτονικές εκλογικές περιφέρειες, για
να διαδραματίσει ρόλο «Αττικάρχη», μια θέση που αργά ή
γρήγορα οδηγεί στο πρωθυπουργικό αξίωμα. Προκαλεί, έτσι,
όπως είναι φυσικό, την μήνιν του άλλου επίδοξου
«Αττικάρχη», κ. Βαρβιτσιώτη. Όμως ο νεαρός «Μίλτος» δεν
έχει κανένα λόγο να βιάζεται. Είναι μόλις σαρανταενός ετών
και μπορεί να περιμένει να εξαντλήσει τις δικές-του φιλοδοξίες
ο κ. Αχιλλέας Καραμανλής. Σε όσους αντιπροτείνουν ότι ο α-
δελφός του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν έχει κανένα ουσια-
στικό προσόν για να διεκδικήσει τον πρώτο ρόλο, ο κ. Έβερτ,
χωρίς να αντιπαραθέτει κανένα επιχείρημα επί της ουσίας, θυ-
μίζει «ρεαλιστικά» πόσο σημαντικό ρόλο έχει πάντα παίζει ο
νεοπλουτισμός και οι οικογενειακές πολιτικές πελατείες στην
ελληνική ιστορία. Κάτι ξέρει και ο ίδιος...

Ο κ. Στεφανόπουλος κατέχει ήδη τη στρατηγική θέση του
Γραμματέα της κοινοβουλευτικής ομάδας. Ακόμα χάρη, στις
συχνές-του μετακινήσεις μέσα στη χώρα και τις ομιλίες-του
στα κομματικά συνέδρια, έχει αποκτήσει σημαντική επιρροή
πάνω στην οργανωμένη κομματική βάση.

Θεωρείται ο μόνος ρήτορας που μπορεί να εμψυχώσει τους
οπαδούς στην εκλογική μάχη, με επιθετικά επιχειρήματα εναν-
τίον του ΠΑΣΟΚ. Έτσι, από τους πιο «ιδεολόγους» νεοδημο-
κράτες θεωρείται σαν ο μόνος δυνατός σημαιοφόρος ενός μα-
κρόχρονου πολιτικού αγώνα εναντίον του ΠΑΣΟΚ, και ταυτό-
χρονα, σαν η μόνη αποτελεσματική άμυνα απέναντι στη «χω-
ρίς αρχές» κεντροδεξιά διεύρυνση του χώρου που εκπροσωπεί
ο κ. Μητσοτάκης.

Οι φιλοδοξίες-του εμποδίζονται από την έλλειψη αποτελε-
σματικών διασυνδέσεων με τους συνηθισμένους εξωπολιτι-
κούς χώρους, όπου επιλέγεται εκάστοτε η ηγεσία της δεξιάς.

Με την εξαίρεση, βέβαια, των πιο αντιδραστικών κύκλων του
εκκλησιαστικού και πανεπιστημιακού κατεστημένου, που τον
έχουν υιοθετήσει.

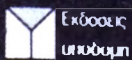
Ας αναφέρουμε, τέλος, άλλους τρεις παραγοντιζόντες υ-
πουργούς. Ο κ. Λάσκαρης προωθεί τις προσωπικές-του φιλο-
δοξίες με τον έλεγχο των συνδικαλιστικών φορέων όλων των
Υπουργείων, πράγμα που τον φέρνει κάθε τόσο σε σύγκρουση
με κάποιον από τους συναδέλφους-του. Ο κ. Μάνος προωθεί
την εικόνα του αποτελεσματικού και άτεγκτου τεχνοκράτη,
που προχωρεί στην εφαρμογή «ορθών» αποφάσεων, ακόμα κι
αν έχουν υψηλό κοινωνικό και εκλογικό κόστος. Στην πραγ-
ματικότητα, βέβαια, προστατεύει άριστα τα συμφέροντα — α-
κόμα και τα πιο μερικά και συζητήσιμα, του μεγάλου βιομηχα-
νικού κεφάλαιου, που είναι ο πραγματικός-του κοινωνικός χώ-
ρος. Και ελπίζει, τα μερίσματα αυτής της πολιτικής να τα ε-
πενδύσει σε μια υπερσύγχρονη — και επομένως πολυδάπανη
— προεκλογική εκστρατεία αμερικάνικου τύπου, χάρη στην ο-
ποία θα ανακτήσει το χαμένο έδαφος. Ο Υπουργός Συγκοινο-
νιών προσπαθεί να οικοδομήσει κι αυτός δεσμούς με το μεγά-
λο κεφάλαιο. Αυτός, όμως, δεν κινείται αποκλειστικά από πο-
λιτικές φιλοδοξίες.

Αυτά και άλλα ανάλογα απασχολούν κατά κύριο λόγο τους
ρηξικέλευθους Υπουργούς-μας. Κι όσοι αναρωτιέστε για ποιό
λόγο τόσα προβλήματα που χρονίζουν να παίρνουν την πιο
τρελή πορεία, έχετε μια εξήγηση. Απαραίτητη, αλλά όχι αρ-
κετή.

Χρειάζεται κάποτε να αναφερθούμε στις δύο άλλες πατρο-
παράδοτες μορφές ενεργοποίησης της ελληνικής Δεξιάς: την
εξάρτηση από τις ξένες επιρροές και την εκπροσώπηση — ά-
μεση ή έμμεση — οικονομικών συμφερόντων. Αλλά γι' αυτό θα
επανεέλθουμε.

ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΩΜΑ ΜΑΣ

ομάδας γυναικών βοστώνης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ

- Συνειδητοποίηση του έαυτού μας
- Σεξουαλικότητα
- Ζώντας μόνες μας και μέ τούς άλλους
- Διατροφή
- Γυμναστική και κίνηση
- Βιασμός και αὐτοάμυνα
- Ἀφροδίσια νοσήματα
- Ἀντισύλληψη
- Ἐκτρωση
- Ἐπιλογή τῆς μητρότητας
- Ἐγκυμοσύνη καί τοκετός
- Ἐμμηνόπαυση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ – 3ης Σεπτεμβρίου 22 – τηλ. 5234790

Ένα ατύχημα που δεν ήταν τυχαίο...

Διήγηση τραυματία: «Άκουγα, θυμάμαι, φωνές «Βοήθεια-Βοήθεια...». Μπροστά πεθαίναμε και πίσω φωνάζανε «Ολυμπιακός - Ολυμπιακός...»

Ράλλης: «Δεν υπάρχουν ευθύνες».

Τραυματίας: «Η πόρτα ήταν λίγο ανοιχτή...»

Αστυνομικός: «Βλέπω ένα αξιωματικό δικό-μας να σηκώνει ένα νεκρό παιδάκι, να το δείχνει στους φιλάθλους... να τους φωνάζει να σταματήσουν...»

Παπασπύρου: «Θρηνεί και η Βουλή των Ελλήνων τους αδικοχαμένους».

του Γιάννη Ιωάννου

Του Πέτρου Εύθυμιου

Τα τραγικά γεγονότα έχουν την τάση να καταργούν τα στοιχεία που τα συνθέτουν. Τραγωδίες της κλίμακας του «Καραϊσκάκη» σε καθηλώνουν, καθώς θριαμβευτικά και αμετάκλητα ο θάνατος λεηλατεί για μια στιγμή όλη την τάξη πραγμάτων που έχει ορθώσει η ζωή για τη διαδρομή-της.

Το πεντάλεπτο 7.05 με 7.10 μ.μ. της Κυριακής, μοιάζει να μην έχει παρελθόν. Δηλαδή να μην έχει εξήγηση. Στη βουβαμένη από τη φρίκη ματιά-μας ο μαζικός θάνατος παρουσιάζεται σαν κάτι πέρα απ' το ατύχημα. Το γεγονός απωθείται ένστικτα στο χώρο του ανεξήγητου και του παράλογου. Μια παλινδρόμηση στην έννοια της Μοίρας τείνει να αγκαλιάσει ερμηνευτικά τη σωρευμένη απελπισία των 19 νεκρών. Αφηνόμαστε στη φρίκη του θανάτου, ίσως για ν' αποφύγουμε την άλλη φρίκη, της εξήγησής-του.

Κι όμως, πρέπει να μιλήσουμε για το γεγονός. Επειδή, τελικά, δεν είναι ανεξήγητο, ούτε τυχαίο, ούτε μοιραίο. Είναι ανάγκη να μιλήσουμε, πριν απ' όλα γιατί είναι πιθανό και επαναληψίμο. Γιατί, μια και δε μάθαμε να μιλάμε για το πώς ζούμε, πρέπει να μάθουμε να αποκρυπτογραφούμε το πώς πεθαίνουμε...

Ο χώρος και οι άνθρωποι

Δεν είναι ώρα για κοινωνιολογικές παρατηρήσεις ή για εξέταση της ιδεολογικής λειτουργίας του ποδόσφαιρου. Αυτό που μπορούμε να ισχυριστούμε είναι πως το ποδόσφαιρο, με όλο και πιο γρήγορους ρυθμούς, αναδειχνεται σε έναν από τους κύριους μηχανισμούς αντιστάθμισης της σωρευμένης κοινωνικής πίεσης του δήμερου που προηγείται της Κυριακής της «κάθαρσης», της πίεσης που ασκείται σε όλη τη διαδρομή της καθημερινής ζωής. Ο κατακερματισμένος και επώνυμα υπεύθυνος του καθημερινού-του ρόλου εργάτη, φαντάρου, υπάλληλου, βιοτέχνη, κάθε Κυριακή αναδειχνεται σε πρωταγωνιστή της ζωής-του. Πολλαπλασιασμένος από χιλιάδες στόματα, ενισχυμένος από χιλιάδες χέρια, ζει μεγεθυμένος σε γίγαντα, με τη μεθυσμένη ανευθυνότητα της αγέλης, την προαιώνια σύγκρουση του Καλού και του Κακού, το παιχνίδι του «φόβου» και του «ελέους», κάθε τόσο μια φορά, πετυχαίνοντας την κάθαρση, ως νικητής, δικαιωμένος...

Μέσα στο γήπεδο όλη η λανθάνουσα σκληρότητα και στέρηση της καθημερινής ζωής αντιστρέφεται επιθετικά σε μια νόμιμη συνθήκη της κερκίδας. Η κερκίδα γαυριά, η κερκίδα οχεύεται, η κερκίδα σείεται και πάλλεται ερωτικά, η κερκίδα ζητά αίμα και θάνατο συμβολικά, όντας πολύ κοντά-του πραγματικά.

Απέξω και μέσα η «ευταξία» του γηπέδου, οι παράγοντες της κοινωνικής συναλλαγής-του, οι εφοπλιστές, οι κομπιναδόροι, τα παράσιτά-του, οι συντηρητές της λειτουργίας-του, που εξαργυρώνεται σε άλλα επίπεδα. Ονόματα πλήθος επώνυμων στις πολιτικές και κοσμικές στήλες, που προκαλούν στους φιλάθλους την ιδιόρρυθμη σχέση με τους παλιούς αρχηγούς της φυλής. Πίστη στις δυνατότητές-τους, τέλεια έλλειψη εμπιστοσύνης στις προθέσεις-τους. Ο φιλάθλος νιώθει να εξαργυρώνεται, είναι μονίμως καχύποπτος, κυνικός και οργισμένος.

Η θύρα 7 είναι μια από τις θύρες της βακχείας. Εκεί δεν εισέρχεται ο φιλάθλος που δε μυσταγωγεί. Πάθος και έξαψη συμβαδίζουν με μια έκλαμψη καταστροφής και αυτοκαταστροφής. Οι φιλάθλοι νικητές, που ξεχύθηκαν από τη θύρα 7 να πανηγυρίσουν, ήταν θύτες και θύματα ταυτόχρονα. Απλά, η τύχη διάλεξε με τους νόμους-της, τους αδύνατους, τα παιδιά, τους «άτυχους».

Ήταν έτσι όμως;

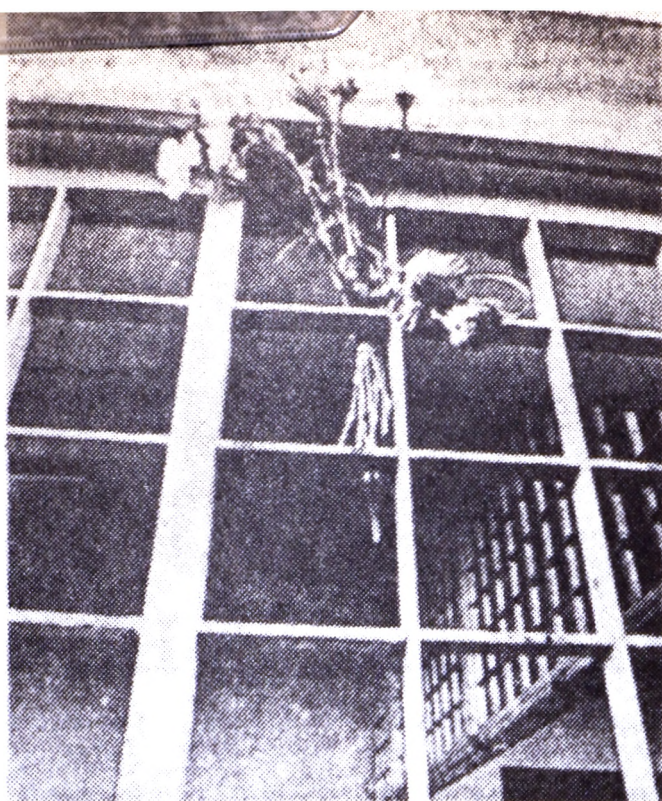
Αυτά τα παραπάνω, με άλλα λόγια και λογική, θέλησε, ίσως, να πει και η κυβέρνηση. Ότι φταίνε εκείνοι και η τύχη δηλαδή. Είναι, όμως, μόνον έτσι;

Το αστικό καθεστώς έχει τις δικλίδες ασφαλείας-του. Έχει, όμως, και την ασφάλειά-του. Η εκτόνωση είναι θεμιτή στα νεονομισμένα χρονικά και χωρικά πλαίσια, δηλαδή στο γήπεδο. Από την πόρτα του γηπέδου και το σκαλοπάτι-της, τα πράγματα απομυστικοποιούνται, αποκτούν και πάλι την τάξη-τους, την ευνομία-τους. Είκοσι λεπτά, λέει ο κανονισμός, πριν την λήξη του αγώνα, οι πόρτες πρέπει να είναι ανοιχτές. Και η Αστυνομία υπάρχει για την υποβοήθηση της ομαλής κίνησης του πλήθους από και προς το γήπεδο, την τήρηση των ορίων μέσα σ' αυτό.

Ήταν, όμως, η θύρα 7 ανοιχτή, ή ήταν λίγο ή κατά το ήμισυ; Η κυβέρνηση μας λέει ότι ήταν. Και ίσως να αποδειχτεί έτσι. Γιατί, όμως, τέθηκε το ερώτημα; Γιατί, καθώς λένε οι φιλάθλοι, υπάρχουν φορές και γήπεδα, όπου οι φύλακες, είτε απ' τον προσωπικό «τσαμπουκά» της αυτοεπιβεβαίωσης της χρησιμότητάς-τους, είτε από επίνευση της Διοίκησης των Σωματείων, είτε από αμέλεια, δεν τις άνοιγαν διάπλατα. Γιατί συνήθως υπάρχουν οι «τζαμπατζήδες», οι απόκληροι των ντέρμπυ, που πρέπει πεισματικά να μείνουν απέξω, να μην ενθαρρύνεται η δωρεάν ευωχία, η μισόκλειστη πόρτα να αποθαρρύνει το μπουκάρισμα.

Ο αστυνόμος, απ' τη μεριά-του, ρουτινιάζει στο γήπεδο αφορητά. Νοιώθει αμφίβιος: ούτε φιλάθλος, ούτε επαγγελματίας.

Υπότιτλος απογευμα-
τινής εφημερίδας της
Τρίτης 10.2. Κάπως
έτσι η θύρα 7 θα δια-
τηρήσει τη
λειτουργία-της σαν
το τελευταίο καταφύ-
γιο του Μύθου, ζών-
τας μέσα σε ένα γενι-
κευμένο ψέμα...

2 τους άφανετες του πόντου στη θύρα 7. Ένα μικρό
κείμενο γυμνασίου

Μισό μάτι στο γήπεδο, μισό στο ρολόι. Αχ! η ελευθερία της ε-
ξέδρας, αχ! η ομορφιά του «ελεύθερου υπηρεσίας». Είναι εκεί
η στολή-του, ο ίδιος απουσιάζει. Η Αστυνομία στο γήπεδο εί-
ναι αποτρεπτική με την εμφάνισή-της, επιτρεπτική σε όλα, με
την απουσία της μόνης νόμιμης λειτουργίας-της, δηλαδή, στην
διευκόλυνση της διατήρησης της έλλογης τάξης στην κίνηση
των ανθρώπων. Στο γήπεδο το Κράτος απουσιάζει, ακριβώς
για να επανακάμψει κραταιότερο, έξω απ' αυτό.

Κι εμείς οι «άλλοι»;

Ποιός φταίει, λοιπόν; Το αστικό καθεστώς, γενικά; Ναι, με
έναν ορισμένο τρόπο. Το κράτος της Δεξιάς; Ναι, με ειδικότε-
ρο τρόπο. Οι φίλαθλοι; Ναι, με τα αδιέξοδά-τους στριμωγμένα
στη θύρα 7.

Κι εμείς οι «άλλοι», σε ποιά άλλα γήπεδα χαράζουμε το
δικό-μας παιχνίδι του Καλού και του Κακού; Υπάρχει, άραγε,
η διαχωριστική τομή ανάμεσα στην κερκίδα και το κομματικό
ακτίφ, στα κόμματά-μας και τις ΠΑΕ, στους συλλόγους της
«θύρας 7» και «13» και τους πολιτιστικούς συλλόγους και τις
λέσχες-μας;

Μήπως, αν διαχωρίζει τους ανθρώπους η αστική τάξη και το
κράτος-της από την ιδεολογία-τους και την πρακτική ζωή-
τους, σε ένα άλλο επίπεδο, παρόμοιοι διαχωρισμοί αφήνουν
τους ανθρώπους μετέωρους και εκκρεμείς, να σπαράσσονται
ανάμεσα στην καθημερινή κατάλυση του εαυτού-τους και στη
θολή αναζήτηση ενός τόπου και μιας στιγμής αυθεντικότητας;

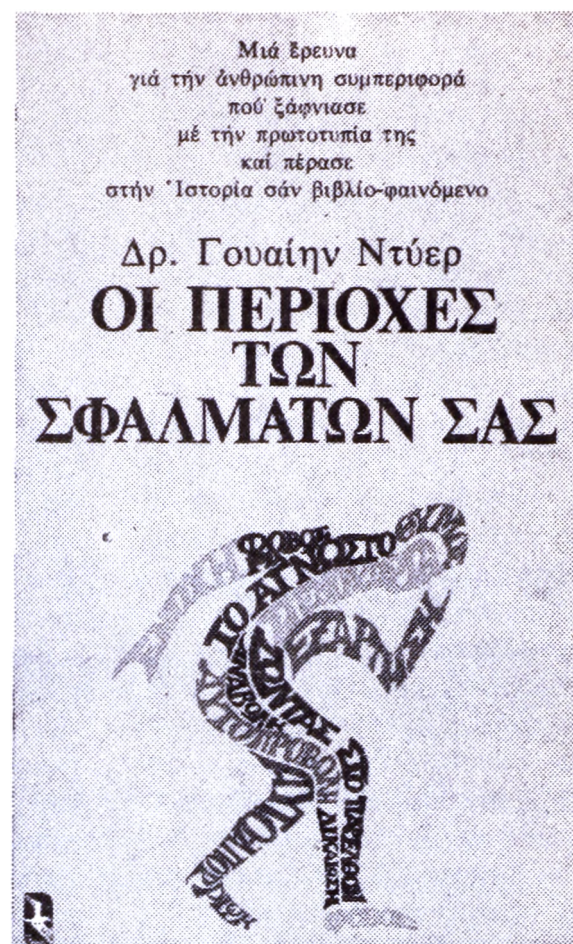
Μέχρι τότε η αυτοργία της Δεξιάς θα παρακάμπτει την ηθι-
κή αυτοργία της Αριστεράς; Έως τότε ο κοινωνικός κορμός
του τόπου θα ακινητεί ανάμεσα σε μια Δεξιά που διαλύει και
μια Αριστερά που της παρέχει υποδείξεις αρχιτεκτονικής;

Δε θέλει πολλά και πολύ καιρό για να μεταταγούν οι 19 νε-
κροί στο χώρο της κοινωνικής αμνησίας, όπου ήδη μετατάγη-
καν ο Κουμής και η Κανελλοπούλου, χώρο που χωνεύει καθη-
μερινά τα δεκάδες εργατικά ατυχήματα, τα δυστυχήματα, που
φωσφορίζει με κάποια διάρκεια σε ένα φόνο.

Ποιός χώρος και ποιός χρόνος θα αντέξει και για πόσο και-
ρό την απουσία-μας απ' την ίδια τη ζωή-μας, στα γήπεδα, στα
γραφεία και στα εργοστάσια, στα κόμματα και τις ενώσεις-
μας;

Κάποτε, κάποιοι, θα πρέπει να τολμήσουν μια ενότητα ζωής,
όπου τα παιδιά-μας θα αθλούνται στα στάδια, αντί να ανεμι-
ζουν τις πλαστικές σημαίες των εφήμερων αναπάσεων στις
κερκίδες, θα παίζουμε ποδόσφαιρο ισοδύναμα με τη συναυλία
ή το θέατρο, θα κάνουμε πράγματα αντί να τα βλέπουμε, κά-
ποτε, κάποτε που θα πρέπει να αρχίσουμε να μαθαίνουμε λίγο
να ζούμε...

Μια έρευνα για την ανθρώπινη συμπεριφορά
που ξάφνιασε με την πρωτοτυπία-της και
πέρασε στην ιστορία σαν βιβλίο - φαινόμενο.

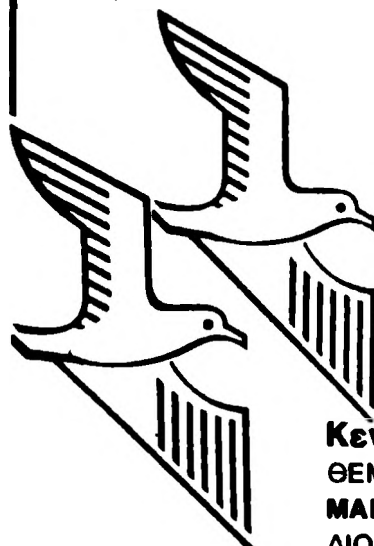

Γουαϊν Ντύερ

ΟΙ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΩΝ ΣΦΑΛΜΑΤΩΝ ΣΑΣ

Τι έκανε το βιβλίο αυτό ώστε να διατηρεί επί
ένα χρόνο την πρώτη θέση στον κατάλογο
των μπέστ-σέλλερς;

Ένα και μόνο γεγονός: είναι από τα λίγα βιβλία, ίσως και
το μοναδικό, στην ιστορία της ανάλυσης της ανθρώπινης
συμπεριφοράς, που το βιώνεις καθώς το διαβάζεις. Η μια
φωτεινή αποκάλυψη για τους μηχανισμούς της συμπεριφο-
ράς διαδέχεται την άλλη και σύντομα ανεβαίνει στο αίμα-
σου εκείνη η σπάνια αμετάκλητη απόφαση να ανανέψεις
μέσα στον ίδιο τον εαυτό-σου. Η καταπληκτική δύναμη του
Ντύερ είναι ότι σου παρουσιάζει τον εαυτό-σου — και σε
πείθει γι' αυτό — σαν διπλή βρύση βαθιάς δυστυχίας και
στέρησης και απροσμέτρητης ευτυχίας και ανανέωσης.
Μπορείς, λέει ο Ντύερ, **ναι μπορείς**, ν' ανοίξεις και να κλεί-
σεις, κατά βούληση, όποια κάνουλα θέλεις.

Εκδόσεις Γλάρος

Κεντρική διάθεση - παραγγελίες:
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • ΑΘΗΝΑ 141 • ΤΗΛ. 36.18.457
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ: ΠΕΤΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΔΙΟΙΚΗΤΗΡΙΟΥ 31 • ΘΕΣ/ΝΙΚΗ • ΤΗΛ. 52.81.19

ΤΟ ΝΕΦΟΣ ΠΟΥ ΜΑΣ ΣΚΙΑΖΕΙ

Η ρελάνς του Υπ. Βιομηχανίας μετά το περας της πρόσφατης επίσκεψης του αθηναϊκού «νεφους», έβαλε τα πράγματα στη θέση-τους. Η μελετώμενη αύξηση της τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος και ορισμένων βιομηχανικών προϊόντων, σα συνέπεια της χρήσης υπερτιμημένου μαζούτ, παραπέμπει ακριβώς στην ουσία του προβλήματος: όσον καιρό ακόμη η ρύπανση δε θα παραβιάζει, τουλάχιστον εμφανώς, τα όρια αντοχής των ατόμων, των κοινωνικών ομάδων ή του γενικότερου οικοσυστήματος, το κόστος για τα μέτρα προστασίας θα επιβαρύνει τους καταναλωτές. Η, για να χρησιμοποιήσω μια φράση του Δ. Καράγιωργα, «αν το θεσμικό πλαίσιο επιτρέπει τη ρύπανση (περίπτωση της ελληνικής κρατικής νομοθεσίας) υπόχρεοι αποζημίωσης είναι τα θύματα και δικαιούχοι οι υπεύθυνοι της ρύπανσης».

Το αθηναϊκό νέφος είναι ενδιάμεση κατάσταση ή συνδυασμός δύο «κλασικών» τύπων: του «fog» του Λονδίνου και του φωτοχημικού «smog» του Los Angeles. Παρουσιάζει, όμως, πολύ μετρίότερες επιδόσεις, ενώ, αντίθετα, οι παρατηρούμενες μέσες ετήσιες τιμές για ορισμένους ατμοσφαιρικούς ρυπαντές είναι από τις υψηλότερες στον κόσμο. Πρέπει, όμως, επίσης να σημειώσουμε εδώ πως οι επιπτώσεις στην υγεία του πληθυσμού στα μάλλον χαμηλά αυτά επίπεδα είναι κυρίως στατιστικές και πιθανολογικές και δεν υπακούουν σε κάποιον αυστηρό ντετερμινισμό. Έτσι, είναι πράγματι αξιοπερίεργο πώς ενώ οι ανά τον κόσμο επιδημιολογικές έρευνες δεν έχουν σαφώς καταλήξει για τις συνέπειες των εισπνεομένων οξειδίων του αζώτου π.χ, στον ανθρώπινο οργανισμό, ο Τύπος στο πρόσφατο επεισόδιο δημοσίευσε καθημερινά μέχρι και ωριαίες τιμές για το ΝΟ₂ και μάλιστα παρατηρούσε τις αποκλίσεις του από τα επιτρεπόμενα όρια.

★

Άσκοπη, λοιπόν, κινδυνολογία ή δημαγωγική υπερβολή; Αποπροσανατολισμός από το πρόβλημα, θα λεγάμε. Πρώτα απ' όλα ο περιορισμός της επικίνδυνης ρύπανσης στις περιπτώσεις εμφάνισης του «νεφους» βολεύει την ίδια την κυβέρνηση. Το νέφος, κάτι ανάμεσα σε μεταφυσικό τέρας και φυσική καταστροφή, αποτέλεσμα απρόβλεπτων μετεωρολογικών συνθηκών και δυσμενούς συγκυρίας, μπορεί πάντα να αντιμετωπίζεται εκ των υστέρων. Με έκτακτα μέτρα, με συναγερμό, με ανακοινώσεις και υπουργικά συμβούλια. Είναι δύσκολο να προβλεφθεί και άρα να καταπολεμηθεί προληπτικά, είναι κατά κάποιο τρόπο, μοιραίο.

Η τέτοια αντιμετώπιση, έχει φυσικά και το λιγότερο κόστος. Το οικονομικό, εννοούμε, γιατί το πολιτικό, με συνθήκες μάλιστα αντιπολιτευτικής φλυαρίας, καταβάλλεται πολλαπλασιασίο. Όπου το «νέφος» εμφανίζεται σαν η αιτία όλων των δεινών και των παθήσεων, των πονοκεφάλων και των λιποθυμιών. Όπου, έτσι και παρουσιαστεί, η κατά τα άλ-

λα ευχάριστη διαβίωση στο κλεινόν άστυ γίνεται ανυπόφορη και ο χώρος κόλαση, ενώ οι δραστηριότητες αυτής της εύρυθμης οικονομίας και του πολύ γόνιμου κοινωνικού γίγνεσθαι, παραλύουν.

★

Και οι αιτίες; Εδώ παρατηρούνται οι πιο ύποπτες εκτιμήσεις και οι πιο βολικές βεβαιότητες. Για την κυβέρνηση, πρώτα, που θέλοντας να υποτιμήσει προφανώς το μέγεθος του προβλήματος απειλεί με μη εφαρμόσιμα μέτρα, ενώ ταυτόχρονα μεταβιβάζει την ευθύνη στους καταναλωτές. Κύριοι υπεύθυνοι οι χρήστες των συστημάτων κεντρικής θέρμανσης και οι εποχούμενοι πολίτες. Που, αν θέλουν να επιζησουν κάτω από συνθήκες ανεκτής ρύπανσης, θα πρέπει να αναθεωρήσουν τα βιοτικά-τους στάνταρτς. Που σημαίνει λιγότερη θέρμανση και περιορισμός της κίνησης των ΙΧ. Όμως, αυτά δεν αντιπροσωπεύουν παρά το 50% της συνολικής κυκλοφορίας, έναντι του 34% των ταξί και του 10% των λεωφορείων και φορτηγών. Και όπου η συμμετοχή στη ρύπανση, για μεν τα ΙΧ αυξάνει πολύ περισσότερο με τις κακές κυκλοφοριακές συνθήκες, π.χ. χαμηλή μέση ταχύτητα κυκλοφορίας, ενώ για τα πετρελαιοκίνητα αυξάνει κύρια με την ηλικία των μοτέρ και την κακή-τους συντήρηση. Έτσι, αντί να μεριμνά για τη βελτίωση της κυκλοφοριακής οργάνωσης και τη συντήρηση των Δ.Χ. επισείει την εκ περιτροπής κυκλοφορία, μέτρο με γνωστή εξ άλλου αποτελεσματικότητα από το περίφημο ενεργειακό. Ας κάνουμε, όμως, έναν απλό υπολογισμό: αν η εκ περιτροπής κυκλοφορία μειώσει κατά 40% τη συνολική, τότε, μιας και τα βενζινοκίνητα συμμετέχουν όπως είπαμε κατά 50% στο συνολικό φορτίο των δρόμων, τότε η μείωση ενός ρυπαντικού, π.χ. των υδρογονανθράκων που κατά 50%, περίπου, οφείλεται στα ΙΧ, θα είναι $0,4 \times 0,5 \times 0,5 = 0,1$. Δηλαδή η αποτελεσματικότητα του μέτρου είναι 10%!

Αναγνωρίζοντας, επίσης, η κυβέρνηση, τη συμβολή της μείζονος Βιομηχανίας και της ηλεκτρικής μονάδας στο Κερατσίνι στην όλη ατμοσφαιρική παρασπονδία, σκοπεύει μ' ένα σμπάρο δύο πετεινά. Πρώτα υπερτιμολογεί το ρεύμα με πρόσχημα το ακριβό καύσιμο, δεύτερο, η απόφαση για τη μεταφορά των εγκαταστάσεων, που έχει ήδη από την εποχή του Έβερτ ληφθεί, θα παρουσιαστεί αργότερα σα χειρονομία περιβαλλοντικής πολιτικής. Όμως, για την κακή-της τύχη, όλα αυτά δεν είναι τελείως πειστικά. Γιατί οι μεγάλες βιομηχανικές μονάδες έχουν εκπομπές σε μεγάλα ύψη και είναι πάρα πολύ πιθανό τα αέρια ρεύματα να διαλύουν έγκαιρα τις επικίνδυνες συγκεντρώσεις. Για παράδειγμα, τη Δευτέρα 5/2, το ύψος του στρώματος αναστροφής ήταν γύρω στα 130 μέτρα, ενώ η υψικάμινος του Κερατσινιού εκπέμπει σε ύψος μεγαλύτερο από 150 μέτρα. Αυτό εξ άλλου φαινόταν και με το μάτι. Αντίθετα, οι πολλές μικρές βιομηχανίες του λεκανοπεδίου, που

παρά φύσιν και παρά νόμον έχουν πανταχού διαχυθεί, είναι από αδύνατο έως ανώφελο να επιχειρηθεί να ελεγχθούν και να συμμορφωθούν. Κατά δε τα φαινόμενα, η συμβολή-τους είναι πολύ πιο σημαντική.

★

Για την καταξιωμένη και την εκλογολάγνο αντιπολίτευση τα πράγματα είναι πολύ απλά. Ο καπιταλισμός, τα μονοπώλια και οι βιομηχανίες από τη μια, οι αθώοι και ανεύθυνοι καταναλωτές (ψηφοφόροι) από την άλλη. Από κοντά και ο ομόλογος τύπος πλειοδοτεί: «το νέφος είχε θύματα», «η κυβέρνηση κρύβει τα στοιχεία», «εκατοντάδες στους γιατρούς», «η ρύπανση ξεπέρασε κάθε όριο» και άλλα ηχηρά. Δεν υποστηρίζουμε, βέβαια, την ισοπέδωση των κριτηρίων και την αναλογική απόδοση των ευθυνών. Ούτε και πως απάσσεται η συμπαθής τάξη των Βιομηχάνων. Το λογικό συμπέρασμα είναι πως η ρύπανση, και ιδιαίτερα οι καταστάσεις αιχμής, ανάγονται στη συνεργητική σύγκλιση πολλών παραγόντων και μάλιστα μέσα από άγνωστους πολλές φορές μηχανισμούς. Άρα, απαιτούν αντιμετώπιση σφαιρική, πολυμέτωπη και όχι αποσπασματική.

Εκείνο, όμως, που ευρέως τουλάχιστον δε διατυπώνεται, εκείνο που ο εφησυχασμός της ευχολογίας κρύβει πίσω από το αμαρτωλό νέφος, είναι πως η ρύπανση είναι μόνιμη, διαρκής και μακροπρόθεσμα δυσμενής. Πως δεν οφείλεται σε κάποιες παρεκκλίσεις από μια κανονική συμπεριφορά. Πως δεν υπάρχει η απλουστευτική λύση του καταμερισμού των ευθυνών και της αναζήτησης των αποδιοπομπαίων τομέων της οικονομίας και της παραγωγής. Πως δεν είναι θέμα διορθωτικών μέτρων ή μόνο ζήτημα καλύτερου σχεδιασμού και βελτιωμένης τεχνολογίας αντιμετώπισης. Πως το κυκλοφοριακό, το πολεοδομικό, το οικιστικό, το χωροταξικό, έξω και πέρα από τον οποιοδήποτε τεχνοκρατικό ρεφορμισμό, είναι και θα παραμείνουν προβλήματα άλυτα. Όσο δε θα αναθεωρούνται στη βάση-τους οι ίδιες οι λειτουργίες της πόλης, όσο θα συνεχίζεται η ίδια λογική της «ανάπτυξης», όσο η συγκέντρωση ανθρώπων και δραστηριότητας θα οδηγούν σε αυξήσεις επιθετικές. Όσο η ποιότητα του περιβάλλοντος δε θα προκύπτει μέσα από τη διαλεκτική σχέση ανθρώπου — παραγωγής, αλλά μέσα από λογιστικούς υπολογισμούς πάνω στο πρότυπο κέρδη και ζημίες.

Για να υπάρξει μια άλλη επιλογή, θα πρέπει, μαζί με τις υποσχέσεις για οποιαδήποτε αλλαγή, να εγκαθιδρυθούν οι σχέσεις και οι προϋποθέσεις για την ανατροπή και όχι την υποτροπή των κυρίαρχων τρόπων ζωής και κατανάλωσης. Γιατί αν οι υπεύθυνοι ηγέτες-μας φροντίσουν μόνο για την εξουσία, το κοινωνικό κόστος του σήμερα θα είναι το πολιτικό κόστος του αύριο και ο καρκίνος από μια βόλτα στην Πατησίων κοινή μοίρα όλων-μας.

θα υπάρχει όσο αντεχουμε;

Η ΜΟΛΥΝΣΗ ΤΟΥ ΠΑΤΡΑΪΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ...

Το πρόβλημα της ρυπανσης του περιβάλλοντος παίρνει τα τελευταία χρόνια και στη χώρα-μας επικίνδυνες διαστάσεις. Το πώς συντελείται αυτή η διαδικασία είναι λίγο πολύ γνωστό: οι βιομηχανοί θησαυρίζουν καταστρέφοντας το περιβάλλον, οι πολίτες υφίστανται καθημερινά τις συνέπειες (το νέφος της Αθήνας ή οι μολυσμένες θάλασσες αποτελούν τα τρανταχτά, μόνο, παραδείγματα) και το επίσημο κράτος, μέσα στην αμφίβολη «αναπτυξιακή πολιτική»-τον, όταν δεν αδιαφορεί, επεμβαίνει για να προστατεύσει τις βιομηχανίες (ντόπιες ή ξένες) κι όχι, φυσικά, τους πολίτες. Η, στη χειρότερη περίπτωση, ψηφίζει νόμους βιτρίνας, τους οποίους ποτέ δεν εφαρμόζει... ΑΠΟΜΕΝΕΙ, λοιπόν, μόνο η κινητοποίηση των ίδιων των πολιτών, μέσα από επιτροπές — ή ακόμα και σαν άτομα — για να απαιτήσουν την προστασία του περιβάλλοντος — την προστασία της ζωής-τους...

Του Θάνου Φουργιώτη

... και η δίκη των εννιά βιομηχανιών της Πάτρας

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ παράδειγμα αποτελέσματος, που έφερε σε πρώτη φάση η ατομική πρωτοβουλία ενός πολίτη, αποτελεί η δίκη 9 βιομηχανιών με την κατηγορία της ρύπανσης του Πατραϊκού κόλπου, που γίνεται στις 25 Φεβρουαρίου στην Πάτρα.

ΑΛΛΑ ας πάρουμε τα πράγματα απ' την αρχή...

Ένας νόμος στο συρτάρι...

Το 1977 ψηφίζεται στη Βουλή ο νόμος 743 «Περί προστασίας του θαλασσίου περιβάλλοντος και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων», σύμφωνα με τον οποίο:

● Απαγορεύεται:

α. Η εις τους λιμένας, τας ακτάς και τα χωρικά ύδατα απόρριψις πάσης φύσεως αποβλήτων, λυμμάτων και απορριμμάτων, εκ των οποίων δύναται να προκύψει ρύπανσις της θαλάσσης.

β. Η εις την ανοικτήν θάλασσαν απόρριψις πετρελαιοειδών και λοιπών ρυπαντικών ουσιών, εκ των οποίων δύναται να προκύψει ρύπανσις κατά τα υπό των «Συμβάσεων» οριζόμενα.

.....
● Η εις την θάλασσαν απόρριψις οιασδήποτε ουσιών υπό παρακτίων ή άλλων εγκαταστάσεων, επιτρέπεται μόνον κατόπιν αδείας παρεχομένης κατά τας ισχυούσας διατάξεις, εφόσον δεν υφίσταται κίνδυνος ρυπάνσεως».

(Άρθρο 3. Απαγορευτικά διατάξεις).

Ο ίδιος νόμος προβλέπει ότι:

«1. Αι κατά την έναρξιν ισχύος του παρόντος υφιστάμεναι και εις λειτουργίαν τελούσαι εγκαταστάσεις, υπόκεινται εις τας διατάξεις αυτού και των εις εκτέλεσίν-του εκδιδομένων Προεδρικών Διαταγμάτων και Υπουργικών Αποφάσεων, ως και τας εν ισχύει διατάξεις περί διαθέσεως αποβλήτων και απορριμμάτων.

2. Δια την ίδρυσιν και λειτουργίαν νέων εγκαταστάσεων και επέκτασιν ή τροποποίησιν υφισταμένων τοιούτων, απαιτείται προηγουμένη άδεια διαθέσεως των αποβλήτων και απορριμμάτων κατά τα υπό των οικειων διατάξεων καθοριζόμενα.

3. Εάν, λόγω του μεγέθους της φύσεως ή της δραστηριότητος της εγκαταστάσεως, υφίσταται γενικότερος κίνδυνος δυσμενούς αλλοιώσεως του θαλασσίου περιβάλλοντος, υποβάλλεται υπό του ενδιαφερομένου ειδική έκθεσις εις την αρ-

μοδιαν Υπηρεσίαν επί των δυσμενών, δια το περιβάλλον τούτο, επιπτώσεων».

(Άρθρο 10. Υφιστάμεναι και νέαι εγκαταστάσεις).

ΕΝΩ (για να μην υπάρξει καμιά παρεξήγηση...) στο πρώτο κιάλας άρθρο-του, με σαφήνεια ορίζει:

«Δια την εφαρμογήν των διατάξεων του παρόντος νόμου, οι ακόλουθοι όροι έχουν την έναντι αυτών προσδιοριζομένην εννοίαν:

α. «Απόβλητα»: Τα αποβαλλόμενα υγρά υπό εγκαταστάσεων και βιομηχανιών, περιέχοντα ή μη, υπολείμματα των υπ' αυτών χρησιμοποιουμένων ή παραγομένων υλών.

β. «Απορρίμματα»: Τα πάσης φύσεως στερεά ή ημιρρευστα κατάλοιπα, αποβαλλόμενα υπό πλοίων, δεξαμενοπλοίων και εγκαταστάσεων ξηράς.

γ. «Απόρριψις»: Η εκβολή ή διαφυγή οιασδήποτε ουσίας εις την θάλασσαν.

δ. «Αρχή»: Τα Κεντρικά Λιμεναρχεία, Λιμεναρχεία και Υπολιμεναρχεία της χώρας.

ε. «Διασκορπιστικόν»: Πάσα χημική ουσία, εγκρινομένη αρμοδίως ως κατάλληλος διά την εξουδετέρωσιν της ρυπάνσεως.

στ. «Εγκαταστάσεις»: Διυλιστήρια, εταιρείαι πετρελαιοειδών, ναυπηγεία, επισκευαστικά βάσεις πλοίων, βιομηχανίαι και πάσης φύσεως επιχειρήσεις, κείμεναι πλησίον των ακτών και, οπωσδήποτε, χρησιμοποιούσαι ταύτας δια τας λειτουργικάς-των ανάγκας ή έχουσαι σοβαράν και άμεσον επίδρασιν επί του θαλασσίου περιβάλλοντος.

(...)

η. «Λύματα»: Τα αποβαλλόμενα, εν γένει, υγρά εκ του αποχετευτικού συστήματος των πλοίων, των δεξαμενοπλοίων και των εγκαταστάσεων.

(...)

ιδ. «Ρύπανσις»: Η παρουσία εις την θάλασσαν πάσης ουσίας, η οποία αλλοιώνει την φυσικήν κατάστασιν του θαλασσίου ύδατος ή καθιστά τούτο επιβλαβές, εις την υγείαν του ανθρώπου ή την πανίδα και την χλωρίδα των βυθών και εν γένει ακατάλληλον δια τας προβλεπομένας, κατά περίπτωσιν, χρήσεις αυτού.

ΠΑΡ' ΟΛΕΣ, όμως, τις εξαντλητικές-του αναφορές ο ν. 943/77 δεν εφαρμόζεται μέχρι τον Οκτώβριο του 1978 α-

πό τις αρμόδιες υπηρεσίες για καμιά «παράκτια εγκατάσταση».

ΕΝΩ, σε πείσμα της άρνησης του κράτους να τον εφαρμόσει για τα χωρικά-μας ύδατα, υιοθετείται αυτούσιος στη «Συνθήκη της Βαρκελώνης για την προστασία της Μεσογείου» (855/78)...

... Η Ατομική Πρωτοβουλία

● ΣΤΙΣ 16.9.78 ένας απλός πολίτης, ο κ. Βλάσσης Βελόπουλος, υποβάλλει στον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών την ακόλουθη μηνυτήρια αναφορά:

«Από την 1η Ιανουαρίου 1978, έχει δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ο Νέος Υγειονομικός Κανονισμός για την προστασία των υδάτων από τη ρύπανση και τη μόλυνση των αποβλήτων.

Το Υγειονομικό Κέντρο Πατρών έχει ενημερώσει τις βιομηχανίες της περιοχής-μας και τα ξενοδοχειακά συγκροτήματα για την εφαρμογή των νόμων σχετικά με τα απόβλητά τους. Δυστυχώς, μέχρι σήμερα, οι βιομηχανίες των Πατρών ουδέν μέτρο έχουν λάβει για να περιορίσουν το κακό της ρυπάνσεως και μόλυνσεως της θαλάσσης-μας και ιδίως του Πατραϊκού κόλπου που κινδυνεύει σοβαρά να νεκρωθεί.

Τόσο η Λιμενική Αστυνομία του Λιμεναρχείου Πατρών, όσο και το Υγειονομικό Κέντρο Αχαΐας έχουν κάμει έρευνες και γνωρίζουν τους πραγματικούς παραβάτες, όμως μέχρι σήμερα παραμένουν ατιμώρητοι.

Καταγγέλλω: 1) Βιομηχανία Δέρματος εις Ιτιές Πατρών, 2) Πιρέλι Ελλάς, 3) Πειραική-Πατραϊκή, 4) Δημοτικά Σφαγεία Πατρών, 5) Α.Ε. ΒΕΣΟ, 6) Α.Ε. Σπηλιόπουλος, 7) Βιομηχανία Ε.Γ. Λαδόπουλου, 8) τον ιδιοκτήτη αυτοκινήτων εκκενώσεως βόθρων, ο οποίος ρίχνει στον κόλπο του Πατραϊκού ανεξέλεγκτα τα απόβλητα του εργοστασίου ΑΜΓΚΡΕ κλπ., 9) τα ξενοδοχειακά συγκροτήματα της περιοχής-μας, που τα απόβλητά-τους ρίπτουν κρυφίως εις την θάλασσά-τους και είναι γνωστά στη συσταθείσα από την Νομαρχία Αχαΐας Υγειονομική Επιτροπή.

Ζητώ την επέμβασή-σας για την παραδειγματική τιμωρία των ρυπαντών του Πατραϊκού κόλπου. Είναι ακόμα καιρός να σωθεί ο Πατραϊκός κόλπος και να γίνει συνείδηση ότι η θάλασσα ανήκει στους σημερινούς και τους αυριανούς Έλληνες».

● ΣΤΙΣ 21.5.1980, σύμφωνα με σχετικό έγγραφο του εισαγγελέα, οι υπεύθυνοι των βιομηχανιών: «ΠΙΡΕΛΙ ΕΛΛΑΣ», «Ε.Γ.Λ. ΧΑΡΤΟΠΟΙΓΓΑ ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Α.Ε.», «Βιομηχανία Κατεργασίας Δερμάτων Ελλάδος Α.Ε.», «ΠΕΙΡΑΪΚΗ — ΠΑΤΡΑΪΚΗ», «ΒΕΣΟ Α.Ε.», «ΑΜΓΚΡΕ Α.Ε.», «Νικ. Αποστολόπουλος και Υιοί Ο.Ε.», «Α. Κουνινιώτης Α.Ε.», «ΑΒΕΞ Α.Ε.», και ο υπεύθυνος των Δημοτικών Σφαγείων κατηγορούνται ότι:

«εκ προθέσεως προκάλεσαν σοβαρά ρύπανση της ακτής και των ελληνικών χωρικών υδάτων, ήτοι υπό την ειρημένην ιδιότητά-των διοχέτευσαν και εισήγαγαν εντός της θαλάσσης του Πατραϊκού κόλπου, παράλληλως του οποίου ευρίσκονται τα ως άνω εργοστάσια και Δημοτικά Σφαγεία, τα λύμματα, αποβλήτα και πάσης φύσεως χημικά ουσίας, αντικείμενα και υπολείμματα προερχόμενα εκ της κατεργασίας κλπ. των προϊόντων των εργοστασίων τούτων και προεκάλεσαν εις την εν λόγω θάλασσαν μόλυνσιν και κατέστησαν ταύτην επιβλαβή εις την υγείαν του ανθρώπου, την πανίδα και την χλωρίδα των βυθών καθ' ότι εκ της εν λόγω ενεργείας-των εμολύνθη και ερυπάνθη η θαλασσία περιοχή του Πατραϊκού κόλπου από του λιμένος των Πατρών μέχρι της περιοχής «Τσαούση», την παραλία Προαστίου κλπ. Ήτοι επί παραβάσει των άρθρων 1, 12, 14, 26 παραγρ. 1α, 27, 51, 53 Ποινικού Κώδικος και άρθρων 1, 2 παραγρ. 1, εδαφ. α' και 13 του Ν. 743) 1977».

● Η δίκη (που αρχικά είχε ορισθεί για τις 8 Οκτωβρίου 1980) αναβάλλεται για τις 15.12.1980, με σκοπό να κληθούν να καταθέσουν σα μάρτυρες οι Γενικοί Διευθυντές των Υπουργείων Χωροταξίας και Περιβάλλοντος, Υγιεινής και Εμπορικής Ναυτιλίας, καθώς και οι καθηγητές του Πανεπ. Πατρών κ. κ. Παπαηλιού και Στάθης.

● Ακολουθεί καινούρια αναβολή της δίκης (για τις 25.2.1981) γιατί απουσίαζαν τρεις μάρτυρες (οι Γενικοί Διευθυντές των Υπουργείων).

● Στο μεταξύ, απ' τη μεριά της πολιτικής αγωγής, σα μάρτυρες στη δίκη έχουν κληθεί να καταθέσουν 30 περίπου επιστήμονες και ειδικοί επιστήμονες, ανάμεσα στους οποίους συγκαταλέγονται ο καθηγητής του Ποινικού Δικαίου του Πανεπιστημίου Αθηνών Γεώργιος Αλέξανδρος Μαγκάκης, ο δήμαρχος Ζακύνθου κ. Τάλμποτ Κεφαλληνός, ομάδα του Πανεπιστημίου Πατρών (με επικεφαλής τον καθηγητή κ. Παπαμαντέλο), η οποία έχει πραγματοποιήσει έρευνα σχετικά με τη μόλυνση του Πατραϊκού κόλπου, ο Πρόεδρος του Ιατρικού Συλλόγου κ.ά.

Η σημασία της δίκης

«Η δίκη, που θα γίνει σε λίγες μέρες στην πόλη-μας», λέει ο κ. Βελλόπουλος, «στην πραγματικότητα θα είναι μια δίκη συνέδριο περιβάλλοντος. Όλοι οι κόλποι της Ελλάδας — Θεσσαϊκός, Παγασητικός, Σαρωνικός — αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα. Καταλαβαίνετε ότι στη δίκη αυτή θα μιλήσουμε για όλους αυτούς τους κόλπους. Πιστεύω ότι το πανελλήνιο ενδιαφέρον που έχει αποκτήσει η δίκη, θα φέρει τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα για όλους τους κόλπους της χώρας-μας».

Φυσικά, ο ν. 743 σε ό,τι αφορά το ζήτημα της μόλυνσης και της ρύπανσης του περιβάλλοντος, δεν καλύπτει παρά την προστασία της θάλασσας. Περιμένουμε ακόμα το θεσμικό Νόμο του Συντάγματος για τη ρύπανση του αέρος και του εδάφους, ο οποίος καθυστερεί συστηματικά, παρά τις διαβεβαιώσεις του υπουργού Βιομηχανίας κ. Μάνου ότι θα προωθηθεί σύντομα.

Το περίεργο, πάντως, είναι ότι και ο ν. 743 μέχρι τον Οκτώβριο του 1980 δεν εφαρμόστηκε σε κανένα μέρος της Ελλάδας. Αυτό το διαπίστωσα όταν, αφ' ότου προβλήθηκε το θέμα της δίκης στον Τύπο, άνθρωποι απ' όλα τα μέρη της Ελλάδας, με την ίδια έναισθησία που έχω και εγώ, ζήτησαν πληροφορίες για την ύπαρξη αυτού του νόμου, γιατί μέχρι τότε τον αγνοούσαν. Αποτελεί, βέβαια, σκάνδαλο το γεγονός ότι οι αρμόδιες Υπηρεσίες για την εφαρμογή του νόμου (δηλαδή η Υγειονομική υπηρεσία και τα κατά τοπους Λιμεναρχεία) δεν τον εφάρμοσαν και δεν εννοούν, ούτε και τώρα, να τον εφαρμόσουν. Έτσι, απλοί πολίτες καλούνται να εφαρμόσουν τους υπάρχοντες (έστω και αποσπασματικούς) νόμους, με όλους τους κινδύνους που αντιμετωπίζουμε, όπως π.χ. να θεωρηθούμε τυπικά δυσφημιστές, με όλες τις ποινικές συνέπειες.

Η δίκη αυτή έχει δύο σκέλη: το πρώτο σκέλος είναι το ζήτημα της καταστροφής του περιβάλλοντος, που πρέπει να συνειδητοποιηθεί και από τον τελευταίο Έλληνα. Μιλάνε, βέβαια, στα σχολεία, στο ραδιόφωνο, στην τηλεόραση, για προστασία του περιβάλλοντος. Αλλά, τα περισσότερα απ' όσα λένε είναι

Στο βάθος το εργοστάσιο Λαδόπουλου.

Τα απόβλητα στο δρόμο... προς τη θάλασσα.

τελείως αποπρόσανατολιστικά. Προστασία του περιβάλλοντος δεν είναι η καθαριότητα, το σκουπιδάκι και η αφίσα στον τοίχο. Προστασία του περιβάλλοντος είναι να μην επιτρέψουμε στις κερδοφόρες βιομηχανίες να ανατρέπουν τη φυσική κατάσταση του περιβάλλοντος και αυτό, γιατί στο τέλος η φύση θα εκδικηθεί. Οι πλημμύρες της Αθήνας (γιατί τα φυσικά χαντάκια μπαζώθηκαν για να γίνουν οικόπεδα), το νέφος, η νεκρή θάλασσα της Σαλαμίνας, του Θερμαϊκού, του Παγασητικού και του Πατραϊκού, είναι η ανατροπή της φύσης, την οποία θα πληρώσουν όπως πάντα ο πολύς λαός, ενώ οι βιομήχανοι θα κερδίζουν ακόμα περισσότερα.

Από τις αρμόδιες υπηρεσίες, πέρα απ' όλα τ' άλλα, λείπει και το θάρρος να πουν την κατάσταση όπως έχει. Για παράδειγμα, η ανακοίνωση του Λιμεναρχείου Πατρών και του Υγειονομικού Κέντρου, που απαγορεύει τα θαλάσσια λουτρά από το κέντρο ΕΥΑ μέχρι τη μαρίνα Αγυιάς είναι εντελώς παραπλανητική γιατί στην πραγματικότητα η θάλασσα είναι μολυσμένη επικίνδυνα από τα Μποζαϊτικά μέχρι τα Βραχνεϊκά και μετά το Ρίο περιμένει τους πολίτες μια καθαρή θάλασσα... με τα δηλητήρια του αμιάντου...

Το δεύτερο σκέλος της δίκης είναι η άσκηση του δικαιώματος του πολίτη να εφαρμόζονται οι νόμοι προς κάθε κατεύθυνση. Νομίζω ότι ο ν. 743/77 αφορά άλλωστε και το λέει, τις παράκτιες εγκαταστάσεις και τα πλοία. Αλλά «παράκτιες εγκαταστάσεις» σημαίνει βιομηχανίες και δε μπορώ να καταλάβω γιατί τα δημόσια όργανα όταν πρόκειται για βιομηχάνους δε θέλουν να εφαρμόσουν το νόμο».

Η ΔΙΚΗ των 9 βιομηχανιών στην Πάτρα αποτελεί δίχως άλλο — πέρα από τα ζητήματα της ανυπαρξίας του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου για την προστασία του περιβάλλοντος, της σκανδαλώδους άρνησης των αρμοδίων υπηρεσιών να εφαρμόζουν τους ήδη υπάρχοντες νόμους, καθώς και της δεδηλωμένης πλέον άρνησης των βιομηχάνων να πάρουν τα απαραίτητα μέτρα προστασίας — την απαρχή μιας προσπάθειας για την επανατοποθέτηση του προβλήματος «περιβάλλον», με βάση την — επίπονη πολλές φορές — ατομική πρωτοβουλία.

ΓΙΑ ΜΙΑ επανατοποθέτηση, δηλαδή, που στο επίκεντρό της θα βρίσκεται η συνειδητοποίηση τόσο του προβλήματος αυτού καθ' αυτού, όσο και της αναγκαιότητας να απαιτήσει ο κάθε πολίτης, είτε ατομικά είτε συλλογικά, την προστασία του από τις συνέπειες της ρύπανσης, που καθημερινά τον απειλούν...

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ, άλλωστε, δεν έχει — ούτε είχε ποτέ — την πρόθεση να αναλάβει τέτοιου είδους προστασία. Η πολιτική της — αν εξαιρέσει κανείς τις (πάντα) μεγαλόσχημες ανακοινώσεις και τις (παραπλανητικές) εξαγγελίες — χαράκτηκε από τις συνεχείς υποχωρήσεις στις πιέσεις και στις απειλές των βιομηχάνων για ανακοπή της παραγωγής και δημιουργία ανωμαλιών στο κρατικό ισοζύγιο, στο βαθμό που θεσμοθετηθούν νόμοι που «θίγουν» τα συμφέροντά-τους.

Η ΠΑΡΑΚΑΤΩ δήλωση του κ. Εβερετ είναι, νομίζουμε, ξεκάθαρη:

«Όταν έρχεται κάποιος να κάνει μια επένδυση στην Ελλάδα (σ.σ. δηλαδή μια πολυεθνική) επειδή τη θεωρεί οικονομικά συμφέρουσα (σ.σ. δηλαδή εύκολη εκμετάλλευση) και με την επιβολή μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος, η επένδυση αυτή γίνεται από ένα σημείο και πέρα αντιοικονομική, αλλάζει γνώμη και δεν έρχεται» (!!!)

ΚΑΤΑ συνέπεια, η προοπτική της ανάληψης πρωτοβουλιών από τους ίδιους τους πολίτες, είτε για να διεκδικηθούν νέες νομοθετικές ρυθμίσεις για την προστασία του περιβάλλοντος είτε για να εξασφαλίζεται η εφαρμογή-τους, είναι και η μόνη ευοίωνη για την ώρα. Ας ελπίσουμε, πως η απόφαση της δίκης της Πάτρας θα συντελέσει σε κάτι τέτοιο... □

ΡΥΠΑΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η φύση του προβλήματος
και οι επιπτώσεις-του στην υγεία
του Δ. Γερούκαλη

Η εποχή που τα προβλήματα του περιβάλλοντος αντιμετωπίζονταν σε επίπεδο φυσιολατρικών συλλόγων έχει πια περάσει. Τώρα, τα οικολογικά προβλήματα, συνδέονται με την κινητοποίηση κυβερνήσεων, κομμάτων, λαού.

Η κρίση περιβάλλοντος στη χώρα-μας αποτελεί συνέπεια της γενικότερης κρίσης που διέρχεται το κοινωνικο-οικονομικό-μας σύστημα (κεφαλαιοποίηση γης, μετατροπή της κατοικίας σε αντικείμενο κερδοσκοπίας, ανεξέλεγκτη εκμετάλλευση των φυσικών-μας πόρων, κ.ά.).

Ο ελληνικός χώρος χαρακτηρίζεται από επικίνδυνες ανισότητες, που εκφράζονται με τον υδροκεφαλισμό της πρωτεύουσας και της Θεσσαλονίκης, με την εγκατάλειψη των αγροτικών περιοχών με έντονες εισοδηματικές διαφορές από περιφέρεια σε περιφέρεια, από πόλη σε πόλη και μέσα στις ίδιες τις πόλεις.

Η μεταφορά και εγκατάσταση στις χώρες της περιφέρειας σύνθετων και ογκωδών βιομηχανικών μονάδων, που ξεπερνούν τα επίπεδα των εθνικών αναγκών, συνεπάγονται συγκεντρωτικές παραγωγικές δομές, περιορισμένες σε ορισμένα βιομηχανικά κέντρα, όπου ελαχιστοποιείται το κόστος. Έτσι, εντείνεται η παραμορφωτική εξέλιξη και προκαλείται αύξηση της ροής προς τα βιομηχανικά - αστικά κέντρα (δημογραφικό πρόβλημα). Παράλληλα, ενισχύονται οι συγκεντρωτικές - γραφειοκρατικές κοινωνικές δομές, σε αρμονία με το παραγωγικό αναπτυξιακό πρότυπο. Επομένως, κάθε εγκατάσταση μεγάλης κλίμακας, τοποθετούμενη στα πιο πάνω πλαίσια, βαδίζει τη λειτουργία-της στην κατασπατάληση ή την απαλλοτρίωση της φυσικής υποδομής και κινδυνεύει να προκαλέσει αναστατώσεις, μακροπρόθεσμα καταστροφικές. Στο επίπεδο δε του «φυσικού περιβάλλοντος», διοχετεύονται όλες οι φυσικοχημικές μεταβολές, που μπορούν να επηρεάσουν τους ζωντανούς οργανισμούς. Οι επιπτώσεις μπορεί να είναι βιολογικές ή ψυχικές

ή τροποποιητικές της κληρονομικότητας. Επίσης, συντελούν στην εμφάνιση διαταραχών μεγαλύτερης κλίμακας (προβλήματα ενεργειακά, οικολογικά, δημογραφικά κ.ά.).

Η συνειδητοποίηση, στο κοινωνικό επίπεδο, αυτών των καταστροφικών επιδράσεων, είναι ικανή, όχι μόνο να αμφισβητήσει τις σημερινές επιλογές σ' αυτόν τον τομέα ή να μετριάσει τα αρνητικά αποτελέσματα επιβάλλοντας κάποιον έλεγχο, αλλά, ακόμα, και να τις αναθεωρήσει εκ θεμελίων.

Η κοινωνία, έτσι, συνειδητοποιεί, μέσα από μια σειρά συλλογικών διαδικασιών, ότι δε μπορεί να λύσει τα ενεργειακά και άλλα προβλήματα καταστρέφοντας το περιβάλλον ή αγνοώντας γενικότερες κοινωνικές συνέπειες και ότι δεν μπορεί να θυσιάζεται η ψυχική και σωματική υγεία ατόμων και ομάδων του κοινωνικού συνόλου. Για τα ελληνικά δεδομένα η γενικότερη κρίση περιβάλλοντος οφείλεται:

- Στην ενίσχυση του καταπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, στην παρέμβαση του κράτους υπέρ των επιχειρήσεων.

- Στην έλλειψη οποιασδήποτε κρατικής πολιτικής.

- Στην έλλειψη ενημέρωσης του κοινού, στον αποπροσανατολισμό του λαού, στην αδυναμία παρέμβασης των πολιτών.

Ορισμοί

Προτού προχωρήσουμε στο θέμα, είναι σκόπιμο να ορίσουμε τα αντικείμενα μελέτης.

1. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ μιας περιοχής θεωρούμε το σύνολο των φυσικών πόρων, δηλαδή πρώτων υλών, που είναι χρήσιμο για την ανάπτυξη του ανθρώπινου πολιτισμού, και τις μετατροπές που ο άνθρωπος επιφέρει ή έχει επιφέρει σ' αυτό (φυσικό και ιστορικό περιβάλλον).

2. ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ θεωρούμε την αξία του περιβάλλοντος μιας περιοχής για τον άνθρωπο, από άποψη αισθητική, οικονομική, αναψυχής και υγείας.

3. ΡΥΠΑΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ θεωρούμε κάθε υποβάθμιση της ποιότητας περιβάλλοντος που έχει άμεση ή έμμεση βλαβερή επίδραση στην ποιότητα της ανθρώπινης ζωής.

4. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ θεωρούμε τον προγραμματισμό και έλεγχο πάνω στη χρήση του περιβάλλοντος από τον άνθρωπο, για την εξασφάλιση υψηλής ποιότητας ζωής.

5. Η έκφραση ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ δεν έχει νόημα παρά μόνο σαν έκφραση της συνισταμένης θέλησης του κοινωνικού συνόλου, που ζει μέσα σ' ένα συγκεκριμένο περιβάλλον, για τις συγκεκριμένες, παρούσες και μελλοντικές, χρήσεις-του, ύστερα από πλήρη ενημέρωση για τις ενδεχόμενες αλλοιώσεις και τις συνέπειές-τους στην ποιότητα του περιβάλλοντος.

6. Η ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ περιλαμβάνει και το ανθρώπινο στοιχείο, την οικονομική-του προσπάθεια και την κοινωνική και πολιτιστική-του εξέλιξη, σε αρμονία με όλα τ' άλλα στοιχεία του χώρου.

7. ΥΓΕΙΑ, τέλος, σύμφωνα με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (ΠΟΥ), είναι η κατάσταση πλήρους σωματικής, φυσικής και ψυχικής ευεξίας.

Ρύπανση και υγεία

Η μελέτη της επίδρασης της ρύπανσης στην υγεία του ανθρώπου στηρίζεται βασικά σε επιδημιολογικές έρευνες. Η ρύπανση δεν προκαλεί μια συγκεκριμένη νόσο με συγκεκριμένες παθολογοφυσιολογικές και παθολογοανατομικές βλάβες, που θα μπορούσαν να ελεγχθούν εργαστηριακά.

Η επίδραση της ρύπανσης στην υγεία διακρίνεται σε οξεία και χρόνια. Οξεία επίδραση είναι τα άμεσα αποτελέσματα της ρύπανσης (συνήθως μια μεγάλης ποσότητας ρύπανσης σε μικρό χρονικό διάστημα), που εμφανίζονται μερικές ώρες ή μέρες αργότερα. Χρόνια επίδραση είναι τα απώτερα αποτελέσματα που εμφανίζονται μετά από διαβίωση, για μεγάλο χρονικό διάστημα, σε συνθήκες ρύπανσης.

1. Διοξείδιο θείου (SO₂)

Περιοχή	τιμή μg/m ³		Χρονική περίοδος
	μέσος όρος	μέγιστη τιμή	
Ελευσίνα	29	109	Σεπτ. 78 - Μαρτ. 79
Παραλία Ασπροπύργου	27	55	»
Χαλυβουργική	36	242	»
Περιοχή Δήμου Αθηναίων	108 ●		Διετία 75-76
Λεωφ. Αμαλίας	169		Ιαν. 79
Λεωφ. Αμαλίας	86		Δεκ. 79
Αριστοτέλους	141		Ιαν. 79
»	171		Δεκ. 79
Νεα Σμύρνη	130		Ιαν. 79
Πατησίων	128		Ιαν. 79
»	106		Δεκ. 79
Πειραιάς	106		μέση ετήσια 1975
»	167		χειμερινή 1975
Ελευσίνα	149	215	Σεπτ. 78 έως Μαρτ. 79
Παραλία Ασπροπύργου	128	324	»
Χαλυβουργική	244	501	»
Μαγούλα	132	301	φθινόπ. 77
Δημαρχ. Ελευσίνας	276	1233	»
Κέντρον Αθήνας	130		1975

● (α. το όριο του 365 ξεπεράστηκε 19 φορές
β. το όριο του 200 αποτέλεσε το 10% των μετρήσεων)

2. Καπνός

Περιοχή	τιμή (COH / 1000 LF)	Χρονική περίοδος
Λεωφ. Αμαλίας	1.96	Ιαν. 79
»	2.00	Φεβρ. 79
Αριστοτέλους	1.71	Δεκ. 79
Λεωφ. Αμαλίας	1.42	Δεκ. 79
Δραπετσώνα	1.30	Δεκ. 79
Πειραιάς	1.60 (μέση)	1975
»	1.90	χειμώνας 75

Ρυπαντικές ουσίες

Εκτός από τις περιοχές που είναι γειτονικές σε εργοστάσια και που ρυπαίνονται από μια βασική ουσία (ειδική ρύπανση), ποτέ σε μια πόλη δεν θα παρατηρήσουμε ρύπανση της ατμόσφαιρας από μια ουσία. Συνήθως κέμπονται πολλές ουσίες από διάφορες πηγές (γενική ρύπανση).

Πίσης, κάθε πόλη έχει το δικό-της πρόβλημα ρύπανσης της ατμόσφαιρας, που εξαρτάται από ένα σύνολο τοπικών παραγόντων π.χ. μετεωρολογικούς, τοπογραφικούς, το έγεθος και το είδος των βιομηχανιών, την κυκλοφορία των αυτοκινήτων, το σύστημα εντρικής θέρμανσης, κ.ά). Ένα άλλο σημείο που πρέπει να διευκρινισθεί είναι ότι η πρωτογενής ρύπανση δεν είναι χημικά αδρανής, αλλά ότι μετά από διάφορες χημικές διαδικασίες, παράγονται δευτερεύουσες χημικές ρυπαντικές ουσίες (π.χ. το όζον παράγεται από τις φωτοχημικές οξειδώσεις, το ευκό οξύ από τα οξείδια του θείου)(10).

Οι κυριότερες ρυπαντικές ουσίες είναι:

- Αιωρούμενα σωματίδια (συμπεριλαμβάνεται και ο καπνός).
- Τα οξείδια θείου.
- Τα οξείδια αζώτου.
- Το μονοξείδιο άνθρακα.
- Τα φωτοχημικά οξειδωτικά.
- Ο μόλυβδος.

Η παρούσα κατάσταση στην Αττική

Η Αττική εξακολουθεί να παραμένει μια έντονα ρυπασμένη περιοχή, όπως αποδεικνύεται και από μελέτες του ΚΕΠΕ (για την πενταετία 1976 - 1980), του ΥΚΥ — ΠΕΡΠΑ και άλλων φορέων που ασχολούνται με το περιβάλλον. Εδώ, μόνον ενδεικτικά θ' αναφερθούμε στους βαθμούς ρύπανσης:

(Βλέπε πίνακες για το Διοξείδιο του θείου και τον καπνό, στη σελίδα αυτή).

Περιοριστήκαμε στην αναφορά της ρύπανσης σε SO₂, και αιωρούμενα σωματίδια και καπνό, γιατί έχουν ιδιαίτερη σημασία για τις επιπτώσεις στην υγεία. Από τη βιβλιογραφία προκύπτει ότι θετική στατιστική σχέση ανάμεσα σε θανάτους και άλλες νοσηρές καταστάσεις υπάρχει για το διοξείδιο του θείου και τα αιωρούμενα σωματίδια (1,2,7,8).

Εδώ είναι σκόπιμο να κάνουμε μια παρένθεση. Η ρύπανση από μόλυβδο είναι πραγματικό πρόβλημα για την υγεία. Μάλιστα το Ινστιτούτο Υγιεινής και Σιλικώσης της Δ.Γερμανίας έχει ενδείξεις ότι οι ικανότητες μάθησης των παιδιών επηρεάζονται αρνητικά ακόμα και από τη ρύπανση που προκαλεί βενζίνη περιεκτικότητας, 0,15 γραμ./λίτρο σε μόλυβδο. (Τέτοιας περιεκτικότητας βενζίνη απαιτεί η νομοθεσία στη Δ. Γερμανία από 1

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΑΛΕΞ. ΑΡΓΥΡΙΟΥ

Οι νεωτερικοί

ποιητές

του μεσοπολέμου

από τη σειρά

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ

Γραβιάς 10 - 12 τηλ. 36.05.520

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΥΤΟΠΙΑ

Αντρέ Μπρετόν
Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΣΗ
ΤΟΥ ΣΟΥΡΡΕΑΛΙΣΜΟΥ

Λέον Τρότσκι
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ

Ερνέστ Μαντέλ
ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ
ΚΑΙ ΠΑΛΗ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Ερνέστ Μαντέλ
ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟΝ ΑΛΤΟΥΣΕΡ
ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΛΛΕΝΣΤΕΙΝ

Ο. Σεμιόνοβα, Β. Χέυνες
ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΣΣΔ

Ντένις Άλτμαν
ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ: ΚΑΤΑΠΙΕΣΗ
ΚΑΙ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

Κεντρική διάθεση:
Ίσαάκ Ντβόρτσερ
ΣΤΑΛΙΝ

Νικηταρά 8-10, 1ος όροφος
ΑΘΗΝΑ τηλ. 36.38.696

Ιαν. 1980). Στην Ελλάδα το Υπουργείο Βιομηχανίας και Ενέργειας (έγγραφο υπουργείου με αρ. πρωτ. 100826/29 Δεκ. 79) ζητά από τα διυλιστήρια παραγωγή βενζίνης αυτοκινήτων με περιεκτικότητα σε μόλυβδο 0,40 γρ/λίτρο από 1 Ιαν. 81 και 0,50 γρ/λίτρο από 1 Φεβρ. 1980 (3).

Αλλά για το θέμα του μολύβδου, όπως, επίσης, και τις επιπτώσεις της ρύπανσης από θορύβους στη σωματική και ψυχική υγεία, θ' ασχοληθούμε σε ιδιαίτερα άρθρα.

Επιπτώσεις στην υγεία

α. Σε έρευνα που έγινε σε 982 άτομα της πόλης της Ελευσίνας και σε 747 άτομα της κωμόπολης Σπερχειάδας του νομού Φθιώτιδας διαπιστώθηκε ότι το 17.20% των κατοίκων της Ελευσίνας πάσχουν από αποφρακτικές ασθένειες του αναπνευστικού συστήματος, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στην Σπερχειάδα ήταν 8.83%.

(Η κατηγοροποίηση των νοσημάτων αναπνευστικού και τα επιμέρους ποσοστά ήταν για την Ελευσίνα: χρόνια βρογχίτιδα, 7.63%, άσθμα, 8.04%, εμφύσημα 1.52%, σύνολο 17.20%). Η διαφορά των αντίστοιχων πληθυσμών βρέθηκε στατιστικά πολύ σημαντική και στο σύνολο του πληθυσμού, αλλά και στους μη καπνιστές, γεγονός που αποδεικνύει ότι υπάρχει άμεση συσχέτιση μεταξύ της ρύπανσης της ατμόσφαιρας και του υψηλού ποσοστού αποφρακτικών πνευμονοπαθειών. Παρατηρήθηκε, επίσης, ότι η ευρύτερη περιοχή Ελευσίνας παρουσίαζε ποσοστό 1.80% στην περιοχή της Σπερχειάδας. Αυτό αποτελεί επιπρόσθετη ένδειξη της σχέσης των αποφρακτικών πνευμονοπαθειών με τη ρύπανση της ατμόσφαιρας (4,5,9).

β. Στον Πειραιά, σε διάστημα 455 ημερών (3 Οκτ. 1974 - 31 Δεκ. 75), σημειώθηκαν 1570 θάνατοι. 214 οφείλονταν σε ισχαιμική καρδιοπάθεια, 293 σε αγγειακά εγκεφαλικά επεισόδια, 84 σε νοσήματα αναπνευστικού και 979 σε άλλα νοσήματα. Στις 296 μέρες, που η ατμόσφαιρα είχε υψηλό βαθμό ρύπανσης, σημειώθηκαν οι 1022 θάνατοι από τους 1570. (Από αυτούς, οι 138 οφείλονταν σε ισχαιμική καρδιοπάθεια, 198 σε αγγειακά εγκεφαλικά επεισόδια, 55 σε νοσήματα αναπνευστικών, 631 σε άλλα νοσήματα). Συγκρίνοντας τα στοιχεία, διαπιστώθηκε ότι η αναλογία των θανάτων ήταν αυξημένη κατά τις μέρες που

είχε παρατηρηθεί μεγαλύτερη συγκέντρωση SO₂ και καπνού(II).

γ. Κατά το διάστημα Μάρτη - Απρίλη 1975 έγινε επιδημιολογική μελέτη σε 2500 παιδιά σχολικής ηλικίας, περιοχών κέντρου Αθήνας και Βύρωνα, από το ΥΚΥ σε συνεργασία με την ΠΟΥ. Διαπιστώθηκε μεγαλύτερη συχνότητα νόσων αναπνευστικού συστήματος σε παιδιά του κέντρου.

δ. Από τα δελτία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας προκύπτει ότι τη διετία 1973 - 1974, σε σύγκριση με το 1965, παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση στον ποσοστιαίο αριθμό νοσηρότητας της μείζονας περιοχής Αθηνών σε σύγκριση με την υπόλοιπη χώρα (και ιδιαίτερα στα νοσήματα αναπνευστικού, καρδιαγγειακού συστήματος, ψυχικών διαταραχών). Μάλιστα το ποσοστό αύξησης για τα νοσήματα αναπνευστικού συστήματος είναι + 18.7.

ε. Στο διάστημα 1975 - 1976 (731 μέρες) σημειώθηκαν 7395 θάνατοι στην περιοχή του δήμου Αθηναίων (κάτοικοι δήμου Αθηναίων που πέθαναν στην περιοχή του δήμου, κάτοικοι δήμων και κοινοτήτων που συνορεύουν με το δήμο Αθηναίων και που πέθαναν στην περιοχή του δήμου Αθηναίων). Από τη διερεύνηση των αιτιών των θανάτων που σημειώθηκαν σε σχέση με τη ρύπανση της περιοχής, διαπιστώθηκε ότι ο ολικός ημερήσιος αριθμός θανάτων επηρεάζεται σε βαθμό στατιστικά σημαντικό (Ρ<0.005) θετικά από τη μέση ημερήσια συγκέντρωση του διοξειδίου του θείου (2,6).

Συμπεράσματα — Θέσεις

Από τα παραπάνω προκύπτει όχι μόνον, βέβαια, η ύπαρξη του προβλήματος ρύπανσης, αλλά και οι βλαβερές επιδράσεις στον άνθρωπο (επιπτώσεις στη νοσηρότητα και θνησιμότητα).

Για την επιτροπή Προστασίας Περιβάλλοντος του Δήμου Αθηναίων, το πρόβλημα είναι από τη φύση του πολιτικό.

Η προστασία του περιβάλλοντος μιας περιοχής ή μιας χώρας, προϋποθέτει:

1. σαφείς κοινωνικούς, οικονομικούς στόχους ανάπτυξης,
2. κατάλληλο θεσμικό και διοικητικό πλαίσιο,
3. γνώση των υπαρχόντων ή απειλούμενων αλλοιώσεων του περιβάλλοντος,

4. τεχνολογική και τεχνική υποδομή.

Οι σαφείς κοινωνικοί και οικονομικοί στόχοι ανάπτυξης, συνδέονται διπλά με τον παράγοντα περιβάλλον, γιατί:

α. η ύπαρξή-τους καθορίζει τη συγκεκριμένη κοινωνική και οικονομική δομή που θα προκύψει,
β. ο καθορισμός-τους, αν δεν γίνει με βάση την κοινωνική συμμετοχή στις αποφάσεις, συντελεί στη μειωμένη δυνατότητα πραγματοποίησής-τους, λόγω της μειωμένης αποδοχής-τους.

Η ύπαρξη θεσμικού και διοικητικού πλαισίου προστασίας του περιβάλλοντος, που θα εξασφαλίζει την κοινωνική συμμετοχή, είναι απαραίτητο στοιχείο για την εφαρμογή της κατάλληλης πολιτικής. Επίσης, βασικά προβλήματα είναι τα μορφωτικά και τα πολιτικά. Γιατί ο σχεδιασμός πρέπει να εκφάζει τη θέληση του συνόλου, που ξέρει τι θέλει και έχει τις πολιτικές, οργανωτικές και νομοθετικές προϋποθέσεις να το πετύχει.

Γενικές θέσεις για την πολιτική προστασίας του περιβάλλοντος:

α. να βασίζεται στην αποκέντρωση,
β. να πηγάζει από τη συμμετοχή των πολιτών, της τοπικής αυτοδιοίκησης, των κοινωνικών φορέων, και όχι από τεχνοκρατικά επιτελεία,
γ. να θεωρεί το «περιβάλλον» σα θετικό παράγοντα της εθνικής ανάπτυξης.

Γενικές αρχές του προβλήματος

α. η καλύτερη πολιτική προστασίας είναι η πρόληψη,
β. ο σχεδιασμός και ο τεχνικός προγραμματισμός πρέπει να θεωρηθούν εξ αρχής σαν καθοριστικοί παράγοντες,
γ. επιβάλλεται η ορθολογιστική χρήση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων,
δ. πρέπει ν' αναπτυχθεί το τεχνικό και επιστημονικό δυναμικό, ώστε να είναι δυνατή αποτελεσματική εφαρμογή της πολιτικής,
ε. η προστασία του περιβάλλοντος πρέπει ν' αποτελεί «κανόνα δικαίου», που να δεσμεύει την πολιτεία,
ζ. η ενημέρωση του λαού είναι υποχρέωση της πολιτείας,
η. το κόστος αποφυγής ή απάλειψης της ρύπανσης ν' αναλαμβάνεται από το ρυπαίνοντα

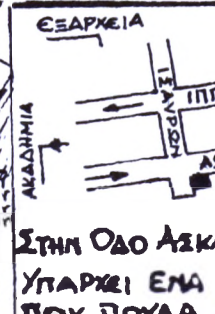
ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ....

ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΕΛΙΔΑ

ΣΤΗΝ ΚΕΦΙΣΙΑ ΑΔΙΝΑ

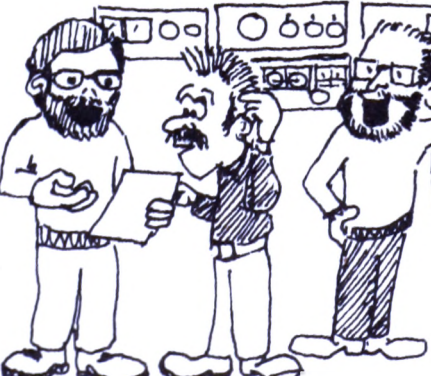

ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76
ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΑ ΜΑΓΑΖΙ
ΠΟΥ ΠΟΛΛΑ ΣΤΕΡΕΟ-
ΦΩΝΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ

ΑΝΙΧΤΕ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ

...ώστε να εφοχλαυδήσει να εξυπηρετήσει τα ίδια βούληση και φιλική διάθεση όπως και παλιά

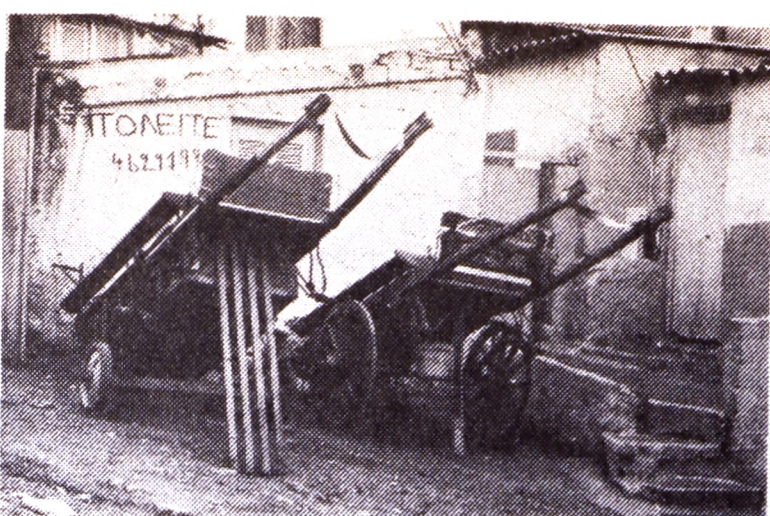
Ενας Φυσικός-Ηλεκτρονικός και ένας Ηλεκτρολόγος-Ηλεκτρονικός σας περιμένουν για να διαλέξετε μαζί το καλύτερο Stereo και τα λεφτά σας να πιάνουν τόπο

STUDIO HI FI ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76
ΑΘΗΝΑ 306
ΤΗΛ 3602697 - 3627858

ΟΛΑ ΟΣΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ ΜΑΘΕΤΕ ΓΙΑ ΤΑ STEREO ΚΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΣΑΣ ΤΑ ΕΛΕΓΕ -

Παραπήματα του «μαχαλά» που θέλουν να εγκαταλείψουν τσιγγάνοι.

Το κάρρο «παραγωγικό μέσο» — απομεινάρι παρωχημένης εποχής.

Σ' αυτή την κατάσταση έχουν μείνει για χρόνια οι «υπό κατάληψη» πολυκατοικίες.

ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ των τριών εργατικών πολυκατοικιών από τσιγγάνικες οικογένειες, στην Αγία Βαρβάρα, λειτούργησε σαν καταλύτης και σαν προνομιακός συντελεστής για την ανάδειξη μιας σειράς προβλημάτων και κοινωνικών σχέσεων, που διαπερνούν τον ιστό της τοπικής κοινωνίας και που συγκαλύπτονται στην καθημερινή ζωή, σα να είναι μια δεύτερη πραγματικότητα, άρρητη κι ωστόσο ιστορημένη, απάτακτη κι όμως βιωμένη στεγανά απ' τις διάφορες πολιτισμικές ομάδες του εκεί πληθυσμού.

Το βίαιο «γεγονός» της κατάληψης δεν παραπέμπει στο «στεγαστικό πρόβλημα» άποικων «αδικημένων», αλλά στη δομή των κοινωνικών σχέσεων που είχαν διαμορφωθεί τα τελευταία 40 χρόνια σ' αυτό το Δήμο της Αττικής. Και γι' άλλη μια φορά, καλούμαστε να εγκαταλείψουμε την (υποβιασμένη) ισοπεδωτική αντίληψη για τον κοινωνικό χώρο μιας συνοικίας και τη συγκρότησή-του σε πολιτική ενότητα και να ανιχνεύσουμε τις ιδιαιτερότητές-του, ακολουθώντας τη δύσβατη όσο και ευαίσθητη πολυμορφία της εμπειρίας και του βιώματος των ανθρώπων (και) πολιτών-της.

καταληψεις και προ-καταληψεις

του Χρήστου Κυριαζή

Το αίτημα αυτό επιβάλλεται με μεγαλύτερη ένταση, όταν μιλάμε για «μειονότητες»: τσιγγάνοι στην Ελλάδα, όπως μας είπε ο Πρόεδρος-τους, είναι 35.000 περίπου· απ' αυτούς, περί τους 2.500 χιλιάδες — 514 οικογένειες — ζουν στην Αγ. Βαρβάρα Αττικής.

«Πάμε στρατιώτες, ψηφίζουμε, είμαστε δηλαδή, εδώ έχουμε τις δουλειές-μας... είμαστε Έλληνες»: αυτά είναι τα κριτήρια που επικαλείται ο οποιοσδήποτε τσιγγάνος στην Αγ. Βαρβάρα, θεωρώντας-τα σα δείκτες της εξορίωσης και ενσωμάτωσής-του στη ντόπια κοινωνία των «Ελλήνων».

Απ' τη πρώτη στιγμή, συνειδητοποιεί και οι ίδιοι ότι η διεκδίκηση μιας μόνιμης στέγης από τους τσιγγάνους, περνά μέσα από διαφορετικούς δρόμους και επενδύεται σε διαφορετικά βιώματα, ιστορικά οδοιπορικά και κοινωνικές σχέσεις, απ' ό,τι σ' έναν οποιονδήποτε άστεγο «πολίτη»· γιατί ο τελευταίος επικαλείται στοιχεία πολιτισμικής ταυτότητας, που να νομιμοποιούν το αίτημά-του: αρκεί και μόνο ότι είναι «δικαιούχος», σύμφωνα με το Αστικό Δίκαιο και τις διατάξεις περί «Λαϊκής κατοικίας», χωρίς να χρειαστεί να κατακτήσει κάποιο επίπεδο αμοιωσής στην τοπική κοινωνία. Έτσι λειτουργούν, λ.χ., οι Μικρασιάτες πρόσφυγες στην Αγ. Βαρβάρα· αυτοί είναι «εξ' ορισμού» Έλληνες.

Ποιά είναι, όμως, αυτή η συγκεκριμένη τοκή, «κυρίαρχη κοινωνία» που αρνείται (ή διαφέρει, έστω), σε κάποιους «ξένους» άποικους, το δικαίωμα της στέγης; Που εγγράφει και τοπολογικά, μερικές φορές, τον χωρισμό-της απ' την «ξένη ομάδα», κα-

θορίζοντας π.χ. μια συγκεκριμένη θέση για την εγκατάσταση του «τσιγγάνικου μαχαλά;». Ας εντοπίσουμε την ταυτότητα αυτής της «κοινωνίας», μέσ' από τα λόγια ενός εκπροσώπου-της:

«Με ποιο δικαίωμα ήρθατε και μπήκατε στα σπίτια που 'χουνε κληρωθεί στους πρόσφυγες;» Μιλάει ένας Μικρασιάτης πρόσφυγας και σιγά σιγά σχηματίζεται γύρω-του μια ομήγυρη προσφύγων — πλειοψηφικό στοιχείο του ντόπιου πληθυσμού — ενώ απ' την άλλη μεριά μαζεύονται τσιγγάνοι. Η εικόνα είναι χαρακτηριστική και ανατρέπει την αντίληψη που είχαμε σχηματίσει από τον Τύπο, καταλαβαίνοντας ότι τα «αντίπαλα μέρη» δεν είναι απλώς «Κράτος»-τσιγγάνοι: η σύγκρουση διαμεσολαβείται από αντιθέσεις των ντόπιων ομάδων κι αυτή η εντύπωση μας ενισχύεται ακόμα περισσότερο όταν ακούμε κάποιον τσιγγάνο να λέει: «Γιατί όταν ζητάει ένας τσιγγάνος να νοικιάσει σπίτι, του ανεβάζουνε το νοίκι παραπάνω απ' όσο σ' έναν άλλον;»

Οι τσιγγάνοι δέχονται να μας μιλήσουν: νιώθουν ότι αυτοί που έρχονται να τους ρωτήσουν για τις «καταλήψεις», μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν «ομάδα πίεσης» που θα μπορέσει να βοηθήσει στο να λυθεί το πρόβλημά-τους. Έτσι, λοιπόν, με τη συζήτηση μαθαίνουμε ότι ήρθαν στην Ελλάδα με την ανταλλαγή πληθυσμών του 1922· ότι εγκαταστάθηκαν απ' τους πρώτους, πολύ πριν τον Πόλεμο, στην Αγία Βαρβάρα· ότι έχτισαν τα πρώτα-τους σπίτια με πλίνθες και λάσπη κι εκεί έμεναν μέχρι που «τα γκρέμισε η Χούντα το 1972... και μας έδωσε 5-6.000 αποζημίωση,

Στο βάθος και δεξιά· κατειλημμένες πολυκατοικίες.

όχι πως φταίει, βέβαια, για όλα η Χούντα...» — όπως μας λέει ο Γενικός Γραμματέας του Συλλόγου-τους· ότι λίγοι — 10% περίπου — έχουν ιδιόκτητα σπίτια κι αυτοί είναι οι ευκατάστατοι — ή τα πήραν «κερδίζοντας κάνα λαχείο», όπως λέει, χαρακτηριστικά, ο Πρόεδρος-τους· ότι αυτοί που έκαναν την κατάληψη — «καλύτερα να μιλάμε για διεκδίκηση, όχι αυτό που λέτε... κατάληψη», σημειώνει ο Γραμματέας — είναι πιο φτωχοί κι αναμεσά-τους πολλοί κάνουν τους γυρολόγους. Και την κατάληψη την έκαναν, «πώς να σου πω, έτσι...έπιναν: δεν πάμε σ' εκείνα τ' άδεια σπίτια, που χρόνια και χρόνια μας λένε τόνα και τάλλο, σαν πάμε να νοικιάσουμε κάνα σπίτι, κι όλο υποσχέσεις είναι». «Έτσι» την έκαναν την κατάληψη: «ξέρεις, οι τσιγγάνοι είναι αυθόρμητοι... το λένε κάτι και το κάνουν αμέσως. Να... συζητάγανε στα καφενεία, οι γυναίκες στη γειτονιά, όλος ο κόσμος...».

Κι όταν, λοιπόν, ο Μικρασιάτης πρόσφυγας τους ρώτησε «με ποιο δικαίωμα καταπατάτε τα κληρωμένα», για τους τσιγγάνους η «κλήρωση» δε λειτουργούσε σα σχήμα νομιμότητας. Γι' αυτούς ήταν άδεια σπίτια και το δικιο-τους το στήριζαν στο ότι 10 χρόνια κοντά, κανείς δεν τα κατοικούσε. Και πέρα απ' αυτό: η «κατάληψη» ήταν, ίσως, μια πράξη «απελπισίας», αλλά εκφράζε και μιαν ανάγκη: η κατάκτηση μιας μόνιμης κατοικίας είναι ένα παραπάνω στοιχείο κοινωνικής αποδοχής, καταξίωσης και, τελικά, αφομοίωσης στις αξίες που χαρακτηρίζουν τον «κυρίαρχο» κοινωνικό-τους περίγυρο. Όμως η μεθόδευση αυτού του στόχου θα πρέ-

πει κι αυτή να είναι ενταγμένη στις 'κρατούσες αξίες, να μη βαθαίνει την απόσταση «ντόπιων»-αθιγγανών...

Οι «ηγέτες» των τσιγγάνων...

«... Την κατάληψη δεν την θέλαμε, γιατί δεν είναι τρόπος αυτός... Θα σηκώνοταν ο κόσμος και θάλεγε: να, οι γύφτοι... πάλι κακό θα μας κάνουν... Εμείς κάνουμε και κάναμε πολλά για να λυθεί το πρόβλημα. Διαβήματα, υπομνήματα, παλιά και στη Φρειδερίκη και στον Πρωθυπουργό... Όχι, όχι στα Κόμματα. Δεν ανακατευόμαστε μ' αυτά. Κόμμα-μου... από μικρός είναι η «Ακρόπολις» και η «Απογειωμένη»».

Μιλάει ο Πρόεδρος: πλάϊ-του, ακουμπισμένη σ' ένα πορτατίφ μια φωτογραφία-του με κελεμπία, απ' την εποχή που είχε επισκεφτεί την Αίγυπτο. Πίσω-του μια μεγάλη φωτογραφία του Ιησού, ανάμεσα σε δυο πορτραίτα αγωνιστών του 1821, με δυο λάβαρα ακουμπισμένα δεξιά κι αριστερά, από το

«Οι γυναίκες συζητάγαν στις γειτονιές, πού θα πάει αυτή η κατάσταση...»

γραφείο-του. Περιστοιχισμένος από τα μέλη του Συμβουλίου, μιλάει, ξέροντας ότι αυτός είναι ο «βασιλιάς της φυλής»-του, αυτόν διαλέγουν επί μιά' εξαετία για αρχηγό-τους, σ' αυτόγ αναφέρονται όταν νιώθουν την ανάγκη να τους καλύψει η πατριαρχική αυθεντία-του ή το χαρισματικό κύρος-του-απέναντι στις αρχές του Κράτους: «Ο παλιότερος Πρόεδρος, καλός ήτανε, αλλά να... δεν είχε το θράσος με τον Τύπο, δεν είχε τον αέρα που 'πρεπε σα πήγαινε στον Υπουργό να ζητήσει τούτο κι εκείνο...».

Αυτή είναι η εικόνα για την, προσωποποιημένη στον νέο Πρόεδρο, αύξηση της δύναμης επιρροής των τσιγγάνων, όπως την «αφηγείται» ο Γραμματέας. Στα μέλη του Συμβουλίου, αλλά και σ' όσους άλλους «ενεργούς» τσιγγάνους παρακολουθούσαν τη συζήτηση στα γραφεία του Συλλόγου-τους, υπάρχει μια αναγνώριση στο πρόσωπο του Προέδρου, που λίγη σχέση έχει με το αξίωμά-του στην καταστατική ιεραρχία του Συλλόγου-τους και συνδέεται περισσότερο με την αίσθηση της συμμετοχής σε μια κάθετα διαρθρωμένη «πατριά», με συμβολικούς ή πραγματικούς δεσμούς συγγένειας.

Επικύρωση και απόδειξη ταυτόχρονα των δεσμών αυτών, είναι ο τρόπος διοίκησης και διαμόρφωσης των σχέσεων του Προέδρου με τους ομοφύλους-του: «όταν είχε ρίξει το χιόνι, εγώ έκανα περιοδεία στα σπίτια και στα αντίσκοινα (όχι τσαντηρία...) κι έδινα ό,τι μπορούσα, 50 δρχ., 100 δρχ., 200 δρχ.,...»: μια εκχρηματισμένη μορφή ιεραρχικής φυλετικής αλληλεγγύης, άμεση και πρακτική έξω από «θέσμιες» διαδικασίες (π.χ. αίτηση στο Υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών για παροχή βοήθειας...), που διαιωνίζει τους δεσμούς

προστασίας σε «κρίσιμες στιγμές», αναπαράγοντας και τις σχέσεις εξάρτησης απ' τον «βασιλιά» της φυλής. Τον ίδιο τρόπο δράσης-του διαπιστώσαμε, όταν στη διάρκεια της συνέντευξης κάποιος πληροφορήσε ότι ένας ιδιοκτήτης «αναμορφώνοντας» το διαμέρισμά-του πούταν νοικιασμένο από τσιγγάνους γκρέμισε κάποιους τοίχους... και τους ανάγκαζε να φύγουν: ο Πρόεδρος έκανε αμέσως ένα τηλεφώνημα («ξέρω, ξέρω εγώ ποιόν θα πάρω, τι σας νοιάζει;») και το θέμα «μπήκε στο δρόμο-του να λυθεί». Στο τέλος του τηλεφωνήματος ο Πρόεδρος έδωσε τη διαβεβαίωσή-του ότι: «φύγανε όλοι, δεν έμενε κανείς... αφού στο λέω εγώ τώρα, τι θέλεις άλλο...». Εννοούσε, προφανώς, την εκκένωση των τριών πολυκατοικιών και την «αποκατάσταση της τάξης».

Ενδοφυλετικοί δεσμοί και κοινωνικές ανάγκες

Ωστόσο αυτοί οι έντονα συμβολικά επενδυμένοι και περισσότερο εξωθεσμικοί δεσμοί

Το γραφείο του Προέδρου: λάβαρα, αφίσες με αγωνιστές του '21 και η εικόνα του Ιησού.

κύρους των τσιγγάνων με τον αρχηγό-τους, εγγράφονται και λειτουργούν στα πλαίσια των ευρύτερων σχέσεων και αναγκών της φυλετικής (όσο και πολιτικής) κοινωνίας-τους: μπορεί να τεθούν υπό αίρεση — έστω και συγκυριακή, χωρίς δηλαδή να αμφισβητείται η παραδοσιακή και αργά μεταλασσόμενη δομή των ενδοφυλετικών σχέσεων εξουσίας:

«Όταν ήρθα εδώ, λέει ο Πρόεδρος, και τους είπα ότι συμφωνήσαμε με τον Υπουργό να λυθεί το πρόβλημα μέσα σε τρεις μήνες, τα παλικάρια μου («ποιά είναι αυτά;» ρωτάμε «όλοι εδώ, παιδιά-του είναι») ερμηνεύει ο Αντιπρόεδρος) δεν το δεχτήκανε. Ήθελαν να λυθεί τώρα, αμέσως, το πρόβλημα. Όμως εγώ, σας είπα, δεν ήθελα να έχουμε φασαρίες. Έπρεπε να το δεχτούν». «Το γοργόν και χάριν έχει», πετάγεται κάποιος απ' το βάθος της αίθουσας, ο ίδιος που επέμενε ότι είχε έρθει η Αστυνομία εκείνο το πρωί και... «τί θέλουν να μας πούν τώρα, αφού τους είδαμε με τα μάτια-μας...». Κι ο Πρόεδρος συνεχίζει, κάπως χαμηλόφωνα: «Όμως την άλλη φορά... δεν ξέρω... αν δεν λυθεί το πρόβλημα, θα ξεσηκωθεί ο κόσμος εδώ, θα κατέβει στα Σύνταγμα...» «Όχι στο Σύνταγμα, δεν τα θέλουμε εμείς αυτά, θα πάμε και θα πιάσουμε μόνοι-μας ένα κομμάτι γης εκεί, να μείνουμε...», λέει ο Γραμματέας, φέρνοντας πάλι στο νού-μας τη φροντίδα των «συνειδητών» (ή αν θέλετε «ηγετικών μορφών») της τσιγγάνικης κοινότητας για μια δράση «στα πλαίσια του πολιτισμένου». Κι ας μην αντιλέξει κανείς ότι μια διαδήλωση στο Σύνταγμα είναι θέσμις, μορφή του πολιτικού-μας πολιτισμού.

Ωστόσο οι τσιγγάνοι πείστηκαν κι έφυγαν απ' τα κτίρια που, «νομικά», ανήκουν στους πρόσφυγες. Και με την αποχώρησή-τους, α-

ποκαταστάθηκε και πάλι — πρόσκαιρα — η ισορροπία στους πόλους εξουσίας της φάρας-τους. Σ' αυτό συνετέλεσε και ο επικεφαλής της αντιπολίτευσης — «ας την πούμε έτσι» — του σημερινού Συμβουλίου του αθηγανικού Συλλόγου. (Στις τελευταίες εκλογές υπήρχαν 3 συνδυασμοί και αυτό γιατί «μπήκαν οι φιλοδοξίες στη μέση», λέει ο Γ. Γραμματέας. Άλλο ένα θέμα για συζήτηση...). Μαζί με τον «αναγνωρισμένο» Αρχηγό — Πρόεδρο, πήγαν στις κατειλημμένες πολυκατοικίες και μίλησαν «λογικά και ήρεμα» για το πως και το γιατί έπρεπε να φύγουν. Το να είσαι επικεφαλής του δεύτερου, κατά σειρά, ψήφων συνδυασμού και να συμπαρατάχτεις, σε «κρίσιμη ώρα», με τον «άσπονδο», ίσως, αντίπαλο και μετέπειτα νικητή-σου, αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την κραταίωση του κύρους του δεύτερου, ακόμα και στη συνείδηση αυτών που φανατικά (αν αναλογιστούμε τι σημαίνουν οι εκλογές σ' ένα φυλετικό σύλλογο...), τον είχαν καταψηφίσει, ή όσων είχαν εναντιωθεί έμπρακτα — έστω και

Ο νέος τσιγγάνος: «Εσείς 10 χρόνια τ'αφήσατε άχρηστα κι αζητήτα... γιατί να μη μπορούμε εμείς;»

αθέλητα — και οριακά στις βουλές-του: η εναντίωσή-τους αυτή εκφράστηκε προβαίνοντας σε μια κατάληψη — και απειλώντας να την επαναλάβουν... — που κλόνιζε πρώτα απ' όλα τη δική-του λεπτή ισορροπία με τη ντόπια κοινωνία και την κεντρική εξουσία και τον εξέθετε στο εγχείρημά-του να θεσμοποιήσει, στην «πολιτική κοινωνία», το αξίωμά-του σαν Πρόεδρος μιας αφυπνιζόμενης και ενσωματωνόμενης κοινωνικής (και πολιτισμικής) ομάδας.

Αυτό το εγχείρημα της θεσμοποίησης εκφράζεται με μια «ορθολογικότερη» οργάνωση της δράσης του Προέδρου και — σε δεύτερο επίπεδο — των συμβούλων «του». Μικρό δείγμα γι' αυτό είναι η εξειδίκευση και η ερραρχημένη μεθόδευση του αιτήματος για τη στέγαση: «Ζητάμε πρώτα να μας δοθεί μια ενιαία οικοπεδική περιοχή και στη συνέχεια να μας χορηγηθούν στεγαστικά δάνεια για οικοδόμηση κατοικιών».

Αυτή, βέβαια, είναι η «γλώσσα» που μιλάει ο Πρόεδρος στην, κατ' ανάγκη, κωδικοποιημένη συναλλαγή-του με την εξουσία, «το Κράτος». Πέρα απ' αυτό, όμως, πάνω στο γραφείο-τς ένας Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας ή μια συνοπτική έκδοση του Κώδικα Ποινικού Δικαίου, υποδηλώνουν και την πρόθεση κάποιας «θεσμικής» προπαρασκευής για τη δράση του ηγετικού πυρήνα του συλλογικού φορέα των αθιγγανών. Ίσως η θεσμοποίηση/ένταξη στην τοπική κοινωνία θα διευκολυνθεί κι απ' το γεγονός ότι απόκτησαν και την ελληνική ιθαγένεια το 1977 (μολονότι «... εμείς, πάντα ζητούσαμε την ιθαγένεια... απ' το 1939» — το 1939, μόνιμο ορόσημο αναφοράς στις κουβέντες-τους, είναι το έτος ίδρυσης του Συλλόγου-τους...).

Τόπος εγκατάστασης και κοινωνική ένταξη

Συνάρτηση, όμως, της επιτυχίας ή όχι της ένταξης-τους θα είναι και ο τόπος της οριστικής-τους εγκατάστασης. Ο Υφυπουργός Τσουκαντάς «υποσχέθηκε», στη συνάντησή-του με τους εκπρόσωπους των τσιγγάνων, ότι θα τους παραχωρηθούν οικοπέδα στην περιοχή «Τσουκνίδι» Άνω Λιοσίων (πολλοί απορούν γιατί δεν τους δίνεται χώρος στο βουνό, πάνω απ' την Αγία Βαρβάρα...). Αυτό σημαίνει — αν η παραχώρηση οικοπέδων πραγματοποιηθεί «μέσα στο 1981», όπως είπε ο Υφυπουργός — ότι ανατρέπεται μια ιστορική σχέση χώρου-ανθρώπων, 40 τουλάχιστον χρόνων, με μια σειρά συνέπειες, που οι οικονομικές δεν είναι οι μικρότερες. Ο Γραμματέας του Συλλόγου, βέβαια, είπε ότι: «... ας μας δώσουν οικοπέδα κι ας είναι και στα Λιόσια», όμως ο αντιπρόεδρος ισχυρίστηκε — διεκδικώντας, έτσι, την επικυριαρχία της φυλής-του στην πόλη — ότι «... αν φύγουμε εμείς, θα ψωφίσουν όλοι εδώ πέρα... γιατί η εφημερίδα για μας σ' ένα καφενείο δεν είναι ένας καφές, αλλά δέκα ούζα, πέντε κιλά κρασί, κοψίδια...».

Σ' ένα άλλο επίπεδο, θά'λεγε κανείς ότι το (σχετικό) «ρίζωμά» των τσιγγάνων στην Αγία Βαρβάρα, σημαίνει και έλεγχο ενός σημαντικού μέρους της τοπικής οικονομίας, σημαίνει δημιουργία δεσμών οικονομικών συμφερόντων, διαμόρφωση δικτύων συναλλαγής, ακόμα και πολιτικής-πελατειακής κλπ. Σημαίνει, δηλαδή διαμόρφωση ταυτότητας στο παρόν, που είναι εξ ίσου, ίσως, ισχυρή με την «ιστορική» ταυτότητα άλλων ομάδων — η οποία μπορεί να διασώζεται κατακερματισμένη στα στοιχεία-της και χωρίς σαφή χρονολογική οριοθέτηση στην περίπτωση των τσιγγάνων «... ένα να ξέρεις' ο τσιγγάνος δεν ξέρει από πού έρχεται...», θα πει ένας 15χρονος, σαν τον ρωτήσαμε από πού έχει έρθει η φάρα-τους, ή ποια γλώσσα μιλάγανε μεταξύ-τους, μερικές φορές). Πέρα, όμως, απ' αυτό το ρίζωμα στο παρόν, οι τσιγγάνοι διεκδικούν και την ιστορία του Δήμου Αγίας Βαρβάρας: «... εμείς φτιάξαμε την Αγία Βαρβάρα' κανείς δεν ήταν εδώ σαν ήρθαμε... », λέει ο Αντιπρόεδρος. Και δεν ανατρέπεται εύκολα αυτή η «βιωματική» διεκδίκηση...

Είναι νωρίς ακόμα να κρίνουμε την έκβαση της ιδιότυπης αυτής αντιπαράθεσης αστέγων-επίσημης «Πολιτείας». Κι αυτό, γιατί απαιτεί μια συνολικότερη εξέταση το πρόβλημα της ιδιαιτερότητας μιας τέτοιας κινητοποίησης, όπου εμπλέκονται παράγοντες πολιτισμικοί, φυλετικοί, αντιθέσεις των ομάδων της τοπικής κοινωνίας, ενδοφυλετικές διαφορές και αντίπαλα συμφέροντα στην κοινωνική διαστρωμάτωση της φυλής, σχέσεις εξουσίας στο εσωτερικό-της, σχέσεις-της με την τοπική πολιτική Αρχή του Δήμου — όπου, προς το παρόν δεν εκπροσωπούνται με κάποιον ομόφυλό-τους — και σχέσεις με την εξωτερική «πολιτική κοινωνία» κλπ. Το μόνο που μπορούμε να διαπιστώσουμε είναι η ανάδειξη, η έμπρακτη επισήμανση όλων αυτών των προβλημάτων μέσα από μια καθόλου κλασική «κατάληψη» σπιτιών, που άλλοι, βέβαια, θα την έκριναν σα δείγμα γένεσης ενός «κινήματος αστέγων».

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΖΩΟΔΟΧΉ ΠΗΓΗΣ 17, 36-39 980

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ
ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ

ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΛΩΝ
ΤΩΝ ΑΝΤΙΕΞΧΕΙΑΣΤΙΚΩΝ
ΒΙΒΛΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
"Ελεύθερος Τύπος"

ή λέξη
ελληνική και ξένη λογοτεχνία

1
γενάρης '81

ΝΙΚΟΣ ΕΠΙΤΟΝΟΠΟΥΛΟΣ: Η Γιαβουλά
ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ: Μαγνολία, η περί των πετακίων ζυτών
ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ: Οι φίλοι με τα πλούτη τους
ΕΣΡΑ ΠΛΟΥΤ (μετ.: Αναστάσης Βιστωνίτης): Θρησκεία, η οδηγός των παιδιών για τη γνώση
ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ: Από ανέκδοτο διήγημα
ΤΣΑΡΑΣ ΜΠΟΥΚΟΦΣΚΙ (μετ.: Αργύρης Χώνης): Τέσσερα ποιήματα
ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΛΤΣΟΣ: Περι-γραφή
ΙΖΙΝΤΟΡ ΝΤΥΚΑΣ, κόμης ΛΩΤΡΕΑΜΟΝ (μετ.: Αντώνης Φωστήρης): Ποιήματα
ΕΚΤΩΡ ΚΑΚΗΝΑΤΟΣ: Τέσσερα ποιήματα
ΜΙΕΡΝΑΡΝΤ ΜΑΛΑΜΟΥΝΤ (μετ.: Τάκης Μενόρακος): Η ρυακή
ΟΚΤΑΒΙΟ ΠΑΖ (μετ.: Χρήστος Τσιμπής): Η ποίηση
ΝΙΚΟΣ ΦΩΚΑΣ: Τέσσερα ποιήματα
ΖΩΡΖ ΜΗΤΑΛΙΓ (μετ.: Μαρίνα Καραγάτση): Το ποιητικό φέτος της διαλογικότητας του ζώου
ΠΑΥΛΙΝΑ ΠΑΜΦΟΥΔΗ: Δύο ποιήματα
ΠΩΛ ΕΛΥΑΡ (μετ.: Γ.Κ. Καραβασίλης): Οι πιο άριστες κάρτ-ποστάλ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΓΙ' ΑΥΤΟΥΣ ΠΟΥ ΑΚΟΥΝΕ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΣΚΕΦΤΟΝΤΑΙ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΤΟΥ ΦΕΒΡΑΡΙΟΥ

● **Η ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΡΕΜΠΕΤΙΚΟΥ:** Οι Π. Κουνάδης και Γ. Παπαϊωάννου (Κέντρο Έρευνας και Μελέτης του Ρεμπέτικου Τραγουδιού) γράφουν για τις Ορχήστρες και τους τραγουδιστές στη Σμύρνη-Πόλη πριν το 1922 ● **Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ:** Άρθρο του Κ. Σοφιανού για τις «λέξεις» και τη «χρήση» τους, στη λογοτεχνία, στην ποίηση, στη δημοσιογραφία ● Μ' αφορμή το βιβλίο της Γκέηλ Χόλστ για το **ΜΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ**, ο Τάσος Φαληρέας αναλύει την ελληνική μουσική πραγματικότητα ● **Ο ΣΑΚΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ** συζητάει με τον Δ. Αρβανίτη για την αυτοσχεδιαζόμενη μουσική ● Συνέντευξη του **ΜΙΜΗ ΠΛΕΣΣΑ** στο Σ. Παπούλια, για το παρελθόν και το παρόν του στη Τζαζ ● Ο Νίκος Αλιβιζάτος γράφει για τη «Δημοκρατία της Μπανάνας» των **LUCIO DALLA-DE GREGORI** ● Αποκλειστική συνέντευξη του **KENNY JONES**, ντράμερ των WHO, στον Δ. Αναγνωστόπουλο ● Αναδρομή στο σπουδαίο τρομπετίστα της τζαζ, **DON ELLIS** ● Παρουσίαση του Γκρούπ των **MOTELS** από τον Ηλ. Μητσάκη.

ΑΚΟΜΑ: Συνέντευξη του **JOHNNY WINTER** ● Ο **VON KARAJAN** διευθύνει «Falstaff» ● Ανθολογία ROCK ποίησης του Κ. Αρβανίτη ● Ακομπανιαμένα κιθάρας ● Δισκοκριτικές ● Θέματα Hi-Fi, κ.ά.

για σωστή και πλήρη ενημέρωση
σ' ΕΛΛΗΝΙΚΗ, ΤΖΑΖ, ΣΥΓΧΡΟΝΗ
ΡΟΚ, ΚΛΑΣΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ ΣΤΑ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ

«Άστεγη» ευημερία και οι ιδιότυπες μορφές της κοινωνικής σύγκρουσης στην Ολλανδία

ΟΙ «Κράκερς» συντρίβουν
τη βιτρίνα του κράτους-αφθονίας,
αναζητώντας στοιχειώδεις
όρους ζωής

ΟΙ ΥΜΝΩΔΙΕΣ για την εισοδό-μας στον «παράδεισο» της ΕΟΚ δε μπορούν να αποκρύψουν μια πραγματικότητα, που τουλάχιστον όλες οι ξένες εφημερίδες φρόντισαν να τονίσουν: ότι εισερχόμαστε στην ΕΟΚ, την ώρα που περνά την πιο δύσκολη μεταπολεμική καμπή-της στο οικονομικό και κοινωνικό status μιας εφήμερης - όπως φαίνεται - «ευημερίας». Πέρα από την ογκούμενη ανεργία, την περιστολή όλων των προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής, σε κάθε χώρα ανακύπτουν ειδικότερα προβλήματα, που θρυμματίζουν την εικόνα της «κοινωνίας της αφθονίας».

ΑΚΟΜΑ και στην Ολλανδία την «πιο ευρωπαϊκή» χώρα

της Ευρώπης, όπως αποκαλείται, τα τελευταία χρόνια οξύνονται προβλήματα που αναδείχνουν βαθιές κοινωνικές αντιθέσεις, εκδηλώνονται με μαχητική οξύτητα και προκαλούν κτηνώδη καταστολή, αποδείχνοντας ίσως, πως ο μόνος τομέας όπου είμαστε απόλυτα εναρμονισμένοι με την ΕΟΚ, είναι η πρακτική των ΜΑΤ.

ΣΤΟ κείμενο που ακολουθεί καταγράφονται με πληρότητα τα στοιχεία για το «κίνημα των αστέγων» στην Ολλανδία, που, ταυτόχρονα, αποτελεί και μια απ' τις πιό ζωντανές κυψέλες για μια ευρύτερη πολιτική παρέμβαση σ' αυτή τη χώρα.

● ΚΕΙΜΕΝΟ: Τζελίκας Χαροκόπου

● ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ για το «ΑΝΤΙ»: Χοσέ Μέλο

Τον Ιούνιο του 1945, ακριβώς μετά τον πόλεμο, γίνεται η πρώτη κατάληψη κενού σπιτιού στο Λονδίνο. Οι πρώτοι squatters είναι στρατιώτες, που αντιμετωπίζουν πρόβλημα στέγης όταν επιστρέφουν στην Αγγλία.

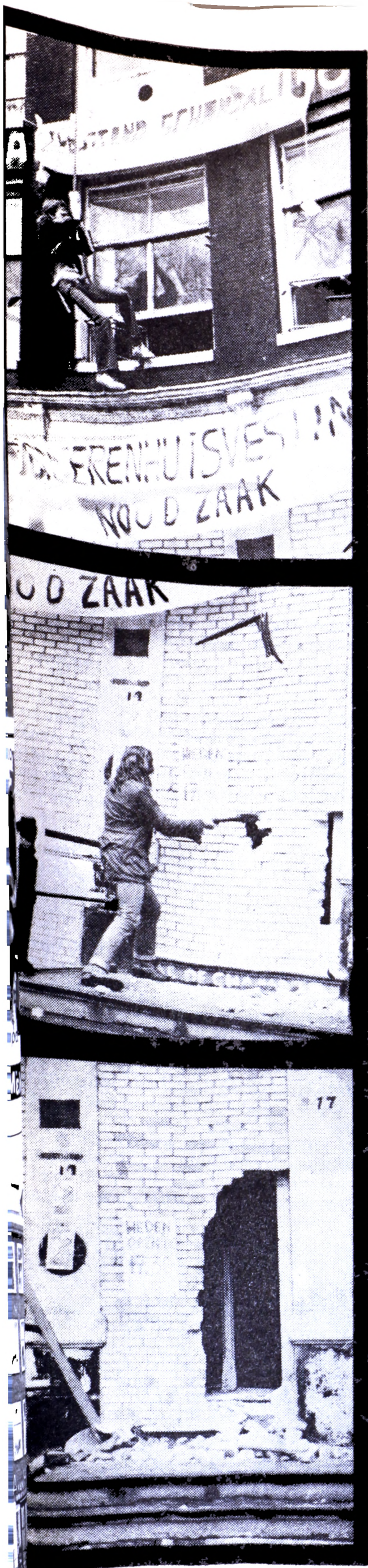
Αυτή είναι η αρχή μιας κίνησης που, ξαφνικά, παίρνει μεγάλες διαστάσεις. Την επόμενη χρονιά (Μάιος 1946) γίνεται η κατάληψη ενός στρατοπέδου της αεροπορίας στο Λίνκολνσαιρ, για να κατοικηθεί από άστεγους. Μετά γίνεται η κατάληψη μιας σειράς άδειων στρατοπέδων γύρω από το Σέφιλντ και ιδρύεται η ένωση για την υποστήριξη και προστασία των squatters. Σε λίγο διάστημα, ο αριθμός των στρατοπέδων που βρίσκονται στην κατοχή των squatters φτάνει τα 100. Η εργατική κυβέρνηση, στην αρχή, δεν αντιμετωπίζει κατά πρόσωπο το πρόβλημα, αλλά, με τις διαστάσεις που παίρνει αργότερα, αναγκάζεται να αναγνωρίσει τη de facto διαμορφωμένη κατάσταση και δίνει εντολή να χορηγηθεί στους squatters νερό και ηλεκτρικό ρεύμα.

Τον Οκτώβρη του 1946 ανακοινώνεται επίσημα ότι έχουν καταληφθεί 1038 στρατόπεδα. Οι squatters στην Αγγλία και την Ουαλία είναι τώρα 39.535 άτομα. Στη Σκωτία 4000.

Μετά τα στρατόπεδα έρχεται η σειρά των άδειων σχολικών κτιρίων, εργαστηρίων και πολυκατοικιών. Εκτός από αυτά, καταλαμβάνονται επίσης 148 πολυτελή διαμερίσματα στο Λονδίνο και ένα ξενοδοχείο 630 δωματίων. Οι τελευταίες αυτές καταλήψεις κρίνονται παράνομες και διατάσσεται η εκκένωση των κατειλημμένων χώρων. Για τα στρατόπεδα, όμως, η αντιμετώπιση είναι διαφορετική: η κυβέρνηση επεξεργάζεται και εφαρμόζει ένα πρόγραμμα που προβλέπει την κατεδάφισή-τους και την ανέγερση στη θέση-τους κατοικιών για τους αστέγους.

Αυτές ήταν οι πρώτες — σε μεγάλη κλίμακα — καταλήψεις κενών κτιρίων, που έγιναν μεταπολεμικά στην Ευρώπη. Το φαινόμενο αυτό επαναλαμβάνεται από το 1965 και μετά στην Ολλανδία, όπου, όμως, οι διαστάσεις-του είναι μεγαλύτερες και η κοινωνική

σημασία-του σπουδαιότερη. Πρόκειται για την κίνηση των Ολλανδών *Krakers*.

Οι *Krakers* είναι η ζωντανή έκφραση και η μαχητική λύση του οξυτατού στεγαστικού προβλήματος, όπως αυτό τίθεται στις μεγάλες ολλανδικές πόλεις και, ιδιαίτερα, στο Άμστερνταμ. Καταλαμβάνουν κενά σπίτια, βίλες, ξενοδοχεία και πολυκατοικίες. Αντιμετωπίζουν την ανάμιχτη με ενοχή εχθρική αντίδραση της κυβέρνησης και των τοπικών αρχών, που είναι υπεύθυνες για τη μη επίλυση του στεγαστικού προβλήματος. Έρχονται σε σύγκρουση με την αστυνομία και με τύς πληρωμένους μπράβους των ιδιοκτητών (*knokploeg*). Οργανώνονται ολοένα και περισσότερο, εγκαθιστούν και θέτουν σε λειτουργία παράνομο ραδιοφωνικό σταθμό με μεγάλη ακροαματικότητα, κινητοποιούν για την υπεράσπιση της υπόθεσής-τους τη νεολαία, τους φοιτητές και, γενικότερα, τον προοδευτικό κόσμο της Ολλανδίας. Έχουν τη συμπαράσταση του σοσιαλιστικού και του κομμουνιστικού κόμματος και, σε πολιτικό επίπεδο, διεξάγουν αγώνα κατά των εξοπλισμών και των πυρηνικών όπλων, ή ενισχύουν τα αυτόνομα κινήματα.

Το κίνημα των Ολλανδών *krakers* έχει την καταγωγή-του στο κίνημα των *gronos*, που αναπτύχθηκε κυρίως στο Άμστερνταμ το 1965-66. Το κίνημα των *gronos* εμφανίστηκε παράλληλα με εκείνο των *χιπς* και σε συνθήκες ανάλογες με εκείνες που γέννησαν τα φοιτητικά κινήματα που κατέληξαν στις καταλήψεις των πανεπιστημίων στις ΗΠΑ, στη Γερμανία και στο Παρίσι (Μάης '68). Οι *gronos* ήταν ειρηνιστές, διανοούμενοι, καλλιτέχνες και φοιτητές. Η πολιτική-τους συμπεριφορά κατέτεινε στη διακωμώδηση και στη γελοιοποίηση του συστήματος γενικά και της τότε χριστιανοδημοκρατικής κυβέρνησης ιδιαίτερα.

Για το στεγαστικό πρόβλημα οι *gronos* έκαναν ειρηνικές διαδηλώσεις (*flower Ayr*, όπως χαρακτηρίστηκαν). Είναι η εποχή που το πρόβλημα αυτό εμφανίζεται σε όλα τα μεγάλα αστικά κέντρα και καθρεφτίζεται στην έλλειψη ικανοποιητικού αριθμού κατοικιών, στην κακή κατάσταση πολλών υπαρχόντων κτισμάτων, στα υψηλά ενοίκια και στις υψηλές τιμές αγοράς οικοπέδων ή διαμερισμάτων. Ανάμεσα στις αιτίες του προβλήματος συγκαταλέγονται η αστυφιλία, η συγκέντρωση πολλών φοιτητών σε πόλεις όπου λειτουργούν πανεπιστήμια και η ανεξαρτοποίηση των νέων από τις οικογένειές-τους σε μικρή ηλικία. Σε αυτές τις αιτίες πρέπει να προστεθεί και η κερδοσκοπία, που, τις περισσότερες φορές, είναι το αποτέλεσμα της ύπαρξης αυτού του προβλήματος.

Η αγοραπωλησία των σπιτιών γίνεται σήμερα από μεγάλες εταιρίες ή από μεγαλοιδιοκτήτες γης. Τα τεχνάσματα που μετέρχονται οι φορείς αυτοί για να κερδοσκοπούν είναι τα εξής:

1. Αγοράζουν σπίτια και περιμένουν να περάσει ένας ορισμένος χρόνος για να τα μεταπώλουν σε πολύ υψηλότερη τιμή. Στο μεταξύ, δεν τα νοικιάζουν, γιατί, αν υπάρχουν ένοικοι, τότε το σπίτι δε μπορεί να αποφέρει πολλά κέρδη, αφού και οι ένοικοι έχουν κερτημένα δικαιώματα από την πώλησή-του.

2. Δεν πουλάνε ούτε νοικιάζουν τα σπίτια σαν κατοικίες, αλλά σα χώρους που μπορούν να διαρρυθμιστούν διαφορετικά και να μετατραπούν σε εστιατόρια, εργαστήρια κλπ. Έτσι, εξασφαλίζουν μεν υψηλότερα ενοίκια,

αλλά παράλληλα, υπάρχουν και πολλά οικήματα που παραμένουν άδεια λόγω έλλειψης ζήτησης.

Δύο ακόμη παράγοντες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία του στεγαστικού προβλήματος στην Ολλανδία:

- α. Χτίζονται συνεχώς λιγότερες κατοικίες σε σχέση με το ρυθμό αύξησης των αστέγων. Π.χ, το 1975 χτίστηκαν 64.000 νέες κατοικίες, ενώ το 1979 μόνο 23.000.

- β. Πολλές κατοικίες που προορίζονται για ενοικίαση προσφέρονται τελικά μόνο για πώληση και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να παραμένουν για μεγάλο χρονικό διάστημα αχρησιμοποίητες.

Σε αυτές τις συνθήκες, το πρόβλημα της στέγης εμφανίζεται ιδιότυπο. Ενώ υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός σπιτιών ή ολόκληρων πολυκατοικιών όπου δεν κατοικεί κανένας, πολλοί Ολλανδοί δεν έχουν «πού την κεφαλήν κλίνει». Αυτή η ιδιαιτεργία τους εξωθεί σε αναζήτηση και υλοποίηση ιδιότυπων λύσεων, που δεν είναι άλλες από τις καταλήψεις των κτιρίων και διαμερισμάτων που δεν χρησιμοποιούνται. Η δυνατότητα υλοποίησης των λύσεων αυτών είναι άρρηκτα συναρτημένη με την υπάρχουσα νομοθεσία — ιδιαίτερα με τους τοπικούς νόμους που ισχύουν στην πόλη του Άμστερνταμ.

Το «*Kraken*» δεν είναι μια καθαυτό παράνομη πράξη. Παρ' όλο που η Δεξιά προσπάθησε να περάσει έναν ειδικό νόμο για να το ποινικοποιήσει, το Ανώτατο Δικαστήριο, με απόφασή-του στις 2.2.71 (άρθρο 138), διευκρίνισε ότι το «*Kraken*» αποτελεί παράνομη προσβολή μόνον όταν παραβιάζεται οικήμα «εν χρήσει» από κάποιον άλλον. Η χρήση του οικήματος από τον ιδιοκτήτη-του ή έναν ενοικιαστή-του αποδεικνύεται από το αν είναι επιπλωμένο, αν υπάρχουν κουζίνα, σκεύη, στρωμένα κρεβάτια κλπ. Γι' αυτό, μόλις οι *Krakers* καταλάβουν κάποιο σπίτι, βγάζουν φωτογραφίες όλων των χώρων, ώστε να είναι σε θέση να αποδείξουν ότι το σπίτι είναι ακατοίκητο, όταν η υπόθεση φτάσει στο δικαστήριο. Πάντως, το βάρος της αποδείξεως για τη χρήση του σπιτιού το φέρει ο ιδιοκτήτης. Αν το δικαστήριο κρίνει ότι το σπίτι δεν ήταν ακατοίκητο, αλλά εν χρήσει, τότε ο ιδιοκτήτης μπορεί να ζητήσει τη βοήθεια της αστυνομίας για την εκκένωσή-του. Χωρίς την έκδοση μιας τέτοιας δικαστικής απόφασης, η αστυνομία δεν έχει κανένα δικαίωμα να επέμβει.

Τούτο είναι το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο, το οποίο αξιοποιείται προς όφελος των αστέγων: ο άστεγος Ολλανδός, προκειμένου να περιμένει έξι ή επτά χρόνια για να του παραχωρηθεί διαμέρισμα με φτηνό νοίκι, κάνει *Kraken* — τουτέστιν καταλαμβάνει ένα από τα ακατοίκητα σπίτια. Αυτό είτε το κάνει μόνος-του, βρίσκοντας ένα κατάλληλο γι' αυτόν άδειο σπίτι, είτε απευθύνεται στα κέντρα πληροφοριών των *Krakers*, που λειτουργούν σε διάφορες περιοχές. Εκεί του δίνεται κάθε είδους βοήθεια: του υποδεικνύονται διάφορες περιπτώσεις ακατοίκητων σπιτιών, του προσφέρονται οι κατάλληλοι βοηθοί για την παραβίαση και του χορηγούνται όλα τα μέσα για την επισκευή του σπιτιού μετά την κατάληψη.

Η μαζικοποίηση και η έκταση του φαινομένου της κατάληψης αχρησιμοποίητων κτιρίων έχει προκαλέσει τελευταία τη σκλήρυνση της στάσης της ολλανδικής κυβέρνησης. Παρατηρείται μια προσπάθεια για την «ποινικοποίηση» των *Krakers*. Οι ποινές που επιβάλλουν τα ολλανδικά δικαστήρια στους *Krakers* είναι τώρα μεγαλύτερες, ενώ, παράλληλα, ο αριθμός των συλλήψεων αυξάνει καθημερινά.

Το παλιό εγκαταλειμμένο ξενοδοχείο της προηγούμενης σελίδας καταλαμβάνεται με «έφοδο» από τα παράθυρα και διάνοιξη διόδου από το ισόγειο.

Το γωνιακό σπίτι ανακαταλήφθηκε μετά την απομάκρυνση των αστυνομικών. Σιγά σιγά συγκεντρώνεται πλήθος για προστασία και συμπαράσταση.

2.1.1965 Στην Generaal Vetterstraat γίνεται, από ορισμένες οικογένειες νέων ανθρώπων, η κατάληψη μιας σειράς ακρησι-
μοποιητών σπιτιών, που προορίζονταν για κατεδάφιση και ανέγερση γκαράζ. Τιθεται τότε για πρώτη φορά το ερώτημα: πώς εί-
ναι δυνατόν, στα πλαίσια μιας ευημερού-
σας κοινωνίας, νέοι άνθρωποι να αναγκά-
ζονται να καταφεύγουν σε τέτοια μέσα
για να αποκτήσουν τέτοιας ποιότητας σπι-
τια;

Τα σπίτια αυτά εκκενώθηκαν από την αστυνομία και άρχισε αμέσως η κατεδάφισή-τους.

12.2.1966. Η συντηρητική εφημερίδα «Telegraaf» αναφέρεται στην κρυφή κατοίκηση των υπό κατεδάφιση σπιτιών του Kattenburg, με άρθρο που είχε το χαρακτηριστικό τίτλο «Το Kattenburg καταφύγιο ανθρώπινων αρουραίων» και υπότιτλο: «Ένας κόκκινος λεκές στην καρδιά του Άμστερνταμ». Πρόσθετη αιτία της υπερβολικής ευαισθησίας της «Telegraaf» σε αυτό το γεγονός θα πρέπει να ήταν η προοπτική ανέγερσης των νέων γραφείων της εφημερίδας στο χώρο αυτό.

30.4.66. Τό «λευκό στεγαστικό πρόγραμμα των προνοσ». Η επιτροπή «το μαργαριτάρι του Jordan», δηλαδή της γειτονιάς των διανοομενων και των καλλιτεχνών του Άμστερνταμ, εγκαινιάζει το πρόγραμμα αυτό, τη στιγμή που η στατιστική υπηρεσία ανακοινώνει ότι υπάρχουν τουλάχιστον 60.000 κενά σπίτια στην Ολλανδία.

14.2.69. Ιδρύεται στην Yan Zesenstraat, στο Dapperburt, το πρώτο γραφείο των Krakers. Καταλαμβάνονται σπίτια που είχαν προγραμματιστεί για κατεδάφιση, ώστε να ανεγερθούν στη θέση-τους πολυκατοικίες για φοιτητές. Οι περισσότεροι από τους Krakers αυτούς ήταν φοιτητές.

Η αστυνομία τους έβγαλε έξω σε δύο ώρες. Την επομένη ημέρα κυκλοφορεί μια μπροσούρα που προσκαλεί τους γείτονες σε συμπάρασταση στις «καταλήψεις των σπιτιών» και στην «αποτροπή της αύξησης των ενοικίων».

Δυο εβδομάδες αργότερα, στην ίδια περιοχή, το ίδιο γκρουπ Krakers, με τη βοήθεια των γειτόνων, καταλαμβάνει μια σειρά από άδεια, υπό κατεδάφιση σπίτια. Αυτή η κατάληψη διαρκεί 8 μήνες, και μετά αρχίζει η κατεδάφιση με την κάλυψη της αστυνομίας. Η υπόθεση έρχεται στα δικαστήρια και, τελικά, το Νοέμβριο του 1969, εκκενώνονται οριστικά.

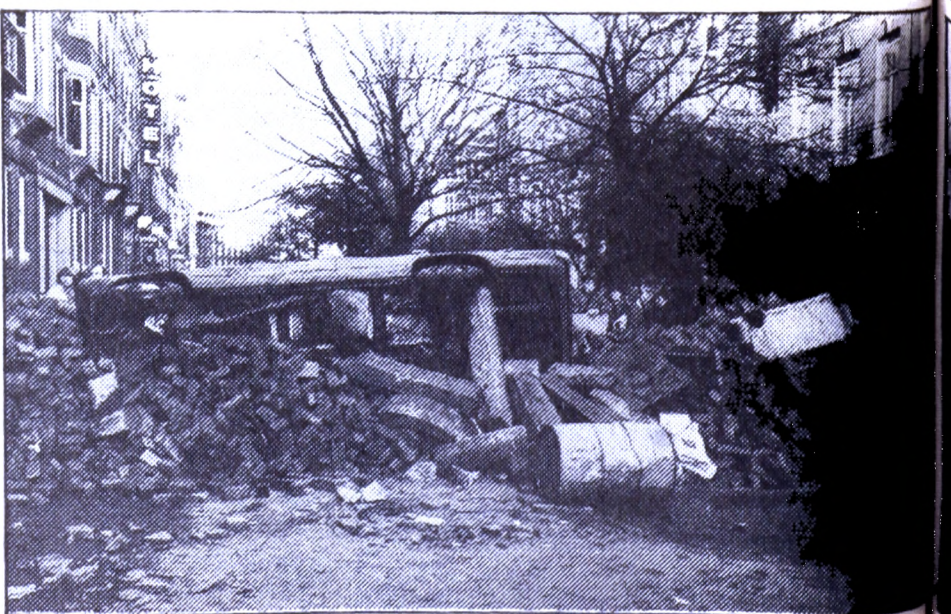
8.6.69. Η αστυνομία του Άμστερνταμ, με την έγκριση του τότε δημάρχου Ζάμκαλντεν, χρησιμοποιεί ένα τεθωρακισμένο άρμα για να εκκενώσει μια βίλα στην πλατεία του Μουσείου, που είχε καταληφθεί από Krakers. Η κατάληψη της βίλας αυτής έγινε με σκοπό να χρησιμοποιηθεί σαν «κέντρο συζήτησης και ενέργειας» κατά της έλλειψης στέγης.

Τον Ιούνιο του 1969 καταλήφθηκε επί-
σης ένα κτίριο που επόκειτο να αξιοποι-
θεί σαν ξενοδοχείο. Η κατάληψη αυτή
κράτησε ένα μήνα.

1970. Από τον Ιανουάριο του 1970 άρχισε να κυκλοφορεί «Ο οδηγός των Krakers» και, στις 5 Μαΐου, που έχει ανακηρυχθεί «εθνική ημέρα των Krakers», διοργανώνονται μερικές εκδηλώσεις και διαμαρτυρίες.

1971. Στις 2.2.1971 εκδίδεται απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου, που αποτελεί από τότε νομολογιακή λύση στο πρόβλημα των καταλήψεων. Σύμφωνα με αυτή την απόφαση «η παραβίαση ή η κατάληψη οικίας

Τα υλικά για την ανακατασκευή των δρόμων χρησιμοποιούνται στα οδοφράγματα — και συμπληρώνονται με παλιά αυτοκίνητα, βαρέλια κι ό,τι άλλο βρεί-

Ολος ο δρόμος είναι κατειλημμένος - στήνεται λαϊκό πανηγυρί. Αναμονή στήνονται οδοφράγματα.

...τος είναι παράνομη μόνον όταν αυτό εί-
...εν χρήσει από κάποιον άλλο». Συνε-
...ός, όταν η κατάληψη αφορά άδειο οίκη-
...ι, τότε δεν είναι παράνομη και αξιόποι-
...Η απόφαση αυτή ανάβει το πράσινο
...ος για τις μαζικές καταλήψεις σπιτιών.

74. Αρχίζει το Kraken σε μαζική κλίμα-
...Καταλαμβάνονται περίπου 10 σπίτια
...ν ημέρα και οι Krakens είναι κατά κανό-
...νέοι άνθρωποι — φοιτητές και εργά-
...ς.

75. Η κυβέρνηση εγκαινιάζει την κατα-
...ευή του μετρό του Άμστερνταμ. Για το
...πο αυτό κρίνεται απαραίτητη η κατε-
...φιση 200 περίπου κτιρίων, πολλά από
...οποία είχαν καταλάβει οι Krakens. Προ-
...έποντας τις εξελίξεις αυτές, οι Krakens
...οετοιμάζονται και οργανώνονται. Αρ-
...ούν να εγκαταλείψουν τα κτίρια, τα ο-
...ία εκκενώνονται βίαια από την αστυνο-
...α, μετά από σωρεία επεισοδίων και συ-
...ρούσεων (οι περίφημες μάχες της Nieuw-
...arkt).

78. Νέα αύξηση των καταλήψεων και
...υ αριθμού των Krakens, όχι μόνο στο
...μστερνταμ, αλλά και σε ολόκληρη την
...λανδία.

30. Σκληραίνει η στάση των αρχών και
...ς αστυνομίας. Ήδη από τις πρώτες μέ-
...ς του 1980 μπορούσε κανένας να διαβά-
...σε έντυπο των Krakens: «...είμαστε
...ν αρχή μιας μεγάλης σειράς εκκενώ-
...ων, που έχουν προγραμματιστεί από

την κυβέρνηση...είναι ξεκάθαρο πως η πε-
...ρίοδος της παθητικής αντίστασης πέρα-
...σε...» Ακολουθούν οι πρώτες άκαρπες
...προσπάθειες της αστυνομίας, που απο-
...σκοπούσαν στην κατάληψη του αρχη-
...γείου των Krakens, του Groote Keyser.

23 Φεβρ. — 3 Μαρτ. 1980. Η αστυνομία εκ-
...κενώνει παράνομα ένα κτίριο που είχε κα-
...ταληφθεί από Krakens στην Yondelstraat
172. Οι Krakens το ανακαταλαμβάνουν και
...οχυρώνονται μέσα σ' αυτό. Παράλληλα,
...κινητοποιείται όλος ο προοδευτικός κό-
...σμος και οι Krakens του Άμστερνταμ. Κα-
...ταλαμβάνεται όλο το σταυροδρόμι και ο
...δρόμος για 3 μέρες. Οι εκδηλώσεις του
...κόσμου μπροστά στο κατειλημμένο οίκη-
...μα έχουν σαν γνώρισμα την ομαδικότητα,
...την αλληλεγγύη. Στήνονται οδοφράγματα
...και οι Krakens αποκλείονται από την αστυ-
...νομία. Ο κόσμος τους στέλνει τρόφιμα και
...φάρμακα — ακόμα και χρήματα για να α-
...γοράσουν κράνη. Δηλώσεις συμπαράστα-
...σης γίνονται από προοδευτικά κόμματα
...και νεολαίες. Την Κυριακή, 2 Μαρτίου,
...συγκεντρώνεται εκεί ακόμα περισσότε-
...ρος κόσμος, ενώ ο δήμαρχος του Άμ-
...στερνταμ τους στέλνει τελεσίγραφο, με
...το οποίο τους ζητά να εκκενώσουν αμέ-
...σως το χώρο. Τελικά, τα ξημερώματα της
...Δευτέρας 3 Μαρτίου, επεμβαίνει η αστυ-
...νομία, με 1200 άνδρες των ολλανδικών
...MAT (= ME), 6 τανκς, άρματα πάνθερ και
...«αύρες». Πέφτει ξύλο, τραυματίζονται
...πολλοί και συλλαμβάνονται περίπου 100.
...Τα επεισόδια επεκτείνονται και σε άλλα
...σημεία της πόλης.

30.4.1980. Ημέρα της στέψης της Βεατρί-
...κης. Από την προηγούμενη έχει αρχίσει η
...διακωμώδηση της τελετής αυτής και οι
...αντιβασιλικές εκδηλώσεις. Επικρατεί το
...σύνθημα: «Όχι σπίτι, όχι βασιλεία». Οι
...Krakens οργανώνουν διαδήλωση με σκο-
...πό να φτάσουν στο χώρο που γίνεται η
...στέψη. Η αστυνομία χρησιμοποιεί μοτοσυ-
...κλετιστές και ιππείς, που χτυπάνε τους
...διαδηλωτές από ψηλά με κλομπς. Οι Kra-
...kens αμύνονται με πέτρες, που παίρνουν
...από τους σκαμμένους δρόμους. Κατα-
...στρέφονται τα περισσότερα αυτοκίνητα
...της αστυνομίας και οι αστυνομικές δυνά-
...μεις υποχωρούν και περικυκλώνουν το
...χώρο της στέψης, την Dam, για να τον
...προστατεύσουν.

3.7.1980. Επεισόδια εξαιτίας της προσπά-
...θειας της αστυνομίας να εκκενώσει ένα
...κτίριο, το Yogelstruis, στο Κέντρο της πό-
...λης Herengracht 329/Singel 370). Η αστυ-
...νομία χρησιμοποιεί αέρια που προκαλούν
...εμετό. Η χρήση αυτών των αερίων είναι α-
...παγορευμένη και το θέμα έρχεται στην
...ολλανδική βουλή.

16.8.1980. Νέα επεισόδια στην Prince Hen-
...rikkhiade για την εκκένωση πολυτελών
...διαμερισμάτων που έχουν καταληφθεί α-
...πό Krakens.

7.9.1980. Οι Krakens ανακαταλαμβάνουν
...το Yogelstruis. Ακολουθεί επέμβαση της
...αστυνομίας, που εξελίσσεται σε αληθινή
...μάχη. Οι Krakens είναι τώρα οργανωμένοι
...και εφαρμόζουν τακτική ανταρτοπολέ-
...μου. Διενεργούνται πολλές συλλήψεις.

...ίγο αρχίζει η επέμβαση της Αστυνομίας' η σύγκρουση άρχισε. Τα ειδικά θωρακισμένα παρελαύνουν στον ερειπωμένο δρόμο.

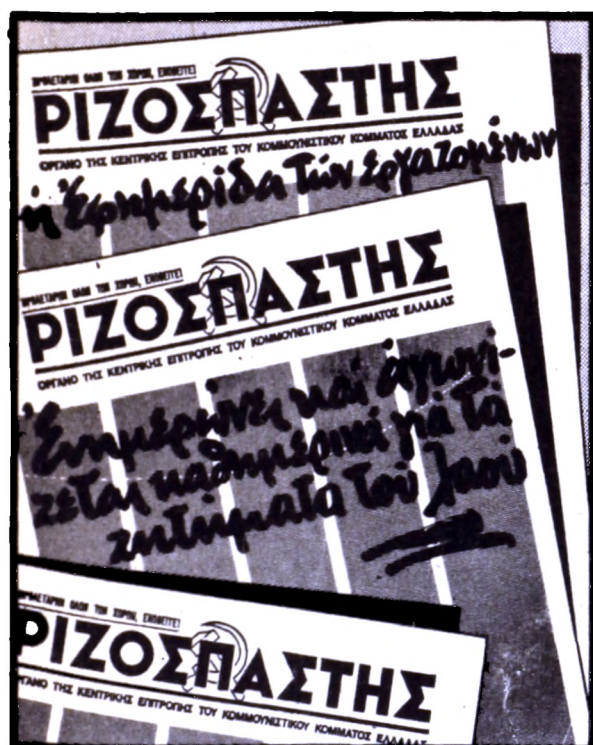
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
ΜΙΧ. ΠΑΠΑΓΩΑΝΝΟΥ

Φαναριώτες
Άνθη Ευλαβείας
Επτανήσιοι ποιητές

από τη σειρά
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ

Γραβιάς 10 - 12 τηλ. 36.05.520

το καθημερινό θρίλερ

ΔΙΟΝΥΣΗ ΓΡΗΓΟΡΑΤΟΥ

ΣΥΝΑΝΤΗΣΑ
ΤΟ ΔΡΑΚΟ
ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ

ΚΕΔΡΟΣ

«Το σύστημα καταφεύγει στη βία»

● Το κείμενο της συνέντευξης του «κράκερ» Στέφεν Ντε Πάιπ, στη συνεργατιδιά-μας ΤΖΕΛΙΚΑ ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ έχει ως εξής:

ΕΡ: Από πότε είσατε Kraker;

ΑΠ: Από το 1974. Εκτός από το διαμέρισμα που μένω και που έχω καταλάβει, έχω βοηθήσει σε πολλές καταλήψεις. Συνήθως κινητοποιείται μια ολόκληρη ομάδα για την κατάληψη ενός σπιτιού. Πρέπει να γίνει πολύ γρήγορα ώστε να μην την αντιληφθεί ή ειδοποιηθεί ο ιδιοκτήτης που πιθανόν να μένει στο ίδιο κτίριο ή γείτονες που διακινούνται εχθρικά και ειδοποιήσουν την αστυνομία. Εάν η αστυνομία φθάσει προτού οι Krakers εγκατασταθούν, ενόσω ακόμη κάνουν τη μεταφορά ή τυχόν παραβιάζουν την πόρτα, τότε έχει δικαίωμα να τους διώξει.

ΕΡ: Η κατάληψη ενός σπιτιού ήταν παλιότερα ευκολότερη; Τώρα έχουν αλλάξει τα πράγματα;

ΑΠ: Παλιότερα ήταν πιο εύκολο. Τώρα οι ιδιοκτήτες χρησιμοποιούν διάφορα μέσα για να ξεγελάσουν το δικαστήριο ή να αποφυγούν την κατάληψη. Για παράδειγμα αφήνουν διάφορα έπιπλα μέσα στο σπίτι για να μπορούν να αποδείξουν ότι κατοικείται ή παραχωρούν προσωρινά για λίγο διάστημα το σπίτι με κάποιο μικρό ενοίκιο σε άστεγους φοιτητές, ώστε να μη διατρέχει τον κίνδυνο να καταληφθεί ή για να αποδείξουν ότι είναι/ήταν «εν χρήσει». Μερικές φορές έρχονται ιδιοκτήτες κενών σπιτιών στα κέντρα αλληλοβοήθειας των Krakers και (έχουν το θράσος να) μας ζητούν ανθρώπους που ψάχνουν για σπίτι. Εγώ ο ίδιος έχω βοηθήσει άστεγους να καταλάβουν ένα σπίτι που ο ιδιοκτήτης-του είχε έλθει σε μας.

ΕΡ: Ποια είναι η διαδικασία κατάληψης ενός σπιτιού, ώστε να είστε νομικά καλυμμένοι;

ΑΠ: Παρακολουθούμε το κενό σπίτι ή πολυκατοικία για αρκετό χρονικό διάστημα για να βεβαιωθούμε ότι όντως δεν κατοικείται. Παράλληλα, παίρνουμε πληροφορίες από τους γείτονες και ερευνούμε στο δόμο εάν έχει βγει «άδεια κατοικίας» (Woonvergunning) —είναι απαραίτητη για όποιον κατοικεί στο Άμστερνταμ— για το σπίτι αυτό, οπότε δεν προχωρούμε.

Μόλις βεβαιωθούμε ότι το σπίτι είναι ακατοίκητο, διακριτικά, χωρίς να μας αντιληφθούν οι γείτονες το παραβιάζουμε. Επειδή αυτό πρέπει να γίνει μέσα σε λίγα λεπτά και χρειάζονται χέρια για τη μεταφορά, βοηθάει τους Krakers μια ολόκληρη ομάδα από ανθρώπους. Μόλις μπούμε, παίρνουμε φωτο-

γραφίες από το εσωτερικό του σπιτιού για να αποδείξουμε εάν χρειαστεί στο δικαστήριο ό-τι, όντως, ήταν ακατοίκητο και άδειο.

Επειδή ο ιδιοκτήτης προχωρεί δικαστικώς προσπαθούμε να κρατήσουμε ανωνυμία, παρ' όλα τα μέσα που μέχρι και ντεντέκτιβς μετέρχεται ο ιδιοκτήτης για να μάθει έστω και ένα όνομα των Krakers.

Μ'αυτόν το τρόπο δεν έχει όνομα στα χέρια-του ώστε να στραφεί δικαστικώς εναντίον κάποιου. Αυτό είναι τόσο σημαντικό ώστε ακόμη και μεταξύ-μας χρησιμοποιούμε μόνο τα μικρά-μας ονόματα. Σαν επίθετο, το όνομα της περιοχής ή του δρόμου που βρίσκεται το σπίτι που έχουμε καταλάβει. Εάν χρειαστεί να πάρουμε άδεια για ηλεκτρικό ή νερό επειδή μπορεί να ελεγχθεί από τον ιδιοκτήτη δίνουμε το όνομα κάποιου που έχει νόμιμη κατοικία αλλού.

ΕΡ: Ποια είναι η δομή της οργάνωσης των Krakers στο Άμστερνταμ;

ΑΠ: Έχουμε διαιρέσει την πόλη σε έντεκα περιοχές. Ο αριθμός των Krakers ποικίλλει σε κάθε μία. Π.χ. στην νότια είναι περίπου 500. Κάθε περιοχή γενικά, αλλά και κάθε κατειλημμένο σπίτι ή πολυκατοικία έχει απόλυτην αυτονομία να οργανωθεί, όπως θέλει. Δεν υπάρχουν κανονισμοί ή αλλοεπιρροή της μιας περιοχής προς την άλλη. Ένα άτομο σε κάθε περιοχή εισπράττει από κάθε Kraker το συμβολικό ποσό των 2,50 φιορινιών (75 περίπου δραχμών) για την έκδοση και διανομή των εφημερίδων-μας. Εάν περισσέψει κάποιο ποσό μπαίνει στο γενικό λογαριασμό. Εκδίδεται μια εφημερίδα τοπική για κάθε περιοχή και μια γενικά για όλο το Άμστερνταμ. Πραγματεύονται όχι μόνο θέματα που αφορούν τους Krakers, αλλά δίνουν πληροφορίες γενικού ενδιαφέροντος και επίσης καμπάνιες κατά των πυρηνικών όπλων, των εξοπλισμών, κλπ. Λειτουργούν επίσης κέντρα αλληλοβοήθειας και παροχής πληροφοριών για τους Krakers σε όλο το Άμστερνταμ.

Ιδιαίτερη σημασία έχουν τα 7 καφέ των Krakers, τα Kraakcafés. Είναι τόπος συκέντρωσης των Krakers. Εκεί όχι μόνο πιει κανείς μια μπύρα, ή θα βρεί τον γνωστό-του, αλλά και θα συζητήσει τα προβλήματα που μας απασχολούν. Εκεί γίνεται μια φορά την εβδομάδα η συγκέντρωση των Krakers της περιοχής για να συζητηθούν

τα θέματα που θα προβάλλει οποιοσδήποτε και να ληφθούν αποφάσεις. Εάν κάποιο θέμα κρίνουμε ότι έχει ιδιαίτερη σοβαρότητα κάποιος που προσφέρεται ή που διαλέγουμε εκείνη τη στιγμή το φέρνει στο Αρχηγείο, το Groote Keyser. Εκεί συγκεντρώνονται οι απεσταλμένοι από τις περιοχές όλου του Άμστερνταμ μία φορά το 15μερο. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται μεταφέρονται πάλι πίσω στην κάθε επί μέρους περιοχή για να συζητηθούν και να εγκριθούν. Μία φορά το μήνα γίνεται συγκέντρωση σε εθνικό επίπεδο στο Aarnhem.

ΕΡ: Γιατί το Aarnhem και όχι το Amsterdam;

ΑΠ: Προβλήθηκαν διαμαρτυρίες για το συγκεντρωτισμό του Amsterdam στο θέμα των Krakers.

ΕΡ: Δεν υπάρχει κίνδυνος προσωπικής προβολής; Ή εξειδικεύσεως ορισμένων ατόμων; Αυτές τις διοικητικές ή οργανωτικές δουλειές;

ΑΠ: Προσπαθούμε να εναλλάσσονται συνεχώς τα πρόσωπα. Υπάρχει διακίνηση των προσώπων όχι μόνον στις συγκεντρώσεις του Groote Keyser και του Aarnhem, αλλά και στις διάφορες ομάδες και επιτροπές. Βέβαια υπάρχουν Krakers πολύ δραστήριοι και με μεγάλη πείρα. Άνθρωποι που κάνουν καταήψεις επί 10 χρόνια (οπότε το πρόβλημα παρουσιάζεται με δύο πλευρές: από τη μία είναι απαραίτητοι, από την άλλη πολλοί διαμαρτύρονται για τις δραστηριότητες που αναλαμβάνουν). Αλλά, επειδή δεν έχουμε κανονισμούς λύνεται το θέμα κάθε φορά στη συζήτηση, επί τόπου). Επίσης εναλλάσσονται και πρόσωπα που μας εκπροσωπούν στις ταφές-μας με τον Τύπο, γιατί ο Τύπος ιδιαίτερα, επιδιώκει να προβάλλει συγκεκριμένα πρόσωπα.

ΕΡ: Πόσοι περίπου είναι οι Krakers του Άμστερνταμ;

ΑΠ: Δύσκολο να υπολογιστούν (σ.σ. πολλοί Krakers ιδιαίτερα σε μεμονωμένα διαμερίσματα ή δωμάτια δεν έρχονται σε επαφή με τους άλλους και παραμένει άγνωστος ο αριθμός-τους), αλλά απ' όσο ξέρω πρέπει να ναι 25.000 από τους οποίους περίπου 2.000 ναι ιδιαίτερα δραστήριοι. Σε περίπτωση ατυχκής αντιμετώπισης της αστυνομίας ή διαμαρτυρίας κινητοποιούνται γύρω στις 15.000.

ΕΡ: Ηλικία;

ΑΠ: Συνήθως είναι νέοι (σ.σ. όχι μόνο γιατί νέοι σαν πιο προοδευτικοί και δυναμικοί αποφασίζουν να καταλάβουν κάποιο χώρο και αντιδράσουν στην πολιτική και στο σύστημα της ιδιοκτησίας που ακολουθεί η κυρσηση οι τοπικές αρχές και οι σπεκουλάντες. Αλλά πρόσθετα γιατί το στεγαστικό πρόβλημα παρουσιάζεται εντονότερο στους νέους. Φεύγουν από τις οικογένειές-τους και ζουν για σπίτι, ενόσω το εισόδημά-τους είναι χαμηλό. Όσοι, βέβαια, από τους πρώτους Krakers του 71 ή και του 74 ήταν τό-

τε γύρω στα 20-25, ήδη τώρα είναι γύρω στα 30-35.

ΕΡ: Επάγγελμα;

ΑΠ: Οι πρώτοι Krakers ήταν φοιτητές, αργότερα άρχισαν να συμμετέχουν και εργάτες (working class youths).

ΕΡ: Πολιτικές πεποιθήσεις; Πολιτικά αδιάφοροι;

ΑΠ: Το Kraken ξεκίνησε από ανθρώπους που προέρχονταν από το κίνημα των ρονος, ειρηνιστές, της P.S.P. και σοσιαλιστές. Τώρα η πλειονότητα, βέβαια, είναι προοδευτικά άτομα, αριστεροί κάθε αποχρώσεως. Αλλά είμαστε ανοιχτοί για οποιοδήποτε άτομο ανεξάρτητα από πολιτικές πεποιθήσεις. Αυτό που μας ενώνει, είναι βασικά, το πρόβλημα της στέγης. Δε βάζουμε στεγανά στην είσοδο οποιουδήποτε στο κίνημά-μας. Δεν κατευθυνόμαστε ή επηρεαζόμαστε από κανένα κόμμα.

Μέσα, όμως, από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σαν Krakers πολιτικοποιούνται ακόμη και οι άσχετοι.

ΕΡ: Έχουν αντίστοιχα οργανωθεί οι ιδιοκτήτες των οικημάτων που έχουν καταφληθεί;

ΑΠ: Δεν ξέρω κάτι τέτοιο, αλλά (σ.σ. τα περισσότερα κατελημμένα σπίτια ανήκουν σε

τις αφίσες και τα φυλλάδια που εκδίδουμε. Εάν χρειαστούμε κάποιο μεγάλο ποσό είμαστε υποχρεωμένοι να δανειστούμε. Τα έξοδά-μας αντίστοιχα, είναι μεγάλα, ειδικά στις επισκευές και οχυρώσεις των οικημάτων που καταλαμβάνουμε, που συνήθως είναι παλιά και αχρησιμοποίητα για μεγάλο διάστημα.

ΕΡ: Υπάρχουν ξένοι μεταξύ των Krakers;

ΑΠ: Πολλοί, κυρίως Άγγλοι. Πρόβλημα παρουσιάζεται με τους ξένους εργάτες (Gastarbeiders) στους οποίους συχνά δε νοικιάζουν σπίτια οι ιδιοκτήτες γιατί δε θέλουν ξένους. Έτσι η μόνη λύση για τους είναι να καταλάβουν κάποιο σπίτι. Είναι δύσκολο, όμως, να βρεθεί κάποιο κατάλληλο γιατί συνήθως έχουν πολυπληθή οικογένεια και χρειάζονται πολλά δωμάτια.

ΕΡ: Πώς σας αντιμετωπίζουν τα κόμματα και ο Τύπος; Η κοινή γνώμη;

ΑΠ: Οι δεξιοί, κόμματα και Τύπος, είναι πάντοτε εναντίον-μας. Τα προοδευτικά και αριστερά κόμματα και ο αντίστοιχος Τύπος είναι υπέρ ημών, εκτός από τις περιπτώσεις καταλήψεως σπιτιών του δήμου που προορίζονται για διανομή. Από τον περασμένο Γενάρη ο Τύπος μας συμπαραστέκεται ακόμη

Κατάληψη του ισόγειου: μεθοδική και γρήγορη. Πρόχειρο κάλυμμα και κράνη προστατεύουν τους «κράκερς» από τα αντικείμενα που πετούν οι εχθρικοί ένοικοι από τους ορόφους.

εταιρίες ή σε μεγαλοιδιοκτήτες που τα σπεκουλάρουν), υποθέτω πως ναι.

ΕΡ: Τι είναι οι Knochploeg;

ΑΠ: Είναι είτε οι ίδιοι οι ιδιοκτήτες, είτε μισθωμένοι μπράβοι που προσπαθούν να μας βγάλουν από το κατελημμένο οίκημα δια της βίας όταν η αστυνομία δεν έχει δικαίωμα να επέμβει (σ.σ. γιαυτό οχυρώνουνε τα σπίτια από μέσα, χτίζουν τα εξωτερικά παράθυρα και πόρτες και αφήνουν μόνο μία είσοδο που τη φυλάνε με βάρδιες και ελέγχουν όποιον μπαίνει (τα επεισόδια με τους Knochploeg είναι καθημερινά και βίαια. Οι Knochploeg συνεργάζονται με την αστυνομία και χτυπούν τους Krakers μαζί με την αστυνομία).

ΕΡ: Ποια είναι η οικονομική-σας κατάσταση;

ΑΠ: Τραγική. Τα έσοδά-μας είναι ελάχιστα. Το υπόλοιπο, εάν υπάρξει από την συνεισφορά των f. 2,50, τα έσοδα των Kraakcafés, των εκδηλώσεων, καθώς και τα έσοδα από

και όταν παραμένουμε στο κατελημμένο οίκημα, παρά τη δικαστική απόφαση για εκκένωση του χώρου, για την οποία ήταν αντίθετοι παλιότερα.

Σχετικά με τις συγκρούσεις με την αστυνομία και τα επεισόδια της τελευταίας χρονιάς παρατηρήθηκε αλλαγή της κοινής γνώμης εις βάρος-μας. Δε δέχονται τη βία από μέρους-μας. Αλλά μετά τα τελευταία γεγονότα του Σεπτεμβρίου στην Vogelstruys η «Waarheid» συνήνεσε για την βία που ασκήθηκε απέναντι στην αστυνομία.

ΕΡ: Ο αριθμός των νέων Krakers αυξάνεται ή μειώνεται τελευταία;

ΑΠ: Θα έλεγα ότι είναι περίπου το ίδιο. Αν και έχω την εντύπωση εγώ προσωπικά, χωρίς απτά στοιχεία ότι αυτοί που έρχονται σε μας (δηλαδή στα κέντρα αλληλοβοήθειας και πληροφοριών) το τελευταίο εξάμηνο για να καταλάβουν σπίτι είναι λιγότεροι. (σ.σ. και εκεί πρέπει να περιμένουν τη σειρά-τους

αδήλωση — επίθεση της αστυνομίας — και το αποτέλεσμα της σύγκρουσης.

Προς τους φίλους του «ΑΝΤΙ»

Σχετικά με τη βιβλιοδεσία των τευχών του περιοδικού-μας σας πληροφορούμε ότι:

- Τα παραδιδόμενα για βιβλιοδεσία τεύχη θα πρέπει ν' αντιστοιχούν προς τους ζητούμενους τόμους, δηλαδή ο αναγνώστης-μας που θέλει ν' ανταλλάξει τα τεύχη-του με τον Α' τόμο π.χ., θα πρέπει να μας φέρνει τα τεύχη από το Νο 1-9.

Για τον Β'	τόμο τεύχη από 10- 22
Γ'	23- 35
Δ'	36- 48
Ε'	49- 61
ΣΤ'	62- 74
Ζ'	75- 89
Η'	90-102
Θ'	103-115
Ι'	116-128
ΙΑ'	129-141
ΙΒ'	142-154

Για τον ΙΓ' (που θα κυκλοφορήσει σύντομα), τα τεύχη από το 155-167

- Εξυπακούεται ότι τα τεύχη που θα μας παραδίδονται θα πρέπει να είναι σε πολύ καλή κατάσταση (χωρίς γραψίματα, σχισίματα, κλπ.), όπως άψογοι είναι και οι παραδιδόμενοι τόμοι. Θεωρήσαμε απαραίτητη αυτή την ενημέρωση των φίλων αναγνωστών-μας, ελπίζοντας στην κατανόηση και την αγάπη-τους για το «ΑΝΤΙ», γιατί ήδη αντιμετωπίζουμε πρόβλημα επάρκειας των παλαιών τευχών και, ιδιαίτερα, εκείνων που αφορούν τους τόμους Α' μέχρι και Ζ'.

• ΤΙΜΗ ΚΑΘΕ ΤΟΜΟΥ:

500 δρχ.

• ΤΙΜΗ ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑΣ (με παράδοση των αντίστοιχων τευχών):

240 δρχ.

• ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΑ ΠΑΛΑΙΑ

ΤΕΥΧΗ :

50 δρχ.

για να τους υποδειχθεί σπίτι για κατάληψη). Αντίθετα είναι πολλοί περισσότεροι αυτοί που ζητούν πληροφορίες.

ΕΡ: Πώς οργανώνονται τα σπίτια, ή πολυκατοικίες με πολλούς Krakers;

ΑΠ: Δεν υπάρχει συγκεκριμένος τρόπος. Όπως είπα και παραπάνω εξαρτάται από τους ιδίους, τελείως ελεύθερα και αυτόνομα. Συχνά, όμως, για να ανταπεξέλθουν από κοινού σε μια σειρά από προβλήματα και να αλληλοβοηθούνται, οργανώνονται σαν κοινόβιο, με κοινή κουζίνα, κοινό καθιστικό.

Ανάλογα με τις ανάγκες κάθε σπιτιού ή περιοχής δημιουργούνται και ανάλογες ομάδες π.χ. υπάρχει το τεχνικό γκρουπ που βοηθά στην παραβίαση και επισκευή των σπιτιών που καταλαμβάνονται καθώς και στην οχύρωσή-τους,

ΕΡ: Μια και το κίνημά-σας είναι ανοιχτό σε οποιονδήποτε, δε φοβάστε ότι μπορεί να περάσουν σ' αυτό άνθρωποι της αστυνομίας ή των μεγαλοϊδιοκτητών;

ΑΠ: Βέβαια, υπάρχει αυτός ο φόβος. Εγώ προσωπικά ξέρω δύο πρόσφατες περιπτώσεις Krakers που αποκαλύφθηκε ότι ήταν άνθρωπος της αστυνομίας. Αυτό, όμως, το ρισκάρουμε.

ΕΡ: Έχουν λεχθεί πολλά εναντίον-σας εξαιτίας της βίας που χρησιμοποιήσατε απέναντι στην αστυνομία τον τελευταίο χρόνο (π.χ. καταστράφηκαν αστυνομικά αυτοκίνητα, έσπασαν τζάμια, πετάγατε πέτρες και τούβλα;) είναι δικές-σας ενέργειες και γιατί;

ΑΠ: Κατ' αρχήν, εμείς δεν έχουμε λόγο να χρησιμοποιήσουμε βία ούτε τη θέλουμε. Βία χρησιμοποιεί η αστυνομία και μας εξωθεί στη χρήση βίας. Στα επεισόδια και στις συγκρούσεις με την αστυνομία πιθανόν να βρίσκονται από την πλευρά-μας νεαροί που αποσκοπούν μόνο στη βία, αλλά δεν μπορούμε, βέβαια, να τους αποκλείσουμε. Αυτό που θέλω να τονίσω είναι ότι εμείς δε θέλουμε να χρησιμοποιήσουμε βία. Οι αρχές και η αστυνομία μας εξωθούν σ' αυτή.

ΕΡ: Έχετε επικοινωνία με Krakers από άλλα κράτη;

ΑΠ: Ναι, συνεργαζόμαστε με όλες τις κοινότητες Krakers όπου υπάρχουν, ιδιαίτερα του Λονδίνου, της Γερμανίας και της Κοπεγχάγης. Όχι μόνο για ανταλλαγή πείρας, αλλά και για συνδυασμένες ενέργειες και κινητοποίηση.

Το αρχηγείο των Κρακερς και ο ραδιοσταθμός τους

Ένα σύνολο από 6 κατειλημμένα συνεχόμενα σπίτια, που έχουν πρόσοψη σε 2 κανάλια, είναι το αρχηγείο των Krakers του Άμστερνταμ, το Groote Keyser. Οι δύο προσόψεις-του, καθώς και οι μεσοτοιχίες κάθε σπιτιού, είναι τσιμεντωμένες και ενισχυμένες με σιδερένια υποστηρίγματα, ώστε να καθιστούν σχεδόν αδύνατη την οποιαδήποτε «έξωθεν εισβολή».

Από τις 26.11.78 έχει εκδοθεί απόφαση για την εκκένωση αυτών των σπιτιών. Η αστυνομία προσπάθησε πολλές φορές να το παραβιάσει, αλλά το αρχηγείο παραμένει ακόμα και σήμερα απόρητο φρούριο. Πρέπει να χρησιμοποιηθεί στρατός και να γκρεμιστούν οι εξωτερικοί τοίχοι. Όμως, ούτε οι δημοτικές αρχές, ούτε η κυβέρνηση αποφασίζουν να πάρουν μια τέτοια πρωτοβουλία και ευθύνη, γιατί ξέρουν ότι το τίμημα για την επανάκτηση αυτών των σπιτιών θα είναι πολύ μεγάλο. Ξέρουν ότι θα κινητοποιηθεί πολύς κόσμος - Krakers και μη. Η κοινή γνώμη είναι ότι θα γίνει « εμφύλιος πόλεμος », αν επιχειρηθεί το γκρέμισμα και η κατάληψη του Groote Keyser.

Θα πρέπει κανένας να γυρίσει στις μεγάλες ολλανδικές πόλεις και ιδιαίτερα, στους δρόμους του Άμστερνταμ, να συναντήσει σε κάθε βήμα-του τα κλειστά οχυρωμένα σπίτια με τις μικρές εισόδους που φυλάγονται 24 ώρες το 24ωρο, για να συνειδητοποιήσει την αγωνία και το φόβο που προκαλεί το ενδεχόμενο

εισβολής της αστυνομίας ή των μπράβων. Σε αυτές τις συνθήκες, το Groote Keyser έχει ερμηνευθεί σε σύμβολο και η διαφύλαξή του σημαίνει τα πάντα.

Από τον Σεπτέμβριο λειτουργεί στο ισόγειο του Groote Keyser το «κέντρο πληροφοριών» των Krakers, αίθουσα προβολής φιλμ και video, έκθεση φωτογραφίας από την ιστορία του κινήματος στην Ολλανδία και σε άλλα μέρη της Ευρώπης.

Ο πρώτος όρος χρησιμοποιείται για να γίνουν συγκεντρώσεις των απεσταλμένων κάθε περιοχής και εκεί παίρνονται οι βασικές αποφάσεις. Οι υπόλοιποι δύο όροφοι κατοικούνται από 50 ειδικά επιλεγμένους Krakers, που είναι ταυτόχρονα και οι άγρυπνοι φρουροί του.

Από το Groote Keyser εκπέμπει τα μηνύματά του και ο παράνομος ραδιοφωνικός σταθμός των Krakers, που είναι καρφί στο παλτό των ολλανδικών αρχών. Ο σταθμός αυτός δεν ασχολείται μόνο με τα ειδικά θέματα που αντιμετωπίζουν οι Krakers. Ασκεί επίσης μια γενικότερη αντικυβερνητική πολιτική και δίνει πληροφορίες γύρω από γεγονότα που δεν προβάλλονται από τους επίσημους σταθμούς. Κινήματα, σωματεία και ομάδες που δεν έχουν τη δυνατότητα να ακουστούν ευρύτερα, μπορούν να κάνουν εκπομπή από τον σταθμό του Groote Keyser. Η λειτουργία αυτού του σταθμού και οι επιπτώσεις που έχουν οι μεταδόσεις του στην κοινή γνώμη είναι από τους σοβαρότερους λόγους που κάνουν τις αρχές να θέλουν την εκκένωση του Groote Keyser. Ήδη η αστυνομία ερευνά

για τα πρόσωπα που εργάζονται στο σταθμό. Όμως, όπως οι ίδιοι οι Krakers μας πληροφόρησαν, τα πρόσωπα αυτά είναι αντικατάστατα: επίσης, σε περίπτωση εισβολής στο Groote Keyser, ο σταθμός θα συνεχίσει να λειτουργεί κάπου αλλού.

Τους τρεις τελευταίους μήνες, οι Krakers κάνουν μια συστηματική προσπάθεια για «πληροφόρηση και άνοιγμα προς τα έξω», ώστε να ανακόψουν τις ενέργειες των κρατικών αρχών, που επιδιώκουν να στρέψουν την κοινή γνώμη εναντίον τους. Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας, πηγαίνουν στα σχολεία, στα πανεπιστήμια, στις λαϊκές αγορές και μοιράζουν φυλλάδια ή παίρνουν συνεντεύξεις για το θέμα τους, τις οποίες μεταδίδουν από το δικό τους ραδιοφωνικό σταθμό. Το κέντρο πληροφοριών στο ισόγειο του Groote Keyser ιδρύθηκε για τον ίδιο σκοπό.

Το «κέντρο πληροφοριών» εγκαινιάστηκε με μια γιορτή στις 20 Σεπτεμβρίου. Προβλήθηκαν φιλμ και video για τη ζωή των Krakers και για τα γεγονότα της Yonderdelstraat και της ημέρας της «στέψης». Υπήρχε εκεί μια σειρά από περίπτερα για

εκθέσεις διαφόρων εντύπων και βιβλίων, καθώς και φωτογραφικού υλικού. Παιχτήκαν σκετς, προσφέρθηκαν ποτά και ακούστηκε μουσική.

Στα εγκαίνια αυτά συγκεντρώθηκε πάρα πολύς κόσμος και ήταν τότε η πρώτη φορά που δόθηκε η δυνατότητα στον κόσμο να πλησιάσει και να πληροφορηθεί από πρώτο χέρι και ιδίους όμμασι για τους Krakers. Η αστυνομία θέλησε να επέμβει, αλλά τελικά δεν το έκανε, γιατί δεν της δόθηκε από το δήμαρχο η τυπική έγκριση.

Από τότε και μέχρι σήμερα επισκέπτονται το «κέντρο πληροφοριών» των Krakers 50 έως 60 άτομα κάθε μέρα. Πολλές φορές πηγαίνουν εκεί ακόμα και ολόκληρα σχολεία.

Το κτιριακό συγκρότημα Groote Keyser ανήκει στο ολλανδικό κράτος, η κυβέρνηση του οποίου το αγόρασε από τη γνωστή για τα σκάνδαλά της πολυεθνική εταιρία OGEM πληρώνοντας 1.800.000 φιορίνια (περίπου 45.000.000 δρχ). Η ολλανδική κυβέρνηση διακηρύττει ότι επιθυμεί να παραδώσει τα σπίτια αυτά σε άστεγους, αλλά όχι στους Krakers που τα κατέχουν τώρα. Ουσιαστικά όμως, αποσκοπεί στο να καταργήσει το Groote Keyser σαν αρχηγείο των Krakers και να εξαλείψει από την Ολλανδία αυτό το σύμβολο μιας κινητοποίησης, που η έκβασή της είναι άγνωστη. ■

«Το κατόρθωμα αυτό έχει επαναλάβει πολλές φορές ο σκύλος-μου», θα μας έλεγε, αν έπαιρνε ανάσα, ο αστυφύλακας που υπηρετεί 25 χρόνια στην ειδική «σκυλομονάδα».

Η «ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ» ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤΟΦΙΛΩΝ

και η αδυναμία
της κυρίαρχης τάσης
του «ευρωκομμουνισμού»
στο Κ.Κ. ΙΣΠΑΝΙΑΣ

Η ισπανική «μεταπολίτευση»

Μετά την αποκατάσταση του κοινοβουλευτισμού (οι εκλογές έγιναν για πρώτη φορά στις 15 Ιουνίου 1977, ενώ προηγήθηκε δημοψήφισμα τον Ιανουάριο του ίδιου χρόνου), οι πολιτικές δυνάμεις της Ισπανίας απευθύνονται για πρώτη φορά σ' ένα πληθυσμό, που επί 40 χρόνια δεν είχε δυνατότητα πολιτικής έκφρασης. Σύντομα έγινε φανερό, ότι στην αντιπαράθεσή-τους με τους ακροδεξιούς φρανκικούς, ο Αντόλφο Σουάρεθ και ο συνασπισμός κομμάτων της Ένωσης Δημοκρατικού Κέντρου (ΕΔΚ) έβγαιναν όλο και πιο ενισχυμένοι. Οι αναπτυσσόμενες μερίδες της ισπανικής αστικής τάξης (οι «νεοκαπιταλιστές» κατά τον Σ. Καρίγιο) αποτελούσαν το κύριο κοινωνικό στήριγμα της μετάβασης στο εκσυγχρονισμένο κοινοβουλευτικό καθεστώς. Ο δρόμος-τους ήταν η ενσωμάτωση της Ισπανίας στην καπιταλιστική Ευρώπη, κάτω από όσο το δυνατό πιο ευνοϊκούς όρους. Αυτή η διαδικασία ενίσχυε και το Εργατικό Σοσιαλιστικό κόμμα του Φελίπε Γκονζάλες (που αργότερα συγχωνεύτηκε με το μικρό Λαϊκό Σοσιαλιστικό Κόμμα του καθηγητή Τιέρνο Γκαλβάν, σημερινού δήμαρχου Μαδρίτης).

Το ΚΚΙ, ήδη από την τελευταία φάση του φρανκισμού, είχε ρίξει όλο το βάρος-του στην αποκατάσταση των κοινοβουλευτικών θεσμών στη χώρα, συνδέοντας στενά αυτό το στόχο με την προσπάθεια για ανανέωση της μαρξιστικής θεωρίας και με τη «στροφή» προς μια ανεξάρτητη διεθνή πολιτική. Τα χαρακτηριστικά αυτά κωδικοποιήθηκαν αργότερα με τον όρο «ευρωκομμουνισμός».

Δεν είχε όμως σβήσει το έντονο σταλινικό παρελθόν του κόμματος. Οι οξείες εσωτερικές συγκρούσεις κατά την περίοδο της «στροφής» και λίγο πριν από αυτή (1955 - 1970) οδήγησαν σε διαγραφές όχι μόνο στελεχών της σταλινικής πτέρυγας (Λίστερ) αλλά, περισσότερο ίσως, και στελεχών κάθε άλλο παρά σοβιετόφιλων (π.χ. ο Φερνάντο Κλαουντίν, ο Χόρχε Σεμπρούν και άλλοι, το 1964).

Η προσωπικότητα του Σαντιάγκο Καρίγιο κυριαρχεί και διαμορφώνεται γύρω-του μια ηγετική ομάδα με ονόματα κύρους (π.χ. ο Μανουέλ Αθκαράτε). Σημαντικό πλεονέκτημα είναι μια ισχυρή πρόσβαση στην εργατική τάξη, ήδη από τη φρανκική περίοδο, που θα

τη ζήλευαν πολλά κομμουνιστικά κόμματα με δεκαετίες μόνιμης δράσης. Οι «Εργατικές Επιτροπές», με ηγέτη το Μαρτσελίνο Καμάτσο, είχαν παίξει σημαντικό ρόλο στον αντιφρανκικό αγώνα, ενώ η συνδικαλιστική οργάνωση των σοσιαλιστών «Γενική Συνομοσπονδία Εργατών» (U.G.T.) ιδρύθηκε μετά την πτώση του φρανκισμού, όταν ο Γκονζάλες αρνήθηκε το σχηματισμό κοινού συνδικάτου με τους κομμουνιστές.

Ωστόσο, η ορμή της εκσυγχρονιστικής προσπάθειας του Σουάρεθ ήταν τόσο μεγάλη, ιδιαίτερα στο επίπεδο των θεσμών, και τα

Σαντιάγκο Καρίγιο.

προβλήματα της ισπανικής κοινωνίας σε τόσο γρήγορο αναπροσδιορισμό, ώστε πολύ γρήγορα το κύριο πεδίο της κοινωνικής αναμέτρησης παύει να είναι η στερέρωση του κοινοβουλευτισμού και μετατίθεται στην επιλογή προτύπου οικονομικής ανάπτυξης και αποδοχής ή απόρριψης της «λιτότητας» για τους εργαζόμενους. Αρχικά, η ρήξη με τον φρανκισμό και το θεσμικό-του πλαίσιο και η διεκδίκηση δημοκρατικών ελευθεριών γίνονται κάτω από τους όρους του μαζικού κινήματος (τεράστιες διαδηλώσεις υπέρ των εκλογών, υπέρ της νομιμοποίησης του ΚΚΙ και της απόλυσης των πολιτικών κρατουμέ-

η πρόσφατη «στροφή» στο Ενωτικό Σοσιαλιστικό Κόμμα της Καταλωνίας (ΕΣΣΚ), καταλανική πτέρυγα του Κ.Κ. Ισπανίας, που έχει 8 από τους 23 κομμουνιστές βουλευτές στη βουλή της Μαδρίτης, δημιουργεί προβλήματα για το ΚΚΙ αλλά και για τις δυνάμεις του «ευρωκομμουνισμού» σε διεθνή κλίμακα.

Το ΕΣΚΚ, στο 5ο συνέδριό-του, αποφάσισε να διαγράψει το χαρακτηρισμό «ευρωκομμουνιστικό» και υιοθέτησε ένα κείμενο εξωτερικής πολιτικής με φιλοσοβιετικές θέσεις. Μέσα σε ποιές συνθήκες συμβαίνει αυτή η «στροφή»; Ποιά η πολιτική εξέλιξη στην Ισπανία και πώς διαμορφώθηκε εσωτερικά το Ισπανικό ΚΚ, σε συνάρτηση με τη γενική κατάσταση στο χώρο της ευρωπαϊκής Αριστεράς;

του Γ. Βασιλείου

νων το 1976 - 1977). Βαθμιαία, όμως, η ηγεσία της ΕΔΚ και οι τεχνοκράτες εξουδετέρωσαν τις πιέσεις με αποφασιστικές πρωτοβουλίες εκσυγχρονισμού και στράφηκαν προς τη δημιουργία ενός πλαισίου εντατικής καπιταλιστικής ανάπτυξης στην Ισπανία. Η διεθνής οικονομική κρίση, που είχε ήδη εμφανιστεί, έκανε το πρόβλημα ακόμα πιο οξύ.

Η νέα φάση και η Αριστερά

Το ΚΚΙ κινήθηκε προσεκτικά, με βάση τη γραμμή της «εθνικής συμφιλίωσης», χωρίς όμως να αντισταθεί έγκαιρα στις πιέσεις της αστικής τάξης για λιτότητα. Όπως και οι Σοσιαλιστές, άλλωστε, αποδέχτηκε να περιοριστεί μέσα σε κάποια όρια η ταξική αναμέτρηση, με στόχο να ανορθωθεί η χώρα και να αντιμετωπιστεί η κρίση. Η υπογραφή της συμφωνίας της Μονκλόα (Οκτώβριος 1977), που χαρακτηρίστηκε «οικονομικός ιστορικός συμβιβασμός» και η υποστήριξη μιας πολιτικής λιτότητας από το ΚΚΙ και το ΣΚΙ είχαν σα συνέπειες τη μερική συγκράτηση του πληθωρισμού, τη μείωση του ελλείμματος στο ισοζύγιο πληρωμών, αλλά και την αύξηση της ανεργίας, τη συμπίεση των μισθών, τη μείωση των επενδύσεων, την ανακοπή των μεταρρυθμίσεων στα κοινωνικά προγράμματα. Παράλληλα, άρχιζαν οι πρώτες «άγριες απεργίες», αφού τα επίσημα συνδικάτα ήταν δεσμευμένα από τη συμφωνία. Έτσι, την εποχή αυτή, ενώ οι Εργατικές Επιτροπές βρίσκονται στο απόγειο της δύναμής τους (35% των Ισπανών εργατών στις εκλογές του 1978 για συνδικάτα) και η U.G.T. ενισχύεται (22%), η δύναμή-τους μένει ουσιαστικά αχρησιμοποίητη από τους Ισπανούς εργαζόμενους.

Την ίδια εποχή, το ΚΚΙ κάνει έντονη την παρουσία-του στον διεθνή χώρο, υιοθετώντας τις πιο προοδευτικές και ανεξάρτητες από τους Σοβιετικούς θέσεις, ανάμεσα στα ευρωπαϊκά Κ.Κ. Στις αρχές του 1978 διεξάγει συνέδριο του κόμματος. Η συζήτηση είναι πολύ έντονη, όχι τόσο για την εγκατάλειψη του λενινισμού, αλλά κυρίως για τα προβλήματα πολιτικής γραμμής. Ενώ ο Σαντιάγκο Καρίγιο υπεραμύνεται της πολιτικής της «λιτότητας», μια σειρά στελέχη έκαναν έντονη κριτική στη «δεξιά γραμμή». Παράλληλα, μείναν άλυτα μια σειρά από προβλήματα

ωτερικής δημοκρατίας, που περιπλέκονται υπό το ιδιόμορφο καθεστώς του ΚΚΙ, το οποίο είναι ένα είδος «ομοσπονδίας» από τοπικά εθνικά κομμουνιστικά κόμματα. Δημιουργήθηκε η υποψία κάποιου αυταρχισμού, να τον ηγέτη του κόμματος.

Στο ίδιο συνέδριο καταγράφηκε καθαρά μια ισχυρή τάση μέσα στους κόλπους της καταλανικής πτέρυγας να αμφισβητηθεί η «δεξιά» γραμμή στον οικονομικό τομέα και να διατηρηθεί ο χαρακτηρισμός του κόμματος σαν «λενινιστικό». Δε φάνηκε μέσα στην τάξη αυτή φιλοσοβιετικό πνεύμα. Αντίθετα θα έγαμε, ένα αντισταλινικό, αντιρεφορμιστικό ρεύμα, με αξιόλογες προσωπικότητες.

Με αφορμή τις νέες εκλογές του Μάρτη 1979, οι πολιτικές συγκρούσεις γίνονται πιο έντονες, ενώ οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης δημιουργούν μια πολύ δύσκολη κατάσταση στο συνδικαλισμό. Μια έντονη διαμάχη Κομμουνιστών - Σοσιαλιστών κυριάρχησε αυτή την περίοδο στο χώρο του εργατικού κινήματος. Το 1977, οι Σοσιαλιστές εμφανίζονταν φραστικά αριστερότεροι από το ΚΚΙ. Το 1979, ο Καρίγιο τους κατηγορεί ότι τείνουν να σοσιαλδημοκρατικοποιηθούν κατά το γερμανικό πρότυπο και να ευθυγραμμιστούν με τον Σουάρεθ. Οι Σοσιαλιστές από την πλευρά τους, ενώ αποκλείουν κάθε συνεργασία με το ΚΚΙ, αμφιταλαντεύονται ως προς τη συνεργασία τους με το κυβερνών κόμμα. Ο Φ. Κλαουντίν, αρθρογράφοντας στην «Ελ Παϊς», υποστηρίζει ότι η στάση του Καρίγιο μοιάζει με του Μαρσαί: προσπαθεί να εκβιάσει νέες ισορροπίες μέσα στην Αριστερά, καταστρέφοντας έτσι την ενότητα και χαρίζοντας μακροήμερευση στη δεξιά. Υπόχρονα, η «δεξιά» τάση των Σοσιαλιστών (οι «Φελιπικοί», από τον Φελίπε Γκονζαλές) μένουν ευχαριστημένοι από το σεχταρισμό του ΚΚΙ, γιατί από τη μεριά τους θέλουν να τορπιλλίσουν την ενότητα. Η συρρίκνωση του ΚΚΙ στο συνδικαλισμό είναι μεγάλη και αυτό οφείλεται εν μέρει στα εσωτερικά του προβλήματα. Η σοσιαλιστική UGT πραγματεύεται χωρίς να έρθει σε ουσιαστική σύγκρουση με την κυβέρνηση και υπογράφει χωριστές συμφωνίες με τους βιομηχάνους για τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας (Εργατικός 1979). Οι «Εργατικές Επιτροπές» εξαφανίζονται, αλλά όταν ο Καμάτσο πρότεινε την απεργία, ήρθε σε σύγκρουση με τον

Ο Καμάτσο μιλά σε συγκέντρωση των συνδικάτων.

Καρίγιο. Το αποτέλεσμα ήταν μια ουσιαστική αποδιοργάνωση στο συνδικαλιστικό κίνημα και η ενίσχυση της δύναμης των σοσιαλιστών. Ακολουθεί η διαμάχη για το καταστατικό των συνδικάτων: οι κομμουνιστές είναι οι μόνοι που το καταψηφίζουν και χάνουν.

Η «ριζοσπαστικοποίηση» του ΚΚΙ στο συνδικαλιστικό τομέα, αποτέλεσμα μιας γενικευμένης δυσανεξίας στην εργατική του βάση, δεν περιορίζει τη διαμάχη Καρίγιο - Καταλανών. Οι συνδικαλιστές του ΕΣΚΚ κατηγορούν τον αρχηγό τους ότι δεν καταλαβαίνει το πρόβλημα των εθνотήτων και ότι δεν ανέχεται την ιδιόμορφη ένταξη του ΕΣΚΚ στο ΚΚΙ. Στην προσπάθειά του να μη δημιουργήσει προβλήματα στη νεαρή Ισπανική δημοκρατία, ο Καρίγιο στάθηκε αρκετά άκαμπτος απέναντι στις έντονες αυτονομιστικές ωθήσεις των διάφορων εθνотήτων της Ισπανίας. Το αποτέλεσμα ήταν ένα πολύ χαμηλό ποσοστό του ΚΚΙ στη χώρα των Βάσκων. Στις εκλογές για τοπική Βουλή της 9ης Μαρτίου 1979 υπερίσχυαν οι τοπικοί εθνικιστικοί κεντρώοι και αριστεροί σχηματισμοί, ενώ επίσης έχασαν μεγάλο μέρος της δύναμής τους ο Σουάρεθ και οι Σοσιαλιστές. Στις ίδιες εκλογές οι Καταλανοί κομμουνιστές κράτησαν τις θέσεις τους, αλλά ανέβηκαν και οι τοπικοί εθνικιστικοί καταλανικοί πολιτικοί φορείς.

Η σημερινή αποτελμάτωση και το επεισόδιο του ΕΣΚΚ

Ο απεσταλμένος του Ιταλικού Κ.Κ στο 5ο συνέδριο του ΕΣΚΚ διαπίστωσε με πολύ χαρακτηριστικό τρόπο, πόσο έντονα δοκιμάζονται οι ισπανοί εργαζόμενοι από τη μονόπλευρη λιτότητα: επειδή δε μπορούν να αμυνθούν, κάνοντας χρήση των πλεονεκτημάτων που προσφέρει ο κοινοβουλευτισμός, άρχισαν να πιστεύουν ότι δημοκρατία σημαίνει χειροτέρευση της οικονομικής τους κατάστασης!

Ποιά η κατάσταση μέσα στο κόμμα, την ώρα που μπαίνει θέμα επανεξέτασης της πορείας του; Η πτώση του αριθμού των μελών είναι συνεχής: 171.000 το 1978, 140.000 το 1979, 110.000 το 1980. Φαίνεται ότι μεγάλο μέρος των στελεχών της «παλιάς φρουράς», που έμειναν πιστά στους σοβιετικούς και επιβίωσαν στην αφάνεια την εποχή 1970 -1979, αρχίζει να ανακτά το χαμένο έδαφος ποντά-

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΤΖΩΡΤΖ ΜΑΪΚΣ

ΠΩΣ να γΙΝΕΤΕ αλλοδαπος

μια καυστική σάτιρα απ' τον Τζωρτζ Μάικς

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟ
Ζ. ΠΗΓΗΣ 17
ΤΗΛ. 6448510

Κυκλοφορούν

Οι δώδεκα πανόδετοι τόμοι του
«ΑΝΤΙ».

Ένας πολύτιμος σύμβουλος

ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ
ΚΑΤΑΠΙΕΣΗ ΚΑΙ
ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

Ντενις Αλτμαν

Ντενις Αλτμαν
ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ ΚΑΤΑΠΙΕΣΗ
ΚΑΙ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΥΤΘΠΙΑ
Νικητάρ 8-10, 1ος όροφος
ΑΘΗΝΑ, τηλ.36.38.696

ροντας στη δυσaréσκεια των εργατικών κυρίως μελών του κόμματος. Η διαδικασία αυτή είναι πιο χαρακτηριστική στους Καταλανούς, όπου προϋπήρχε η αντίθεση προς τον Καρίγιο. Φαίνεται, επίσης, ότι από ένα πλήθος μελών που αποχωρούν συνεχώς και αθόρυβα, πιστεύοντας ότι οι σταλινικοί έχουν ήδη κερδίσει το παιχνίδι, ένα μέρος αντιπροσωπεύει τη δεξιά εκδοχή του «ευρωκομμουνισμού». Οι άνθρωποι αυτοί θα προτιμούσαν να επικρατήσουν οι απόψεις του Καρίγιο τραβηγμένες μέχρι τα έσχατα όριά-τους και πολλές θέσεις-τους συγγενεύουν με του Ελλενσταίν. Προέρχονται από ενδιάμεσα κοινωνικά στρώματα ή από μερίδα της διανοής. Αυτά επιβεβαιώνονται και από συνέντευξη ανώνυμου αποχωρήσαντος στελέχους στη «Μοντ», που αναδημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Θεσσαλονίκη» της 12/1/1981.

Εκείνο που παραμένει άγνωστο, είναι σε ποιο βαθμό επηρεάζουν την κατάσταση οι αντισταλινικές δυνάμεις του ΚΚΙ, που κριτικάρουν τη δεξιά εκδοχή του «ευρωκομμουνισμού». Και ιδιαίτερα οι τέτοιες δυνάμεις του Καταλανικού-του τμήματος.

Προς μια ιστορική ήττα του ισπανικού ευρωκομμουνισμού;

Ο Νίκος Πουλαντζάς, σε μια από τις τελευταίες συνεντεύξεις-του, είχε τονίσει ότι το ρεύμα της ανεξαρτησίας και ανανέωσης των Κ.Κ. της Ευρώπης, που αποκλήθηκε «ευρωκομμουνιστικό» δεν είναι συμπαγές, αλλά

περικλείει δύο εκδοχές: μια δεξιά, που σήμερα κυριαρχεί και καθορίζει σε πολύ μεγάλο βαθμό την πορεία-του, και μια άλλη, αριστερή, η οποία προς το παρόν είναι μειοψηφική. Σαν τυπικούς εκπρόσωπους της πρώτης έβλεπε τον Σ. Καρίγιο, τον Ζ. Ελλενσταίν κλπ., ενώ στο αριστερό ρεύμα έβλεπε να εντάσσονται οι διανοούμενοι της «σχολής» Αλτουσέρ στη Γαλλία, πολιτικοί ηγέτες των Κ.Κ., όπως ο Ινγκράο στην Ιταλία, συνδικαλιστικοί ηγέτες ή αγωνιστές έξω από τα Κ.Κ., όπως ο Ισπανός Φ. Κλαουντίν.

Σημαίνουν, άραγε, οι εξελίξεις στην Καταλωνία, ότι οι αποτυχίες της δεξιάς εκδοχής του «ευρωκομμουνισμού» οδηγούν σε μια συνολική υποχώρησή-του στην Ισπανία; Υποχώρηση, που δεν ωφελεί βέβαια την αδύναμη αντιδογματική αριστερά, αλλά τους φιλοσοβιετικούς που, άλλωστε, ποτέ δεν έκοψαν όλες τις γέφυρες με την ηγεμονική «ευρωκομμουνιστική» τάση τα προηγούμενα χρόνια, αφού συνέχισαν να στελεχώνουν το ΚΚΙ.

Το ερώτημα δεν είναι εύκολο να απαντηθεί ακόμα. Είναι όμως δυνατό να γίνουν ορισμένες σχετικές μ' αυτό διαπιστώσεις:

Ο περιορισμός των πολιτικών και κοινωνικών συγκρούσεων μέσα στα πλαίσια του αστικού «κράτους δικαίου», στην περίπτωση της Ισπανίας δε λειτουργήσε ευνοϊκά προς την κατεύθυνση της σύνδεσης του κόμματος με τις ευρύτερες δυνάμεις του πληθυσμού. Η πολιτική αυτή, με την αλλαγή της συγκυρίας και την κυριαρχία της οικονομικής ύφεσης έ-

μεινε μετέωρη. Ιδιαίτερα, η υποστολή των διεκδικήσεων της εργατικής τάξης προς όφελος μιας αόριστης «ανάπτυξης», άφησε ελεύθερο το έδαφος στους λεονταρισμούς των φιλοσοβιετικών μέσα στο ΚΚΙ και δημιούργησε μια γενικότερη σύγχυση μέσα στον κόσμο των εργαζόμενων. Τα ανεξαρτησιακά ανοίγματα στην εξωτερική πολιτική που έκανε το ΚΚΙ, δε λειτουργήσαν σα ριζοσπαστικές εναλλακτικές προτάσεις για μια αριστερή πολιτική. Ιστορίες καθόλου αποκλειστικά Ισπανικές... Για πολλά ανάλογα ζητήματα, μπορούμε να πάρουμε ποικίλα μαθήματα και από τις περιπέτειες της ελληνικής ανανεωτικής Αριστεράς μετά το 1974.

Το επώδυνο ερώτημα είναι τώρα, αν οι ανανεωτικές δυνάμεις του ισπανικού κομμουνισμού όλων των τάσεων, θα μπορέσουν να αντιμετωπίσουν την ιστορική πρόκληση που τίθεται μπροστά-τους. Η Αριστερά του «ευρωκομμουνιστικού» χώρου της Ισπανίας επιφορτίζεται, εκ των πραγμάτων, ένα πολύ πιο βαρύ και αποφασιστικό ρόλο, από αυτόν που είχε μέχρι σήμερα. Το ζήτημα μετατοπίζεται στην αναμόρφωση του παραμορφωμένου ή, σως, οπωσδήποτε όμως πολύτιμου, επειδή είναι αναντικατάστατο, «ευρωκομμουνιστικού» οικοδομήματος αυτής της χώρας. Η αναμόρφωση προϋποθέτει όμως τη στήριξη σ' ένα αναπτυγμένο λαϊκό κίνημα. Ευτυχώς για το ΚΚΙ, η σύνδεσή-του με το εργατικό κίνημα, ακόμα και σήμερα, είναι ουσιαστική, πολύπλευρη και δημιουργική.

εκδόσεις **Θυμάρι** ανθρωπινες σχέσεις-αγωγή-συμπεριφορά
Ζαλογγού 14 - Αθίνα - τηλ. 36.36.574

ΣΕΙΡΑ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΩΤΟ

γνώρισε τη νοημοσύνη σου

λεκτικά αριθμητικά και χωρο-αντιληπτικά πρόβλήματα (εστ) με εικόνες

ΧΑΝΣ ΤΖ. ΑΙΖΕΝΚ

ακολουθεί το βιβλίο δεύτερο: μετρήσε τη νοημοσύνη σου που ολοκληρώνει το πρόβλημα των τεστ νοημοσύνης

1 εκδόσεις **Θυμάρι** ανθρωπινες σχέσεις-αγωγή-συμπεριφορά

ΣΕΙΡΑ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

μετρήσε τη νοημοσύνη σου

μετρήσεις της λεκτικής αριθμητικής και χωρο-αντιληπτικής ικανότητας και δύο τεστ για διανοητικούς γίγαντες

ΧΑΝΣ ΤΖ. ΑΙΖΕΝΚ

ακολουθεί το βιβλίο τρίτο: γνώρισε τη προσωπικότητά σου που ολοκληρώνει το πρόβλημα των τεστ νοημοσύνης

2 εκδόσεις **Θυμάρι** ανθρωπινες σχέσεις-αγωγή-συμπεριφορά

ΣΕΙΡΑ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ

γνώρισε τη προσωπικότητά σου

μία σειρά ερωτηματολογία (τεστ) χιουμοριστικά σκίτσα για την ανίψη του χαρακτήρα σου

ΧΑΝΣ ΤΖ. ΑΙΖΕΝΚ
γκήλεν ουϊλσον

3 εκδόσεις **Θυμάρι** ανθρωπινες σχέσεις-αγωγή-συμπεριφορά

Ένα μοναδικό πρακτικό εργαλείο για να αυτοκαθορίσει ο αναγνώστης τις διανοητικές και ψυχολογικές τάσεις και ιδιομορφίες-του.

Μια χρήσιμη, πρωτότυπη και αποκαλυπτική εργασία

— διασκέδαση (ατομική και ομαδική).

Το «**Θυμάρι**» σας εύχεται καλή εργασία και... καλά αποτελέσματα

(Τα βιβλία των εκδόσεών-μας κυκλοφορούν στα βιβλιοπωλεία όλης της Ελλάδας).

ΑΝΤ.ΛΙΒΑΝΗΣ "ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ,"

ΣΟΛΩΝΟΣ 94. τηλ.: 36 10 589

**Ο,τι
ενδιαφέρει τη γυναίκα,
διαβάζεται
και από τον άντρα**

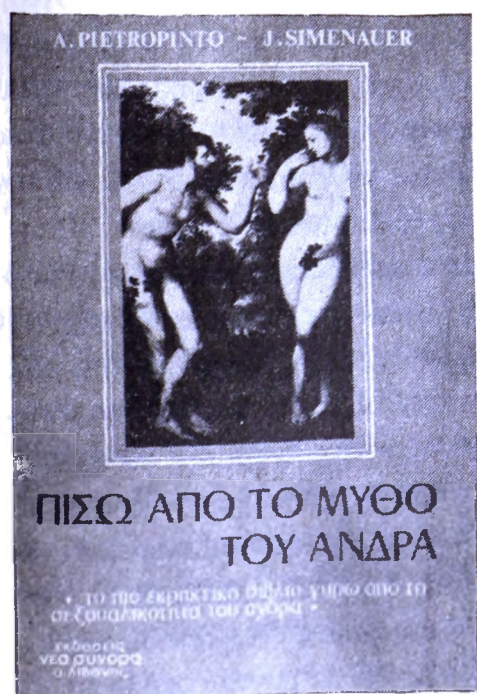
● ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ
ΝΤΡΟΠΗΣ
ΑΝΙΑ ΜΕΥΛΕΜΠΕΛΤ

● ΑΝΥΠΑΝΤΡΗ ΜΗΤΕΡΑ
ΤΟΥ ΚΥΡΙΑ ΤΟΠΑΛΩΒ

● ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΟ ΜΥΘΟ
ΤΟΥ ΑΝΔΡΑ
ΑΝΤΟΝΥ ΠΙΕΤΡΟΠΙΝΤΟ -
ΖΑΚΕΛΙΝ ΣΙΜΕΝΑΟΥΕΡ

● ΑΦΗΣΤΕ ΜΕ ΝΑ
ΜΙΛΗΣΩ
της Βολιβιανής
ΝΤΟΜΙΤΙΛΑ ΜΠΑΡΙΟ ΝΤΕ
ΣΟΥΝΓΚΑΡΑ

● ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ

Η γοητεία της ντροπής και η απογοήτευση του Φιόντορ Μιχαίλοβιτς Ντοστογιέφσκι

Τοῦ Μήτσου Ἀλεξανδρόπουλου

Υπάρχει ένα μικρό ποίημα του Πούσκιν, μια σπουδή-αστραπή στα τραγούδια του πέρση Χαφίζ. Σε δώδεκα-καολιγόλογους στίχους ακούγεται η γνωστική φωνή ενός γέροντα που προσπαθεί να αναχαιτίσει την ορμή του νέου παλικαριού που ανυπομονεί να πάει να πολεμήσει. Ο γέρο πέρσης τον συμβουλεύει να μην πάει στον πόλεμο, τη ζωή-του δε θα τη χάσει γιατί είναι νέος κι όμορφος κι εκεί που θα χτυπιούνται και θα λάμπουν τα σπαθιά, ο Αζραΐλ, ο άγγελος του θανάτου, θα ξεχωρίσει την ομορφιά-του και δεν θα τον αφήσει να χαθεί. Φοβάμαι, όμως, του λέει, ότι μες στις μάχες θα χαθεί η χάρη που έχει το συνεσταλμένο νεανικό περπάτημά-σου, θα χάσεις για πάντα τη γοητεία της γύμνιας-σου και της ντροπής-σου.

Ο Ντοστογιέφσκι που ήξερε άριστα τον Πούσκιν, θυμίζει σε κάθε δεύτερη φράση-του αυτές τις αρετές του άβγαλτου κι αχτύπητου ακόμα από τη ζωή νέου ανθρώπου, την Αλήθεια και τη Ντροπή, που δε φαίνονται τώρα πουθενά; έχουν φριχτά παραμορφωθεί. Είναι ακριβώς οι ανθρώπινες καταστάσεις που τον ερεθίζουν και τον παρακινούν στους δικούς-του πολέμους — στις αλλεπάλληλες εφόδους-του να ξεγυμνώσει τις φευτιές και ν' αποκαταστήσει το αίσθημα της ντροπής.

Σ' ένα άρθρο-του το 1873 παραθέτει όλο το τελευταίο τετράστιχο του Πούσκιν. Το απευθύνει σ' έναν επιφυλλιδογράφο που είναι η γενική έκφραση των φιλολογικών-του αντίπαλων. Μόλις είχε κυκλοφορήσει τους «Δαίμονες» και άκουσε πολλά. Επίσης στην έκθεση ζωγραφικής εκείνο τον χρόνο ο Περώφ παρουσίασε το πορτραίτο του Ντοστογιέφσκι κι ένας δημοσιογράφος έγραψε στην εφημερίδα-του: «Είναι να τον βλέπετε και να τον λυπάστε. Θα δείτε έναν άνθρωπο ζαβλακωμένον από πολύ βαρύ νόσημα». Εννοούσε την τρέλα. Σ' αυτόν θυμίζει τους στίχους του Πούσκιν και ύστερα του λέει: «Σύνελθε και ντράπου. Ξανάβρε τη ντροπή-σου και θ' αποκτήσεις έτσι και τον τρόπο να γράφεις μια επιφυλλίδα της προκοπής — νά κιόλας το κέρδος-σου».

Είναι επίμονος στην επιδίωξη να κάνει τον άνθρωπο να ντραπεί αποχτώντας συναίσθηση της κατάντιας, τώρα που χιλιοπελεκημένος μες στη ζωή έχασε μαζί με τ' άλλα και το θάρρος να δει τη γύμνια-του, δε θέλει να την βλέπουν κι οι άλλοι, πασχίζει να την

σκεπάσει και δεν καταλαβαίνει ότι κάθε μέρα την φανερώνει μπροστά σ' όλο τον κόσμο με αυτά που λέει και φτιάχνει. Και μ' όσα γράφει, όποιος γράφει.

Ο Ντοστογιέφσκι δεν έχει αυταπάτες ότι θα επιτύχει αυτό που ζητά' να κάνει έναν κακούργο να μετανοήσει, έναν γράφοντα επιφυλλίδες να ντραπεί, πάντως δεν χάνει τις ελπίδες-του. Ξέρουμε απ' όλο το έργο-του ότι η επίγνωση της ματαιοπονίας αναφέρει το αγωνιστικό-του φρόνημα, μπαίνει κι αυτή μέσα στις άλλες φρίκες, τον κάνει ν' αναζητά άλλους τρόπους για να κάνει τον λόγο-του δραστικότερον και μεταξύ των άλλων φριχτότερον. Ο στόχος είναι μόνιμος: το ξεγύμνωμα, η ντροπή. Η επίγνωση του μάταιου αγώνα υποσκελίζεται από την επίγνωση της φρίκης για το κατάντημα. Έτσι είναι σα να υπάρχει μια ανομολόγητη αμύλη φρίκης, θα έλεγε κανείς — ο Ντοστογιέφσκι συναγωνίζεται τον κόσμο-του, ποιός ποιόν θα τρομάξει περισσότερο.

Σ' ένα κείμενο που δεν το δημοσίεψε, λέει τα εξής: «Πρώτος εγώ, είμαι υπερήφανος γι' αυτό, έφερα στο φως τον αληθινόν άνθρωπο της ρωσικής πλειοψηφίας, πρώτος ξεγύμνωσα την τερατώδη τραγική πλευρά-του. Το τραγικό βρίσκεται στη συναίσθηση των τερατώδους... Μόνο εγώ έφερα απάνω στο φως το τραγικό υπογέιο, τραγικό γιατί οι άνθρωποι αυτοί υποφέρουν, αυτομαστιγώνονται, θέλουν το καλύτερο μα δεν το μπορούν και κυρίως γιατί δυστυχισμένοι είναι απολύτως βέβαιοι ότι τέτοιοι είναι όλοι, πώς τι λοιπόν η προσπάθεια να γίνεις καλύτερος;»

Το υπόγειο είναι ένας τρομερός πειραματότοπος, το μαρμαρένιο αλώνι του Ντοστογιέφσκι. Εκεί στα βαθιά κι απόμερα συρρέουν όροι του μεγάλου προβλήματος: πώς θα κάνεις τον άλλον να ντραπεί, να ντραπεί, να συμπονέσει κλπ. σ' έναν χώρο όπου έχει γράψει το παν «για να ξεριζωθεί από τον άνθρωπο το ανθρώπινο».

Κι ακριβώς αυτή η έκτακτη συνδρομή των δυσχερειών αναβλύζει ως την τρέλα, όπως του έλεγαν, τον πυρετό της δικής-του προσπάθειας για να τα βγάλει πέρα. Ο Ντοστογιέφσκι δε δίστασε να πατάει μέσα απ' όλους τους κινδύνους εξωθώντας ως τα άκρα τα καλλιτεχνικούς-του τρόπους, το λόγο-του και την ιδέα-του διακινδυνεύοντας έτσι το αποτέλεσμα, αλλά και αυτά που ήλπιε πως θα καταλογίσουν στον χαρακτήρα-του μέσα σε πλήρη σύγχυση των προσώπων-του με κείνον τον ιδιον.

Αυτά όλα έγιναν και όσο ζούσε και μετά το θάνατό-του... Έχει
ρατηρηθεί ότι το «υπόγειο» φανερώνει άλλη μια ανταπόκριση
τον Πούσκιν. Σ' ένα από τα δραματικά-του ποιήματα, τον «Φι-
ργυρο Ιππότη», χρησιμοποιεί την έκφραση αυτή ο παραγκωνι-
ένος νέος που εξεγείρεται εναντίον του σπαγγοραμένου πατέρα-
ου: «Καταραμένη αυτή η ζωή! Μα, φτάνει πια, το αποφάσισα,
πάω να προσπέσω στον δούκα και θ' απαιτήσω δικαιοσύνη: ας
αγκάσει τον πατέρα-μου να με μεταχειριστεί σα γιό-του, όχι σαν
ντίκι γεννημένο στο υπόγειο». Έτσι, λίγο-πολύ, ήταν έτοιμος
ώρος για τα πειράματα του Ντοστογιέφσκι.

II

α ως εδώ είναι μόνο για μια εισαγωγή σ' ένα από τα απε-
γνωσμένα πειράματα του Φιόντορ Μιχαήλοβιτς, άγνωστο
μάλλον σε μας και θα το παρακολουθήσουμε για λίγο. Εί-
ένα από τα πιο παράξενα και δυσκολοδιάβαστα κείμενα που έ-
αψε, γιατί το υπόγειο εδώ έχει στηθεί μες στα μνήματα ενός νε-
ταφείου της Πετρούπολης, πολύ πιθανόν εκείνου του ίδιου όπου
τό χρόνια τώρα αναπαύεται. Φυσικά και το διάλεξα για ένα
μόδυνο.

Ήταν λοιπόν ένα *petit-jeu* σαν αυτά που παίζουν τότε στις οικο-
ειακές συντροφίες — ο ίδιος ο Φιόντορ Μιχαήλοβιτς έλεγε πρό-
α ναι σ' αυτά τα παιχνίδια και εκεί, φαίνεται, παίζοντας με
αυτός και γνωστούς-του είχε διαπιστώσει πόσο μπορούσε να του
αριμέφει αυτό το παιχνίδι στα ψυχοερευνητικά πειράματά-του.
κ έργα-του πρώτη φορά σκέφτηκε να το χρησιμοποιήσει όταν ε-
πιαζόταν να ξαναδουλέψει τον «Διπλό Άνθρωπο», έχει κάνει
αικές σημειώσεις, αλλά το έργο δεν το ξαναδούλεψε.

Έτσι η ιδέα πραγματοποιείται στον «Ηλίθιο», στα γενέθλια της
στάσιας Φιλίποβνας, όπου σε μια στιγμή κάποια από τις κυρίες
πεινεί να παίξουν αυτό το παιχνίδι: να πει ο καθένας-τους μία ι-
ρία ομολογώντας την πλέον επάισχυντη πράξη-του — «αλλά
αίς ψευτιές, όμως». Η ιδέα πέφτει κάπως απροσδόκητα. Για λί-
όσο να το συνηθίσουν και να ετοιμαστούν, φτερουγίζει μες στην
ουσα, ο ένας την πετά στον άλλον, και πληθαίνει πίσω-της μια
οδεία επιφωνήματα («Μα, τί λέτε τώρα!», «Είναι δυνατόν;»,
...») και φαίνεται ήδη ότι το παιχνίδι δεν θα έχει επιτυχία,
θα πουν ψευτιές, όπως και γίνεται.

Μα, αυτό το παιχνίδι — λέει ένα από τα πρόσωπα του έργου,
ερντίσενκο, ο μόνος που «έπεσε» και ομολόγησε μια ελεεινή
ξη-του — μια φορά μόνο παίχτηκε στον κόσμο και δε βγήκε τί-
κ».

Έτσι σα να εξαντλήθηκαν τα εγχόσμια όρια κι αυτής της ελπί-
και έπειτα πια από αυτό, ο Ντοστογιέφσκι την μεταθέτει από
κόσμο στον απόκοσμο, στέλνει ένα από τα πρόσωπά-του στο
σταφείο και το πείραμα γίνεται εκεί. «Κύριοι, ελάτε να ξεγυ-
θούμε!» λέει ένας πεθαμένος στους άλλους που πλαγιάζουν ε-
μα, στον ίδιο μαχαλά. «Όλα κάτω, θα μείνουμε τσίτσιδοι!».
εία γίνεται αμέσως δεκτή, οι πεθαμένοι ενθουσιάζονται, θέλουν
να το παίξουν αυτό το παιχνίδι. «Ελάτε, ελάτε να γδυθούμε!»
εκεί ένας στρατηγός, ένας άλλος ανώτερος αξιωματούχος,
ακοσύμβουλος, που ρήμαξε το δημόσιο ταμείο στον απάνω κό-
και τώρα ρωτά να μάθει τι μπορεί να βρει εδώ κάτω που τον
θέσαν από ένα υπουργείο σ' άλλο. Είναι ένας βαρώνος, ο Πι-
Πετρόβιτς Κλινέβιτς (το όνομα Πιοτρ Πετρόβιτς, ο Ντοστο-
αίχι το δίνει στα πολύ πονηρά πνεύματα και αυτός εδώ είχε αρ-
να βρωμά από χει πάνω και εδώ τον έφεραν σε «ερμητικά
πρωμένο φέρετρο» — λέει ο ίδιος ο Κλινέβιτς), είναι μία υψηλή
η Αβντότια Ιβάνοβνα, με κάποια θέση στην αυλή (αυτή είχε
τον Κλινέβιτς όταν ήταν δεκατεσσάρων χρονών θεραπωνάκι

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ήχος

- ΤΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΕΧΟΥΝ ΟΙ ΕΤΟΙΜΕΣ ΚΑΣΕΤΕΣ;

- ΤΗΝ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΘΑ ΒΡΕΙΤΕ ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΤΕΣΤ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΣΤΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ.

- ΤΙ ΑΚΡΙΒΩΣ ΚΑΝΟΥΝ ΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΚΟΥΜΠΙΑ ΣΤΟ ΣΤΕΡΕΟΦΩΝΙΚΟ ΜΑΣ ΣΥΣΤΗΜΑ;

ΚΑΙ ΑΚΟΜΗ:

- ΟΛΟΙ ΜΟΥ ΛΕΓΚΟΥΝ ΤΡΑΓΟΥΝΤΑ ΤΣ' ΕΜΕΝΑ ΝΤΕΝ ΜΟΥ ΓΚΟΥΑΙΝΕΙ ΑΤΣΕ ΚΑΡΝΤΙΑ.

Δύο συνεργάτες του περιοδικού ταξίδεψαν, πήραν φωτογραφίες και ήχογράφησαν τη μουσική που χάνεται στα ελληνόφωνα χωριά της Κάτω Ιταλίας.

Διαβάστε τις εντυπώσεις και τις σκέψεις τους από το ταξίδι αυτό.

- ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΡΟΚ

Δύο από τους πιο γνωστούς μουσικούς της Ροκ θίγουν σοβαρά θέματα της Ελληνικής Ζωής και της μουσικής ταυτόχρονα.

- ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΞΕΝΩΝ ΔΙΣΚΩΝ, ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΩΝ ΕΚΠΟΜΠΩΝ, ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΑΥΛΙΩΝ.

Εκτός όμως από όλα αυτά υπάρχει μια όχτασέλιδη εφημερίδα με θέματα όπως:

- Η ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ ΛΕΝΟΝ ΕΓΙΝΕ ΑΠΟ ΑΝΘΡΩΠΟ-ΡΟΜΠΟΤ;

- ΑΥΓΑ ΚΑΙ ΝΤΟΜΑΤΕΣ ΣΤΗΝ ΟΠΕΡΑ ΤΗΣ ΖΥΡΙΧΗΣ.

- ΤΖΟ ΣΤΡΑΜΕΡ: ΟΤΑΝ ΕΧΕΙΣ ΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΔΕΝ ΓΡΑΦΕΙΣ ΣΥΝΘΗΜΑΤΑ.

- ΜΟΥΣΙΚΑ ΝΕΑ.

ΕΝΑ ΤΕΥΧΟΣ ΠΟΥ ΑΞΙΖΕΙ ΓΙΑ ΠΟΛΛΑ

στην ακολουθία της αυλής), είναι η Κατίς, μία δεκαπέντε χρονών μικρούλα και ξανθούλα, γνωστή στον Κλινέβιτς από την προϋπηρεσία-της απάνω... Όλοι είναι πρόθυμοι για το παιχνίδι. «Εγώ εκεί απάνω όσο νά'ναι ντρεπόμουν κι ας λέει ο Κλινέβιτς, διατείνεται η Αβντότια Ιβάνοβνα. Εδώ όμως θέλω, μα τόσο το θέλω, να μην ντρεπόμαστε τίποτα!... Μη χασομεράμε, ελάτε ν' αρχίσουμε να μην ντρεπόμαστε...».

Σ' αυτό το φρικαλέο πείραμα έφτασε ο Ντοστογιέφσκι με μια σειρά σκέψεις, περίπου έτσι: στη ζωή είναι αδύνατο να μην πει ψέματα ο άνθρωπος, «ζωή και ψέμα είναι συνώνυμα», έπειτα πάλι από τη ζωή κανείς δεν ξέρει τί γίνεται, «δε γύρισε κανείς αποκεί». Μα ας δούμε: μήπως μεταξύ ζωής και μη ζωής μεσολαβεί ένας πολύ μικρός έστω χώρος όπου ο άνθρωπος, απαλλαγμένος από τους πειρασμούς, τους καταναγκασμούς, τις συνήθειες εδώ του κόσμου, μπορεί να τα ξαναβρεί αυτά που έχασε σε μια τελευταία έστω αναλαμπή προτού τα χάσει για πάντα, αν πράγματι χανόμαστε για πάντα;

Τότε ακόμα που ήταν στην ακμή-τους τα πρώτα διαβάσματα, είχε διαβάσει ένα σημείωμα (το έχουν εντοπίσει σε περιοδικό του 1833): «Η συνέχιση της ζωής μετά τον αποκεφαλισμό». Η ιδέα αυτή ριζοβόλησε στις παραστάσεις-του. Την βρίσκουμε σ' ένα από τα πρώτα-του διηγήματα, τον «Κύριο Προχάρτσιν», και μετά στον «Ηλίθιο». Ο πρίγκιπας Μίσκιν — έχουν μεσολαβήσει και οι εμπειρίες του ίδιου του Ντοστογιέφσκι μπροστά στο ικρίωμα τον Δεκέμβριο του 1849 — δίνει ένα δευτερόλεπτο ζωή στο κομένο κεφάλι και εκφράζει το φόβο: «Και για φανταστείτε να ήταν πέντε δευτερόλεπτα!»

Ας πούμε, λοιπόν, ότι μέσα από αυτά τα πέντε δευτερόλεπτα, ανοίγει ο Ντοστογιέφσκι έναν περιέργο χώρο μεταξύ ζωής και μη ζωής για το πείραμά-του με το *petit-jeu* των πεθαμένων στο νεκροταφείο της Πετρούπολης, το καλοκαίρι του 1873, παραχωρώντας στους παίκτες ένα τελείως ελεύθερο από τις δεσμεύσεις της γής διάστημα ενός-δυό, ακόμα και τριών μηνών «να συνέλθουν και να ντραπούν», προτού περάσουν οριστικά στη μη ζωή, στο άγνω-

στο των αγνώστων, τους δίνει δηλαδή μια τελευταία ελπίδα, μια «ανώτερη φάση συνείδησης». Αυτές είναι οι προθέσεις. Αλλά ο Πιοτρ Πετρόβιτς, ο πρώτος που καταλαβαίνει και δέχεται τους όρους του παιχνιδιού, σκέφτεται αλλιώς: «αφού μας δίνεται καιδώ μέσα η ευκαιρία — πολύ περισσότερο που δεν πρόκειται να μας καταλογιστούν όσα θα κάνουμε εδώ τώρα — ας πάρουμε κι απ' αυτή την ανέλπιστα τριμηνία μας στα μνήματα ό,τι γίνεται, ό,τι μπορούμε. Μα πρέπει, διάβολε, κάτι ν' αξίζουν και τα μνήματα, εμπρός λοιπόν... Θα πούμε όξω φωνή τις ιστορίες-μας χωρίς καμία ντροπή, αρχίζω εγώ πρώτος. Εγώ, ξέρετε, ανήκω στα σαρκούβρα, και όλα αυτά εκεί απάνω μας τα κρατούσαν δεμένα με σάπια σπαγγάκια. Κάτω λοιπόν τα σπαγγάκια κι ας το γλεντήσουμε αυτό το διμνηνο ως την πιο Μεγάλη Ξετσιπωσιά! Βγάλτε-τα όλα, όλοι γυμνοί!» «Γυμνοί, γυμνοί!», φωνάζουν κι οι άλλοι μ' όλη τους τη φωνή, οι τάφοι παίρνουν φωτιά και με συμποσίαρχο τον Πιοτρ Πετρόβιτς φουντώνει μες στα μνήματα τριχούβερτη αποθέωση μιας εντελώς ρωσικής, του καιρού εκείνου, ακολουσίας. «Τα ίδια, λοιπόν, κι εδώ!», μονολογεί ο ζωντανός — που είναι απάνω και ακούει —. «Όργιο κι εδώ μέσα, όργια κι αυτή τη στιγμή μιας ύστατης απαντοχής, οργιάζουν κι αυτές οι νερούλιασμένες σάρκες, τούτα τα κουφάρια, μα κανείς-τους να μη λυπηθεί κι αυτήν ακόμα την τελευταία αναλαμπή της συνείδησής-τους! Τους τις πρόσφεραν χάρη αυτές τις στιγμές, ένα ανέλπιστο δώρο — και αυτοί...».

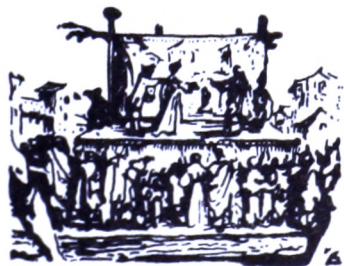
Έτσι τελειώνει το πείραμα, όπως σβήνουν συνήθως στις ιστορίες με λίγα αποσιωπητικά οι αναστεναγμοί κι οι απογοητεύσεις...

Με τον θάνατο του Ντοστογιέφσκι η παράξενη αυτή ιστορία έμεινε σκεπασμένη μες στο Ημερολόγιο-του και κάτω από τα μεγάλα-του βιβλία, πολύ λίγο από όσα έχω υπόψη μου διαβάστηκε και μεταφράστηκε, όσοι πλησίαζαν άκουγαν αυτές τις φωνές εκεί κάτω, κι αμέσως κλείναν, μερικοί του αρνήθηκαν κάθε σοβαρή αξία, αλλά μετά, τώρα μάλιστα με την τόση δημοτικότητα του Ντοστογιέφσκι πάει να γενικευτεί η γνώμη πως είναι κι αυτό το έργο-του, που έθιξα στους πιο απαλούς-του τόνους, ένα από τα αριστουργήματά-του

ΚΕΔΡΟΣ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΠΑΝΟΣ Κ. ΘΑΣΙΤΗΣ

“ΕΛΕΕΙΝΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ...”

ΚΕΔΡΟΣ 1980

ΠΑΝΟΣ ΘΑΣΙΤΗΣ
“ΕΛΕΕΙΝΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ...”

ΖΕΦΗΣ ΔΑΡΑΚΗ

τά άοριστα
γεγονότα

ΚΕΔΡΟΣ

ΖΕΦΗ ΔΑΡΑΚΗ
ΤΑ ΑΟΡΙΣΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΓΙΩΡΓΗΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΣΑΚΙ

ΚΕΔΡΟΣ
ΑΘΗΝΑ, 1980

ΓΙΩΡΓΗΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΤΟ ΣΑΚΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 6 (Πάροδος 'Ακαδημίας) Τηλ. 3615783

ΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

α «σκυλάδικα» των πρωϊνών ωρών

Υπάρχει το «νόμιμο», το «επίσημο», το «θέσμιο», και, π α λ λ η λ α, το «ανεπίσημο», το «αθέσμιτο», το «μή» νόμιμο, υ, ωστόσο, είναι κ α ι νόμιμο κ α ι θέσμιο στη λογική-του, ις και λειτουργεί σ υ μ π λ η ρ ω μ α τ ι κ ά προς το, τυπικά, σημο και έχει δικό-του λόγο ύπαρξης. Το ζεύγος «νόμιμο»/«μή»-νόμιμο είναι συστατικό χαρακτηριστικό του ελληνικού πολιτικού και πολιτισμικού βίου-μας και εκφρά- απόπειρες και ιδιαίτερους τρόπους νομιμοποίησης και ιστο- της δικαιώσης της κρατούσας (κοινωνικής) τάξης πραγμά- ν' νομιμοποίηση και δικαίωση έωλη, ωστόσο, αφού ποτέ δε μιουργεί αίσθημα δικαίου για τις ενέργειες και αποφάσεις ν «ιθυνόντων» (ή κι αν δημιουργεί, δεν είναι παρά γι αυτούς) είναι «εντός των τειχών»).

γιατί όλα αυτά; Η αφορμή είναι απλή: μας έχει «διά νόμου- σημα» α π α γ ο ρ ε υ θ ε ι — και μάλιστα για γενικότερους ους κοινωνικού συμφέροντος - ή πέραν της 2ας πρωϊνής σκέδαση, ή παραμονή σε κάθε είδους «ξενυχτάδικα». Αυ- , λοιπόν, είναι ο νόμος. Όμως στην Ελλάδα «ο νόμος έχει εξαιρέσεις-του», που δεν είναι θεσμικές, απρόσωπες και ολογικά ισχύουσες αλλά, πολλές φορές, έχουν ε κ χ ω ρ η- ι σε κ ά π ο ι ο υ ς, είναι άγραφες, προφορικές κι ωστόσο έ- ν ισχύ... νόμου, δημιουργούν δηλαδή, κεκτημένα δικαιώ- α και μη-ανατρέψιμες καταστάσεις: οι εν λόγω εξαιρέσεις ρίζονται σε αμοιβαία, όσο και χυδαία, επωφελείς σχέσεις ήφερόντων.

Η ιδιοκτήτες κάποιων «σκυλάδικων», λοιπόν, στην Πέτρου αλλη μ π ο ρ ο ύ ν και λειτουργούν τα κέντρα-τους (που είναι ες τεράστιος στεγασμένος χώρος, κάτι σαν τεράστια αποθή- ή σταύλος, σα να λέμε) μετά τις 2, μέχρι το πρωί. Αυτά τα ολάδικα είναι δύο — αυτά τουλάχιστον ξέρουμε — ανήκουν ατά αδέρφια Κρητικούς, που... τυχαίνει να είναι πρωτοπαλ- αρα ή, αλλιώς μ π ρ ά β ο ι του Μητσοτάκη κλπ....

Μιστεύουμε ότι τα «μαγαζιά» αυτά είναι παράνομα, μόνο ν περίπτωση που θα δεχτούμε (κι εμείς το δεχόμαστε) το άνομο και αήθες των σχέσεων στις οποίες στηρίζεται η ουργία-τους, ή τις αντιφάσεις αυτών των σχέσεων: οι κτήτες-τους έχουν συγκεκριμένο ρόλο («απθδεκτό» μάλι- ...) στο σύστημα των πελατειακών σχέσεων του κ. Υπουρ- των Εξωτερικών — πράγμα καθόλου άσχετο με το θέμα- — ενώ το ίδιο το ωράριο λειτουργίας των «μαγαζιών»-τους ουργεί σαν ασφαλιστική δικλείδα (εκτονώνεται, δηλαδή, η υμία διασκέδασης κάποιων εκατοντάδων ξενύχτηδων, τών ή όχι...) στις, κατά τα άλλα, άκαμπτες διατάξεις του γορευτικού νόμου.

αι μία παρατήρηση: το «100» που στάθμευε έξω από το ένα τα σκυλάδικα αυτά τι ρόλο επιτελούσε; Ρωτάμε πρώτα απ' ους αυτούς που ήταν μέσα.

Αγάς στην Ευρώπη

ώ, «καθ' άπασαν την Επι- εια» πανηγυριζέτο ο βια- ός εξευρωπαϊσμός-μας, Πύργο της Ηλείας αναθεω- από τον εκεί αντιστασιακό- αλιά (από το 1851) απόφα- ου Εφετείου Ναυπλίου, που ώριζε σα δημόσιο το δάσος ρυλίου. Και αναγνώρισε σαν υς μιας τεράστιας έκτασης τσιφλικάδες Ζωριόπου- που ισχυρίζονται θρασυτά- ... αγόρασαν το κτήμα από ον Τούρκο αγά, την ώρα τελευταίος εγκατέλειπε την

Ελλάδα. Έτσι, οι θρασείς κατα- πατητές έσπευσαν με κάθε άνεση πια, να περιφράξουν τη δασώδη έκταση, περιλαμβάνοντας κι ένα σημαντικό τμήμα του αιγιαλού, καθώς και μέρος μιας αποξηρα- μένης, με χρήματα του δημόσιου, λίμνης. Διαμαρτύρεται η γειτονι- κή κοινότητα Κάτω Σαμικού, γατι δε μπορούν να επικοινωνή- σουν με τη θάλασσα, διαμαρτύ- ρονται οι τοπικές αρχές και η ε- φημερίδα του Πύργου «Ευθύνη». Χωρίς αποτέλεσμα. Στην Ελλά- δα της ΕΟΚ αναβιώνουν τα τσι- φλίκια της Οθωμανικής αυτο- κρατορίας.

ειδήσεις

● Κυκλοφόρησε το τρίτο τεύχος του περιοδικού «Φαιαδέρων» που εκδίδεται στη Θεσσαλονίκη από φοιτητές της Φιλοσοφικής Σχολής. Το τεύχος αυτό περιλαμβάνει μια συνέντευξη με τον Κορνήλιο Καστοριάδη, μια εκτενή ανάλυση για το βιβλίο του Δ. Δημητριάδη «Πεθαίνω σα χώρα» και ένα κείμενο του περουβιανού αγιορείτη μοναχού Συμεών Γρηγοριάτη με θέμα την ελληνορθόδοξη παράδοση στην εποχή-μας.

● Ο Δήμος Λαυρεωτικής έχει ένα πνευματικό κέντρο με έντονη δράση και ποικίλες δραστηριότητες. Ανάμεσα σ' αυτές η δημιουργία μιας θεατρικής ομάδας, που ανέβασε πέρσι την «Αυλή των Θαυμάτων» του Ιάκωβου Καμπανέλλη και φέτος «Τα δημιουργημένα συμφέροντα» του Υάκινθου Μπεναβέντε, σε σκηνοθεσία Νίκου Αρμάου. Και κάτι ασυνήθιστο: στο έργο παίζει και ο ίδιος ο Δήμαρχος κ. Κώστας Πόγκας το ρόλο... ενός ξενοδόχου.

Σκίτσο της Καλλιόπης Κοπανίτσα, από το πρόγραμμα που φιλοτέχνησε η Μπούλη Θεοφύλακτοπούλου.

Το έργο παίζεται κάθε Σάββατο και Κυριακή στις 8 το βράδυ, στο ισόγειο του Δημαρχείου. Αν θέλετε να πάτε να δείτε αυτή τη θαυμάσια παράσταση, τηλεφωνήστε στο 02.92.25225 για εισιτήρια. Και εύγε στο ρηξικέλευθο Δήμαρχο και τους άξιους συνεργάτες-του, που δημιουργούν πνευματική κίνηση στην παραμερισμένη εργατοϋπολη, χωρίς καμιά κρατική ενίσχυση.

● Στην Αίθουσα Τέχνης Αθηνών άνοιξε τη Δευτέρα έκθεση με τα πρωτότυπα σχέδια, που έγιναν για την εικονογράφηση παιδικών

βιβλίων της Σοφίας Ζαραμπούκα.

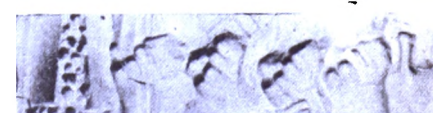
Τα έργα που εκτίθενται είναι από δύο σειρές βιβλίων: ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ για παιδιά και ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ για παιδιά: τα πρώτα, διασκευές πάνω στα έργα του Αριστοφάνη Όρνιθες, Λυσιστράτη, Πλούτος, Βάτραχοι και Ειρήνη, έχουν εκδοθεί και στη Σουηδία, Νορβηγία, Δανία, Αμερική και Ιαπωνία. Η Λυσιστράτη πήρε ήδη το μετάλλιο καλλίτερου ελληνικού βιβλίου στην έκθεση Λειψίας του '78.

● Εγκαινιάστηκε την Πέμπτη στην γκαλερί «Κρεωνίδης», έκθεση ζωγραφικής του Αντώνη Καραγιάννη.

«Ο Αντώνης Καραγιάννης, βασικά αυτοδίδακτος, μοχθεί με συνέπεια, επιμονή και ευσυνειδησία να καταξιώσει τα ανθρώπινα ιδανικά-του σε πλαστικές μορφές που καλούν το θεατή σε μυστικό διάλογο», σημειώνει ο Κώστας Κουλουφάκος.

● Το κόσμημα που μπήκε στο άρθρο του Ξ. Α. Κοκόλη «Αντιστασιακή ποίηση — Πρόσωπο και Προσωπείο»

(τ.169,σελ.37-41), ήταν από μια γλυπτική σύνθεση του Κυριάκου Ρόκκου.

Μια ταινία — και μια συζήτηση που κρατά ένα μήνα...

του Κ. Α. Μανιάτη

Οι τηλεοράσεις όλου του κόσμου προσπαθούν να έχουν όσο γίνεται περισσότερο «ζωντανό» πρόγραμμα. Και με τον όρο «ζωντανό» εννοούν πρόγραμμα που δεν είναι ούτε βίντεο, ούτε φιλμ. Αλλά, πρόγραμμα που βλέπουν οι τηλεθεατές σε απευθείας μετάδοση από το στούντιο. Ο κανόνας μιας σωστής τηλεόρασης είναι να δίνει όσο γίνεται περισσότερο ζωντανό πρόγραμμα και να αποφεύγει την «κονσέρβα». Έτσι, εκτός από τις ειδήσεις, που είναι ζωντανό πρόγραμμα, υπάρχουν μια σειρά συζητήσεις πάνω σε πολιτικά και κοινωνικά θέματα, υπάρχουν ακόμα παιχνίδια, που γίνονται εκείνη τη στιγμή με τη συμμετοχή κόσμου μέσα στο στούντιο, παρουσίαση τραγουδιών, με μεγάλη, μάλιστα, πολλές φορές ορχήστρα. Ακόμη και μονόπρακτα ή μικρής διάρκειας θεατρικά έργα που, τη στιγμή που παίζονται στο στούντιο, συγχρόνως τα εγγράφουν στο βίντεο.

Εμείς και στα δύο-μας κανάλια, έχουμε τις ειδήσεις «ζωντανό» πρόγραμμα, αν μπορούν να θεωρηθούν εντελώς έτσι, και μια όλη και όλη εκπομπή: την εκπομπή «Μια ταινία, μια συζήτηση». Οι ειδήσεις είναι, βέβαια, ζωντανές, αφού διαβάζονται εκείνη τη στιγμή από τους εκφωνητές σε μετάδοση κατευθείαν από το στούντιο, αλλά στην ουσία είναι «κονσέρβες». Και σαν υλικό και κυρίως γιατί είναι μακριά από τα γεγονότα. Τα κινηματογραφικά συνεργεία της τηλεόρασης, που ασχολούνται με την επικαιρότητα, δεν έχουν ούτε ταχύτητα, ούτε πνοή και κυρίως ελευθερία για να καλύψουν ένα γεγονός ή κάτι που γίνεται εκείνη τη στιγμή. Ας είναι το θέμα της ελευθερίας για την κάλυψη των γεγονότων είναι πολιτικό, και έτσι, ανεξάντλητο.

Η εκπομπή, λοιπόν, «Μια ταινία, μια συζήτηση», ξεκίνησε σε αντιγραφή από το γαλλικό πρόγραμμα, το οποίο έχει και αυτό μεγάλη επιτυχία στη Γαλλία και είναι το μακροβιότερο πρόγραμμα της τηλεόρασης. Η φόρμουλα είναι απλή: ένα καλοδιαλεγμένο ντοκυμαντέρ ή μια ταινία, δίνει το έναυσμα για μια ζωντανή συζήτηση από το στούντιο. Η ΕΡΤ, στην πρώτη μεταδικτατορική της φάση, δημιούργησε το πρόγραμμα αυτό με την επίβλεψη

του Ροβήρου Μανθούλη. Ίσως ήταν το πιο πετυχημένο πρόγραμμα του ανήσυχου γενικού αναπληρωτή. Στην αρχή παρουσιάστηκαν, λοιπόν, μερικά θέματα που είχαν και μεγάλη σημασία για ένα πλατύ κοινό και με μια κάποια ελευθερία απόψεων. Η εκπομπή είχε το δικό-της κοινό και σιγά-σιγά είχε κατακτήσει την εμπιστοσύνη των θεατών.

Με την απομάκρυνση του Μανθούλη από την τηλεόραση, η εκπομπή άρχισε να παίρνει την κάτω βόλτα. Όχι γιατί είχαν λείψει οι άνθρωποι που προσπαθούσαν να την κρατήσουν σε κάποιο επίπεδο, αλλά γιατί τα πράγματα είχαν μπει κάτω από έναν ασφυκτικό κλοιό ελέγχου, με αποτέλεσμα τα θέματα να γίνονται όλο και πιο ανώδυνα και οι άνθρωποι που έπαιρναν μέρος να είναι αυστηρά ελεγχόμενοι. Και όταν λέμε ελεγχόμενοι, δεν εννοούμε λογοκρινόμενοι για ό,τι έλεγαν. Αυτό ήταν αδύνατο να γίνει, αφού η εκπομπή ήταν ζωντανή, αλλά ήταν άνθρωποι της κυβερνητικής εγκρίσεως και εμπιστοσύνης και, επομένως, με γνωστές απόψεις. Τα πράγματα έγιναν πολύ χειρότερα για την εκπομπή, με την απομάκρυνση του Λάμψα και την είσοδο στην παραγωγή με «βέτο» της κ. Μαβίλη. Η τότε παραγωγός της εκπομπής κ. Γκούμα απομακρύνθηκε με έναν εύσχημο

τρόπο, καθώς και όλοι οι συνεργάτες-της.

Έτσι, η εκπομπή, γυμνή από συνεργάτες και από κάθε ελευθερία, παραδόθηκε στην καινούρια παραγωγό-της, την κ. Μωραϊτή, που θα έπρεπε να βγάξει, μόνη σχεδόν, μια δουλειά για τρεις δημοσιογράφους, δύο ερευνητές, μια γραμματέα και ένα σωρό άλλους βοηθούς, που υπήρχαν και δούλευαν με την κ. Γκούμα. Θέλουμε να είμαστε δίκαιοι. Έγιναν πολλές φιλότιμες προσπάθειες. Υπήρξαν και εκπομπές με μεγάλη επιτυχία. Αλλά, ο κόσμος είχε καταλάβει πως η εκπομπή είχε μπει κάτω από αυστηρό έλεγχο και πως, βεβαίως, η κ. Μωραϊτή δε θα ήταν διατεθειμένη να διακινδυνεύσει τη θέση-της για την εκπομπή, ούτε τις σχέσεις-της με κυβερνητικούς παράγοντες. Κάθε φορά που υπήρχε ένα θέμα που ξέφευγε κάπως από τα ειωθότα, γινόταν ως την τελευταία στιγμή παζάρι, ανάμεσα στην τηλεόραση και το υπουργείο Προεδρίας, — δηλαδή το υφυπουργείο Τύπου — αν θα «βγει» ή όχι η εκπομπή. Δε νομίζουμε να υπήρξε άλλη εκπομπή — εκτός από τις ειδήσεις — που να δέχτηκε τόσες παρεμβάσεις από την κυβερνητική κηδεμονία.

Χρειάστηκε να καταλάβει ο Στεφανάκης πως η εκπομπή αυτή μπορούσε να αποβεί και προς όφελος της κυβέρνησης και, ίσως, και να δόθηκε κάποια μεγαλύτερη ανοχή από τον πρωθυπουργό κ. Ράλλη, για να σταθεί και πάλι η εκπομπή καλά στα πόδια-της. Και έτσι όπως έχουν τα πράγματα, δε ζητά κανείς να συζητηθεί για παράδειγμα το θέμα της Αντίστασης από την εκπομπή ή το θέμα της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης, αλλά τουλάχιστον να δίνεται η ελπίδα πως θα δούμε να θίγονται ζητήματα, που έχουν βασανίσει αρκετά την Ελλάδα. Και το κυριότερο: ο κ. Χόνδρος, τώρα πιά, περιβάλλοντας με εμπιστοσύνη την εκπομπή, δίνει εύκολα τη μάχη που χρειάζεται, ώστε να πάρει η εκπομπή «Μια ταινία, μια συζήτηση» τη βαρύτητα που χρειάζεται και να ξαναβρεί το κοινό-της.

Η τελευταία εκπομπή για την προίκα, είναι για μας το πρώτο βήμα. Η ταινία μικρού μήκους του Δημήτρη Κολλάτου «Ελιές», ανεξάρτητα από τις όποιες αντιρρήσεις μπορεί να έχει κανείς για το περιεχόμενό-της, ήταν μια σωστή αρχή για να δοθεί στην εκπομπή μια κάποια ελευθερία. Και τούτο, γιατί η ταινία αυτή επί 17 χρόνια ήταν απαγορευμένη α-

πό τη λογοκρισία, για να παιχτεί στους κινηματογράφους. Δεν υπάρχει ηλιθιότερη απόφαση, από το να κρίνουν για το κοινό άλλοι. Και στην περίπτωση της λογοκρισίας των ταινιών, μοιάζει να θέλει το κράτος να προστατέψει το κοινό από τη βλάβη που μπορεί να του προκαλέσει μια καλλιτεχνική δημιουργία!! Στην περίπτωση των «Ελιών», το πράγμα είναι πολύ τραβηγμένο. Και νά, γιατί: το θέμα της ταινίας, βγαλμένο από τις εφημερίδες της εποχής εκείνης, δε θα έκανε καμία εντύπωση, αν είχε παιχτεί στον καιρό-της. Δεν θα είχε θίξει κανένα, αφού ακριβώς λίγους μήνες πριν, είχε απασχολήσει τον ημερήσιο Τύπο και τις δικαστικές αρχές. Σήμερα, μετά από 17 χρόνια, επεμβαίνουν και πάλι διάφοροι «προοδευτικοί», με μια εκστρατεία, που, ομοιά-της δεν έχει ξαναγίνει, για να αποδείξουν πως η ταινία προκαλεί το λαϊκό αισθήμα της Κρήτης. Και είναι οστείο να διαβάσει κανείς σε μια εφημερίδα, συστηματικά κάθε μέρα, τηλεγραφήματα διαμαρτυρίας όλων των συλλόγων του νησιού για το φιλμ. Μοιάζουν πολύ με κάτι άλλα τηλεγραφήματα συμπαραστάσεως περασμένων χρόνων και, βέβαια, όλη αυτή η ατμόσφαιρα διόλου δεν ωφελεί την Κρήτη.

Γιατί κανείς δε φαντάστηκε ειδικά η Κρήτη έπρεπε να θιγεί. Καλύτερα θα ήταν να είχε θιγεί, με την απαράδεκτη κατάσταση που διακινδυνεύεται ως τις μέρες-μας για την προίκα, ολόκληρη η Ελλάδα. Γιατί το παζάρι για την προίκα δεν είναι «θλιβερό προνόμιο» των Κρητικών, αλλά είναι βαριά κληρονομιά γενεών, που τρέμει για τη μικρή ιδιοκτησία, για «το χωραφάκι». Η Κρήτη, άλλωστε, όπως είπε και ο Γαζής, έχει τα λιγότερα προνόμια σύμφωνα απ' όλη την Ελλάδα. Τώρα, αν ο τρόπος που διαλέχτηκε για να δοθεί το θέμα, αν τα εφραστικά μέσα του σκηνοθέτη σαν εκείνα που έπρεπε, για να δώσουν ένα τέτοιο πρόβλημα, να είναι ένα άλλο κεφάλαιο κριτικής ο Κολλάτος, ως τώρα, διαλέγει θέματα που δημιουργούν ένα κρυβό, ίσως όχι πάντα ανάλογο, την καλλιτεχνική-τους αξία.

Η ταινία «Ελιές» ήταν μάλλον μια καλή αφορμή για την εκπομπή «Μια ταινία, μια συζήτηση». Και μια, που για πρώτη φορά η ΕΡΤ τολμούσε να κάνει ένα τέτοιο βήμα, θα έπρεπε να της εμπαρασταθούν όλες οι δυνάμεις του τόπου. Μόνο έτσι οπλίζονται και εκείνοι, που θέλουν να

MAMOUO
COMIX
κάθε μήνα

ρουσιάζουν μια πιο ανεξάρτητη δουλειά, για να συνεχίσουν τον αγώνα. Και μόνο με την ελπίδα πως η ΕΡΤ θα τολμήσει και πάλι να θίξει θέμα, που αγγίζει ένα μεγάλο κομμάτι του ελληνικού λαού, αξίζει κανείς να δεχτεί ακόμη και τις «Ελιές» του Κολλάτου, σαν έναυσμα συζήτησης. Η μεγαλύτερη μερίδα του Τύπου στάθηκε δίπλα σε αυτή την προσπάθεια. Θα έπρεπε κανείς κάποτε να ξεχνά τα προσωπικά-του. Αν μια ταινία καλή ή κακή είναι «κομμένη» για 17 χρόνια, είναι πράξη γενναία — θα έπρεπε να ήταν πράξη συνηθισμένη, θα έπρεπε η ταινία να μην είχε διόλου αταγορευθεί — να παρουσιαστεί με «πρεμιέρα» από τα κρατικά μέσα ενημέρωσης. Και εδώ φαίνεται πως το δίδυμο Χόνδρου-Στεφανάκη, δούλεψε σωστά και με σύμπνοια.

Το θέμα τελικά, νομίζω, εντοπίζεται εδώ: ο Κολλάτος μας έχει δείξει τι καταφέρνει όλο κιόλας: είτε αδυνατεί να κάνει αναγωγές σε γενικότερες κατηγορίες, είτε, επιδιώκοντας το θόρυβο, προσωποποιεί και εξειδικεύει. Από την άποψη αυτή, η επιλογή ήταν ατυχής. Και αν η ΕΡΤ και η κ. Μωραϊτή νομίζουν ότι έχουν τα κότσια και απλώς αναζητούν ταινίες-αφορμές για συζήτηση, γιατί δε φιλμάρουν και δεν προβάλλουν και τον «Άγιο Πρεβέζη» π.χ., του ίδιου σκηνοθέτη;

Για τη συζήτηση που έγινε και τις αντιδράσεις από παράγοντες για την προβολή της ταινίας, ξέχουμε μόνο κάποιες σπασμωδικές αντιδράσεις του κ. Χαραμή. Και εδώ είναι και το περίεργο. Γιατί ο τρόπος ζωής-του, ως τώρα, δεν είχε δώσει ποτέ υποψίες έτοιμου «συντηρητισμού». Η κινήσή-του να «κόψει» το τρέιλερ της εκπομπής — αν τούτο ληθεύει — ήταν σχεδόν αστεία. Όπως αστεία και η ενημέρωσή του έκανε στον Τσαλδάρη. Φαίνεται πως εκείνος έχει πιο πολύ μυαλό. «Ας αφήσουμε, είπε, μερικά τέτοια θέματα να περνούν, να δείχνουμε πως η τηλεόραση έχει τη δική-της επιλογή».

Εκεί, βέβαια, που μπορεί και να έχει παρατηρήσεις, είναι ο Στεφανάκης μάζεψε όλους τους καθηγητές που ήξερε, για να τους βγάλει στη συζήτηση. Μα δε μαίνεται πως επειδή οι άνθρωποι τόνωσαν και πήραν μια έπαυση, είναι και ενδεδευμένοι συζητητές. Ευτυχώς που η γοητεία του κ. Γαζή και η απαστράπτουσα παρουσία του Βασίλη Φίλια, έσωσαν οποιαδήποτε συζήτη-

ση, οσωνδήποτε καθηγητών με βαρύτιμους τίτλους, συναφή συγγράματα και «προσωπικές απόψεις». Ακόμη και η παρουσία των κυριών θα μπορούσε να είναι πληρέστερη. Αν δεν τολμούσαν να βγάλουν άτομα της αντιπολίτευσης, αφού ξέχασαν τις γυναικείες οργανώσεις, αφού φοβήθηκαν τους συνδέσμους των γυναικών σωματείων, ας έβγαζαν την κ. Ματζουλινού της «Νέας Δημοκρατίας», αφού η τηλεόραση είναι κομματική. Ήξερε καλά το θέμα και ο κ. Σταμάτης, στο πρόσωπό-της, έχει βρει τον ισχυρότερο κομματικό-του αντίπαλο στις τροποποιήσεις που έχει υποβάλει με τον Νουάρο.

Η συζήτηση κρατήθηκε σε επίπεδο, οι παρατηρήσεις ήταν καταπληκτικές και το ενδιαφέρον του κοινού κρατήθηκε αμείωτο ως το τέλος. Και είναι η πρώτη φορά που η παραγωγός της εκπομπής, κ. Μωραϊτή, κατόρθωσε να περάσει τόσα πολλά ερωτήματα των τηλεθεατών, που έχουν τη δυνατότητα να μετέχουν, μέσω του τηλεφώνου, στην εκπομπή. Ίσως γιατί δε θα υπήρχαν και «δύσκολα» τηλεφωνήματα. Έχουμε γράψει και άλλη φορά για τον Δήμου. Κάποτε με την ειρωνεία-του γίνεται ανυπόφορος, κάποτε με την επίδειξη της «εξυπνάδας»-του γίνεται αντιπαθητικός. Αυτή τη φορά τα κατάφερε καλύτερα.

Και, επιτέλους, αυτό θα έπρεπε να είναι δείγμα εκπομπής «ζωντανής»: είναι σχεδόν πάνω από μήνας, που ο Τύπος ασχολείται ακόμη με το θέμα. Μια ταινία, που προκάλεσε, επιτέλους, μια γενική συζήτηση. Ας τολμήσουν και πάλι οι ιθύνοντες της ΕΡΤ. Μαθαίνουμε πως συζητιούνται να περάσουν σπουδαία θέματα. Ας τολμήσουν. Σε ένα ολόκληρο τηλεοπτικό πρόγραμμα ασφυκτικού ελέγχου, μια τέτοια αναπνοή είναι στην ουσία πράξη κυβερνητική. Ας αφήσουν τον κ. Στεφανάκη και τον κ. Χόνδρο κάποτε-κάποτε, να ασκούν τα καθήκοντά-τους. Και ας αφήσουν και το μόνο ζωντανό πρόγραμμα της ελληνικής τηλεόρασης να έχει ένα μίνιμουμ αξιοπιστίας. Στη δική-τους αξιοπιστία αντανάκλα. Μια φορά, βέβαια, το μήνα θα τρέμει το φυλλοκάρδι-τους. Δύο φορές — όπως ήταν παλιά το πρόγραμμα — δε θα το άντεχαν. Αλλά ας δοκιμάσουν. Στο τέλος, η ελευθερία είναι το ύψιστο αγαθό, που δε μας το παραχωρεί κανείς. Πρέπει να το κατακτήσουμε με αγώνες κάποιας μορφής...

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μιά μικρή δασή μέσα στο τοιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο — Διδασκαλία καί επίδλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι καί μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας καί αγάπης γιά τό παιδί.
- Έλāτε νά γνωριστούμε καί νά συζητήσουμε γιά τό παιδί σας.

Γκόλφω Π. Εύθυμίου
Βαλσαμώνος 4 καί Άσκληπιού τηλ. 6447830 — 3635419.

ΚΕΡΑΜΙΚΑ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

ΣΤΑΧΥ

Ξάνθου 7 Κολωνάκι

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Δημητρίδου Γούναρη 30 Θεσσαλονίκη

P. PYLARINOS

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΠΟΥ ΑΝΟΙΓΕΙ ΝΕΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ

Σās περιμένουμε στό νέο μας κατάστημα, στή Σοφοκλέους 7-9 (άπέναντι από τό Χρηματιστήριο) όπου θά λειτουργεί καί μεγάλη αίθουσα δημοπρασιών γιά κάθε είδους συλλεκτικά αντικείμενα, όπως:

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ - ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΑ
ΠΙΝΑΚΕΣ - ΡΟΛΟΓΙΑ - ΠΟΡΣΕΛΑΝΕΣ κ.ά.

Έπίσης ή αίθουσα προσφέρεται σέ κάθε ένδιαφερόμενο γιά εκθέσεις, δημοπρασίες, γενικές συνελεύσεις, διαλέξεις κλπ.

- **ΥΠΟΓΡΑΜΙΖΕΤΑΙ** ότι ή αίθουσα δημοπρασιών είναι 250 τετρ. μέτρα, μέ κλιματισμό καί ότι κατασκευάστηκε είδικά γιά τούς άναφερόμενους λόγους.

ΑΓΡΑ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΣ

ΓΡΑΠΤΑ

Ἡ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

ΥΨΙΚΑΜΙΝΟΣ

ΕΝΔΟΧΩΡΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΠΑΜΠΛΟ ΠΙΚΑΣΣΟ

ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΚΟΡΙΤΣΑΚΙΑ

Πλατεία Σταδίου 5, Ἀθήνα 501 — τηλ. 728.263

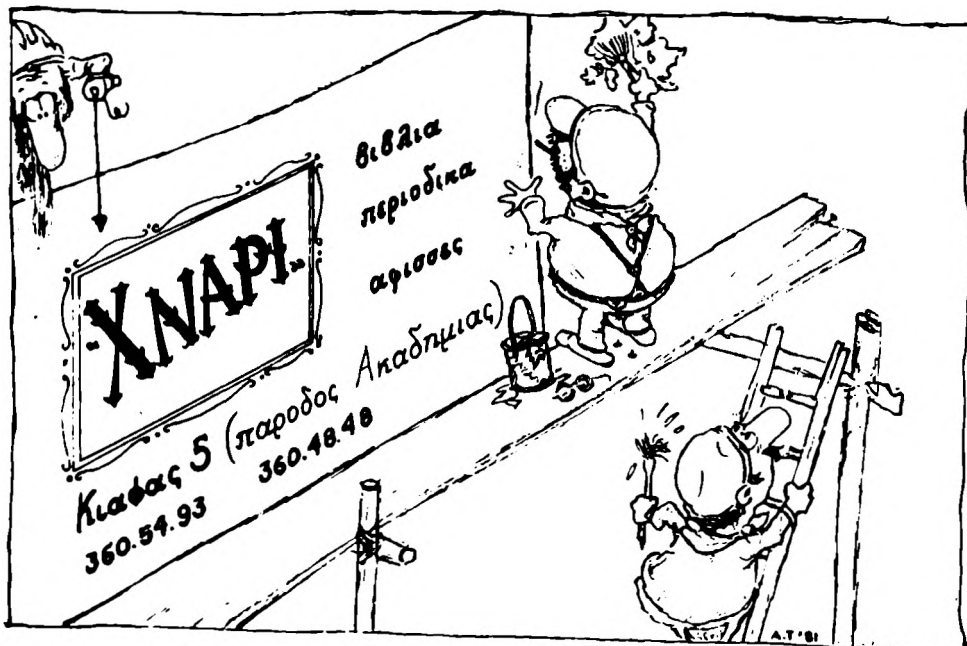
Διανομή στην Ἀθήνα: τηλ. 92.45.392

Παιδότοπος
παιδικός σταθμός
νηπιαγωγείο

Ἕνας χώρος στήν αποκλειστική διάθεση τῶν παιδιῶν. Οἱ ἀνάγκες τοῦ παιδιοῦ γιά ἐπικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, ἀντιμετωπίζονται μέ τήν ἀγάπη, τή ζεστασιά καί μέ ξεχωριστή εὐθύνη ἀπό ἀνθρώπους εἰδικούς.

Ντίνα Καψάλη
Λ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι Τηλ. 68.32.073

ΜΟΥΣΙΚΗ

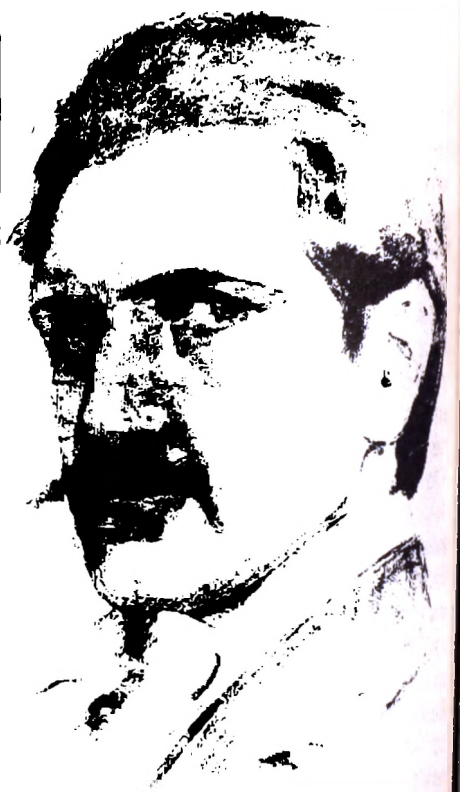
Με αφορμή τις συναυλίες Καλομοίρη...

του Γ. Λεωτσάκου

Μετά την «Εταιρία Φίλων Σκαλκώτα» (ιδρ. 19...) ο αρτισύστατος «Σύλλογος Μανώλη Καλομοίρη» αντιπροσωπεύει μια ακόμη ιδιωτική πρωτοβουλία για τη διάσωση-διάδοση του έργου μιας από τις σημαντικότερες φυσιογνωμίες της έντεχνης μουσικής-μας. Στο ενεργητικό-του έχει ήδη κάμποση σοβαρή δουλειά. Πρώτη επίσημη εμφάνισή-του οι δύο συναυλίες μουσικής δωματίου του Καλομοίρη, στα πλαίσια της «Έκφρασης '80-81». Ελάχιστες εκδηλώσεις φανταζόμαστε άξιες να δικαιώσουν περισσότερο το χειμερινό Φεστιβάλ του υπουργείου Πολιτισμού απ' αυτή την κατακλείδα του μουσικού 1980. Αλλά και ελάχιστες θα μπορούσαν να μας τοποθετήσουν έμμεσα (σαν απήχηση και μέσα από τις όποιες αντιδράσεις προκάλεσαν) ή άμεσα μπροστά σ' ένα τόσο ευρύ φάσμα προβληματισμών. Νά μερικοί απ' αυτούς που τα πράγματα μας υποχρεώνουν να συζητήσουμε εδώ: 1) Ο βαθμός ενημερότητας κάποιων μουσικών παραγόντων γύρω από το έργο του Καλομοίρη (αποδείχτηκε πως το αγνοούσαν!) 2) Η ιστορική σημασία-του στον ελληνικό χώρο. 3) Η όποια απόλυτη μουσική αξία-του 4) Η αξία αυτή σε συνάρτηση με την ιστορική σημασία-του (πού βρισκόταν τότε ιστορικά-πολιτιστικά η Ελλάδα και πού η Δύση), 5) Τα τεράστια προβλήματα ερμηνευτικής που θέτει το πληθωρικό-του ύφος. 6) Το πόσο η μουσική δωματίου-του χρειάζεται ερμηνευτές στρατευμένους «ψυχή τε και σώματι» σ' αυτό το είδος μουσικής κ.ά.

Έτσι είναι λάθος που μόνον άγνοια της ελληνικής ιστορικής πραγματικότητας μπορεί να εξηγήσει (όχι δικαιολογήσει!) το να αξιούμε από τον Καλομοίρη των αρχών του αιώνα να παρακολουθεί ό,τι πρωτοποριακότερο θα χαρακτήριζε αργότερα τη δυτική μουσική. Στην τότε Ευρώπη το Nec plus ultra της πρωτοπορίας, ακόμη και για τους καλλιεργημένους φιλόμουςους, πρέπει να αντιπροσώπευαν ένας Ρίχαρντ Στράους ή ένας Μαξ Ρέγκερ. Μήπως, όμως, κάπου εκεί δεν κινείται αρμονικά και ο Καλομοίρης; Οι Ντεμπυσσύ και Ραβέλ βρίσκονται ακόμη σε πλήρη ακμή, ο Στραβίνσκι δεν είχε δώσει ακόμη την «Ιεροτέλεστια της Άνοιξης», οι Μπάρτοκ και Σαίμπεργκ δεν είχαν καλά - καλά αρχίσει να γράφουν το έργο εκείνο για το οποίο πέρασαν στην ιστορία. Κι επειδή κάπου πετάχτηκε και το όνομα του Αμερικανού πανπειραματιστή, θα λέγαμε, πρωτοπόρου Τσάρλς Άιβς (εντελώς ιδιόζουσας περίπτωσης): ξεχνούμε ότι ακόμη και στις Η.Π.Α. ο Άιβς άρχισε να γίνεται γνωστός μετά το 1940 και ότι σαν πέθανε, το 1954, τα περισσότερα έργα-του ήταν άπαιχτα και ανέκδοτα!

Ας έρθουμε τώρα στην τότε Ελλάδα, μονομερώς μνημένη στη δυτική μουσική: γύρω στα 1910 γνώριζε κυρίως την ιταλική όπερα και, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, λιγότερο την ακαδημαϊκότερη γαλλική μουσική: ελάχιστα τη γερμανική ή ρωσική μουσική. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο Καλομοίρης είναι «καθυστερημένος» (άλλωστε η Εθνική Σχολή εμφανίζεται καθυστερημένα στην Ελλάδα, σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες) αν συγκρίνουμε το «Κουνιέτο με τραγούδι» λ.χ. με... τα «Τρία Κομμάτια για πιάνο», έργο II (1909)

του Σαίμπεργκ. Μένουμε, όμως, έκπληκτοι με την αποκοτιά-του να παρουσιάζει τέτοια έργα στην τότε Ελλάδα, αν τα συγκρίνουμε με τις γνωστότερες προηγούμενες απόπειρες «εθνικής σχολής» με την ήπια, ρωπογραφική χαρτί της Πρώτης Σουίτας (1904) του Λαυράγκα και της «Γιορτής» (περ. 1907) του Λαμπελέτ. Και ασφαλώς είναι αρμονικά πολύ πιο τολμηρός απ' ό,τι ένας Γκλαζουνόφ στις δυο «Εισαγωγές-του πάνω σε 3 ελληνικά θέματα» (1881-4). Το να έχει ένας συνθέτης (και μάλιστα αυτής της παραγωγικότητας) μερικά έργα καλύτερα του εαυτού-του είναι φυσικό κι ανθρώπινο. Όμως το κρίνεται ο Καλομοίρης του «Δαχτυλιδιού της Μάνας» ή του «Βραδυνών θρύλων» (διότι και τέτοιο διέπραξαν μερικοί από άγνοια!) από το «Νυχτιάτικο» στην «Πατινάδα» είναι τόσο άδικο όσο και το να κρίνεται ο Μπετβέν του 15ου Κουαρτέτου από «Μάχη στη Βιτόρια».

Περνούμε στα ερμηνευτικά προβλήματα που μας βοηθούν να καταλάβουμε ακόμη καλύτερα ο δημιουργό. Ένας αριθμός ερμηνευτών επαρκών ή δυνητικά επαρκών, αλλά πάντως ποικίλης υστοχίας κι ένα πιάνο «Στάινουαιη» όχι πρώτης ηχητικής νεότητας αποκάλυψαν πόσο ευαίσθητο ο ερμηνευτικά (παρά την ξωτερική ευρωστία και τραχύτητα-του) είναι αυτό το πληθωριστικό, βαρυφορτωμένο, αλλ' άμεσα κφραστικά και άμεσα αναγνωρίσιμο ύφος. Ύφος που δικαιώνει ως δια μαγείας κι αποκαλύπτει το πώς λειτουργεί ένα συνθετικό ένστικτο πλούσιο και βαθύ, να καταφύγουμε σε μια ηχητικά αθαρή και νοηματικά ξάστερη εκφορά, συνδυάζοντάς-την, όμως, μ' έναν άλλο συντελεστή: να τροφοδοτείται ο μουσικός οργανός στο κύλισμά-του από ένα ψυχικό ρευστό κι από μια «ωστική δύναμη» που διασφαλίζουν το πλήθος των στοιχείων και των υλικών, όχι μόνο την ενότητα-τους, αλλά και την εκφραστική-τους λειτουργία. Λίγο υποτονικότερη (δε λέμε αργότερη!) η αυτή, αποδυναμώνει τη μουσική ύλη. Λίγο ορμητικότερη ή ισχυρικότερη κινδυνεύει να μετρήσει τα υλικά αυτά σε σωρό λικιών που συμπαρασύρονται στο φουσκωμένο χείμαρρο. Ζήμα «υδροδυναμικής», λοιπόν! Διαπιστώσεις αυτές που είχα αρχίσει να κάνουμε ήδη από 1965, με τη μνημειώδη εκτέλεση της «Συμφωνίας της Λεβενίς» από τη Φιλαρμονική του σλο και τη (διδασμένη από την Άλλη Νικολαΐδη) Χορωδία του στίβαλ Αθηνών υπό τη διεύθυνση του Όιβιν Φγέλστατ, επιρώσαν πανηγυρικά οι δύο συλλογίες. Κι ακόμη είδαμε πως το το ψυχικό ρευστό που στον λομοίρη αναβλύζει σχεδόν ακλειστικά όταν έρχεται σ' εφφή με τις ρωμέικες κωδικές-του ρίζες, είναι και η αδιακρότητά-του, που τον ξεριζώνει από τους ρομαντικούς προπάτορες κι από τους μερομαντικούς συγκαρινούς της Ευρώπης.

Σ' δούμε, όμως, και τα έργα τις συναυλίες: από το πρόμμα και των δυο, τα γνωστό-τα, ως σήμερα, έργα ήταν, οι, οι τρεις Μπαλλάντες (1905, 1906) και οι δυο Ραψωδίες (1 κι οι δυο) για πιάνο, καθώς η Σονάτα για βιολί και πιάνο (8). Εκτός από τη 2η Μπαλτα (Άρης Γαρουφαλής) ερμηνήκαν όλα από τη Μαρία Χαιώργου, που έχει υπηρετήσει τιστη και συνέπεια τη δημιουργία της Εθνικής Σχολής. Ός, παρά την ακρίβεια και καθαρότητα της εκφοράς και ανάγνωστης (συγγνώστα κά-αμφίβολης καθαρότητας σματα στην 3η Μπαλλάντα) αν ακριβώς αυτό το ψυχικό τό, η επική πνοή. Τα έργα α-τηκαν σαν άθροισμα φθόγ-

γων. Κι η καθαρότητα της αναγνώσης μπορούσε να κάμει τον ανίδεο ακροατή να καταλογίσει στο... συνθέτη την υποτονία! Η ίδια η πιανίστα έχει παίξει παλιότερα τα έργα αυτά με πολύ περισσότερη ζωντάνια και πειστικότητα! (Σημειώνουμε, ακόμη, ότι η Πρώτη Μπαλλάντα, εμπνευσμένη από τη συλλογή «Les Orientales» του Ουγκώ, δεν έχει τιποτε ελληνικό, ακολουθεί τ' αχνάρια του Λιστ).

Η τόσο ζωτικής σημασίας για την ανάδειξη των έργων πνοή, που έλειπε από τη Χαιρογιώργου, ήταν αρκετά παρούσα το επόμενο βράδυ στις ερμηνείες του Γαρουφαλλή. Παρών σαν επιδραση και ο Λιστ, στην αρχή της 2ης Μπαλλάντας. (Πιανίστας ο ίδιος ο Καλομοίρης αγαπούσε το Λιστ για τις οκτάβες-του, σύμφωνα με προφορική μαρτυρία του Φ. Ανωγειανάκη). Από τ' άλλα έργα το «Νυχτιάτικο» (1906/1908) είναι μια σύνθεση που θυμίζει ρωσικό ρομαντισμό. Ένα θέμα-του θυμίζει έκδηλα το «Χρυσό Πετεινάρκι» του Ρίμσκυ - Κόρσακωφ. Όμως η μεγάλη-του διάρκεια το φέρνει πλησιέστερα στις Ιμπριοπρίους του Σούμπερτ παρά στα «Νυχτερινά» του Φηλντ ή του Σοπέν. Η «Πατινάδα» (1907), παρά τα χρωματικά περάσματα, θυμίζει αόριστα Σούμπερτ. Εντελώς διαφορετικής πνοής, εκφραστικού πλάτους και ωριμότητας, τα «Πρελούδια 1-5» (1939), από τις πιο ενδιαφέρουσες σελίδες της πιανιστικής φιλολογίας-μας. Η καντιλένα με τριμημίτνια αποχτά φτερά στο 1 και στο 3, ενώ το 2, με τη γοητευτική-του πολυαρμονικότητα και το 4 που λες και συμπυκνώνει όλη την Ανατολή (καθαρότατο σε φόρμα!) είναι ακαταμάχητα. Τη Σονάτα για βιολί και πιάνο (1948), από τα πυκνότερα σε μουσική ουσία καλομοιρικά έργα, μας έχουν χαρίσει παλιότερα οι ίδιοι Αποστολίδης και Γαρουφαλής σε εκτέλεση Άξια εγγραφής σε δίσκο. Αυτή τη φορά ήταν έκδηλη η διαφορά εξωτερικής έντασης και θερμοκρασίας ανάμεσα στα δυο όργανα, μ' όλο που δεν έλειψαν οι ωραιές στιγμές (αρχή του β' μέρους).

Και φτάνουμε στα αποκαλυπτικότερα έργα των δυο συναυλιών. Στον κύκλο τραγουδιών «Βραδυνοί Θρύλοι» (1940-41), σε ποίηση Κ. Χατζόπουλου, μας αποκαλύφτηκε ένα αντίστοιχο του «Χειμωνιάτικου Ταξιδιού» στη Νεοελληνική Μουσική. Την υπέροχη λυρική ποίηση ο συνθέτης μεταφράζει σε μελωδία με την πιο άμεση αισθαντικότητα, υπογραμμίζοντας καίριες λέξεις-της με ανιούσες ή κατιούσες κινήσεις, ευστοχα διαλεγμένων διαστημάτων, με στατικότητα κι ιδίως μ' ελληνικότητα μελίσματα: όλ' αυτά πάνω σε μια λιτή πιανιστική συνοδεία, συχνά μ' αιφνιδιαστικές εναλλαγές «πυκνού» και «αραιού», «σκληρών» ή απαλών α-

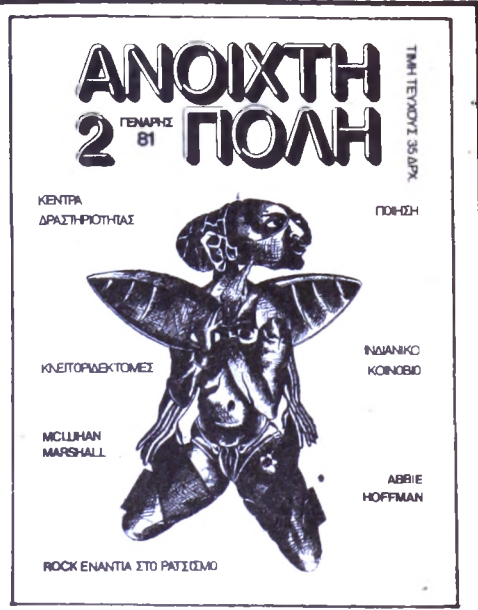
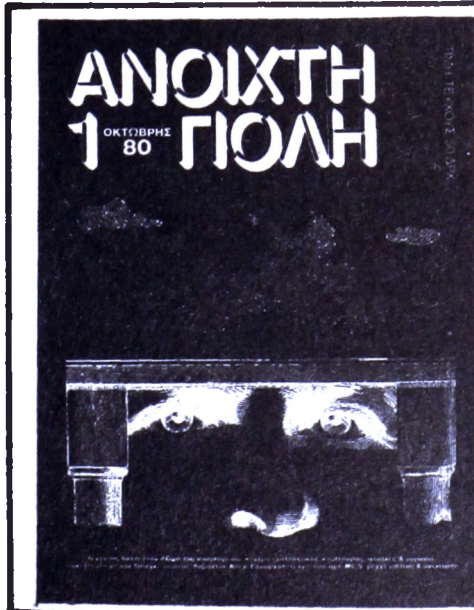
κουσμάτων. Πειθήνια στη συμπορευση-της με τη φωνή της Κικής Μορφονιού, η συνοδεία του Γαρουφαλλή αυτή τη φορά τόνισε λίγο περισσότερο (παρ' ό,τι άλλες φορές σε τραγούδια Καλομοίρη) αυτή τη διαφορά ανάμεσα σε «σκληρά» και απαλά ακούσματα. Γενικά, εκτέλεση που εξυπηρέτησε άνετα την επικοινωνία-μας με τη μουσική και την ποίηση.

Εξ ίσου αποκαλυπτικά και τα δυο μεγάλα έργα μουσικής δωματίου: το λεγόμενο «Κουιντέτο με τραγούδι», έργο 16, (1912), για κουαρτέτο εγχόρδων, πιάνο και μεσόφωνο και το «Τρίο» (1921) υπαινίσσονταν πόσο πλουσιότερη θα ήταν η μουσική δωματίου-μας, αν η οργάνωση της μουσικής-μας ζωής είχε επιτρέψει την ανάπτυξη συγκροτημάτων αποφισωμένων αποκλειστικά στο είδος. Η διαφορά στις εκτελέσεις των δυο έργων δείχνει τι εννοούμε. Στο Κουιντέτο (μ' όλο που στο τρομαχτικό ανέβασμα του α' μέρους διαταράχτηκαν οι αναλογίες δυναμικής ανάμεσα στα κορυφώματα), είχαμε μια ευπρεπείστατη εκφορά από το Ελληνικό Κουαρτέτο, που τόσα του οφείλει η μουσική-μας, τον πιανίστα Άρη Γαρουφαλλή, που είδε τη συμμετοχή-του κάπως σολιστικά και την πάντα επαρκέστατη, «ιση προς εαυτήν» Μορφονιού, ανεπαίσθητα υποτονική στο φινάλε, με τον οίστρο των διστιχών του Σμυρνιού «βιολάρη». Βασικά, είχαμε ένα σχηματισμό από τους καλύτερους-μας αλλ' από μουσικούς που απασχολούνται και αλλού: συμφωνικές ορχήστρες, διδασκαλίες σε ωδεία, κτλ. Ενώ στο «Ελληνικό Τρίο» (ιδρ. 1978; Δόμνα Ευνουχίδου-πιάνο, Γ. Δεμερτζής-βιολί, Β. Φιδετζής-τσέλο), είχαμε τρεις νέους μουσικούς που έχοντας ξεπεράσει προβλήματα τεχνικής, έσμιξαν όχι απλώς για να παρουσιάσουν ένα έργο, αλλά για να προβληματίσουν σε βάθος πάνω στη μουσική δωματίου και στην παρτιτούρα που ερμήνευαν: σε βάθος, αλλά και σε λεπτομέρειες, όπως οι καταλληλότερες για ορισμένα περάσματα δοξαριές, οι διαφορές έμφασης και τεχνικής ανάμεσα σε διάφορα είδη «πιτισκάτο»,

το μικρό και κοφτό «τρέμολο» κτλ.

Έτσι, μας έδωσαν μιαν αξέχαστη, 100% ευρωπαϊκού επιπέδου εκτέλεση, γεμάτη συναρπαστικό σφρίγος, ζωντάνια, υποδειγματική καθαρότητα και πνοή, σωστά διαβάζοντας το «Τρίο» σαν συμφωνικό ύλο πλάτους έργο μουσικής δωματίου, όπου η τρομαχτική (όπως φαίνεται στο χαρτί) πυκνότητα της «μμητικής» αντίστιξης του α' μέρους, συμβιβάζεται πέρα από κάθε προσδοκία με το λαϊκόπνοο θεματικό υλικό και που το Σκέρτσο-του, σε μέτρο 3/8 θυμίζει Μπρούκνερ. Μια εκτέλεση, όπου ο Γ. Δεμερτζής, τον οποίο πρωτογνωρίσαμε πέρσι στη Θεσσαλονίκη σε δεξιοτέχνη, σε πλήρη σύμπνοια με τους συνεργάτες-του, φανέρωσε και μια εξ' ίσου στοιχειακή και βαθιά μουσική ευαισθησία.

Τέλος, λίγα λόγια για το «Κουιντέτο»: γραμμένο το 1912, από ένα νέο, μόλις 29 ετών, οραματιστή, κρατά σήμερα την προσοχή-μας, κυρίως με τα δυο πρώτα μέρη, αντάξια του «Τρίο» και της Σονάτας για βιολί και πιάνο: έξοχα δουλεμένη μορφή σονάτας το πρώτο, σωστό «συμφωνικό ποίημα» για φωνή και όργανα το δεύτερο, πάνω στη «Λήθη» του Μαβίλη, πολύ ελαφρότερα όμως (σύμφωνα με τη γνώμη και του ίδιου του συνθέτη), τα δυο τελευταία: στο τέταρτο είναι ολοφάνερα αδέξια η προσπάθεια του νέου συνθέτη για ένα είδος «θεματικής ανακεφαλαιώσης», με υπομνήσεις του α' και του γ' μέρους. Κι όμως, αν αναλογιστούμε το ιδίωμα της ιταλικής όπερας που κυριαρχούσε στη μουσική-μας το 19ο αιώνα, αν αναλογιστούμε τις πρώτες δημοτικόπνοες ορχηστρικές ακουαρέλλες της δεύτερης γενιάς των Επτανήσιων, το Κουιντέτο του Καλομοίρη, αντιπροσωπεύει μια από τις πρώτες (ίσως την πρώτη!) ιδιαιτέρων μορφολογικών αξιώσεων σελίδες της μουσικής γραμματολογίας-μας. Την ίδια χρονιά ο Βάρβογλης γράφει την «Αγία Βαρβάρα»-του, ενώ η θαυμάσια «Ταφή» του Μητρόπουλου, δε θ' ακολουθήσει παρά ύστερα από τρία χρόνια, το 1915! (Δημοτικό Θέατρο Πειραιά, 17 και 18.12.1980).

ΕΙΚΑΣΤΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

της Ντόρας Ήλιοπούλου - Ρογκάν

Έκθεση Τέρνερ

Πρόκειται για μια παρουσίαση — στην Εθνική Πινακοθήκη — που, οργανωμένη στα πλαίσια πολιτιστικών ανταλλαγών (ειδικότερα η συλλογή κυκλαδικών ειδωλίων του Ν. Γουλανδρή θα εκτεθεί στο Βρετανικό Μουσείο) δεν περιλαμβάνει, βέβαια, τα πιο χαρακτηριστικά έργα του μεγάλου ζωγράφου, που χρημάτισε προφήτης όχι μόνο για τους εμπρεσιονιστές, αλλά και για την αφηρημένη τέχνη. Συγκεκριμένα, συμπεριλαμβάνονται στην έκθεση κάπου 74 έργα, από τα οποία η πλειοψηφία είναι ακουαρέλες και σχέδια, και μόνον έξι είναι λάδια. Βέβαια, ο Τέρνερ διέπρεψε στο χώρο της ακουαρέλας, την οποία μάλιστα αναθεώρησε ριζικά σε ό,τι αφορά τον παράγοντα χρώμα, καθώς και την τεχνική· μάλιστα άρχισε με αυτή τη σταδιοδρομία-του και με αυτήν πρωτοεκφράστηκε αφηρημένα.

Όμως, ακριβώς εδώ, δε βλέπουμε ούτε τα πιο αντιπροσωπευτικά-του λάδια, ούτε και τις πιο αντιπροσωπευτικές-του ακουαρέλες. Και ειδικότερα, πολύ πιο ρηξικέλευθες όψεις της Βενετίας, των ελβετικών λιμνών, των ποταμών της Γαλλίας και της Αγγλίας, του Πέτγουορθ, κ.ά. Τα τέσσερα από τα έξι λάδια ανήκουν στην τελευταία περίοδο του καλλιτέχνη και μας δίνουν μια γεύση από τη σχεδόν ολοκληρωτική αφαίρεση, που πραγματοποίησε τότε, έτσι ώστε πέρα και από αυτήν την ατμόσφαιρα να υποβάλει ακόμα και καταστάσεις συναισθηματικές: κάτι που το είχε ήδη προαναγγείλει με τις πρώιμες ακουαρέλες-του.

Οπωσδήποτε, πάντως, η έκθεση, λόγω ακριβώς της μεγάλης σημασίας για τη γενικότερη εξέλιξη της τέχνης που είχε το έργο αυτού του ιδιοφυούς καλλιτέχνη, πρέπει να γίνει ο κατ'εξοχήν τόπος επίσκεψης, ιδιαίτερα της νεολαίας, με την επιφύλαξη, βέβαια πάντοτε, για όσους πρωτογνωρίζουν εδώ τον Τέρνερ ότι δεν πρόκειται για τα πιο αντιπροσωπευτικά-του έργα.

Έκθεση γραμματοσήμου - Η τέχνη του Π. Γράββαλου

Οργανωμένη από τα Γαλλικά Ταχυδρομεία και τα ΕΛΤΑ η παρουσίαση αυτή, στο Γαλλικό Ινστιτούτο, μας αποκαλύπτει ορισμένα μυστικά της τέχνης του γραμματοσήμου και, ειδικότερα, την προσφορά στο χώρο αυτόν — καθώς και γενικότερα στον τομέα των Γραφικών Τεχνών — του Π. Γράββαλου. Ο τε-

Σχέδιο νέου - υπό εκτύπωση - γραμματοσήμου, για τα ελληνικά προϊόντα στην ΕΟΚ.

λευταίος έχει επανειλημμένα τιμηθεί με διεθνείς διακρίσεις στον τομέα αυτόν, κάτι που τεκμηριώνεται για μια ακόμη φορά, εδώ. Με κάθε φορά και ένα διαφορετικό έναυσμα ή στόχο ο δημιουργός φιλοτεχνεί τη σύνθεσή-του έτσι ώστε να προβληθεί όσο πιο άμεσα, λιτά και υπαινικτικά γίνεται το θέμα. Γιατί, ας μη ξεχνάμε, ότι πρωταρχική δυσκολία, εδώ, στέκει η σμίκρυνση της αρχικής σύνθεσης, έτσι ώστε να «χωρέσει» στην πολύ μικρή επιφάνεια του γραμματοσήμου και, μάλιστα, δίχως να χαθεί τίποτα από τη γενική εντύπωση.

Παράλληλα με τα γραμματόσημα του Γράββαλου, παρουσιάζονται έργα του ίδιου στον τομέα του εξώφυλλου βιβλίων, των εκδόσεων, των μεταλλίων, κ.ά. Συμπεριλαμβάνεται, επίσης, και η πρόσφατη έκδοση «Οπτικόν-περί Ελλάδος νέα φωτοάποψη» με φωτογραφίες Ν. Κοντού, που ο καλλιτέχνης συνέλαβε έτσι ώστε να μας κάνει να δούμε τη χώρα-μας και... αλλιώς. Τέλος βλέπουμε μερικά σχέδια (μολύβι) με τη γνώστή ευχέρεια και τελειότητα του μετιέ.

Ερωτικά σχέδια του Μ. Θεοφυλακτόπουλου

Με μια ορμητικότητα και ένα δυναμισμό ανάλογο μ' εκείνον με τον οποίο είχε αποκρυπτογραφήσει τον ίλιγγο της μοτοσυκλέτας και του αναβάτη-της, ο Θεοφυλακτόπουλος προβάλλει στο έπακρο τον ερωτικό παλμό ανάμεσα στον άνδρα και τη γυναίκα, που τους βλέπουμε να απεικονίζονται ή μάλλον να έχουν συλληφθεί σε λογής - λογής συμπλέγματα. Βλέποντας τα σχέδια αυτά (κάρβουνο) ο θεατής έχει την εντύπωση ότι κάθε σύνθεση υλοποιήθηκε σε μια στιγμή έξαρσης και ότι, ακριβώς για το λόγο αυτό, έ-

Έργα Θανάση Τσίγκου

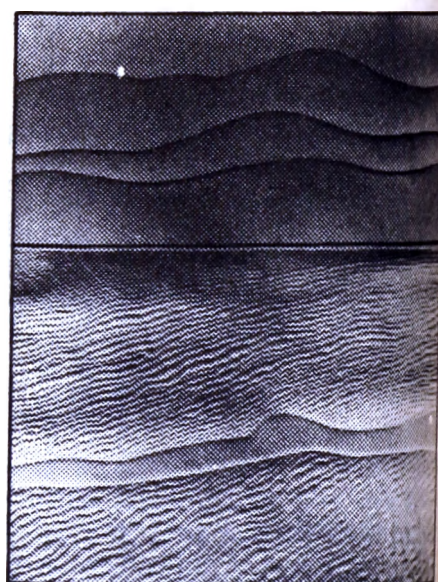
Μια επιλογή από αντιπροσωπευτικά έργα του τραγικού αυτού Έλληνα καλλιτέχνη, στη μνήμη του οποίου οργανώθηκε το φθινόπωρο ειδική παρουσίαση στο κέντρο Πομπιντού στο Παρίσι, μπορούμε να δούμε στη «γκαλερί 3». Επίσης, υπενθυμίζουμε και την έκθεση της Εθνικής Πινακοθήκης (αρχές φθινοπώρου). Βλέπει κανείς εδώ τα γνώριμα λουλούδια πιασμένα μαζί ή ελεύθερα, άλλοτε να θυμίζουν άστρα

και άλλοτε πουλιά, και θά 'λεγε κανείς ιδιαίτερα μελαγχολικά, παρά τις συχνά εκρηκτικές χρωματικές αντιθέσεις. Προβλημένα ή μάλλον πλασμένα με μίαν ύλη ιδιαίτερα πηχτή, τα λουλούδια αυτά είναι ενορχηστρωμένα με ένα ρυθμό, που άλλοτε είναι φρεννήρης και άλλοτε καταλαγιάζει κάπως, για να αποκαλύψουν, όμως, σε όλες τις περιπτώσεις, μίαν ιδιαίτερα ευαίσθητη και νευρική ψυχοσύνθεση του δημιουργού-τους.

χει τόσο γνήσια ενορχηστρωθεί σε αυτήν το συναίσθημα του καλλιτέχνη. Δε βλέπουμε - ειδικότερα - σώματα ή καθορισμένες απόλυτα μορφές, αλλά «νοιώθουμε» στη ζέση-της επάνω την ερωτική σχέση, δίχως παράλληλα, να υπάρχει καμιά διάθεση υποβαθμισμού ή αντιθετα εξιδανικευσης-της. Έτσι, από έργο σε έργο, δεν κουραζόμαστε να βλέπουμε το απομονωμένο, από κάθε ξένο προς αυτό περιβάλλον, ζευγάρι, μια που αντιλαμβανόμαστε κάθε φορά την ύπαρξη μιας γνήσιας, όσο και άμεσης προσφοράς. Η έκθεση πραγματοποιείται στη «Γκαλερί Μέδουσα».

Χαρακτικά της Τ. Νικολαΐδου

Για μίαν ακόμη φορά, εξακριβώνουμε εδώ το πολύ καλό μετιέ και την προσωπική προσφορά της καλλιτέχνης, που στην προκειμένη περίπτωση έχει πλατύνει τους οριζόντες-της χάρη στη νέα υφή — την αναγλυφικότητα — με την οποία προικίζει τη σύνθεσή-της και το ιδιαίτερα έντονο αισθητήριό-της, σε ό,τι αφορά τα χρώματα και, μάλιστα, ακόμη περισσότερο μερικά από

αυτά: π.χ. το πορτοκαλί, που το χειρίζεται σχεδόν αισθησιακά. Στο μεταίχμιο της παραστατικότητας και της αφαίρεσης, τα έργα αυτά μας υποβάλλουν συνειρμούς και συγκρίσεις με εναρκετά πλατύ φάσμα εντυπώσεων και μνημών, επειδή ακριβώς κατορθώνουν και διεγείρουν τη φαντασία-μας με ένα λιτό, αλλά γ' αυτόν ακριβώς το λόγο απεριόριστα υπαινικτικό τρόπο. Έκθεση στη «Γκαλερί Σύγχρονη Χαρακτική».

Κάθε Κυριακή

Εξόρμηση
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Βιβλιο-παρουσίαση

ΝΤΟΡΙΣ ΛΕΣΙΝΓΚ

Το χρυσό σημειωματάριο
Μετάφραση: Τασούλα Καραϊσκάκη

Εκδ: Οδυσσέας, Αθήνα 1980

Το βιβλίο αυτό αποτελεί μια κατάδυση της κεντρικής ηρωίδας Άννας Βούλφ στα κίνητρα που κυριαρχούν στη ζωή-της: πολιτικά, κοινωνικά, ψυχολογικά, σεξουαλικά. Οι ιδέες, οι σκέψεις, τα γεγονότα που κατακλύζουν το βιβλίο ταξινομούνται σε τέσσερα σημειωματάρια, από τα οποία το «χρυσό» αντιπροσωπεύει την πεμπτοσύνη. Είναι μια πλατιά, πανοραμική θεώρηση της ζωής μιας γυναίκας, που συμμετέχει έντονα στην εποχή-μας.

Η ατομική απειλή, οι φυλετικές διακρίσεις, οι αυτοκτονίες, οι συμβιβασμοί, η βιομηχανία της κουλτούρας, οι σχέσεις αντρών με άντρες και γυναικών με γυναίκες, αναλύονται διεξοδικά και με τόλμη.

N. E. ΣΚΙΑΔΑΣ

Αχελώος: το παιδί και το ποτάμι
Εκδ: Γκούτενμπεργκ, Αθήνα, 1980

Ο θεοποιημένος ποταμός Αχελώος διηγείται, σ' ένα παιδί που τον θαυμάζει, την ιστορία-του από τη στιγμή της δημιουργίας-του ως τις μέρες-μας. Γραμμένο σε μια όμορφη γλώσσα, φέρνει τον αναγνώστη στα διαδοχικά στάδια της ζωής, όπως εξελίσσεται μέσα στο μύθο, την παράδοση και την ιστορία.

Το θέμα αυτό είναι εξαιρετικά ευρύ, αλλά ο συγγραφέας το χειρίζεται έτσι, ώστε να γίνεται προσιτό στον κάθε ηλικίας αναγνώστη, εξηγώντας διάφορα σύμβολα της μυθολογίας και κάνοντας φανερή την κρυμμένη αλήθειά τους.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΓΡΗΓΟΡΑΤΟΣ

Συνάντησα το δράκο της ζωής-μου

Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1980

Πρόκειται για ένα θρίλερ της καθημερινής ζωής, με μια αγωνία γνώριμη και γι αυτό, αβάσταχτη.

Σε χώρους και χρόνους από καιρό προσδιορισμένους, με καταστάσεις εξελισσόμενες, που τα αδιέξοδά-τους δεν είναι άλλοθι. Με το κακό πανταχού παρόν, λες και ποτέ μπορούσε να ήταν αλλιώς, όπου οι μορφές και τα σύμβολα παρελαύνουν συνεχώς μονότονα, έτσι που τα μάτια-σου κλείνουν ή, αν μένουν διάπλατα ανοιχτά στο καινούριο, που δεν είναι ένα, αλλά σίγουρα αυτός που οπωσδήποτε το έχεις ζήσει, αν και σύ κι αυτός ποτέ δεν το καταλάβατε.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΜΗΛΙΩΝΗΣ

Δυτική συνοικία

Εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1980

Ο αναγνώστης που έτυχε να διαβάσει τα «Ακροκεραύνια» του Χ. Μηλιώνη θα αναγνωρίσει στη νουβέλα αυτή τη συνέχειά-του.

Κεντρικό πρόσωπο του βιβλίου είναι ένας γιατρός από αγροτική οικογένεια, που με το γάμο-του μεταφυτεύτηκε στις παρυφές του Λυκαβηττού. Η καταγωγή-του δε σημαίνει μονάχα διαφορετική κοινωνική προέλευση, αλλά — μεταξύ άλλων — και διαφορετικό φορτίο εμπειριών.

Η αφήγηση αρχίζει τον καιρό της «χαμένης άνοιξης», πριν από τη δικτατορία, και ξετυλίγεται αντίστροφα, καθώς μια ερωτική ιστορία πυροδοτεί τη μνήμη του ήρωα και αφυπνίζει την προσωπική-του μυθολογία. Η σημασία που μπορεί να έχει η αφύπνιση αυτής της μυθολογίας εξαρτάται βέβαια και από τον αναγνώστη.

ΙΜΠΝ ΧΑΛΝΤΟΥΝ

Προλεγόμενα

Μετάφραση: Δ. Κούρτοβικ

Εκδ: Κάλβος, Αθήνα 1980

Πρόκειται για το απαύγασμα της σκέψης του μεγάλου Άραβα σοφού, που τοποθετείται από τους ειδικούς της ιστορίας της σκέψης δίπλα στον Αριστοτέλη, τον Μακιαβέλι και τον Μαρξ. Ο συγγραφέας αυτός, που ανέπτυξε τη δραστηριότητά-του τον 15ο αιώνα, θεωρείται πατέρας της κοινωνιολογίας και παρουσιάζεται για πρώτη φορά στην ελληνική γλώσσα.

Το βιβλίο αποτελείται από εννέα κεφάλαια, με τα εξής θέματα: 1) Μέθοδος, 2) Γεωγραφία, 3) Οικονομικά, 4) Δημοσιονομία, 5) Πληθυσμός, 6) Κοινωνία και Κράτος, 7) Θρησκεία και Πολιτική, 8) Γνώση και Κοινωνία και 9) Θεωρία του Είναι και της Γνώσης.

ΝΤΙΝΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

Τεσσερις μέρες για το θάνατο του Καραϊσκάκη

Εκδ: «Εξάντας», Αθήνα 1980.

«Θάθελα (...) να μπορούσα να τα διηγηθώ όλ' αυτά, μια μέρα. Όμως σαν έκλεινε τα μάτια και προσπαθούσε να θυμηθεί, δεν έβλεπε τίποτ' άλλο, παρά μια ατέλειωτη σειρά από νεκρούς. Μια σειρά από πτώματα, πεταγμένα ανάκατα το ένα πάνω στ' άλλο, να σχηματίζουν λόφους από φουσκωμένες κοιλίες, πρησμένα γόνατα, ξεσκισμένες σάρκες, λάσπες και αίματα».

Μνήμη που ενοποιεί το ιστορικό γίνεσθαι αυτού του τόπου, ο συγγραφέας καταθέτει όχι μόνο αυτό που έζησε ο ίδιος σε πρώτο πρόσωπο, αλλά κυρίως αυτό που ως υποκείμενο θεωρεί πως είναι η συλλογική εμπειρία του λαού-μας. Στήνει μια τραγωδία για τον Καραϊσκάκη και πάνω-της κεντά τη δική-του προσωπική — μα και συλλογική — τραγωδία. Ένα βιβλίο τολμηρό στη σύλληψή-του, κάπως ίσως αδρανές στη γραφή, αλλά που καταξιώνεται από μία συνείδηση σε εγρήγορση που περιγράφεται και που — ίσως — προτείνεται ως στάση ζωής.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

Πλημμύρα

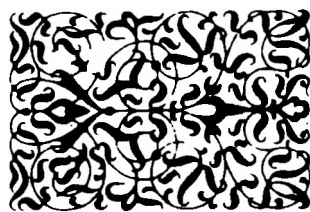
Εκδ.: «Ίκαρος», Αθήνα 1980

Ένα ποιητικό βιβλίο όπως αυτό, που έρχεται ύστερα από είκοσι χρόνια να μας επαναφέρει στη μνήμη την ποιητική παρουσία του Γιάννη Θεοδωράκη, δεν είναι ένα μικρό γεγονός. Αντίθετα, φέρει στην επιφάνεια μια λειτουργία, που φαίνεται τελικά αδιατάρακτη, μέσ' στη χρονική διάρκειά. Είναι ο ποιητής που υπάρχει ανεξάρτητα απ' την εκδοτική-του παρουσία, αυτός που καταγράφει όλα όσα διατρέχουν

**ΤΟ ΠΛΕΧΤΟ ΣΤΗΝ ΠΗΓΗ ΤΟΥ
ΠΛΕΚΤΑ
ΑΝΔΡΙΚΑ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ**

Εὐτυχία Ίγνατιάδου

ΣΤΑΔΙΟΥ 48 (ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ)
ΤΗΛ. 32.11.374

Atlantis

Τά πιο φινά πουκάμισα,
στίς πιο χαμηλές τιμές θά τά βρείτε
στή βιοτεχνία μας.

Ποιότητα καί καλό γούστο.

ΠΑΡΑΣΙΟΥ 41 - 43
ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ
Τηλ. 88.39.323

τους καιρούς-του, όλα όσα διαπερνούν την ύπαρξή-του.

«Εφημερίδες 1957: λόγω οικογενειακών αναγκών/ πωλώ οφθαλμόν/ απολύτου ακριβείας/ τιμή εξόρυξης λογική/ κατόπιν συμφωνίας».

Ο σαρκασμός στερεοποιείται σε λόγο, ο ποιητής απολυτοποιεί την αίσθηση που αποκομίζει από ευρύτερα σύνολα πληροφοριών και αισθημάτων και μας εισάγει άμεσα σ' έναν κόσμο που είναι προσωπικός, όσο προσωπική μπορεί να είναι η ζωή ενός πολίτη, αυτού του κόσμου.

«Ασβεστόλακκος: Αυτή η άνοιξη δεν είναι Θέ-μου/ αυτή η άνοιξη δεν είν' όπως τις άλλες/ έχει ένα μεγάλο ασβεστωμένο μάτι/ κρύα είναι τα χείλη και τρέμει/ Αυτή την άνοιξη θα σε κατενοδώσω / πριν να χωθείς στο υποκατάστημα τραπέζης/ με το λογαριθμικό μηχάνημα να παίζεις/ πληρώνοντας το ασβεστόμα όσο όσο/ Αυτή την άνοιξη ξάπλωσα στην πλατεία/ οι συμπολίτες γύρω-μου γελάνε/ για κακό δεν έχουν υποψία/ στον ασβεστόλακκο απλά μαζί γλιστράμε».

ΜΑΡΩ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Ρευστός καθρέφτης
Αθήνα, 1980

Το ποιητικό αυτό βιβλίο έχει ένα χαρακτήρα που υπερβαίνει τη μορφή «γραφής»-του. Τόσο πολύ σαρκωμένος λόγος, τόση πολλή σαφήνεια γύρω από τον προσωπικό σπαραγμό, τόση οδύνη που δε λογαριάζει τίποτα από προσχήματα ή άλλες επιφυλάξεις, που απομένει κανείς να θαυμάζει τον άθλο της Μ. Οικ. να αποπειραθεί αυτή την περιγραφή.

«Διαιρέσεις με μια μόνο πράξη/ την αδιαίρετη μονάδα-μας/ στα δύο./ Πρόσθετες κι άλλη μια/ αφαιρώντας τη δυνατότητα/ του διάλογου./ Πολλαπλασιαστές τις πιθανότητες/ της έκρηξης/ διαγράφοντας με μια γραμμή/ τα μέχρι τώρα κρατούμενα».

Την ίδια, όμως, στιγμή καταξιώνεται ο ποιητικός λόγος με μια καθαρότητα και διαύγεια, που σπάνια βρίσκουμε σε πρώτο βιβλίο.

«Μπιλιές υδράργυρου σκορπισμένες/ κατρακυλάω κι ενώνομαι/ με τα κομμάτια-μου./ Χτυπάω με δύναμη/ στους αόρατους τοίχους./ Πονάω και γίνομαι/ ρευστός καθρέφτης/ ολοένα μεγαλύτερος./ Μετατρέπω διαρκώς/ το ασαφές σχήμα-μου/ για να εμφανιστώ παγιδεμένη/ σε γυαλιστερή στήλη».

ΝΙΚΟΥ ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Μονόπρακτα

Εκδ. «Δωδώνη», Αθήνα 1980.

Ο Νίκος Ζακόπουλος αρχίζει να γράφει θέατρο το 1965. Το πρώτο-του έργο, ο «Χορός», συμπυκνώνει μια προσωπική βιωματική-του εμπειρία από τις εκτελέσεις του εμφύλιου πολέμου και την προβληματική των δια-

νοουμένων καταδικών. Στη διάρκεια της δικτατορικής επταετίας, τα έργα-του, που έχουν όλα κοινωνικό στόχο, ανεβαίνουν με επιτυχία σε διάφορα θέατρα. Συναντούν όμως πολλές δυσκολίες, ενώ οι επανειλημμένες απαγορεύσεις και παρεμβάσεις έχουν σαν αποτέλεσμα αλλεπάλληλες αλλοιώσεις των κειμένων ή τη ματαίωση των παραστάσεων.

Τα μονόπρακτα αυτά είναι αντιπροσωπευτικά του θεατρικού λόγου του Ν. Ζακόπουλου και εκφράζουν καιρία την φιλοσοφία-του, την οποία ο ίδιος διατυπώνει ως εξής: «το θεατρικό έργο πρέπει να έχει επαφή με τη λογική. Εστω και ελλειπτική. Βέβαια, η τρέχουσα λογική μας έφερε στην τεχνοκρατική δουλειά, την κοινωνία της ευμάρειας, τον ανεγκεφαλικό έρωτα, στον πυρηνικό κίνδυνο, στην αγωνία, στο άγχος».

ΠΑΝΟΥ Β. ΞΕΝΟΥ

Φιλώ -νουβέλα

Αθήνα, 1979

Στο πρώτο βιβλίο-του ο Π. Ξ. επιχειρεί να αποδώσει φωτογραφικά και άμεσα — χρησιμοποιώντας σε μεγάλο βαθμό την «τεχνική» του διαλόγου — μια εικόνα της λαχανιαστής ζωής. Η ηρωίδα-του, σύμβολο και ιδανική μορφή, αποτελεί το στόχο μιας κακόβουλης και επιθετικής επαρχιακής κοινωνίας γίνεται τελικά ο καταλύτης, που φανερώνει την αθλιότητα και την αδιάφορη, απάνθρωπη στάση του περιγυρου.

ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΝΟΥΣΑΚΑ

Αίθουσα

Εκδ. «Κέδρος», Αθήνα 1980

Η Οδύσσεια ενός κρητικού κομμουνιστή «τσαγκάρη, κάλφα, πρώην γιδοβοσκού», στα κρατηρήρια και στις φυλακές της μεταξικής δικτατορίας. Από την Ειδική Ασφάλεια στην Ακροναυπλία, όλη η βαρβαρότητα του ελληνικού προπολεμικού φασισμού, με τις παρεμβάσεις των γνώριμων χαρακτήρων του καταπιεστικού Πάνθεου. Χαφιέδες, βασανιστές, εκβιαστές, παρελαύνουν και προσπαθούν να αποσπάσουν τη «δήλωση μετανοίας», ακρογωνιαίο λίθο της αντιμετώπισης του ανερχόμενου εργατικού κινήματος. Ο ήρωας, όμως, του Μανούσακα διατηρεί μέχρι το τέλος την αγωνιστικότητα-του και συναντά συχνά, ακόμα και στα πιο σκοτεινά σημεία της μεταξικής κρατικής μηχανής, δημοκρατικά στοιχεία, που βρίσκουν τον τρόπο να εκδηλώσουν τον ανθρωπισμό-τους.

ΜΙΧΑΛΗ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΚΗ

Αγίς

Δεύτερη Έκδοση, Αθήνα 1980

Το έργο του παλιού πρόεδρου του Σύνδεσμου Μπέρτραντ Ράσελ, που είναι σήμερα ένας γνωστός δικηγόρος της Αθήνας, εί-

ναι ένα έμμετρο πολιτικό δράμα σε εννέα πράξεις.

Μέσα από τη μορφή του αναμορφωτή βασιλιά της Σπάρτης, ο συγγραφέας διοχετεύει το ανθρωπινό ιδανικό-του για την κοινωνική πρόοδο και την ανθρωπινή αξιοπρέπεια.

Η.Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟ-ΠΟΥΛΟΣ

Η.ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Επιστολαί προς μνηστήν

Εκδ: Γράμματα, Αθήνα 1980

Οι δύο συγγραφείς επιχειρούν την από κοινού παρουσίαση επιστολών, που εγράφησαν το 1926, μέσα από τις οποίες διαγράφονται με ενάργεια τα κοινωνικά ήθη μιας ολόκληρης εποχής.

Οι δύο εραμιστές αποτολμούν ένα είδος φιλολογικού παιχνιδιού γιατί, εκμεταλλευόμενα τη σύμπτωση του μικρού-τους ονόματος, καθώς και των αρχικών των επωνύμων-τους, αφαιρούν το πατρώνυμο και υπογράφουν προλόγους, σχόλια κτλ. με τα κοινά αρχικά. Έτσι ο αναγνώστης καλείται να τους αναγνωρίσει μόνο από το ύφος. Ταυτόχρονα, το βιβλίο αποτελεί μια άσκηση γύρω από την καθαρεύουσα — μία γλώσσα, που αντιμετωπίζεται και από τους δύο συγγραφείς όχι μόνο με νοσταλγία, αλλά και με κάποιον έκδηλο θαυμασμό.

Το βιβλίο είναι πλουσιότατα εικονογραφημένο από τον Αλέκο Φασιανό, ο οποίος δούλεψε με επιτυχία στο κλίμα του όλου παιχνιδιού.

ΤΖΑΚ ΟΥΕΣΤΡΑΠ

Πηγές και παράγοντες της μουσικής

Μετάφραση: Κ. Γριμάλδη

Εκδ. «Δανιά», Αθήνα 1980.

Το βιβλίο αυτό δεν είναι μια ιστορία της μουσικής. Προσπαθεί να θίξει ορισμένα προβλήματα που θα αντιμετωπίσουν οι ιστορικοί και οι σπουδαστές της μουσικής και να δώσει ορισμένες πληροφορίες για τις καταστάσεις που συντέλεσαν ώστε να γεννηθεί η μουσική.

Διαβάζοντας το έργο του Ουέστραπ, ο αναγνώστης καταλαβαίνει πως οι διαφορές ανάμεσα στη μουσική δύο διαδοχικών εποχών δεν είναι απλές. Υπάρχουν διαφορές στην τεχνική, στο περιβάλλον, γιατί η μουσική επηρεάζεται από τους κύκλους προς τους οποίους απευθύνεται. Μπορεί να γράφεται για μια καλλιερημένη αριστοκρατία, για το μεγάλο κοινό των φιλόμουσων ή για ένα στενό κύκλο που τη θαυμάζει. Μολονότι η συγκίνηση που προκαλεί είναι πάντα η ίδια, σε όλες τις εποχές, οι τρόποι με τους οποίους εκφράζεται το συναίσθημα είναι διαφορετικοί. Κατά συνέπεια, όσο κι αν εξακολουθεί να δίνει ευχαρίστηση στους φιλόμους των επόμενων εποχών, ποτέ δε θα σημαίνει ό,τι σημαίνει για εκείνους που την άκουσαν για πρώτη φορά.

ΒΙΒΛΙΑ • ΒΙΒΛΙΑ • ΒΙΒΛΙΑ

Όλων των εκδοτικών οίκων στέλνονται με «αντικαταβολή» στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό. Απαραίτητο στις παραγγελίες-σας να αναφέρεται ο τίτλος του βιβλίου και ο εκδοτικός οίκος. Η τιμή κάθε βιβλίου είναι αυτή που καθορίζουν οι εκδοτικοί οίκοι. Η επιβάρυνση στα έξοδα αποστολής είναι μόνο 65 δραχμ. κατά παραγγελία. Γράψτε-μας ή τηλεφωνήστε-μας.

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΡΒΑΤΗΣ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 8 • ΑΘΗΝΑ 122

ΤΗΛ. 32.29.303 (6-8 μ.μ.)

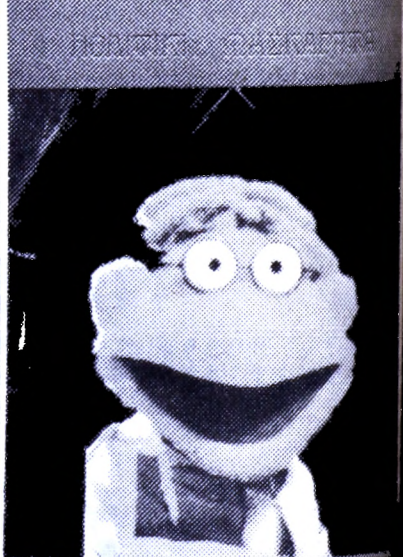
κυκλοφορεί

ΠΑΝΟΥ ΞΕΝΟΥ:
Θαλασσινοί Πυράκανθοι

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΚΩΜΩΔΙΑ

ΜΑΝΩΛΗ ΖΑΠΑΝΗ:
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΑΣΚΑΡΑΤΑ
Κωμωδία

Στο τ. 164 είχαμε δημοσιεύσει κριτική της «Κίνησης Δημοκρατικών Γυναικών» (ΚΔΓ) Θεσσαλονίκης, για το Πρώτο Μεσογειακό Συνέδριο Γυναικών, που γράνωσε η Ένωση Γυναικών, Λάδας» (ΕΓΕ). Επειδή πιστεύουμε ότι τα προβλήματα του γυναικείου κινήματος ενδιαφέρουν όλο και μεγαλύτερο αριθμό αγνωστών-μας, — αμφοτέρων φύλων — δημοσιεύουμε ολόκληρη την εκτεταμένη απάντηση της ΕΓΕ σ' αυτήν την κριτική.

Αγαπητό ΑΝΤΙ,
Όπως είναι γνωστό, το πρώτο μεσογειακό συνέδριο που έγινε στην Αθήνα, στις 10 - 13 Οκτωβρίου 1980, οργανώθηκε με πρωτοβουλία της Ένωσης Γυναικών Λάδας (Ε.Γ.Ε.). Σ' αυτό κλήθηκαν από την Ε.Γ.Ε. και πήραν μέρος και η Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών και η Ομοσπονδία Γυναικών Ελλάδος (Ο.Γ.Ε.). Αυτός έγινε γιατί η Ε.Γ.Ε. πιστεύει ό-
— έτσι όπως είναι οργανωμένο το Γυναικείο Κίνημα στη χώρα —, οι γυναικείες οργανώσεις πρέπει να εκμεταλλεύονται κάθε ευκαιρία συνεργασίας, διαλόγου και καλόπιστης κριτικής μεταξύ τους. Από την άλλη πλευρά, η αφοσίωση από την ΚΔΓ με μια μονοτονία μιας τόσο σημαντικής προσπάθειας, όπως ήταν η ανώση του Α' Μεσογειακού Συνεδρίου Γυναικών, σε προηγούμενο τεύχος του περιοδικού, δυνάμιτιζε τη συνεργασία μεταξύ των γυναικείων οργανώσεων και καλλιεργεί ανταγωνιστικές σχέσεις, πράγμα που είναι εναντίον του πνεύματος της πρακτικής του παγκό-
— ου γυναικείου κινήματος.
— μείς πιστεύουμε ότι το Α' Μεσογειακό Συνέδριο Γυναικών αποτελεί σταθμό στην ιστορία του γυναικείου κινήματος στο Μεσογειακό χώρο. Στο χώρο που αυτή τη στιγμή διακυβεύεται η παγκό-
— α ειρήνη, οι γυναίκες των Μεσογειακών χωρών συγκεντρώθηκαν για να διακηρύξουν την αλληλεγγύη τους στη δημιουργία ενός ενωμένου γυναικείου μετώπου στην Μεσόγειο, για τη διατήρηση της ειρήνης, την κατάρ-
— των διακρίσεων σε βάρος των γυναικών και την κινητοποίηση των γυναικών στον αγώνα για κοινωνική αλλαγή. Επίσης, το Συνέδριο προσέφερε πολλά ούσιμα στοιχεία στην κατανόηση των σχέσεων των γυναικών της Μεσογείου και έθεσε βάσεις για μια μακρόχρονη συνεργασία. Όπως είπε χαρακτηριστικά η αντιπρόεδρος της Μαργαρίτα Παπανδρέου, «το Συνέδριο αυτό άρχισε ένας διάλογος Βορρά-Νότου ανάμεσα στις γυναίκες της Μεσογείου και δημιούργηθηκε ένας μηχανισμός συνέχισής-του».

Όσον αφορά στα συγκεκριμένα σημεία κριτικής της ΚΔΓ, έχουμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

1. Η ΚΔΓ αμφισβήτησε κατ' αρχήν τη σκοπιμότητα ενός Μεσογειακού Συνεδρίου, λόγω έλλειψης κοινού προβληματισμού πάνω στο γυναικείο θέμα των χωρών της Μεσογείου.

Δεν είναι, όμως, αξιοπερίεργο ότι η ΚΔΓ γνωρίζοντας τα θέματα του Συνεδρίου και την όλη προβληματική-του δέχτηκε να πάρει μέρος, και μάλιστα ενεργό, χωρίς καμιά αντιρρηση πριν από το Συνέδριο; Γεννιούνται πολλά ερωτηματικά για την, εκ των υστέρων, κριτική των θεμάτων του Συνεδρίου, απαράδεκτο πράγμα για τη γενική πρακτική συνεδρίων.

Πέρα απ' αυτό, εμείς πιστεύουμε ότι οι ομοιότητες στο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης (με εξαίρεση την Γαλλία και την Ιταλία), η κοινή πολιτιστική κληρονομιά, οι ιδιομορφίες του συγκεκριμένου γεωπολιτικού χώρου και η κρίσιμη θέση της περιοχής για την παγκόσμια ειρήνη, δημιουργούν τη βάση κοινού προβληματισμού. Εξάλλου, στόχοι του Συνεδρίου ήταν: (1) να γίνει φανερό ότι το γυναικείο πρόβλημα αποτελεί μέρος του ευρύτερου μηχανισμού εκμετάλλευσης, που χαρακτηρίζει τη σημερινή παγκόσμια οικονομική τάξη, (2) να συνειδητοποιηθεί ποιούς πραγματικά εξυπηρετεί η διάκριση των φύλων, (3) να εντοπισθούν τα νήματα που κινούν αυτό τον μηχανισμό εκμετάλλευσης και (4) να διακηρύξουν οι γυναίκες της Μεσογείου την αλληλεγγύη-τους στις γυναίκες που αγωνίζονται για την Εθνική-τους απελευθέρωση. Ο όρος εθνική απελευθέρωση λήφθηκε, βέβαια, με την ευρύτερη-του έννοια και όχι μόνο σαν αντίσταση κατά ξένου κατακτητή, αλλά και σαν αντίσταση κατά οποιασδήποτε μορφής ιμπεριαλιστικής εξάρτησης. Έτσι, αν και αναφέρθηκαν από πολλές ομιλήτριες, δε δόθηκε μεγάλη έμφαση στις συγκεκριμένες μορφές καταπίεσης, πάνω στις οποίες στηρίζεται ο μηχανισμός εκμετάλλευσης, που έχει σαν στόχο-του την γυναίκα (πολυγαμία, προίκα, σεξουαλική καταπίεση, κλπ.), που όπως είναι φυσικό διαφέρουν από χώρα σε χώρα, τόσο όσον αφορά το βαθμό, όσο και τη μορφή, ανάλογα με την ιστορία, τις παραδόσεις, τη θρησκεία και την πολιτική εξουσία κάθε τόπου. Ελπίζουμε ότι οι σημαντικές αυτές πλευρές του γυναικείου προβλήματος θα αποτελέσουν αντικείμενο ενός επόμε-

νου Μεσογειακού Συνεδρίου. Θα πρέπει να τονίσουμε ότι συγκλονίζει και εμάς το ίδιο, ο σεξουαλικός ακρωτηριασμός της γυναίκας σ' οποιαδήποτε χώρα και αν γίνεται. Αλλά, όπως αναφέραμε και παραπάνω, δεν ήταν ένα κοινά αποδεκτό θέμα του παρόντος συνεδρίου.

2. Σωστά επεσήμανε η ΚΔΓ, ότι το επίπεδο ανάπτυξης του φεμινιστικού κινήματος διαφέρει σημαντικά στις Μεσογειακές χώρες. Ωστόσο, κι αν ακόμα σ' ορισμένες χώρες «ο φεμινισμός είναι έννοια άγνωστη και ανεξερεύνητη», αυτό δεν εμποδίζει τις γυναίκες να βιώνουν τις ίδιες διακρίσεις σε βάρος-τους στην οικογένεια, στο σχολείο και στη δουλειά. Από τις πλούσιες σε περιχόμενο εισηγήσεις όλων των χωρών, που αποτελούν πραγματικά ντοκουμέντα για τη θέση της γυναίκας στο μεσογειακό χώρο, φάνηκε καθαρά ότι, παρά τις διαφορές, οι γυναίκες της Μεσογείου αντιμετωπίζουν πολλά κοινά προβλήματα, που μπορούν να λυθούν με κοινούς αγώνες και κινητοποιήσεις. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασε και η σύνδεση του προβλήματος της χειραφέτησης της γυναίκας με τη συμμετοχή-της στους εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες. Όπως χαρακτηριστικά είπε η Κύπρια εκπρόσωπος, «η ανάμιξη των γυναικών στον απελευθερωτικό αγώνα τις βοήθησε να αποκτήσουν ένα είδος ανεξαρτησίας από την οικογένειά-τους. Η πατριαρχική δομή της οικογένειας άρχισε να καταρρέει». Το ίδιο επεσήμανε και η Παλαιστίνη εκπρόσωπος: «η γυναίκα της Παλαιστίνης προετοιμάζεται τόσο θεωρητικά, όσο και πρακτικά, ώστε στην οικοδό-

και η γυναίκα στην οικονομία. Μετά από κάθε εισήγηση ακολουθούσε πλούσιος και εποικοδομητικός διάλογος των συνέδρων, πάνω στην ουσία και στην προβληματική των εισηγήσεων. Για ν' αξιολογηθούν τα πορίσματα αυτού του διαλόγου είχε συσταθεί ειδική επιτροπή, που συνεδρίαζε μετά το κλείσιμο των εργασιών κάθε μέρας του Συνεδρίου και επεξεργαζόταν το τελικό ντοκουμέντο, που έχει δύο σκέλη: Το Σχέδιο Δράσης των γυναικείων οργανώσεων της Μεσογείου για τα επόμενα πέντε χρόνια και τις Πολιτικές Αποφάσεις.

β) Όσον αφορά τις πολιτικές αποφάσεις, το Α' Μεσογειακό Συνέδριο, μεταξύ άλλων, διακήρυξε την πίστη-του σε μια σοσιαλιστική αποστρατικοποιημένη και ελεύθερη Μεσόγειο, και τάχθηκε αλληλέγγυο στους Εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες της Κύπρου, της Παλαιστίνης και του Πολιτισμίου. Όπως είπε η εκπρόσωπος του Πολιτισμίου, το Συνέδριο ήταν «μια αδελφική και πρακτική συνάντηση για να μείνει η Μεσόγειος εστία ειρήνης και ασφάλειας».

Με τις πολιτικές αποφάσεις-του το Συνέδριο διαδήλωσε την πεποίθησή-του ότι η πολιτική δεν είναι αντρική υπόθεση. Όπως χαρακτηριστικά είπε η Γαλλίδα εκπρόσωπος, «οι γυναίκες πρέπει να μάθουν ότι αν δεν απασχοληθούν αυτές με την πολιτική, θα ασχοληθεί η πολιτική μαζί-τους και όχι οπωσδήποτε ευνοϊκά. Πρέπει να μάθουν ότι από αυτό ε-

ΤΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

μηση ενός καινούργιου κράτους να παίξει ισότιμο ρόλο με τον άνδρα, με τον οποίο μοιράστηκε και μοιράζεται τη ζωή στα χαράκωματα».

3. Στο σχόλιο της ΚΔΓ δίνεται η εντύπωση ότι το Α' Μεσογειακό Συνέδριο ελάχιστα προσφέρθηκε για «δημιουργικό γυναικείο διάλογο» και ότι εξυπρέτησε κατά κύριο λόγο «πολιτικούς στόχους, ξένους προς το γυναικείο κίνημα»:

α) Όσον αφορά το πρώτο σημείο, την καλύτερη απάντηση τη δίνει το ίδιο το πρόγραμμα του Συνεδρίου. Επί 4 μέρες, πρωί και απόγευμα, κάθε αντιπροσωπεία έκανε την εισήγησή-της πάνω στα τέσσερα επί μέρους θέματα του συνεδρίου: Η γυναίκα στους απελευθερωτικούς αγώνες, η γυναίκα στην πολιτική και δημόσια ζωή, η γυναίκα στην εκπαίδευση

ξαρτάται η καθημερινή ζωή-τους, είτε πρόκειται για την τιμή του γάλακτος, για την επαγγελματική εκπαίδευση και για το νοίκι, είτε για την μόλυνση του περιβάλλοντος».

Επί πλέον, το Α' Μεσογειακό Συνέδριο Γυναικών, τόνισε ιδιαίτερα την πολιτική διάσταση του γυναικείου προβλήματος και σ' αυτό ξεχωρίζει από άλλα φεμινιστικά συνέδρια. Δεν είναι τυχαίο ότι σ' αυτό κλήθηκαν να πάρουν μέρος όχι μόνο αυτόνομες γυναικείες οργανώσεις αλλά και τα γυναικεία τμήματα των σοσιαλιστικών κομμάτων και των εθνικοαπελευθερωτικών οργανώσεων. Οι γυναίκες της Μεσογείου διακήρυξαν την πίστη-τους, ότι δεν μπορεί να υπάρξει γυναικεία απελευθέρωση χωρίς κοινωνική απελευθέρωση, όπως και δε νοείται κοινωνική απελευθέρωση χωρίς

Θα πρέπει να τονίσουμε ότι διαφωνούμε ριζικά με την άποψη της ΚΔΓ ότι τα πολιτικά, τα οικονομικά, τα στρατιωτικά και τα πολιτιστικά προβλήματα, που αντιμετωπίζει αυτή τη στιγμή ο Μεσογειακός χώρος, είναι ξένα προς το γυναικείο κίνημα. Πιστεύουμε ότι παίζουν καθοριστικό ρόλο για τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία και προδιαγράφουν σε μεγάλο βαθμό τα εμπόδια που έχει να αντιμετωπίσει στην αγωνιστική της πορεία για απελευθέρωση και χειραφέτηση.

Τέλος, σε ό,τι αφορά την «κατηγορία» της ΚΔΓ για αντρική παρουσία στο Συνέδριο, πέρα από τη διαπίστωση πως υπήρχαν μονάχα 3 Λίβυοι, που συνόδευσαν τις συνέδρους της Λιβύης, θα θέλαμε να τονίσουμε πως οι γυναίκες της Μεσογείου αγωνίζονται

Τελειώνοντας, θα θέλαμε να τονίσουμε ότι ο φεμινισμός δεν είναι για μας κάτι αόριστο, εκτός τόπου και χρόνου, γιατί τότε γίνεται μόνο αυτοσκοπός και αυτοκαταστρέφεται, σαν αντικοινωνική αίρεση. Ο φεμινισμός είναι ένα ζωντανό, εν δυνάμει απελευθερωτικό κίνημα του μισού πληθυσμού της γης, που βασιίζεται σε παναθρώπινες αξίες και ιδανικά κι έχει στόχο-του την απελευθέρωση της γυναίκας και του άντρα από τα δεσμά του κυρίαρχου συστήματος. Η συμμετοχή σ' αυτό τον Αγώνα είναι προνόμιο και υποχρέωσή-μας.

Από τον φίλο Αλέξη Αιολίδη — που αυτοπροσδιορίζεται «τριαντατρία χρόνια «στεγασμένος», και — επιτέλους — άστεγος! ΑΣΤΕΓΟΣ!», πήραμε το ακόλουθο γράμμα σχετικά με τη συζήτηση για τη Διεθνή Συνάντηση για τη φύση των Λαϊκών Δημοκρατιών:

Με πολλή προσοχή διάβασα τα τρία γράμματα που δημοσιεύεις στο τεύχος 169 (16.1.81), και πολύ σε παρακαλώ να μου επιτρέψεις μικρή ανάμιξη στα όσα σου γράφουν.

φόβου-του: «δεν πιστεύω να βγά-
λετε και βιβλίο τους λόγους των
φυγάδων»! Γιατί τόσοσ φόβος;
Μήπως και δεν ακουστεί η «άλλη
πλευρά»; Γιατί δηλαδή υποτιμά
τόσο πολύ τη «δουλειά» του «Ρι-
ζοσπάστη», του «Οδηγητή», της
«ΚΟΜΕΠ», κλπ.κλπ.;

Δε μπορώ να φανταστώ ποια αιτία οδηγεί τον κ. Βελόπουλο στην τόσην αντιπάθεια για τους «φυγάδες». Θέμα, φυσικά, προσωπικής εκτίμησης. Πάντως, μπορώ να φανταστώ πως μετά βδελυγμίας θα αποκηρύσσει και όλα τα γραπτά του Μαρξ, που είχε τη δειλία (!) να ξεφύγει από τις αστυνομίες που τον κυνηγούσαν, και διάλεξε τον... ατιμωτικό δρόμο του «φυγά»...

Εκτός, βέβαια, αν ο κ. Βελόπουλος πιστεύει πως άλλο πράγμα μια καπιταλιστική αστυνομία, και άλλο μια «σοσιαλιστική». Οπότε, καλό είναι να του θυμίσω *μόνο*: πως πριν 3 χρόνια επισκέφθηκε τη Γενική Ασφάλεια Αθηνών, σοβιετικός αξιωματικός της Γενικής Ασφάλειας Μόσχας. Για να διδαχτεί, ή να διδάξει! Ποιος ξέρει;

Ο κ. Β. εὐχεται, να είχε καλέσει το ΑΝΤΙ μαρξιστές διανοούμενους «της επίσημης ευρωκομμουνιστικής Αριστεράς». Και αν δεν ήταν της «επίσημης»; Και ποια είναι η «επίσημη Αριστερά»; Και πώς θα ξεχώριζαν οι «επίσημοι» από τους «ανεπίσημους»; Πάντως, όντας Αριστεροί, δηλαδή επαναστάτες, αποκλείεται — θαρρώ — να φορούσαν «ένδυμα επίσημον», ούτε, βέβαια, να ήταν στολισμένοι με 8-10 σειρές παράσημα...

Όσο για το αν οι ομιλητές θα έπρεπε να είναι μαρξιστές διανοούμενοι, έχω να παρατηρήσω πως ο κ. Βελόπουλος μάλλον δεν παρακολούθησε τη Διεθνή Συνάντηση, γιατί αν ήταν παρών, σίγουρα θα καταλάβαινε πως μαρξιστές διανοούμενοι ήταν οι ομιλητές, οι οποίοι, όμως, δεν απάγγελλαν — σαν καλά παιδία του Δημοτικού — στίχους του Μαρξ, αλλά μιλούσαν για τον λενινισμό στην πράξη!

Για να τελειώσω με τον κ. Βολόπουλο: συμφωνώ μαζί-του: οστερα από 60 χρόνια λενινιστικής δικτατορίας, αυτός, πραγματι είναι ο «σοσιαλισμός», τα όποια εγκλημάτά-του (έ, όρδα και «λάθη»!), και άλλος μπορεί να γίνει! Ευχάριστος ο ρομαντισμός των ευρωκομμουνιστών, και ψευδέστατος βεβαίως όσο ούτε οι «ανανεωτές» δεν έχουν το θάρρος να αναγνωρίσουν ποιο «σύστημα» χαντάκωσε τον μαρξισμό!...

Ο κ. Ράπτης, χημικός από
Ρέθυμνο, μέμφεται, «εις πα-
γον», όσους από τους καλε-
σένους του ΑΝΤΙ απουσίασαν
ήδη τους έλλειψε η τόλμη,
«αρρώστησαν ομαδικά». Ας
πάμε σε παλαιότερους χρόνους
και δεν ξέρω ποια η ηλικία του

Στον τόμο αυτό θα βρείτε κείμενα και συνεργασίες των Β. Βασιλικού, Θ. Γκόρπα, Φ. Δ. Δρακονταειδή, Οδ. Ελύτη, Γ. Ιωάννου, Γ. Κατηφόρη, Κ. Κίτσου, Β. Κρεμμυδά, Σπ. Λιναρδάτου, Δ. Ν. Μαρωνίτη, Ευτ. Μπιτσάκη, Αντ. Μπριλλάκη, Α.Γ. Ξύδη, Θ. Παπαμάργαρη, Γ. Ρίτσου, Στ. Τσίρκα, Δ. Χατζή, Μ. Vitti και πολλών άλλων.

52

τη στα χρόνια της στρατοδω-
τορίας, πάντως μάλλον αδι-
τους «ασθενείς». Και τέλος
των, δεν είναι όλοι οι άνθρω-
Κρητικοί, αν Κρητικός είναι
ο κ. Ράπτης!

κ. Γιάννης Μ. «άστεγος αρι-
ός φοιτητής», γράφει πως
βάται για την κριτική που γί-
ι στους αριστερούς κύκλους,
ως δεν κάνει τίποτε άλλο από
α βοηθά το παιχνίδι ενός γέ-
α καπιταλισμού». Όμως, ε-
α τώρα χρόνια, αυτός ακρι-
ο φόβος, μας οδήγησε στο
ατι ενός... γέροντα σοσιαλι-
! Μακριά από μένα και η
μικρή σκέψη να δώσω συμ-
ές στον κ. Γιάννη Μ., ή ό-
/ άλλον, όμως ίσως να μην
λάθος το να μείνει για κάμ-
ακόμα καιρό «άστεγος»!
α είναι πολύ παγερή η ξα-
α, ή πολύ καυτός ο ήλιος, ό-
κατάντησαν πολύ χαμηλές,
καρδες, αποπνιχτικά ντου-
ισμένες οι «στέγες»! Χαμη-
σκοτεινές, και αδιέξοδες.

Με συντροφικό χαιρετισμό
Αλέξης Αιολίδης

ΤΗ ΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑ

ο παρακάτω κείμενο του κ.
αθίου διεκτραγωδεί την κα-
ση που επικρατεί στις ελλη-
πανεπιστημιακές κυρίως,
θήκες:

γράμμα αυτό έρχεται να ε-
ιάνει, σε γενικές γραμμές,
ένες βασικές αδυναμίες και
στο βιβλιοθηκονομικό χώ-
πως παρατηρούνται στη
μας.

ίτερα θα εξετάσουμε την ε-
λματική ειδικότητα των βι-
κονόμων σαν επιμέρους
στην αγορά εργασίας.

ίτηση όσον αφορά την ειδι-
η βιβλιοθηκονομική εργα-
τα σημερινά δεδομένα, θα

μπορούσαμε να πούμε ότι παρου-
σιάζεται ιδιαίτερα αυξημένη. Μια
ενδεικτική έρευνα, σ' έναν ιδιαι-
τερο χώρο (στις βιβλιοθήκες των
ΑΕΙ) μας πείθει στο να καταλή-
ξουμε σ' αυτό το συμπέρασμα.
Σύμφωνα με αυτή την έρευνα στο
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ,
με τις 87 βιβλιοθήκες που διαθέ-
τει και τους 403.020 τόμους βι-
βλίων, οι ειδικοί βιβλιοθηκάριοι
ανέρχονται στους 11. Στις βι-
βλιοθήκες των ΕΜΠ, ΑΣΟΕΕ,
ΠΑΣΠΕ, ΑΒΣΠ, ΑΓΣΑ, ΑΣΚΤ,
με συνολικό αριθμό τόμων
658.020, οι ειδικοί βιβλιοθηκάριοι
ανέρχονται στους 11. Όσον αφο-
ρά δε τις βιβλιοθήκες του ΑΠΘ,
ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙ-

ΣΤΗΜΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ, ΠΑΝΕΠΙ-
ΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ, ΠΑ-
ΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ,
ΑΒΣΘ, ειδικοί βιβλιοθηκάριοι
δεν υπάρχουν. Αξιοσημείωτο εί-
ναι ότι το ΑΠΘ, στο οποίο δεν υ-
πάρχει κανένας ειδικευμένος βι-
βλιοθηκάριος, η βιβλιοθήκη δια-
θέτει 800.000 τόμους βιβλίων.

Πρέπει, επίσης, να προστεθεί
ότι στις περισσότερες από τις
παραπάνω βιβλιοθήκες δε γίνε-
ται συστηματική επιστημονική
ταξινόμηση. Επίσης, δε χρησιμο-
ποιούνται τεχνικά μέσα, ενώ η α-
ναλογία τόμων και βιβλιοθηκα-
ρίων είναι 1 βιβλιοθηκάριος για
72.000 τόμους, έναντι των διε-
θνών προδιαγραφών 1:5000 τ.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΤΩΝ/Α.Ε.Ι.

ΙΔΡΥΜΑΤΑ	ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	ΤΟΜΟΙ	ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΡΙΟΙ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝ.	87	403.020	11
Ε.Μ.Π.	1	150.000	1
Α.Σ.Ο.Ε.Ε.	1	30.000	2
Π.Α.Σ.Π.Ε.	1	50.000	2
Α.Β.Σ.Π.	1	8.000	2
Α.Γ.Σ.Α.	1	6.000	3
Α.Σ.Κ.Τ.	1	11.000	1
Α.Π.Θ.	1	800.000	0
ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝ.ΘΡΑΚΗΣ	2	56.000	0
ΠΑΝ. ΠΑΤΡΩΝ	1	70.000	0
Α.Β.Σ.Π.	1	10.000	0
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	98	1.594.020	22

Στο επίπεδο της προσφοράς ει-
δικευμένης βιβλιοθηκονομικής
εργασίας, έχουμε μια ιδιόρρυθμη
κατάσταση. Ενώ μέχρι το 1961 οι
αρμόδιες αρχές αγνοούσαν φαί-
νεται την αναγκαιότητα ίδρυσης
βιβλιοθηκονομικής σχολής, το
1961 ιδρύεται για πρώτη φορά ι-
διωτική βιβλιοθηκονομική σχο-
λή, από τη Χ.Ε.Ν. (πολιτιστικό
φορέα). Δεκαέξη (16) χρόνια με-
τά έχουμε το κλείσιμο της σχο-
λής αυτής, για να έρθουμε στο
1977 με την ίδρυση του τμήματος
της βιβλιοθηκονομίας στα ΚΑ-
ΤΕΕ.

Από το έτος αυτό μπορούμε να

πούμε ότι άρχισαν ορισμένα θετι-
κά βήματα, βασισμένα, όμως,
σε μια όχι στέρεη βάση. Τρία
χρόνια τώρα από τη δημιουργία
του τμήματος αυτού, κυριαρχούν
οι εξής αδυναμίες:

α) Δεν υπάρχει μόνιμος καθη-
γητής βιβλιοθηκονομίας,

β) Απουσιάζει το κυριότερο ερ-
γαστήριο για την πρακτική εξά-
σκηση των σπουδαστών: η βι-
βλιοθήκη.

γ) Υπάρχει παντελής έλλειψη
βιβλίων-συγγραμμάτων¹, ενώ το
εκπαιδευτικό πρόγραμμα² λόγω
της ελλείψεως ειδικευμένου προ-
σωπικού, δεν εφαρμόζεται.

Κωστής Μοσκόφ

ΔΟΚΙΜΙΑ

Δομές και πράξη στην ελληνική ιστορία

Τό σχήματα της ιδεολογίας στην Ελλάδα

Η συνάντηση με το Καθόλου

Ενάντια στο θετικισμό και στον οικονομισμό

Εξάντας

Όλα αυτά, καθώς και η έλλει-
ψη Ανωτάτης Βιβλιοθηκονομι-
κής Σχολής, μας έχουν οδηγήσει
σε ανεπάρκεια προσφοράς ειδι-
κευμένης βιβλιοθηκονομικής ερ-
γασίας, και, επομένως σε μια δυ-
σάρεστη κατάσταση στην αγορά
εργασίας. Το ζήτημα που τίθεται
πιο επιτακτικά είναι ότι ναι μεν,
μετά από ορισμένο χρονικό διά-
στημα, θα υπάρχουν πτυχιούχοι
βιβλιοθηκονόμοι, η ποιότητα, ό-
μως, των βιβλιοθηκονόμων αυ-
τών ποια θα είναι;

Ας δει επιτέλους, το πρόβλημα
το αρμόδιο υπουργείο.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Οι σπουδαστές μελετούν από
σημειώσεις γραμμένες από τους
ωρομισθίους καθηγητές του τμή-
ματος.

2. Η σύσκεψη της UNESCO, το
1961, κατέληξε στο συμπέρασμα
ότι η παραγωγικότητα εργασίας
αυξάνει κατά 40% με την εκπαι-
δευση και, ειδικότερα, με το κα-
τάλληλο εκπαιδευτικό σύστημα.

Ευστάθιος Ευσταθίου

Από το φίλο, δημόσιο υπάλληλο
Α.Δ., πήραμε το γράμμα που ακο-
λουθεί και που θέτει με κάποια ο-
ξύτητα ορισμένα θέματα:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Θέλω να εκφράσω ορισμένες
απορίες-μου για τον τρόπο που
αντιμετωπίζεις κάποια θέματα.

ΚΑΘΕ ΠΡΟΙ
αφραζε
διαβαζε
διαδιδε
την **ΑΥΓΗ**
τη δική 68
φωνή

ΜΠΑΡ «ΤΟ ΕΦΗΜΕΡΟ»

ΤΑΒΕΡΝΑ «Ο ΤΕΙΧΑΙΜΠΟΧΛΗΣ & Η ΚΑΚΑΡΟΥΚΑ»
Στην αλή του νεοκλασσικού σπιασιού στη
ΜΕΘΩΝΗΣ 88-γωνία με ΘΕΜ/ΚΛΕΟΥΣ στα ΕΞΑΡΧΕΙΑ
Τηλ. 3618.015 τη Κυριακή κλειστά

**ΓΚΙΖΕΛΑ ΜΠΟΝ
ΧΙΠΠΙΣΜΟΣ**
πρόκληση στην κοινωνία
της ευημερίας

**ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ**
Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Από πεπειραμένο
καθηγητή
ιδιαίτερα μαθήματα
τηλ. 726.107

1. Περιμένει κάθε δημοκράτης αναγνώστης-σου να δείξεις, όπως για την Πολωνία, την ίδια ευαισθησία και για την επέμβαση των Αμερικανών στο Σαλβαντόρ. Να στείλεις, ας πούμε, και εκεί ένα ευάριθμο επιτελείο συνεργατών-σου.

2. Δε μπορώ να καταλάβω για ποιό λόγο δε συνδέεις τις 150.000 απολύσεις (15.000 συνδικαλιστών) με την ένταξη-μας στην ΕΟΚ. Όταν, μάλιστα, ο βιομήχανος Κατσάμπας, με ειλικρίνεια ή κυνισμό, τις αποδίνει εκεί.

3. Γιατί και σένα δε σ' έπιασε ο ίδιος πόνος για τη στάση της κυβέρνησης απέναντι στην απεργία των καθηγητών, τις απολύσεις των προσθέτων, τις εκδικητικές, επίσης, απολύσεις στη ΔΕΗ;

4. Με δασκαλιστικό ύφος επισημαίνεις ότι οι δυο καθηγητές-απεργοί, που διαμαρτυρήθηκαν για το σχολιό-σου, έχουν την εντύπωση ότι βρίσκονται στο κέντρο της μάχης. Ναι, έτσι κι αλλιώς βρίσκονται στο μέρος που έπεσε η πέτρα, που διατάραξε το συνδικαλιστικό-μας βάλτο. Σε μένα μένει η απορία γιατί οι διορατικοί και εύστοχοι συντάκτες-σου δεν ασχολούνται καθόλου μ' αυτό το επικίνδυνο για την αναγνωστική-σου πελατεία θέμα; Γιατί, ακόμα, μόνο ένα κόμμα της αντιπολίτευσης υπέβαλε επερώτηση για την απεργία της ΟΛΜΕ, όσο αυτή διαρκούσε, και τα υπόλοιπα έσπευσαν υποκριτικά, μετά την ποινικοποίηση, να... συμπαρασταθούν, από φόβο μήπως χάσουν καθηγητική εκλογική πελατεία;

4. Δεν πήρες και πολύ στα σοβαρά τις τέσσερις πολιτικές δολοφονίες, αλλά ανέλαβες να «χτυπήσεις» καιρία τον Βαγγελάκη, λες και αυτός είναι η δεξιά και όχι η κυβέρνηση στο σύνολό της.

5. Δε νομίζεις ότι όλη η τοποθέτηση των συντακτών-σου καλλιεργεί κύρια την αριστερή γκρίνια, μετατρέπει τους δημοκράτες αναγνώστες-σου σε ομφαλοσκοπούς, μια που σε κανένα αναγνώστη-σου δεν εμπνέεις κάποια αγωνιστική διάθεση, που πρέπει να δίνει ένα αριστερό περιοδικό, όπως το ANTI; Εκτός, βέβαια, αν απευθύνεστε μόνο σ' εκείνο το κομμάτι της αριστεράς, που είναι γνωστό για την ανημποριά-του...

Ορισμένοι βρίσκουν ότι περιοδικά σαν το δικό-σας δεν απευθύνονται σε εργαζόμενους και έτσι εξηγούν την αδιαφορία-σας για κάποια θέματα, που για μας (τους μισθωτούς), είναι σοβαρά.

Α. Δ.

Για το «ANTI»

ΙΤΑΛΙΚΑ

Για σωστή
και
ταχύρρυθμη εκμάθηση
τηλ. 25.16.470
και
32.55.330

● Σ.Σ. Ευχαριστούμε το φίλο Α.Δ. για τις υποδείξεις-του και την κριτική-του. Γενικά, όχι μόνο δε μας ενοχλεί η κριτική αλλά μας είναι ευπρόσδεκτη και την επιδιώκουμε κιόλας.

Θα θέλαμε προκαταρκτικά να σημειώσουμε, ότι κάθε κριτική για το ANTI δεν πρέπει να παραβλέπει:

α) ότι το ANTI δεν είναι πολιτικό κόμμα αλλά ανεξάρτητο βήμα της Αριστεράς και

β) ότι είναι δεκαπενθήμερο περιοδικό και όχι καθημερινή έκδοση. Οι δυο αυτοί περιορισμοί θα διευκόλυναν και την κριτική του φίλου Α.Δ. και θα την καθιστούσαν πιο εύστοχη και πιο χρήσιμη για μας.

Έτσι, για παράδειγμα, ας μην έχει αμφιβολία ο επιστολογράφος ότι πολύ θα θέλαμε να είχαμε την οικονομική ευχέρεια να στείλουμε συνεργάτη-μας (έστω) στο Σαλβαντόρ. Πολύ απλά δεν το μπορούμε. Θα μπορούσε, όμως, να διαπιστώσει ο ίδιος με ένα ξεφύλλισμα του ANTI ότι συντριπτικά περισσότερες σελίδες, από κάθε άλλο έντυπο της Αριστεράς, είναι αφιερωμένες σε κινήματα άλλων χωρών, σε μια προσπάθεια σφαιρικής ενημέρωσης. Όπως, επίσης, είναι μάλλον άδικη η αιχμή ότι αγνοούμε τις απολύσεις, τους συνδικαλιστικούς αγώνες κ.τ.λ. Η αλήθεια είναι ότι καλύπτουμε όσο μπορούμε τις εξελίξεις στο συνδικαλιστικό χώρο και με ρεπορτάζ, αλλά συνήθως με άρθρα-αναλύσεις των συνδικαλιστικών θεσμών, που επιτρέπουν μια πληρέστερη εικόνα και εναργέστερη κριτική στάση, δηλαδή συνειδητοποίηση, της υφής των συνδικαλιστικών προβλημάτων.

Μάλλον, επίσης, δεν είναι αντικειμενική η διαπίστωση ότι δε «χτυπάμε» την κυβέρνηση, αλλά κυρίως τον «Βαγγελάκη». Αυτό που ισχύει, βέβαια, είναι πως ο «Βαγγελάκης», αποτελεί ένα πρόσωπο, που η δραστηριότητά-του υπεκφεύγει κατά πολύ των τυπικών πλαισίων της δράσης-του ως κυβερνητικού παράγοντα. Έτσι, η αποκάλυψη των δομών και των δυνάμεων που αντιπροσωπεύει ο κ. Αβέρωφ, αποτελεί χρέος και καθήκον κάθε προοδευτικού ανθρώπου και του ANTI.

Τέλος, δεχόμαστε τη «μομφή» της «γκρίνιας». Πιστεύουμε, όμως, πως αυτό που κατονομάζεται ως «γκρίνια» είναι στην πραγματικότητα η πίστη-μας στην ανάγκη της κριτικής όχι μόνο στον ταξικό αντίπαλο και στη Δεξιά, αλλά και στις ανεπάρκειες, τα λάθη και τις παραλείψεις τις δικές-

μας, της Αριστεράς.

Πράγματι, επίσης, με την τυπική έννοια δε μας διακρίνει ίσως μια «αγωνιστική διάθεση», με τον τρόπο που φαίνεται να την εννοεί ο φίλος Α.Δ. Δεν πρέπει, πάντως, να ξεχνάμε ότι δεν είμαστε κόμμα ή πολιτική οργάνωση. Νομίζουμε πως χρέος ενός περιοδικού της Αριστεράς είναι να συμβάλει στη διαμόρφωση εκείνης της αγωνιστικής διάθεσης, που προκύπτει από γνώση και αυτογνωσία, ώστε να έχει τελικά και περισσότερα εχέγγυα επιτυχίας. Και αυτό, τουλάχιστον, νομίζουμε πως το προσπαθούμε...

Η σύνταξη

ΟΙ ΔΑΙΜΟΝΙΣΜΕΝΟΙ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

● Το Αντί, παρά τις φιλότιμες προσπάθειές-του να εξορκίσει τα πάσης λογής δαιμόνια, έπεσε θύμα τελικά του πολυμήχανου δαιμονα του τυπογραφείου.

Αυτός ο πολυμήχανος «δαιμων» εκδηλώθηκε σε πολλά σημεία και σε μεγάλο φάσμα θεμάτων.

● Έτσι, στη σελ. 25, στο άρθρο των Χ. Λαζαρίδη και Κ.Β. Δημητρίου, στην πρώτη στήλη αριστερά, κάτω από τον τίτλο «Από το Σοσιαλισμό στις 18 (Νοέμβρη 1974) στην Αλλαγή (; 1981)», στην τελευταία παράγραφο ο δαίμων υπεξάιρεσε τη συνέχειά-της. Έτσι πρέπει να διαβαστεί: «Όμως το ΠΑΣΟΚ έστρεψε τότε τις αιχμές-του ενάντια στην κυβέρνηση, μην παραλείποντας, μάλιστα, να κατηγορήσει την προβοκατορολογία του ΚΚΕ. Πόσο άλλαξαν έκτοτε οι καιροί και τα ήθη!».

● Αμέσως μετά ο δαίμων ενοχλήθηκε από τη χωροταξία και το Βόλο. Έτσι, η σελίδα 32 πρέπει να διαβαστεί στη θέση της σελ. 31, που αυτή «κλείνει» και το άρθρο.

● Τέλος, ο δαίμων έδειξε ξεκάθαρα το αντιμαρξιστικό και ιμπεριαλιστικό πρόσωπό-του, όταν μπερδέψε τις «Αντιθέσεις στον κόσμο», στις σελίδες 37 και 38. Στο άρθρο του Σπ. Δενδρινού «ΗΠΑ: ο Μαρξισμός στα πανεπιστήμια» στη σελίδα 37, μετά τη δεύτερη στήλη η συνέχειά-του βρίσκεται στις δυο τελευταίες παραγράφους της τρίτης στήλης. Ενώ, η συνέχεια του άρθρου «Ο Μίλτον Φρήντμαν και τα «Σικάγο μπόους» στη Χιλή» της σελ. 38 βρίσκεται στην τρίτη στήλη της σελ. 37, ως τις δυο τελευταίες παραγράφους-της.

Θέλουμε να ελπίζουμε ότι οι επιμονοί αναγνώστες αντιστάθηκαν στη σύγχυση που θέλησε να σπειρεί ο δαίμων.

Όσο για μας, λάβαμε τα μέτρα-μας για επιτυχέστερη αντιμετώπισή-του.

αντι

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 732.713-732.819

● Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 601

● Υπεύθυνος Τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ
Δημοσθένους 153 - Καλλιθέα

● Μοντάζ:
Γ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΟΣ

● Υπεύθυνος Διαφημίσεων:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΙΤΗΣ

● Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 729.237

● Αναπαραγωγή φίλμ
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 729.237

● Εκτύπωση:
Εργοστ. Γραφικών Τεχνών
Γ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ
Ιασιού 5, Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

● Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα-του.
● Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 390 δρχ. - Ετήσια 780
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κλπ: 2.000 δρχ.
Για φοιτητές έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη:..... απλή δολ. 18
"..... αεροπ. δολ. 20
ετήσια:..... απλή δολ. 36
"..... αεροπ. δολ. 40
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη:..... απλή δολ. 18
"..... αεροπ. δολ. 20
ετήσια:..... απλή δολ. 36
"..... αεροπ. δολ. 40
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη:..... απλή δολ. 18
"..... αεροπ. δολ. 20
ετήσια:..... απλή δολ. 36
"..... αεροπ. δολ. 40

● Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601

● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 300
● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 150

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

● για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας
Στα γραφεία του «ANTI»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732.713
● για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη

κυκλοφόρησε

ΟΡΙΑΝΑ
ΦΑΛΑΤΣΙ

Ένας Αντρας

ΕΞΑΝΤΑΣ

ΟΡΙΑΝΑ
ΦΑΛΑΤΣΙ

Ένας Αντρας

ΕΞΑΝΤΑΣ

ΕΞΑΝΤΑΣ

Κωλέττη 11 — τηλ. 36.04.885

Τά νέα βιβλία του ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΞΑΡΤΗΣΗ ΚΑΙ
ΕΘΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
1910 - 1918

ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 4

Παρατηρητής

ΣΤΑΥΡΟΥ ΜΑΡΙΑΔΗ

Η ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΟΚ

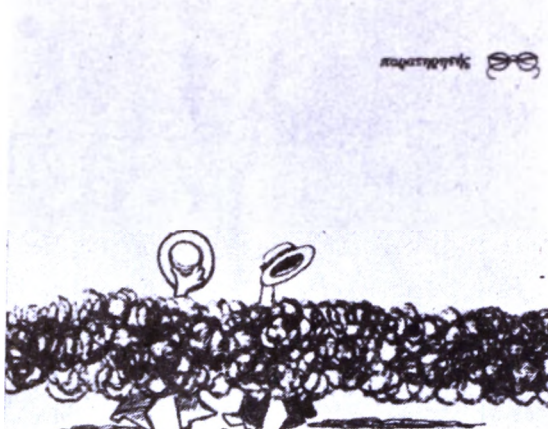
άπό μία άλλη πλευρά

Παρατηρητής

ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Οι Ρένε Ντιμόν, Μίρελ Αβελόν, Σέρζ Μοσκαβίτσι
συζητούν με τον Ζαν-Πωλ Ρίμης

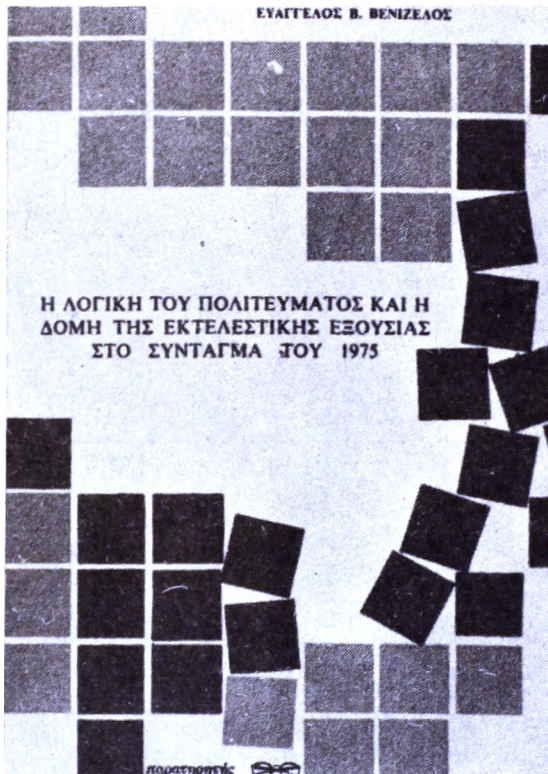
ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΟΚΥΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 1

Παρατηρητής

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Β. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Η ΛΟΓΙΚΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η
ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ
ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΟΥ 1975

Παρατηρητής

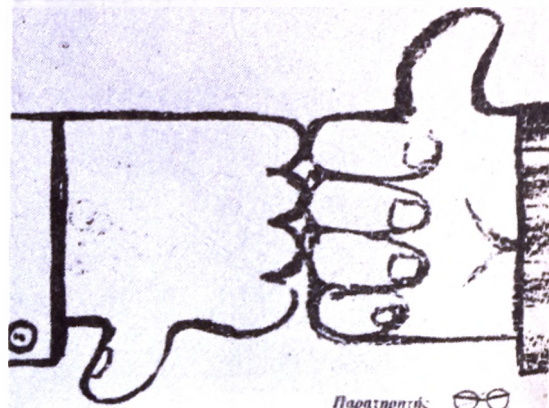
JEAN JACQUES SILVESTRE

ΟΙ
ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ
ΜΙΣΘΩΝ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 1

Αγορά εργασίας και οικονομική πρόοδος

ΕΥΗΜΕΛΙΑ - ΒΕΡΝΕΣΤΙ - ΜΑΡΙΑ ΝΕΤΡΕΠΟΥΤΗ - ΔΕΛΙΑΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΔΕΚ Β

Παρατηρητής

Βιβλία
γιά μιά
σφαιρική
ένημέρωση

Πρακτορεύονται
έπίσης:

ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ ΣΤΟ ΣΑΝΤΙΑΓΚΟ

Καρμεν Καστίγιε

τακης κανελοπουλος

του ερωτα και της αγάπης

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ, ΠΡ. ΚΟΡΟΜΗΛΑ 38, τηλ. 277-350 ΘΕΣ/ΚΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΑΘΗΝΑΣ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ, ΣΟΛΩΝΟΣ 96, τηλ. 3610589